

Lahti

**Tilinpäätös
2024**

Tilinpäätös 2024

Kaupunginhallitus 24.3.2025

Sisällys

.....	5
1. Toimintakertomus.....	6
1.1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	6
1.1.1. Kaupunginjohtajan katsaus	6
1.1.2. Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	7
1.1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	10
1.1.4. Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa	11
1.1.5. Henkilöstö	13
1.1.6. Ympäristöasiat	14
1.1.7. Muut ei-taloudelliset asiat.....	17
1.1.8. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	18
1.1.9. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	19
1.2. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	23
1.3. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	25
1.3.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen	25
1.3.2. Toiminnan rahoitus	26
1.4. Rahoitusasema ja sen muutokset	27
1.5. Kokonaistulot ja -menot	28
1.6. Konsernin toiminta ja talous.....	29
1.6.1. Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	29
1.6.2. Konsernin toiminnan ohjaus.....	30
1.6.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	30
1.6.4. Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	31
1.6.5. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	31
1.6.6. Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen	32
1.6.7. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	33
1.7. Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	37
1.7.1. Tilikauden tuloksen käsittely	37
1.7.2. Talouden tasapainottamistoimenpiteet	37
2. Talousarvion toteutuminen	39
2.1. Tavoitteiden toteutuminen	39
2.1.1. Strategisten mittareiden toteutuminen.....	39
2.1.2. Strategian kärkihankkeiden toteutuminen.....	48
2.1.3. Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen	65
2.2. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	67
2.2.1. Sitovuus	67
2.2.2. Käyttötalouden toteutuminen	68
2.2.3. Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	77
2.2.4. Investointiosan toteutuminen.....	79
2.2.5. Rahoitusosan toteutuminen	83
2.2.6. Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	84
3. Tilinpäätöslaskelmat	86
3.1. Lahden kaupungin laskelmat	86
3.1.1. Lahden kaupungin tuloslaskelma	86
3.1.2. Lahden kaupungin rahoituslaskelma	87
3.1.3. Lahden kaupungin tase	88
3.2. Lahti-konsernin laskelmat.....	90
3.2.1. Lahti-konsernin tuloslaskelma	90
3.2.2. Lahti-konsernin rahoituslaskelma	91
3.2.3. Lahti-konsernin tase	92
4. Liitetiedot.....	95
4.1. Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevat liitetiedot	95
4.1.1. Kaupungin tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevat liitetiedot	95
4.1.2. Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	96

4.1.3. Lahti-konsernin suurimpien yhteisöjen tunnuslukuja 2024 ja 2023	98
4.3. Tuloslaskelman liitetiedot	99
4.4. Taseen liitetiedot	102
4.5. Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot	108
4.6. Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot	114
4.7. Tunnuslukujen laskentakaavat	116
5. Eriytetyt tilinpäätökset ja muut eriytetyt laskelmat	120
5.1. Taseyksiköiden tilinpäätökset	120
5.2. Muut eriytetyt laskelmat	134
6. Käytetyt kirjanpito kirjat ja tositelajit	137
7. Tilinpäätöksen allekirjoitukset.....	139

1

Toimintakertomus

1. Toimintakertomus

1.1. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1. Kaupunginjohtajan katsaus

Lahti – tehty kestäväksi

Työ Lahden kaupunginjohtajana alkoi tilanteessa, jossa toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman lyhyen sekä pitkän aikavälin toimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen haastivat kaupungin toimijoita merkittäväällä tavalla. Työ tulee jatkuamaan myös seuraavan taloussuunnitelmakauden aikana. Lopullisena tavoitteena on saavuttaa taloudellisesti vakaalla pohjalla toimiva ja elinvoimainen Lahden kaupunki, jossa asukkaiden on hyvä elää ja kaupungin henkilöstön hyvä tehdä työtä. Tavoitteen saavuttaminen ei ole helppoa ja tulee toteutuakseen vaatimaan pitkäjänteistä työtä ja sitoutumista yhteisöllisyyteen sekä yhdessä tekemiseen. Tulevaisuuden menestyjänä voi toimia vain sellainen kaupunki, joka pystyy tehostamaan toimintaansa ja samanaikaisesti karsimaan menojaan kehittämisotteella, eli etsimään oikeita tapoja tehdä asioita taloudellisesti ja innovatiivisesti.

Lahti – elinvoimainen kaupunki

Kaupungin tunnettuus osaamisperusteisten uusien yritysten kasvupaikkana on vahvistunut ja mielikuva Lahdesta on parantunut sekä yritys- että imagotutkimusten perusteella.

Lahti luottaa tulevaan ja hakee kasvua myös kaupunkiseudulle suunnitteilla olevien isojen investointien kautta. Valtion kanssa tehty uusi MAL-sopimus vuosille 2024–2027 tuo seudulle 100 miljoonaa euroa investointirahoitusta. Suurin osa siitä kohdistuu valtatie 12:n kunnostukseen, mutta rahoitus mahdollistaa myös kaupungin keskustavision sekä liikunta- ja palvelualueiden edistämistä. Fazerin Lahteen suunnitelma suklaatehdas antaa vielä odotuttaa itseään, mutta on toteutuessaan merkittävä investointi. Lahteen on suunnitteilla myös mittava vetäilyinvestointi.

Kaupunki päätti vuoden 2024 aikana lähteä tavoittelemaan luontopositiivisuutta vuoteen 2030 mennessä. Kunnianhimoisen tavoite on linjassa Kunmingin-Montrealin (COP15) maailmanlaajuisen luonnon monimuotoisuuskehityksen kanssa. Tämän kansainvälisen sopimuksen mukaan luontokato pysäytetään vuoteen 2030 mennessä, minkä jälkeen luonnon tulisi elpyä.

Lahti – yliopistokaupunki

Korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja kaupungin välinen yhteistyö on Lahdessa tiivistä. Korkeakoulut tukevat kaupungin tavoitteita luomalla ja kehittämällä kaupungin yritysten toimintaympäristöön uusia ratkaisuja sekä mahdollisuuksia.

Studentum.fi selvitti Suomen kymmenen parasta opiskelukaupunkia vuonna 2024. Lahti sijoittui sijalle viisi ja paransi huomattavasti sijoitustaan viime vuodesta. Tutkimus tehtiin kolmatta kertaa ja kyselyyn osallistui 33 opiskelijakaupunkia. Selvityksen mukaan Lahdessa on paras tarjonta opiskelija-asuntoja ja lisäksi valmistuville opiskelijoille löytyy runsaasti

työmahdollisuuksia. Myös vapaa-aika- ja liikuntamahdollisuudet ovat kaupungin opiskelijoille mainiot.

LUT-yliopiston kasvu Lahdessa vaikuttaa voimakkaasti kaupungin elinvoimaan ja menestykseen tukevaisuudessa. LUT-yliopistolle on myönnetty rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutusohjelma, joka tarkoittaa Lahteen 5–6 uutta professuuria syksystä 2027 alkaen. LAB-ammattikorkeakoululle on myönnetty laboratorioanalytiikan koulutusvastuu. LUT-yliopisto on kiinnostunut perustamaan myös tekoälyn teollisuusprofessuurin Lahteen. Professuurin lisäksi toimintaan kytkeytyisi vuosittainen tekoälyn liittyvä tapahtuma. Uusi avaus vahvistaisi koko alueen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI). Helsingin yliopisto on kiinnostunut perustamaan uuden sosiaalityön työelämäprofessuurin Lahteen. Työelämäprofessuuri lisäksi osaltaan Päijät-Hämeen TKI-toimintaa ja sosiaalityön vaikuttavuutta sekä mahdollistaisi monitieteisen yhteistyön alueen sidosryhmien kanssa.

Lahti – elämysten kaupunki

Tapahtumatöiminnan ja alueen luontopositiivisuuden sekä kestäväan kehitykseen panostamisen yhdistäminen on kantanut hedelmää matkailun alalla, sillä Lahti menestyi vuoden 2024 aikana Euroopan älykkään matkailun pääkaupunki -kisassa (European Capital of Smart Tourism). Torino voitti kisan, mutta ensimmäistä kertaa kisaan osallistunut Lahti saavutti finaaliapaikan ja valikoitui kolmen kärkeen.

Lahti on perinteinen urheilukaupunki, mikä näkyy myös alueen tulevissa tapahtumissa. Lahden kansainvälisiä urheilutapahtumia ovat Spartan-esteratajuoksun EM-kilpailut elokuussa 2025 ja talvilajien masters-kilpailu vuonna 2028, joka järjestetään yhdessä Heinolan ja Levin kanssa. World Winter Masters Games -tapahtuman ajankohta tammikuussa 2028 on erinomainen lisä Pohjoismaisten lajien MM-kilpailuille vuonna 2029, jotka on vastikään myönnetty Lahdelle.

Lahti – ratkaisujen kaupunki

Vuosi 2025 tulee olemaan kaupungin toiminnassa käännekohta, jolloin tullaan punnitsemaan aikaisempina vuosina päätettyjen talouden sopeutustoimien vaikuttavuus vaikeassa taloudellisessa ympäristössä.

TE-uudistus, jossa työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirryy kunnille, on talousvaikutuksiltaan vuoden 2025 isoin kuntapäätös. Uusi palvelukokonaisuus vastaa osuudellaan kuntien käyttökuluista noin 10 prosenttia. Uusi kotoutumislaki astuu voimaan samanaikaisesti TE-uudistuksen kanssa ja 1.1.2025 alkaen kunnilla on kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Valmistelut molempien uudistusten toteuttamiseksi ovat hyvällä mallilla.

Niko Kynnäräinen
kaupunginjohtaja

1.1.2. Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kaupunginvaltuusto

Valtuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa.

Valtuusto päättää

1. kuntastrategiasta
2. hallintosäännöstä
3. talousarviosta ja taloussuunnitelmasta
4. omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta
5. liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista
6. varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista
7. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista
8. palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista
9. takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta
10. jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei kuntalaissa erikseen toisin säädetä
11. luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista
12. tilintarkastajien valitsemisesta
13. tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta
14. muista valtuuston päätettäviksi säädettyistä ja määrättyistä asioista.

Valtuusto voi hallintosäännössä siirtää toimivaltaansa kaupungin muille toimielimille sekä luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, joista valtuuston on kuntalaissa tai muussa laissa olevan säännöksen mukaan päätettävä.

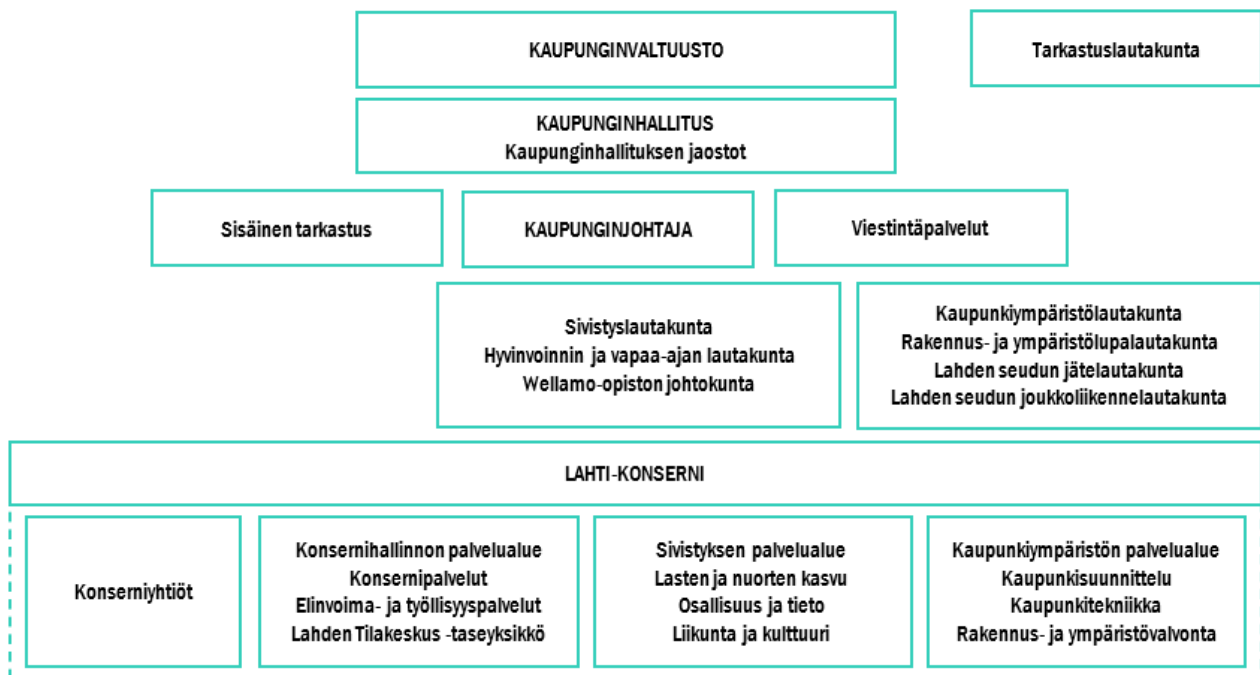
Paikkajakauma 31.12.2024

SDP:n valtuustoryhmä	16
Kokoomuksen valtuustoryhmä	16
Lahden Perussuomalaiset ry:n valtuustoryhmä	7
Vihreiden valtuustoryhmä	4
Keskustan valtuustoryhmä	3
Pro Lahden valtuustoryhmä	3
Lahden Kristillisdemokraattien valtuustoryhmä (KD)	3
Vasemmistoliiton valtuustoryhmä	3
Liike Nyt Lahti -valtuustoryhmä	2
RKP:n ja Liikutamme valtuustoryhmä	2
Yhteensä	59

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajat

Puheenjohtaja Juha Rostedt, kok.
I varapuheenjohtaja Sonja Falk, kd.
II varapuheenjohtaja Rami Lehto, ps.
III varapuheenjohtaja Pekka Komu, sd.

LAHDEN KAUPUNGIN ORGANISAATIO (31.5.2024 asti)

LAHDEN KAUPUNGIN ORGANISAATIO (1.6.2024 alkaen)

Tarkemmat palvelualueiden organisaatiokaaviot löytyvät Lahden www-sivuilta <https://www.lahti.fi/tietoa-lahdesta/kaupungin-organisaatio>.

Kaupunginvaltuusto 31.12.2024

Aaltonen, Eveliina, vihr.	Kiljunen, Raimo, kok.	Niinistö, Sari, kok.	Ruuska, Sinikka, sd.
Aaltonen, Kalle, Pro Lahti	Komu, Pekka, sd.	Närhi, Anita, kok.	Saloranta, Tuija, Liikutamme
Arvaja, Pertti, kd.	Kupiainen, Anna, vas.	Oksanen, Reijo, kok.	Seesvaara, Eero, kd.
Bruneau, Milla, kok.	Laakso, Jetta, sd.	Pakkanen, Lasse, kesk.	Skinnari, Ville, sd.
Elomaa, Ville-Veikko, ps.	Lampinen, Minna, sd	Putula, Toni, kok.	Sorsa, Tuomas, ps.
Falk, Sonja, kd.	Lehto, Rami, ps.	Puusaari, Riina, vihr.	Talja, Martti, kesk.
Harmaala, Miina, kok.	Lientola, Elisa, vas.	Pykäläinen, Jari, Liike Nyt	Tapiola, Juha, RKP
Heromaa-Karjalainen, Siru, sd.	Lindroos, Mikko, Pro Lahti	Pääatalo, Oskari, vas.	Tuomi, Maarit, ps.
Hildén, Sirkku, sd.	Lindqvist, Marko, kok.	Rahkonen, Hannu, kok.	Vaara, Ulla, sd.
Hälinen, Ville, Pro Lahti	Liukkonen, Niko, Liike Nyt	Rantanen, Ida, kok.	Vahter, Merja, kok.
Kaasinen, Hannu, ps.	Markkanen, Marju, sd.	Ratia, Jorma, ps.	Wallenius, Jani, kok.
Kaikkonen, Jouni, vihr.	McCarron, Francis, kok.	Ripatti, Tapani, sd.	Viinikka, Anneli, sd.
Kari, Mika, sd.	Mäkynen, Maria, sd.	Rissanen, Jari, kesk.	Viljamaa, Juha, kok.
Karjalainen, Pasi, sd.	Nieminen, Erkki, sd.	Rostedt, Juha, kok.	Virta, Sanna, sd.
Kastehelmi, Minerva, vihr.	Nieminen, Mira, ps.	Ruhberg, Jukka, kok.	

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimivat elinvoima- ja työllisyysjaosto ja konserni- ja tilajaosto.

Kaupunginhallituksen tulee

- vastata kaupungin hallinnosta ja taloudenhoidosta
- vastata kaupunginvaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta
- valvoa kaupungin etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa kaupunkia ja käyttää sen puhevaltaa
- edustaa kaupunkia työnantajana ja vastata kaupungin henkilöstöpolitiikasta
- vastata kaupungin toiminnan yhteensovittamisesta
- vastata kaupungin toiminnan omistajaohjauksesta
- huolehtia kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Hallintosäännön kaupunginhallitusta koskevien erillissäätöjen mukaan kaupunginhallituksen tehtävänä on lisäksi

- huolehtia kaupungin yleisestä kehittämisestä sekä tehdä kaikilla kunnallisen toiminnan aloilla esityksiä, jotka se katsoo tarpeellisiksi ja kaupungin etujen mukaisiksi,
- valmistella kaupungin strategiset linjaukset sekä seurata ja tukea strategian toteutumista,
- valvoa, että kaupungin lautakunnat, johtokunnat, toimikunnat ja kaupungin palveluksessa olevat henkilöt suorittavat tehtävänsä voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä noudattaen sekä toimivat kaupungin etujen mukaisesti, sekä antaa tarvittaessa yleisohjeita kaupungin hallintoon kuuluvissa asioissa,
- hoitaa kaupungin omaisuutta siltä osin kuin tehtävä ei lain tai muiden voimassa olevien määräysten mukaan kuulu lautakunnalle, johtokunnalle, toimikunnalle tai viranhaltijalle, sekä antaa tarpeelliset ohjeet näille uskotun omaisuuden hoitamisesta.

Paikkajakauma 31.12.2024

SDP	3
Kokoomus	2
Perussuomalaiset	2
Pro Lahti	1
Vihreät	1
Keskusta	1
Yhteensä	10

Puheenjohtaja Sirkku Hildén, sd.
I varapuheenjohtaja Kalle Aaltonen, Pro Lahti
II varapuheenjohtaja Jorma Ratia, ps.
III varapuheenjohtaja Toni Putula, kok.
Minna Lampinen, sd.
Erkki Nieminen, sd.
Ida Rantanen, kok.
Mira Nieminen, ps.
Jouni Kaikkonen, vihr.
Martti Talja, kesk.
Esittelijä: kaupunginjohtaja Niko Kynnäräinen

Elinvoima- ja työllisyysjaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii elinvoima- ja työllisyysjaosto. Jaosto vastaa:

1. elinkeinopolitiikasta
2. korkeakoulupolitiikasta
3. koko alueen elinvoimasta erityiskysymyksinä kaupungin osakeskukset, maaseutualue ja maaseudun elink.
4. työllisyyspolitiikasta
5. työllisyyspalveluista
6. maahanmuuttoasioista.

Paikkajakauma 31.12.2024

Kokoomus	1
SDP	1
Perussuomalaiset	1
Pro Lahti	1
Yhteensä	4

Puheenjohtaja Toni Putula, kok.
Varapuheenjohtaja Minna Lampinen, sd.
Mira Nieminen, ps.
Kalle Aaltonen, Pro Lahti
Esittelijä: Elinvoimajohtaja Elina Laavi (1.8.2024 alkaen)

Konserni- ja tilajaosto

Kaupunginhallituksen alaisuudessa toimii konserni- ja tilajaosto. Jaosto:

1. vastaa kaupungin konsernivalvontaan ja -ohjaukseen liittyvistä tehtävistä
2. valmistelee kaupunginhallituksen päätettäväksi merkittävimpimpien yhtiöiden tulostavoitteet, joiden omistajaohjauksesta päättää kaupunginhallitus
3. päättää muiden yhtiöiden tulostavoitteista
4. valvoo kaikkien yhtiöiden tulostavoitteiden toteutumista ja raportoi niistä tarvittaessa kaupunginhallitukselle
5. vastaa koko konsernin toimitiloihin ja kiinteistöihin liittyvästä tilapolitiikasta sekä siihen liittyvästä valvonnasta ja ohjauksesta
6. vastaa konsernin toimitiloihin kohdistuvien merkittävien hankkeiden periaatepäätöksistä
7. vastaa kaupunginhallituksen alaisten taseyksiköiden toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta
8. vastaa kaupunginvaltuuston kaupunginhallituksen alaisille taseyksiköille asettamien palvelutavoitteiden sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen valvonnasta, sekä ohjaa ja valvoo taseyksikön toiminnan ja talouden suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä toiminnan tuloksien seurannasta.

Paikkajakauma 31.12.2023

SDP	2
Perussuomalaiset	1
Kokoomus	1
Vihreät	1
Yhteensä	5

Puheenjohtaja Jorma Ratia, ps.
Varapuheenjohtaja Ida Rantanen, kok.
Sirkku Hildén, sd.
Erkki Nieminen, sd.
Jouni Kaikkonen, vihr.

Esittelijät:
Omistajaohjauksen johtaja Veli-Pekka Ignatius
Toimitilajohtaja Jouni Arola

1.1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Valtiovarainministeriön (VM) taloudellisen katsauksen (talvi 2024) mukaan maailman talouden näkymät ovat melko myönteiset, mutta merkittävät riskit varjostavat sitä. Kauppapoliittisten jännitteiden kiristyminen hidastaisi kasvua ja voisi kiihdyttää inflaatiota. Niillä olisi myös maailmankaupan odotettavissa olevaan elpymiseen hidastava vaikutus. Maailmantalouden kasvun arvioidaan jäävän 3,1 prosenttiin vuonna 2024. Kasvu hidastuisi arvioiden mukaan 2,9 prosenttiin vuonna 2025 ja edelleen 2,8 prosenttiin vuonna 2026.

VM:n mukaan euroalueen pidempään jatkunut hitaan kasvun vaihe päättyi kasvun elpymiseen vuonna 2025, kun inflaation hidastuminen ja melko vahva nimellispalkkakehitys tukevat yksityisen kulutuksen elpymistä. Näkymiä varjostavat kuitenkin muun muassa Saksan teollisuuden vaikea ja euroalueen haastava geopoliittinen tilanne. Eteläisen Euroopan melko hyvät näkymät kannattelevat euroalueen elpymistä. Kasvun arvioidaan elpävän vuoden 2024 0,8 prosentista 1,2 prosenttiin vuonna 2025 ja edelleen 1,3 prosenttiin vuonna 2026.

Suomen ulkomaankauppa elpyy VM:n mukaan odotettua hitaammin euroalueen tavara- ja palvelukaupan supistumisen vuoksi. Maailmantalouden kasvaessa tulevina vuosina odotetaan investointien kasvattavan tuontia. Kotitalouksien ostovoima on kasvanut vuonna 2024, mutta kasvu hidastuu selvästi heikon työllisyystilanteen, sosiaalietuuksien leikkausten sekä arvonlisäverokantojen noston niukentaessa kotitalouksien käytettävissä olevia reaali-tuloja. Veronkorotukset ovat nostaneet kuluttajahintoja, mutta muut hintapaineet ovat olleet maltillisia. Inflaation arvioidaan jäävän 1,6 prosenttiin vuonna 2024 ja hidastuvan 1,1 prosenttiin vuonna 2025. Inflaation arvioidaan kasvavan 1,4 prosenttiin vuonna 2026 ja edelleen 1,8 prosenttiin vuonna 2027. Investointien lasku on jatkunut. Rakentamisen odotetaan kuitenkin toipuvan syvästä kuopasta, vaikka asuntorakentamisen nousu on hidasta. Energiasiirtymän uskotaan vauhdittavan yritysten ja puolustushankintojen julkisen sektorin hankintoja. Arvion mukaan investoinnit vähenivät 5,6 prosenttia vuonna 2024, mutta kasvavat 7,4 prosenttia vuonna 2025, 2,6 prosenttia vuonna 2026 ja 4,1 prosenttia vuonna 2027. Talouden tuotannon kasvu käynnistyi vuonna 2024 vuoden 2023 taantumien jälkeen, vaikkakin bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan supistuvan 0,3 prosenttia. Vuonna 2025 BKT:n arvioidaan kasvavan 1,6 prosenttia ja 1,5 prosenttia vuosina 2026 ja 2027.

Kuntien tilinpäätösennusteiden mukaan kuntatalouden tilanne heikkeni vuonna 2024, mutta oli kuitenkin odotettua parempi. Toiminnan ja investointien rahaviralla mitattuna kuntatalous oli alijäämäinen ja velkamäärä nousi yli 700 miljoonaan euroon kasvaen edellisestä vuodesta 3,6 prosenttia. Kuntatalouden tulosta paransivat kertaluonteiset erät, joita olivat energiyhtiöiden osuuksien myynti sekä yhtiöittämiset. Toimintakate kasvoi edellisestä vuodesta 1,8 prosenttia. VM arvio kuntahallinnon alijäämän syvenevän 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuosina 2025–2027. Kuntien kulutusmenojen kasvu jatkuu ennustevuosina melko ripeänä, mikä aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Inflaatio palautuu maltilliselle tasolle, mutta kuntien ansiokorotuksen oletetaan olevan yleistä ansiokorotusta nopeampaa vuosina 2025–2027. Kulutusmenojen volyymi kasvaa poikkeuksellisesti TE-palvelu-uudistuksen vuoksi vuonna 2025. Vuonna 2025 tulonsiirrot valtiolta kunnille kasvavat TE-palveluiden järjestämisestä muodostuvan uuden valtionosuustehtävän myötä. Valtionosuuksiin tehdään kuitenkin myös merkittäviä leikkauksia vuosina 2025–2027 mm sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien ja indeksijarrun vuoksi. Kuntien

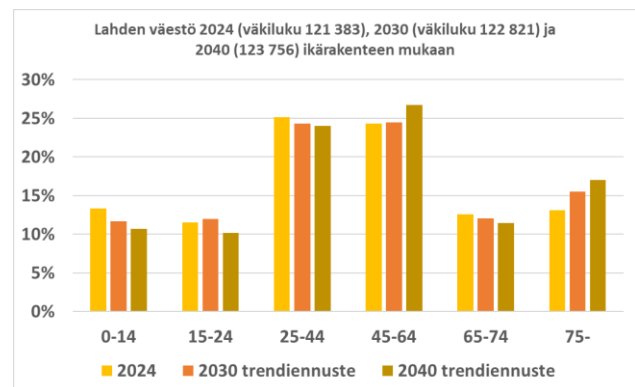
veroprosentteihin kohdistuu korotuspaineita, mutta vain noin viidennes kunnista nostaa veroprosenttia vuodelle 2025. Verorahoitus ei riitä kuntahallinnon kasvaviin menopaineisiin, ja sopeutustoimet painottuvatkin menojen kasvua hillitseviin toimenpiteisiin. Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa tarkasteluvuosina.

Päijät-Hämeessä kuntien talouden tilanne seuraa koko maan kuntien talouden kehitystä. Ennakoitua parempi verotulokehitys, kertaluonteiset tuloerät, sijoitustoiminnan tuotot, inflaation hidastuminen ja talouden sopeutustoimet tukivat kuntien taloutta vuonna 2024. TE-palvelu-uudistuksen vaikutus kuntien talouteen täsmentyy toiminnan vakiintuessa. Mahdollisesti toteutuvan valtionosuusuudistuksen arvioidaan heikentävän Päijät-Hämeen kuntien talouden tasapainoa.

Kasvu ja kehittyminen

Lahti oli Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki vuonna 2024. Kaupungissa oli vuoden lopussa ennakkotietoihin perustuen 121 383 asukasta. Väkiluku kasvoi 690 henkilöä vuonna 2024 (518 henkilöä vuonna 2023). Nettomaahanmuutto kasvatti väkilukua 1 400 henkilöä (1 215 henkilöä vuonna 2023) ja kuntien välinen nettomuutto vähensi väkilukua 121 henkilöä (vähensi 39 henkilöä vuonna 2023). Kuolleita oli 587 enemmän kuin syntyneitä (667 henkilöä vuonna 2023). Lahden väestömäärä on kasvanut 2020–2024 (31.12.) 1 560 henkilöä, keskimäärin 0,26 prosenttia vuodessa.

Trendinmukaisen väestöennusteen mukaan 0–14-vuotiaiden, 25–44-vuotiaiden ja 65–74-vuotiaiden osuus väestöstä pienenee vuoteen 2030 ja 2040 mennessä ja 45–64-vuotiaiden ja 75 vuotta täyttäneiden osuus kasvaa. Väestöllinen eli demografinen huoltosuhte (lasten tai vanhusten määrä sataa työkäistä kohti) oli vuonna 2023 Lahdessa 64,4 ja koko maassa 61,9. Tilastokeskuksen mukaan huoltosuhte on Lahdessa 63,3 ja koko maassa 59,6 vuonna 2040. Taloudellinen huoltosuhte (kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti) oli vuonna 2023 Lahdessa 149 ja koko maassa 132.

Lähde: Lahden kaupungin oma väestösuunnitelma

Elinvoima ja työllisyys

Ennakkotietojen mukaan vuoden 2024 joulukuussa Lahden työttömyysaste oli 15,9 prosenttia, 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin joulukuussa 2023. Nuorisotyöttömyys oli 2024 joulukuussa 19,1 prosenttia (2023: 17,4 %) ja ulkomaalaisten työttömyysaste 45,0 prosenttia (2023: 38,3 %). Pitkäaikaistyöttömien määrä laski tasaisesti vuonna 2024, mutta kääntyi loppuvuodesta hieman nousuun. Pitkäaikaistyöttömien määrä oli 2024 joulukuussa 3 136, 239 henkilöä enemmän kuin

edellisvuonna (2023: 2 897). Pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvien kustannusten määrät eli työmarkkinatuen kuntasuudet laskivat vuoden 2024 aikana noin 0,5 miljoonaa euroa edellisvuodesta.

Avoimien työpaikkojen määrä nousi alkuvuodesta 2024 ja kääntyi loppuvuodesta selvään laskuun. Joulukuussa 2024 oli 802 avointa työpaikkaa (2023: 1 500). Kolmannen vuosineljänneksen aikana vuonna 2024 Lahden yritysanta oli 8 400. Aloittaneita yrityksiä oli 173 ja lopettaneita yrityksiä 153.

1.1.4. Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Tuloperusteiset muutokset

Vuoden 2024 tilinpäätöksessä tilikauden tulos oli -9,8 miljoonaa euroa, 51,0 miljoonaa euroa (123,6 %) heikompi kuin vuonna 2023. Heikkenemiseen vaikuttavien tuloperustemuutosten keskeiset tekijät olivat toimintatuottojen sekä verorahoituksen tasojen heikkeneminen. Omaisuuden myynnit vuonna 2023 kasvattivat vertailuvuoden kertaluonteisia myyntituottoja.

Vuoden 2024 verotulot olivat 288,3 miljoonaa euroa. Taso oli 16,6 miljoonaa euroa (5,4 %) alhaisempi kuin vuoden 2023 toteuma. Vuoden 2024 valtionosuudet olivat 77,2 miljoonaa euroa. Taso oli 13,7 miljoonaa euroa (15,1 %) alhaisempi kuin vuoden 2023 toteuma. Valtionosuuden merkittävään heikkenemiseen vaikuttivat sote-uudistukseen liittyvien muutosrajoittimien tasomuutos sekä jälkikäteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden pysyvä lisäsiirtotarve.

Valtion vuodelle 2024 myöntämä laskennallinen kertaluonteinen korvaus TE-palvelut 2024-uudistuksen toimenpanosta aiheutuviin muutokusteluihin oli kaupungille 0,6 miljoonaa euroa.

Toiminnan ja tehtävien muutokset

Uusi kaupunginjohtaja Niko Kynäräinen aloitti tehtävässään 1.1.2024

Kaupungin henkilöstön työterveyshuollon palveluntuottajana aloitti Mehiläinen 1.4.2024.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (20.5.2024 § 60) Keskustavision 2040. Visio luo näkymän Lahden keskustan tulevaisuuden kannalta keskeisiin tavoitteisiin, suuntauksiin ja teemoihin. Visio tarkentaa kaupungin strategiaa ja yleiskaavaa keskustan osalta ja luo kehukset tuleville yksityiskohtaisemmille toimenpiteille, hankkeille ja suunnitelmille.

Kaupunginvaltuusto päätti (20.5.2024 § 63) Lahden kaupungin uudesta toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmasta. Ohjelman mukaisesti kaupungin taloutta tasapainotetaan 50 miljoonalla eurolla vuosien 2024–2027 aikana.

Hallintosääntöä muutettiin vuoden aikana kolme kertaa. Kaupunginvaltuusto päätti (20.5.2024 § 54) hallintosäännön yleisistä määräyksistä, kaupunginvaltuustoa koskevista säännöistä sekä kaupunginhallitusta ja konsernihallintoa ja elinvoiman palvelualueetta koskevista erillisistä säännöistä. Muutokset tulivat voimaan 1.6.2024. Kaupunginvaltuusto päätti (7.10.2024 § 106) muutoksista kaupungin toimielinorganisaatioon 1.6.2025 alkaen sekä hallintosäännön jatkovalmistelun periaatteista. Kaupunginvaltuusto päätti (9.12.2024 § 132) johtamisjärjestelmän muutoksesta, joka tulee voimaan 1.6.2025.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (27.5.2024 § 221) konsernihallinnon toimintasäännön, joka tuli voimaan 1.6.2024.

Rakentaminen

Lahden rakennusvalvonnan mukaan vuonna 2024 Lahteen valmistui 207 asuntoa. Kerrostaloasuntoja valmistui 137, pientaloasuntoja 45 ja rivitaloasuntoja 21, (liikerakennuksiin 3, muihin 1). Vuoden 2024 lopussa Lahdessa oli 73 430 asuntoa, joista 49 657 oli kerrostaloasuntoja, omakotiasuntoja 16 790, rivitaloasuntoja 5 933 ja muita asuntoja 1 050.

Organisaatiomuutoksessa konsernihallinnon palvelualue lakautettiin ja konsernipalvelujen vastuualue siirtyi konsernihallinnon vastuualueeksi kaupunginjohtajan suoraan alaisuuteen. Vastuualueelle siirtyi myös viestintäpalvelut ja Lahden Tilakeskus. Samalla elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualueesta muodostettiin oma palvelualue. Uutena asiana toimintäsäännössä määrätään vastuualuejohtajan ja palveluyksiköiden johtajien tehtävistä.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (10.6.2024 § 255) Lahden kaupungin digitielkartan vuosille 2024–2026. Digitielkarttaan on kirjattu digitalisaation visio, tavoitteet, toimenpiteet ja koottu näköpiirissä olevat digitalisaatiota edistävät hankkeet. Digitielkartta sisältää keskeiset linjaukset tiedon keräämiselle ja hyödyntämiselle sekä määrittää tekoälyyn liittyvät lähiajan toimet.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (2.9.2024 § 91) kaupungin liikuntapaikkasuunnitelman vuosille 2025–2035. Liikuntapaikkasuunnitelma on ohjeellinen asiakirja valmisteltaessa vuosien 2025–2035 talousarviota, taloussuunnitelmaa sekä Tilakeskuksen investointiohjelmaa. Suunnitelma on päivittyvä asiakirja, joka tuodaan hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan, kaupunginhallituksen ja edelleen kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi muutosten yhteydessä.

Kaupunginvaltuusto päätti (5.2.2024 § 56) Lahden kaupungin sijoitussuunnitelma 2024-asiakirjan noudatettavaksi sijoitustoiminnan linjaukseksi ja toimintasuunnitelmaksi vuodelle 2024. Suunnitelma on ensimmäinen Lahden kaupungin sijoitussuunnitelma ja se ohjaa vuosittaista käytännön sijoitustoimintaa. Sijoitussuunnitelma koskee kassaylijäämää sekä soveltuvin osin rahastoituja varoja. Kaupunginvaltuusto päätti (23.9.2024 § 329), että kassavaroista erotettu sijoitettava varallisuuserä on suuruudeltaan 30–50 miljoonaa euroa, sijoitettavan varallisuuserän hoito ulkoistetaan vähintään kahdelle varainhoitajalle ja että varainhoito toteutetaan täyden valtakirjan varainhoitomallilla.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (7.10.2024 § 105) valtion ja Lahden kaupunkiseudun välisen Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimuksen 2024–2035 (maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus). Ensimmäinen Lahden kaupunkiseudun MAL-sopimus vuosille 2021–2031 allekirjoitettiin 14.9.2021. MAL-sopimus päivitetään neljän vuoden välein.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (7.10.2024 § 354) kaupungin luontotavoitteeksi Luontopositiivinen Lahti 2030. Luontotavoite tulee ilmastotavoitteen rinnalle. Uusi luontotavoite luo jatkoa Lahdessa tehtävälle ympäristötavoitelle ja se vahvistaa kaupungin asemaa johtavana ja innovatiivisena ympäristökaupunkina.

Kaupunkiympäristölautakunta päätti (16.10.2024 § 124) Lahden kaupungin ja YIT Road Oy:n välisestä sovintosopimuksesta. Osapuolten välille on loppuvuonna 2023 syntynyt

erimielisyyttä sidottujen puistopäällysteiden hoitoon liittyvästä työmäärästä ja yksikköhinnasta. Sovintosopimuksen mukaisesti kaupungin menot kasvaisivat 3,5 miljoonaa euroa viiden vuoden aikana. Kaupunginhallitus päätti (27.1.2025 § 31) kumota kaupunkiympäristölautakunnan päätöksen ja palautti asian uuteen valmisteluun. Asian valmistelu on kesken.

Kaupunginvaltuusto päätti (25.11.2024 § 123) Lahden hiilineutraalustavoitteen muuttamisesta. Vaikka päästövähennys on edennyt oikeaan suuntaan, on käynyt ilmi, ettei tavoite ole saavutettavissa vielä vuonna 2025. Päätöksen mukaisesti hiilineutraaliuden tavoittelu jatkuu. Uutta tavoitevuotta ei asetettu, mutta tuoreiden ennusteiden valossa hiilineutraalius näyttääh mahdolliselta vuonna 2028.

Kaupunginhallitus hyväksyi (2.12.2024 § 414) Lahden kaupungin kotoutumishojelman. 1.1.2025 alkaen kaupungilla on kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä ja se vastaa sekä työttöminä työnhakijoina että työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumisen edistämisestä. Lahden kaupungin kotoutumishojelma huomioi lain mukaisten vastuiden ja velvollisuuksien toteutumisen kaupungissa.

Kaupunginvaltuusto vahvisti (9.12.2024 § 127) Lahden kaupungin uuden poistosuunnitelman. Lahden kaupunki ottaa käyttöön vuoden 2025 alusta uuden taloushallintojärjestelmän osana Provincia Oy:n palvelusopimusta. Käyttöön otettava Raindance-järjestelmä korvaa aikaisemman SAP-taloushallintojärjestelmän sekä taloudensuunnittelujärjestelmät. Järjestelmäuudistuksen yhteydessä on tullut tarve päivittää kaupungin poistosuunnitelma vastaamaan Raindance-järjestelmän yhtenäisiä poistoaikoja, jotka perustuvat uusiin päivittyihin yleisohjeisiin.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (9.12.2024 § 128) kaupungin Lahden suunta -työn 2021–2025: Lahden yleiskaavan 2035 (Y-205). Yleiskaavassa on huomioitu kestävä kaupunkirakenne ja liikkuminen.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (9.12.2024 § 129) Lahden kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman (SUMP) 2021–2025, jonka tavoitevuosi on 2035. Ohjelman tavoitteena on luoda kävelyn ja pyöräilyn houkutteleva ympäristöä sekä kehittää sähköistä liikennettä.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi (9.12.2024 § 131) kaupungin viheralueohjelman 2035. Ohjelma on uudistettu versio Lahden aikaisemmasta viheralueohjelmasta, jonka tavoitevuosi oli 2025. Päivitetyssä viheralueohjelmassa on painotettu erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumista, luontokadon hillitsemistä sekä viheralueiden hyvinvointi- ja elinvoimavaikutuksia.

Toteumavertailu voimassa olevaan talousarvioon nähden

Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana talousarviota kolme kertaa. Toimintatuottoja lisättiin 5,5 miljoonaa euroa ja toimintakuluja vähennettiin 8,8 miljoonaa euroa. Verotuloarviota vähennettiin 3,5 miljoonaa euroa ja valtionosuusarviota lisättiin 0,8 miljoonaa euroa. Poistotasoa lisättiin 1,0 miljoonaa euroa. Talousarviomuutosten jälkeen tilikauden tulos parani alkuperäisen talousarvion -55,0 miljoonasta eurosta lopullisen talousarvion -37,2 miljoonaan euroon. Vuoden 2024 tilinpäätös päättyi -9,8 miljoonan euron tilikauden tulokseen ja -8,9 miljoonan euron tilikauden alijäämään. Tilinpäätöksen tulos on 46,1 miljoonaa euroa parempi kuin alkuperäinen talousarvio ja 28,3 miljoonaa euroa parempi kuin muutettu talousarvio.

Investointien menomäärärahaa lisättiin 8,0 miljoonaa euroa yhteensä 83,5 miljoonaan euroon ja tuloarviota 1,7 miljoonaa euroa yhteensä 12,4 miljoonaan euroon. Investointimenojen toteuma on 12,0 miljoonaa euroa pienempi kuin alkuperäinen talousarvio ja 20,0 miljoonaa euroa pienempi kuin muutettu talousarvio.

Muutettuun talousarvioon nähden poikkeamia olivat

- toimintatuottojen ylittyminen 5,7 miljoonalla eurolla
- toimintakulujen alittuminen 16,1 miljoonalla eurolla
- verorahoitusarvion ylittyminen 4,7 miljoonalla eurolla
- rahoitustuottojen ylittyminen 1,6 miljoonalla eurolla
- rahoituskulujen alittuminen 1,2 miljoonalla eurolla
- poistoarvion ylittyminen 2,0 miljoonalla eurolla
- investointimenojen alittuminen 20,0 miljoonalla eurolla
- investointitulojen alittuminen 5,0 miljoonalla eurolla

Tarkemmin poikkeamat on esitetty yhteenvedossa määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta (kohta 2.2.6.) sekä eriteltyinä palvelualueittain kohdassa 2.2.2. Käyttötalouden toteutuminen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen laskun kiistäminen

Kaupunginhallitus päätti (27.5.2024 § 224) kiistää Päijät-Hämeen hyvinvointialueen laskun 17.5.2024 sekä perusteeltaan että määrältään. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä muuttui sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa Päijät-Hämeen hyvinvointialueeksi 1.1.2023. Tämän jälkeen hyvinvointialue on toteuttanut henkilöstönsä palkkaharmonisaatiota tekemällä työntekijäjärjestöjen kanssa asiasta sopimuksen. Hyvinvointialue on lähettänyt laskun palkkaharmonisaatiosta Lahden kaupungille ja muille entisen hyvinvointialueen jäsenkunnille.

Sote-siirtolaskelmien vaikutus valtionosuuksiin

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän vuoden 2022 tilinpäätökseen on kirjattu 20 miljoonan euron pakollinen varaus palkkaharmonisaatiota varten ja vastaava saaminen jäsenkunnilta pakollisesta varauksesta syntyneen alijäämän kattamiseksi. Valtiovarainministeriö (VM) on kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1393/2022 § 7) nojautuen oikaissut Lahden kaupungin sote-siirtolaskelmia edellä mainitulla hyvinvointikuntayhtymän tilinpäätöstiedolla. Oikaisulla on noin 10,9 miljoonan euron vähentävä vaikutus kaupungin valtionosuuksiin. Kaupunki on tehnyt vuoden 2024 VM:n myöntämistä valtionosuuksista oikaisupyynnöt (KH 24.3.2024 § 91 ja 23.9.2024 § 328). Ministeriö on hylännyt oikaisuvaatimukset ja kaupunki on tehnyt niistä valitukset (28.6.2024 ja 2.12.2024) Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle, jossa niiden käsittely on vielä kesken.

Kaupunginsairaalan kiinteistökaupan reklamaatio

Lahden kaupunki on myynyt 21.6.2022 tehdyllä kaupalla LähiTapiolalle pääterveysaseman, ent. kaupunginsairaalan, kiinteistön. Kiinteistö Oy Lahden Harju (LähiTapiola) on lähettänyt 26.4.2023 reklamaation kaupasta, sekä päivittänyt reklamaation vaatimuksia vuosien 2023–2025 aikana. Vaatimukset liittyvät eriävään näkemykseen rakennuksen teknisestä kunnosta annettuihin tietoihin, sekä siihen pitävätkö myyjän antamat vakuutukset, eli myyjän antamat tiedot, paikkansa. Kiinteistö Oy Lahden Harju ja vuokralainen (Päijät-Hämeen hyvinvointialue, HVA) ovat tehneet kohteeseen uuden vuokrasopimuksen, jonka ehtoihin Lahden kaupunki ei ole voinut vaikuttaa. Kiinteistö Oy Lahden Harju pyrkii varautumaan reklamaatiollaan HVA:n mahdolliseen irtautumiseen voimassa olevasta vuokrasopimuksesta.

1.1.5. Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä 31.12.2024 oli 3 618 (2023: 3 722). Henkilötyövuosia toteutui 3 337 (2023: 3 344).

Henkilöstömäärä 31.12.	2024	2023	2022
Konsemihallinto (sis. Lahden Tilakeskus)	181	183	173
Elinvoiman palvelualue	117	102	83
Sivistyksen palvelualue (sis. kaupunginorkesteri ja -teatteri)	3 088	3 163	3 187
Kaupunkiympäristön palvelualue	206	197	202
Yhteensä	3 592	3 645	3 645
Lisäksi työllistettyjä	26	77	91
Vakituiset	2 605	2 699	2 742
Määräaikaiset	1 013	1 023	994
Henkilötyövuodet	2024	2023	2022
Konsemihallinto (sis. Lahden Tilakeskus)	177	173	169
Elinvoiman palvelualue	103	95	79
Sivistyksen palvelualue (sis. kaupunginorkesteri ja -teatteri)	2 785	2 801	2 825
Kaupunkiympäristön palvelualue	195	193	190
Yhteensä	3 260	3 262	3 263
Lisäksi työllistettyjä	77	82	95

Henkilöstökulut

Vuonna 2024 henkilöstömenot olivat 183,7 miljoonaa euroa (2023: 179,9 milj.). Henkilöstökuluja kasvattivat erityisesti virka- ja työehtosopimusten mukaiset korotukset. Henkilöstömenoista palkat ja palkkiot olivat 147,5 miljoonaa euroa (2023: 143,2 milj.).

Työhyvinvointi

Terveysperusteisia poissaoloja oli 57 550 kalenteripäivää (2023: 59 910), eli 17,2 kalenteripäivää/htv (2023: 17,9). Laskua edelliseen vuoteen oli 0,7 päivää, joka on merkittävä lasku (2023: 17,9). Poissaoloprosentti oli 4,2 (2023: 4,4).

Työhyvinvointikysely toteutettiin keväällä koko henkilöstölle. Henkilöstön vastausprosentti oli 67 prosenttia, 2 243 vastaajaa ja esihenkilöiden 87 prosenttia, 146 vastaajaa. Syksyllä tehtiin pulssikysely, jossa henkilöstön vastausprosentti oli 55 prosenttia ja N-luku 1 785. Esihenkilöiden vastausprosentti oli 79 prosenttia ja N-luku 134. Tulosten avulla tunnistettiin työyhteisön vahvuudet ja työhyvinvoinnin kehittämiskohteet sekä valittiin työyhteisölle työhyvinvoinnin edistämisen ja parantamisen kohteet. Kyselyn tulosten perusteella henkilöstön kokemus työhyvinvoinnista on pysynyt hyvällä tasolla, vaikka vaihtelua yksiköiden välillä on paljon. Kokonaiskeskiarvo oli 3,87 (2022: 3,88). Arviointiasteikko oli 1–5 (1=huono, 5=erinomainen). Henkilöstön kokemuksiin mukaan hyvällä työilmapiirillä, työkavereiden tuella ja yhteishengellä on voimaannuttava merkitys. Kiitosta keräsi myös esihenkilötyö ja johtaminen, mutta toisaalla taas toivottiin esihenkilön herkkempää puuttamista asioihin. Suositteluindeksi NPS perustuu kysymykseen ”Kuinka todennäköisesti suosittelisit Lahden kaupunkia työpaikkana perheenjäsenillesi tai ystäväillesi?”. Arviointiasteikko 0= Erittäin epätodennäköisesti, 10=Erittäin todennäköisesti. Suosittelevien vastaajat jaetaan kolmeen osaan: suosittelijat (arvo 9–10), neutraalit (arvo 7–8), arvostelijat (arvo 0–6). Suosittelevien NPS = Suosittelevat % - Arvostelijat %. Tulos oli -6. Kokemusta työhyvinvoinnista parannetaan valmentavan johtamisen ja strategian kärkihankkeiden toimenpiteillä.

Osaamisen kehittäminen

Osaamisen kehittämisen toimenpiteet kohdentuivat johtamistyöhön, dialogiseen työotteeseen ja vuorovaikutukseen sekä ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Muodollisten koulutusten lisäksi osaamista kehitettiin arjen työtä tekemällä, yhdessä toimintatapoja kehittämällä, ongelmia ratkoen, uutta luoden sekä omaa ja yhteistä toimintaa reflektoiden. Osaamisen kehittämisen ja johtamisen keskeisenä välineenä ovat kehityskeskustelut, jotka käydään vähintään kerran vuodessa. Niiden lisäksi työyhteisöjä kannustetaan jatkuvaan ja säännölliseen vuoropuheluun esihenkilön ja työntekijän välillä.

Osaamisen kehittämisen ja johtamisen tukena oli intran monipuoliset sisällöt eri aiheista. Kehittämisessä hyödynnettiin Eduhouse-verkko-oppimisympäristön sisältöjä (esim. HR- ja esihenkilötyö, oman hyvinvoinnin johtaminen, M365-osaaminen, etätyötaidot). Vuoden aikana Eduhousesta suoritettiin 2 171 koulutusta. Kokousten tehostamiseksi ja vuorovaikutteisuuden lisäämiseksi oli tarjolla kokouskoulutuksia ja työyhteisötaitojen tukemiseksi koko henkilöstölle neliosainen videovalmennus. Henkilöstölle järjestettiin Tekoäly töissä -koulutuksia sekä ammattialakoulutusta sekä työurajohtamisen hengessä pian eläköityville Eläkevuodet edessä -valmennus.

Valmentavaa johtamiskulttuuria edistettiin tukemalla esihenkilöitä valmentavan johtamisen oppien viemisessä käytäntöön. Tavoitteena oli, että valmentava ote on läsnä päivittäisessä johtamisessa ja valmentavan johtamisen työkalut ovat laajasti käytössä esihenkilöillä. Esihenkilöille järjestettiin myös esihenkilöpäivä, jonka teemana oli rohkeus työssä. Esihenkilöosaamista kehitettiin lisäksi etäkahvien tietoiskuilla esihenkilötyön arjen ajankohtaisista teemoista. Syksystä alkaen esihenkilöiden etäkahvien ohella kokeiltiin uutena konseptina järjestää omia etäkahveja koko henkilöstölle ajankohtaisista asioista vaihtuvilla teemoilla. Koulutuspäiviä oli vuonna 2024 yhteensä 5 707 ja niihin osallistui 1 707 henkilöä (2023: 5 919 päivää, 1 440 henkilöä).

Tarkemmat tiedot henkilöstöstä esitellään erillisessä henkilöstökertomuksessa 2024.

1.1.6. Ympäristöasiat

Konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueiden ympäristötyö
Kaupungin kestävyystyötä johdetaan kaupunkitasoisesti ympäristökehityksyksikössä. Työn pääteemat ovat ilmastotyö, kiertotalous, luontopositiivisuus sekä planetaarinen terveys.

Ekologista kestävyttä edistetään pitkäjänteisesti paitsi lakisääteisillä toimilla myös kaupunkitasoisilla poikkihallinnollisilla tavoitteilla, ohjelmilla ja tiekartoilla sekä klustereissa. Strategian ympäristötavoitteita edistettiin vuoden 2024 aikana konsernin laajuisesti Hiilineutraali Lahti -kärkihankkeella. Syksyllä 2024 kaupunginhallitus tarkasteli hiilineutraaliustavoitetta, sillä päästöennusteiden perusteella tavoitteen ei päästä vuoden 2025 aikana. Hiilineutraaliuden tavoite kuitenkin säilyi strategiassa ja näyttää mahdolliselta vuodelta 2028. Syksyllä 2024 kaupunginhallitus päätti tavoitella luontopositiivisuutta vuoteen 2030 mennessä. Kestävyystyötä ja ympäristön seuranta-aineistoa voi tutkia Lahden ympäristövahti -palvelussa osoitteessa www.lahdenymparistovahti.fi.

Keväällä 2024 Euroopan komissio myönsi Lahdelle Mission Label -tunnuksen, joka oikeuttaa Lahdelle täysimittaisen tuen EU:n Kaupunkimissiossa. Ympäristökehityksen ja taloushallinnon yhteistyössä Lahti aloitti ilmastobudjetoinnin osana vuoden 2025 talousarviota. Luontopositiivisuustiekartan valmistelu alkoi. Hanketyötä jatkettiin Canemure-, GoGreenRoutes-, Kuntanielu-, StoPwa-, Sycla-, One Health 4 Cities-, CITI-SYSTEM-, Maistuva ilmatoruoka-, Lahti living lab - Luontopositiivinen elämä- ja Lahden hiilineutraalin rakentamisen innovaatioverkosto -hankkeissa. Uusina hankkeina käynnistyivät Kelpo, SOFTacademy ja Luontolähete.

Lahden kaupungin hankinnoissa käytetään ympäristökriteerejä sekä vähimmäisvaatimuksina että vertailukriteereinä riippuen hankittavasta tuotteesta tai palvelusta.

Kaupunkiympäristön palvelualueen ympäristötyö

Kaupunkitekniikka

Kunnossapidon alueaurakoissa käytettävän konekaluston päästövaatimukset kattavat kaikki neljä kunnossapidon alueaurakkaa. Urakoissa käytettävästä kuorma-autokalustosta vähintään puolet tulee olla EURO 6 -luokassa. Urakoissa käytettävän traktori- ja kauhakuormakaluston on oltava vähintään Stage IIIb -luokassa.

Liikennevalojen kunnossapitourakan liikennevalojen huolto- ja vikakorjaustöissä käytettävien henkilö- ja pakettiautojen päästöluokka on oltava vähintään EURO 6, vähintään yksi huolto- ja vikakorjaustöissä käytettävä paketti- tai henkilöauto on oltava täyssähköauto. Lisäksi maanrakennustöissä ja tilapäisissä liikennejärjestelyissä käytettävien kuorma-autojen päästöluokka on oltava vähintään EURO 6. Ulkovaistusverkon kunnossapitosopimuksen urakoitsijalta vaaditaan kuu-kausiraportointia urakan työtehtävissä ajetuista kilometrimääristä sekä ajoneuvoissa käytetyn polttoaineen määrästä ja laadusta.

Rakennetun ympäristön puidenhoitourakassa kuljetukseen käytettävien kuorma-autojen päästöluokka on oltava vähintään EURO 6. Puidenhoitoleikkauksissa ja kiipeilykaadoissa on käytettävä mahdollisuuksien mukaan sähkökäyttöisiä moottorisahoja. Investointikohteissa on myös otettu käyttöön kaluston päästövaatimukset.

Vuonna 2024 joukkoliikenteessä tehtiin uusi matkustajaennätys, joukkoliikennematkoja tehtiin 7,95 miljoonaa matkaa. Seudullisen joukkoliikenteen kalustosta 23 prosenttia oli päästötöntä sähkökalustoa, 54 prosenttia vähäpäästöistä

uusiutuvalla biodieselillä liikennöivää ja 23 prosenttia fossiililla dieselillä liikennöivää. Lahden sisäisistä linjoista merkittävä osuus ajetaan sähköllä. Kesästä 2026 alkaen Lahden seudun liikenteessä päästöttömien ajoneuvojen osuus on yli 50 prosenttia kaikista ajoneuvoista ja loput liikennöidään vähäpäästöisellä uusiutuvalla biodieselillä.

Mankelien vuokrausten määrä kasvoi noin 12 prosenttia ja matkaa/pyörä/päivä noin 21 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna. Mankeli-järjestelmään ei kaudelle 2024 tehty merkittäviä muutoksia verkostoon eikä pyörämäärään. Polkupyörien siirtelyä asemilta toisille lisättiin, mikä paransi pyörien saataavuutta. Lähimaksaminen otettiin käyttöön kaudelle 2024.

Kaupunkisuunnittelu

Lahti toteuttaa kestävästä kaupunkisuunnittelua ekonomisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyden tasoilla. Pääpaino on olemassa olevan kaupunkirakenteen täydentämisessä keskustan ja joukkoliikennevyöhykkeen alueella täysin uusien aluekohteiden rakentamisen sijaan. Samalla huolehditaan lähivirkistysalueiden saavutettavuuden toteutumisesta ja luonnon monimuotoisuuskohteiden säilymisestä. Kaupunkirakenteen täydentäminen on kustannustehokasta kaupunki-infran rakentamisen näkökulmasta, vahvistaa palvelujen väestöpohjaa sekä mahdollistaa kestävästä kaupunkiliikumisesta.

Lahden suunta -työ 2021–2025 edistää Lahden strategiaa tavoitteita kestävästä kaupungista yleiskaavan ja kestävä kaupunkiliikunnan ohjelman voimin. Työ eteni aikataulun mukaisesti ja hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.12.2024. Kestävän kaupunkiliikunnan ohjelma on hyväksytty ja lainvoimainen. Koko kaupungin oikeusvaikutteinen yleiskaava edistää Lahden kaupungin strategiaa tavoitteita kestävämmästä kaupungista kuuden oikeusvaikutteisen yleiskaavakartan kokonaisuudella. Uudet strategiset merkinnät ja tavoitteet ohjaavat esimerkiksi kestävästä yhdyskuntarakennetta, kiertotaloutta yleiskaavatasolla sekä vesien ja luonnonympäristöjen suojelua. Lahti pilotoi tiettävästi ensimmäisenä Suomessa 1. Ekologisen kompensoinnin, 2. Ekosysteemipalvelujen ja 3. Rakentamiseen kelpaavien maa-ainesten ja uusiomateriaalien oikea-aikaista kiertoa mahdollistavia yleiskaavamääräyksiä ja -merkintöjä.

Kestävän kaupunkiliikunnan ohjelma laadittiin Lahdessa toista kertaa. Ohjelman tavoitevuosi on 2035 ja priorisointi ohjaa sen toimenpidekokonaisuuksien keskinäistä painotusta ja ajoittamista suhteessa tavoitevuoteen. Tulevalla valtuustokaudella painopisteessä ovat erityisesti joukkoliikenteen, houkuttelevan kävelyn ja pyöräilyn ympäristön, koululaisten kestävä liikunnan, kestävä työmatkaliikunnan, sähköisen liikenteen ja keskustavision 2040 edistäminen.

Asemakaavoituksen työohjelman kohteista valtaosa täydentää olemassa olevaa kaupunkirakennetta keskustassa tai joukkoliikennevyöhykkeillä. Kestävään kaupunkisuunnitteluun liittyy myös päästövaikutusten arviointia ja vuoden 2024 aikana on pilotoitu Planect-hiilidioksidilaskurin käyttöä. Lisäksi kaupunkisuunnittelu osallistui ekologisen kompensatiomallin kehittämiseen BOOST-hankkeessa.

Kaupunkisuunnittelu on osaltaan edistänyt Lahden MAL-seudun yhteistyösopimuksen tavoitteita. Tavoitteena on edistää vähähiilistä ja kestävästä yhdyskuntarakennetta ja sitä tukevaa liikennejärjestelmää, parantaa elinympäristön viihtyisyyttä ja sosiaalista kestävyttä sekä kasvattaa kestävien liikkumismuotojen osuutta liikennesuoritteesta, parantaa liikenneturvallisuutta ja liikennejärjestelmän taloudellisuutta. MAL-

neuvottelut saatiin päätökseen syksyllä 2024: Vuosina 2025–2028 edistetään ja toteutetaan sopimuksen mukaisia toimenpiteitä ja kohteita. Kaupunkisuunnittelu on jatkanut kestävien liikkumismuotojen verkoston suunnittelua, ohjannut kestävästi liikkuemisen hankkeita ja hakenut rahoitusta kävelyn ja pyöräilyn hankkeiden toteuttamiseen.

Kiertotalous on uutena teemakokonaisuutena mukana yleiskaavatyössä. Kiertotalouden kaavaratkaisuilla on tavoitteena erityisesti mahdollistaa rakentamisen kiertotalouden edistymistä. Lisäksi Lahden kaupungin kiertotalouden tiekartan tavoitteita ja toimenpiteitä jalkautettiin työpajoissa sekä kehitettiin tiedon hallintaa pohjatutkimustietojen sekä pilaantuneisiin ja pilaantumattomiin maa-aineksiin liittyvien tietojen osalta. Lahti päätti lähteä mukaa kiertotalouden Green deal -ohjelmaan. Kaupunkisuunnittelussa valmisteltiin päätöksentekoon vihreän siirtymän vetytuotantolaitoksen asemakaava.

Vuoden 2024 aikana jatkettiin kahden käytöstä poistetun vanhan kaatopaikan jälkihoitoa, joista toisen osalta yhä valmisteltiin peitto- ja maisemointisuunnitelma rakentamisessa syntyviä ylijäämämaita hyödyntäen. Maaperän kunnostamista suunniteltiin yhdessä kohteessa Niemessä sekä rakennustien purkutöitä suoritettiin yhteensä 24 kohteessa. Määrärahoja näiden toteuttamiseksi käytettiin 1,27 miljoonaa euroa.

Rakennus- ja ympäristövalvonta

Vesistöjenhoitoa jatkettiin vuoden 2024 aikana Vesijärvellä ja pienjärvillä osana Vesijärvisäätöön kanssa laadittua Vesijärvi-ohjelmaa. Ympäristöpalvelut vastasi muun muassa Vesijärven ja Kymijärven hoitokalastuksesta, näytteenotoista järvillä ja ojilla sekä kuuden automaattisen vedenlaatuaseman ylläpidosta. Kymijärven alusveden suodatinkenttä kolminkertaistettiin ja järven puhdistusta jatkettiin aiempia kesiä isommassa mittakaavassa. Vähäarvoisen kalan kalanlajitteluasema valmistui Niemen satamaan osana satama-alueen rakentamista. Valtakunnallista sinileväseurantaa jatkettiin entiseen tapaan Vesijärvellä ja Kymijärvellä.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen rajojen päivystä valmisteltiin yhdessä kaupunkisuunnittelun ja Lahti Aqua Oy:n kanssa. Hajajätevesineuvontaa ja tarkastuksia suoritettiin.

Lahteen perustettiin viisi uutta luonnonsuojelualuetta. Lisäksi Hollolan puolelta suojeltiin Kintterönsuon ja Hakalaukunsuon yhteisomistuksessa Hollolan kunnan kanssa olevat alueet ja alueiden puustosta saatiin Metso-korvaukset. Luonnonsuojeluohjelmaa valmisteltiin. Kilpiäistenpohjan hoitosuunnitelma valmistui ja alueen ennallistamistoimet aloitettiin hankerahoituksella. Luonnonsuojelualueiden reittejä kunnostettiin muun muassa Lapakistossa.

Lahden ympäristöpalvelujen koordinoima Lahden ja Hollolan pohjavesien yhteistarkkailu jatkui vuonna 2024. Lahden pohjavesialueiden suojelusuunnitelma valmistui ja hyväksyttiin loppuvuonna 2024. ELY-keskukselta saatiin laatimiseen 50 prosentin rahoitus. Seudullinen pohjavesityöryhmä seuraa suojelusuunnitelman toimenpideohjelman toteuttamista. Pohjavesien suojelemiseksi annettiin lisäksi ohjausta ja neuvontaa Lahden asukkaille ja toimijoille sekä sisäisesti kaupungin eri toimintoille.

Metsätoimi jatkoi ympäristötyötä aiempien vuosien tapaan metsien virkistys- ja luontoarvoja hoitaen ja edistäen. Strategiset metsälaskennat kaupungin metsäomaisuuden sekä metsien hiili- ja monimuotoisuustunnusten kehityksestä vuosina 2024–2073 valmistuivat. Kirjanpainajatuhojen kannalta nykytilanne ja korkean tuhoriskin alueet kartoitettiin. Tuhojen

torjunnan toimintamallin laatimiseksi käynnistettiin usean kaupungin yhteinen selvityshanke. Kaupungin omistamien metsien hoito- ja käyttöperiaatteita päivitettiin osana uutta viheralueohjelmaa ja metsien hoito- ja käyttöperiaatteiden laajempi päivittäminen käynnistettiin.

Ympäristöneuvonta tavoitti vuoden aikana yli 3 000 asukasta erilaisissa tapahtumissa, neuvontatilaisuuksissa sekä puhelimite ja sähköpostilla annettulla neuvonnalla. Ympäristöneuvonta kokosi ja painatti vuoden aikana kaksi Luontoretkiä Lahden seudulla -esitettä, joihin neuvonta toteutti yhteensä 30 retkeä ja tilaisuutta asukkaille. Ympäristöneuvonta vastasi neljästä osallistuvan budjetoinnin idean toteutuksesta ja järjesti vapaaehtoisille aluekummeille viisi tilaisuutta. Päijät-Hämeen Ympäristöviikkojen 2024 teemana oli Muuttuva ilmasto. Lahdessa järjestettiin 20 Ympäristöviikon tapahtumaa.

Luontokoulu Kaislan ympäristökasvatus tavoitti vuoden aikana noin 2 500 lasta ja nuorta sekä yli 400 aikuista. Näistä noin 100 oli luontokotoutumiseen osallistunutta eri-ikäistä maahanmuuttajaa. Lisäksi yhteistyössä Luonto-Liiton kanssa järjestettiin Lahden seudulla kahdeksan perheluontoretkeä. Salpausselkä Unesco Global Geoparkin varhaiskasvatsohjelmaa toteutettiin alueen kuudessa päiväkodissa ja oppilaitosohjelman pilotointi aloitettiin neljässä eri koulussa.

Kaupungin strategian toimenpiteenä jatkettiin keskusta-alueen hulevesien siirtämistä puhdistettavaksi Länsi-Hennalaan sekä siellä sijaitsevan hulevesijärjestelmän toiminnan seuranta toteutettiin määräajoin näytteenotoilla. Vuoden aikana toteutettiin Hollolan kunnan kanssa loppuun vuonna 2023 alkanut yhteistyöhanke Talviaikainen hulevesien hallinta, riskien tunnistaminen ja maankäytön suunnittelu. Lisäksi valmistettiin ja tuotiin päätöksentekoon lakisääteinen Lahden aluetta koskeva hulevesitulvariskien arviointi, jonka lähtöaineistoksi teetettiin yhdessä Lahti Aqua Oy:n kanssa koko Nastolan sekä osan Lahden alueesta kattanut hulevesiviemäriverkoston kapasiteettimallinnus.

Kymijärvellä haettiin maastoliikennelain mukainen moottori- ja ajoneuvojen ajokielto jääpeitteiselle vesialueelle kattamaan myös vanhan Nastolan puoleisen alueen. Ympäristöluvia myönnettiin vuoden aikana kaksi kappaletta, ympäristöluvan muutoksia tehtiin yksi ja ympäristöluvien rauettamispäätöksiä neljä kappaletta. Ympäristönsuojelun valvontaohjelman mukaisia määräaikaistarkastuksia tehtiin yhteensä 33. Maa-aineslupia myönnettiin kaksi, lupapäätökset olivat maa-aineskohteiden niin sanottuja jatkolupia. Maa-aineskohteissa tehtiin yhteensä kahdeksan vuositarkastusta. Vuoden 2024 aikana tehtiin opinnäytetyönä kylmäainekartoitus sekä virkistyksen vaarallisten jätteiden tuottajien valvontaa. Roskaantuneiden alueiden tarkastuksia tehtiin noin 60 kappaletta. Ympäristönsuojelua koskevia kaupungin sähköisen palautekanavan kautta tulleita palautteita käsiteltiin 145 kappaletta.

EU:n ympäristömeludirektiivin mukainen, meluselvitykseen liittyvä meluntorjunnan toimintasuunnitelma 2024–2028 valmistui vuoden 2024 aikana. Ilmanlaadun yhteistarkkailuna toteutettu ilmanlaaturaportti valmistui. Raportti kuvaa ilmanlaatua ja siihen vaikuttavia tekijöitä Lahden ja Hollolan alueella. Myös ulkoilman PAH-pitoisuutta mitattiin vuoden aikana.

Sivistyksen palvelualueen ympäristötyö

Sivistyksen palvelualueen ympäristötyö tarkoittaa pääasiassa ympäristökasvatusta. Ympäristökasvatus sisältyy koulujen opetussuunnitelmiin. Eettisyys ja ympäristöosaaminen on luokkoulutuksen opetussuunnitelmassa yksi kuudesta laaja-alaisen osaamisen osa-alueista. Ympäristökasvatustyötä toteutettiin vuoden 2024 aikana kaikissa lahtelaisissa

peruskouluissa ja lukioissa osana koulujen normaalia opetus- ja kasvatustehtävää.

Perusopetuksessa osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen on yksi seitsemästä laaja-alaisen osaamisen taidoista. Ympäristöteemoja käsiteltiin vuoden aikana osana Lahden JunnuYliopisto -toimintaa. Lukiokoulutuksessa järjestettiin kaikille 2. opintovuoden opiskelijoille pelillinen ympäristökatastrofitapahtuma yhdessä korkeakoulutoimijoiden kanssa.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut edistää aktiivisesti hiilijalanjäljen vähentämistä. Keväällä 2024 Päijät-Hämeen Ateriapalvelut laskee hiilijalanjälkensä GHG-protokollan mukaisesti. Laskenta kattoi oman toiminnan suorat päästöt (Scope 1), osatoenergian päästöt (Scope 2) sekä osan epäsuorista arvoketjun päästöistä (Scope 3). Vuoden 2024 lopulla asiakkaille tarjottiin hiilijalanjälkitiedot kaikista ruokalistan aterioista sähköisen ruokalistapalvelun kautta, lisäten läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuksia kestävämpiin valintoihin.

Vuonna 2024 Päijät-Hämeen Ateriapalvelut edistyi ruokahävikin vähentämisessä. Ruokahävikin määrä oli 23,6 g/suorite, mikä alitti edellisvuoden tason. Resurssitehokkuuden parantamiseksi on toteutettu järjestelmällistä seurantaa, ohjausta ja optimointia ruoanvalmistusprosesseissa. Lisäksi vuonna 2024 käynnistettiin ruoka-aputoiminta, jonka avulla ylijäämäruokaa ohjattiin tehokkaammin hyötykäyttöön. Ympäristöstävällisten pesuaineiden osuus kasvoi yli tavoitetason, ollen 72,5 prosenttia kokonaispesuainehankinnoista. Samalla puhdistusaineiden kokonaiskäyttö väheni edellisvuoteen verrattuna, ylittäen asetetun säästötavoitteen.

Kasvisruokien ja luomutuotteiden käyttöä julkisissa ateriapalveluissa edistettiin. Vuonna 2024 luomuraaka-aineiden hankintapanostus oli 152 728 euroa. Kotimaisten elintarvikkeiden hankinta on keskeinen osa vastuullisuusstrategiaa, ja niiden osuus hankintamäärästä oli 77,7 prosenttia.

Lahti Aqua Oy

Vuonna 2024 kaikki vesinäytteet täyttivät talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja -suositukset. Vesihuoltoverkostoa saneerattiin 4,5 miljoonalla eurolla, yhteensä 13,6 kilometriä. Vesihuoltoverkoston vuotavuus oli 7,6 prosenttia, maan keskiarvon ollessa noin 17 prosenttia. Kariniemen jätevedenpuhdistamon energiatehokkuutta sekä typenpoistotehoa parnnettiin rejektivesien erilliskäsittelyprosessilla (AnitaMox), joka otettiin täyteen tuotantokäyttöön kesällä 2024.

Vedenkulutus nousi edellisvuodesta hieman, ja vuonna 2024 lahtelaiset käyttivät vettä keskimäärin 114 litraa vuorokaudessa asukasta kohden. Vuoden 2024 alussa alkoi etäluettavien vesimittareiden asennukset kotitalouksiin. Vuoden aikana niitä asennettiin yhteensä 1 000 kappaletta.

Vuoden 2024 lopussa valmistui Lahti Aquan viestintäaineisto varhaiskasvatuskäisille lapsille, jossa vastataan lasten esittämiin kysymyksiin veteen ja vesihuoltoon liittyen. Aineisto täydentää Lahden JunnuYliopiston vesiteemaan liittyvää työkokonaisuutta ja se jaettiin kaikkiin Lahden alueen esiopetusyksiköihin ja päiväkoteihin.

Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut

Laitoshuoltopalveluiden hiilijalanjälki oli vuonna 2023 21,6 tonnia Co2e ja vuonna 2024 17,7 tonnia Co2e. Keskeisin hiilijalanjälkeä pienentävä tekijä oli päätös siirtyä tankkaamaan

leasing-autoissa uusiutuvaa my dieseliä. Yhtiön hiilijalanjälki on laskettu kansainvälisen GHG-protokollan (Greenhouse Gas Protocol) mukaisesti. Laskelma sisältää yhtiön suorat päästöt (scopet 1 ja 2).

Lahti Energia Oy

Lahti Energia otti käyttöön 60 megawatin sähkökattilan edistämään fossiilitonta lämmöntuotantoa Kymijärven voimalaitosalueella asiakkaiden käytettäväksi. Lahti Energia teki myös investointipäätöksen kaukolämpöakun rakentamisesta Kymijärven voimalaitosalueelle hyödyntämään sähkömarkkinan hintavaihteluita. Kaukolämpöakku tehostaa päästötöntä energiantuotantoa varastoimalla lämpöä. Tämä laskee vuosittaisia tuotannon päästöjä noin 4 500 tCO₂. Yhtiö hyödynsi myös hukkalämpöä kaukolämmön tuotannossa muun muassa savukaasupesurin avulla, ja selvitti uusia hukkalämpöjen talteenoton kohteita tulevina vuosina asiakashankkeissa edistettäväksi.

Lahti Energian kaukolämmön ominaispäästöt energijakomenetelmällä kasvoivat hieman ollen 69,89 gCO₂/kWh (2023: 67,63 gCO₂/kWh), sillä yhtiö käytti kesäkaudella kierrätyspolttoainetta energiantuotannon kustannusten tasoittamiseksi koko vuodelle.

Salpakierto Oy ja Salpamaa Oy

Vuonna 2024 Salpakierto Oy:n toimialueen yhdyskuntajätteen kierrätysaste oli 53,1 prosenttia ja hyödyntämisaste oli 99,5 prosenttia. Vuoden 2024 alussa alkoivat vähintään viiden huoneiston kiinteistöiltä lasi- ja metallipakkausten kuljetukset ja maaliskuun 2024 alussa biojätteen keräys. Heinäkuun alusta alkoi biojätteen keräys kaikilta asuinkiinteistöiltä yli 10 000 asukkaan taajamissa ja energijätteen keräys päättyi.

Pakkausjätteet toimitettiin tuottajien järjestämiin vastaanotto-paikkoihin hyödynnettäväksi materiaalina. Suurin osa energia- ja sekajätteistä käsiteltiin LATE-lajittelulaitoksessa ja osa energijätteistä MURRE-murskauslaitoksessa. Niistä saatiin talteen yli 1,2 miljoonaa kilogrammaa muoveja ja 1,1 miljoonaa kilogrammaa metalleja, jotka ohjattiin kierrätettäväksi materiaalina. Jätteistä tuotettiin energiaa yhteensä 188 GWh (2023: 186 GWh). Biojätteet käsiteltiin LABIO Oy:n biokaasu- ja kompostointilaitoksessa, missä siitä tuotetaan biokaasua ja kompostituotetta. Kujalan suljetulta loppusijoitusalueelta kerätty kaatopaikkakaasu 3,79 GWh (2023: 3,92 GWh) toimitettiin Lahti Energian kautta hyödynnettäväksi energiana Hartwallin tehtaalle. Salpakierto tuotti omaan käyttöön uusiutuvaa energiaa yhteensä 63 MWh aurinkovoimaloilla (2023: 60 MWh).

Kierrätysvalmennusta tarjottiin monimuotoisesti ja -kanavaisesti kouluille, päiväkodeille ja toimialueen aikuisväestölle. Erilaisia tilaisuuksia toteutui 288 ja niihin osallistui yli 9 000 asukasta.

Salpamaa Oy vastaanottaa ja käsittelee betoni-, tiili- ja asfalttijätteitä, saniteettiposliinia, pilaantuneita ja jätettä sisältäviä maa-aineksia, polttolaitosten tuhkia, epäorgaanisia teollisuusjätteitä sekä puhtaita ylijäämämaita ja lunta. Yhtiön vastaanottamista massoista hyödynnettiin 71 prosenttia (2023: 73 %). Yhtiö kehittää vastaanotettavien massojen kierrätystä ja yhtiö sai vuonna 2024 EEJ- (Ei enää jätettä) ympäristöluvan kerättyjen hiekoitushiekkojen käsittelyyn ja kierrätykseen. Lisäksi yhtiö valmisti ensimmäisen kerran betonijätteistä EEJ-kierrätystuotteita.

1.1.7. Muut ei-taloudelliset asiat

Korruption ja lahjonnan torjunta

Korruptio tarkoittaa vallan väärinkäyttöä, joka voi olla lainvastaista, moitittavaa tai epäeettistä. Julkishallinnon toimintaa säätelevien lakien lisäksi korruptiota torjutaan kaupungin sisäisillä ohjeilla. Eettisesti kestävä toimintakulttuurin rakentaminen edellyttää korruptioriskien tunnistamista ja analysointia, johtamista sekä määräysten ja ohjeiden toimeenpanoa. Tiilivollinen toimielin ja viranhaltijajohto vastaavat toiminnan lainmukaisuudesta, tuloksellisuudesta, hallinnosta, taloudesta ja toiminnan läpinäkyvyydestä. Heidän on suunniteltava ja toteutettava käytännön toimenpiteet toiminnan valvomiseksi.

Lahden kaupunki torjuu korruptiota ja lahjontaa toimivalla sisäisellä valvonnalla. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, joiden tarkoituksena on turvata toiminnan lainmukaisuutta ja hyvän hallintotavan noudattamista. Lisäksi kaupunginhallitus on antanut Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohjeen, jossa kuvataan eri toimijoiden tehtävät ja vastuut sekä konkreettiset toimintatavat toiminnan lainmukaisuuden ja eettisyyden varmistamiseksi sekä väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja väärinkäytöstapausten selvittämiseksi. Tätä tavoitetta tukee myös kaupunginvaltuuston hyväksymät Lahden kaupungin eettiset toimintaperiaatteet.

Lahjonta tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä siten, että se vaikuttaa kohdehenkilön tehtävien suorittamiseen tai ulkopuolisten käsitykseen hänen toiminnastaan. Lahti-konsernin konserniohjetta täydentävä Hyvä hallinto ja johtamistapa Lahti konsernissa -ohje, Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje sekä Eettiset toimintaperiaatteet vastaavat osaltaan siihen, mitä asioita kaupungin viranhaltijoiden ja henkilöstön sekä luottamushenkilöiden on otettava huomioon, jos he tarjoavat tai heille tarjotaan etuisuuksia sidosryhmäyhteistyössä tai muussa toiminnassa. Rajanveto sallitun ja kielletyn edun vastaanottamisen välillä ei ole yksiselitteinen, joten ensisijaisesti kaupungin henkilöstöltä ja luottamushenkilöiltä edellytetään ohjeen mukaan pidättyväisyyttä. Eettiset toimintaperiaatteet antavat hyvät lähtökohdat oikein toimimiselle, mutta niiden toimeenpano edellyttää suunnitelmallista johtamista, koulutusta ja tiedottamista. Kaupungin anonyymien ilmoituskanavan kautta voi ilmoittaa epäilyistä väärinkäytöksistä. Lahden kaupungin verkkosivuilla on kuntalain edellyttämä rekisteri tiettyjen luottamushenkilöiden ja toimielimissä esittelijöinä toimivien viranhaltijoiden sidonnaisuuksista. Lisäksi kaupunki on edistänyt päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä julkaisemalla kaupungin ostolaskutiedot avoimena datana kaikkien saataville. Kaupunki myös julkaisee Hilma-ilmoituskanavassa hankintojen kilpailutussuunnitelmaa, jonka avulla halutaan antaa yrityksille ennakkotietoa Lahden kaupungin kilpailutukseen tulevista hankinnoista.

Ihmisoikeusasiat

Lahden kaupunki edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia monin tavoin. Kaupungin strategiset arvot ovat avoimesti, vastuullisesti, yhdessä. Lahti tavoittelee tasa-arvoista, suvaitsevaa ja turvallista kaupunkia, jossa kaikilla asukkailla on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen. Lahdessa on otettu käyttöön monenlaisia kuntalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja, kuten osallistuva budjetointi ja kumppanuuspöydät.

Eettiset toimintaperiaatteet velvoittavat henkilöstöä sekä luottamushenkilöitä toimimaan hyvän hallinnon mukaisesti. Sen avulla varmistetaan, että organisaatiossa toimitaan lakien sekä organisaation itse määrittelemien sääntöjen, periaatteiden ja arvojen mukaisesti. Minkäänlaista syrjintää, epäasiallista kohtelua tai väärinkäytöksiä ei sallita. Kaikessa toiminnassa pitää edistää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Oma tai lähipiirin etu ei saa olla vaikuttamassa valmistelussa tai päätöksenteossa. Kaupungilla on käytössä anonyymi ilmoituskanava epäiltyjen väärinkäytösten ilmoittamiseksi.

Henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta painotetaan asiakokonaisuuksina johtamista, työyhteisökulttuuria, työhyvinvointia, rekrytointia, palkkausta, osaamisen kehittämistä ja uralla etenemistä. Osana työhyvinvointikyselyä kartoitetaan ja seurataan myös tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista organisaatiossa.

Lahden kaupungilla on mahdollisuus hyödyntää anonyymia rekrytointia. Anonyymien rekrytoinnin tavoitteena on hakijoiden tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun varmistaminen sekä monimuotoisuuden lisääminen. Kaupunki ohjeistaa toimimaan kaikissa rekrytoinneissa niin, että kaikista vähimmäiskelpoisuuden täyttävistä hakijoista valitaan tehtävään kokonaisarvioinnin perusteella hakija, joka täyttää parhaiten ne pätevyudet ja ominaisuudet, joita tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on laadittu toimipaikkakohtaiset toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, joita tarkastellaan vuosittain.

Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Syksyllä 2024 käydyissä Skididialogeissa on tarkasteltu tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä näiden näkymistä nuorten elinpiirissä. Peruskoulujen käyttöön on laadittu yhteinen Lahden perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Opetussuunnitelman mukaisesti opetuksessa käydään läpi ihmisoikeuksiin, esteettömyyteen, sukupuolten moninaisuuteen, rasismiin, segregaatioon ja tasa-arvoon liittyviä oppisisältöjä. Tavoitteena on, että tasa-arvoisessa koulussa oppilaat viihtyvät ja tuntevat suurempaa osallisuutta omaan koulu yhteisöönsä. Lisäksi kodin ja koulun välisessä yhteistyössä on kiinnitetty huomiota esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Myös lukioilla on yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Nuorisopalveluiden kaikissa nuorisotiloissa otettiin käyttöön turvallisen tilan periaatteet. Niissä linjataan, että jokainen saa olla oma itsensä tiloissa ilman, että kohtaa ikäviä kommentteja tai kiusaamista. Nuorisovaltuusto ajaa nuorten asioita ja toimii äänitorvena silloin, kun nuorten ääni on saatava kuuluviin. Nuorisovaltuustolla on edustus kaupungin lautakunnissa, valtuustossa ja kumppanuuspöydissä.

Vammaisneuvosto edistää vammaisten henkilöiden tarpeiden ja näkökantojen huomioimista päätöksenteossa ja päätösten toteuttamiseksi. Kuntalain mukaan vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnille.

Vammaisneuvosto seuraa Lahden kaupungin vammaispoliittisen ohjelman sekä Lahden kaupungin esteettömyysuunnitelman toteutumista.

Vanhusneuvosto edistää vanhuspalveluihin liittyvää tiedotamista yhteistyössä eläkeläis-, vanhus- ja veteraanijärjestöjen kanssa. Vanhusneuvoston tehtävät ulottuvat kaikkiin niihin asioihin, joilla on merkitystä ikääntyneiden elinolosuhteiden ja palvelujen kannalta. Vanhusneuvoston lakisäateinen tehtävä on tukea ikääntyneiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Vanhusneuvostolle on kuntalain mukaan annettava mahdollisuus vaikuttaa toiminnan ja palveluiden suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnille.

Palveluiden saavutettavuutta on edistetty osana yksiköiden kehittämistyötä sekä useissa erillishankkeissa esimerkiksi museopalveluissa, Wellamo-opistossa sekä lasten harrastustoiminnassa. Sähköisiä osallistumismahdollisuuksia on lisätty sekä digineuvontaa ja -ohjausta on ollut saatavilla Wellamo-opistossa, kaupungin kirjastoissa, palvelutorilla, Monitoimikeskus Takataskussa sekä senioreiden digikinkereillä. Kaupunki on sitoutunut tuottamaan saavutettavia verkkopalveluja. Verkkopalvelujen saavutettavuutta kehitetään jatkuvasti.

Vuonna 2023 hyväksytty Lahden kaupungin hankintaohjelma velvoittaa kaupungin toteuttamaan hankintansa vastuullisesti ja ihmisoikeuksia edistäen. Kaupungin hankinnoissa edistetään työllisyyttä hyödyntämällä hankinnoissa sosiaalisia kriteerejä. Sosiaaliset kriteerit tarjoavat tarjouskilpailuun

1.1.8. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Suomen talouskasvua kannattelee inflaation hidastuminen, korkotason lasku ja suhdanteen varovainen elpyminen, mutta samalla kasvua rajoittaa kotimaiset sopeutustoimet sekä kansainvälisen talouden epävarmuustekijät. Valtiovarainministeriön (VM) joulukuussa 2024 julkaisemassa taloudellisessa katsauksessa arvioidaan Suomen talouden kääntyneen kasvuun vuoden 2024 aikana ja kasvun odotetaan nopeutuvan vuoden 2025 aikana. Julkisen talouden säästöt ja veronkorotukset kuitenkin hillitsevät talouden kasvua.

Kuntaliiton julkaiseman kuntatalouden tilaa arvioivan tilinpäätösanalyysin perusteella kuntatalouden tila heikkeni vuoden 2024 aikana, mutta vähemmän kuin etukäteen pelättiin. Tilinpäätöksenustejien perusteella näyttää siltä, että kunnat onnistuivat sopeutustoimissaan ja kuntien tilinpäätökset olivat vahvempia kuin mitä talousarvioiden perusteella ennakoitiin. Kuntatalouden rahavirta jäi positiivisesta tuloksesta huolimatta alijäämäiseksi. Toiminnan ja investointien rahaviralla mitattuna kuntatalous oli -470 miljoonaa euroa alijäämäinen. Mittavat investointipaineet sekä kustannuskehityksen hallinta haastavat tulevinakin vuosina kuntatalouden näkymiä.

VM:n taloudellisessa katsauksessa arvioidaan kuntahallinnon alijäämän syenevän 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen ennuste vuosien 2025–2027 aikana. Kuntahallinnon kulutusmenojen kasvu jatkuu ennustejaksolla melko ripeänä, mikä aiheutuu pääasiassa hintojen noususta, vaikka inflaatio on palautunut maltilliselle tasolle. Ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kuntalalle aiemmin sovitun palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025, ja siksi sopimusratkaisut tuleville vuosille selviävät vasta myöhemmin. Hintojen nousun lisäksi kulutusmenot tulevat kasvamaan poikkeuksellisesti vuodesta 2025 alkaen, johtuen TE-palvelu-uudistuksesta (1.1.2025). Uudistus on

osallistuville yrityksille mahdollisuuden saada kilpailutuksessa lisäpisteitä esimerkiksi työllistämällä pitkäaikaistyöttömän yrityksen toimintoihin sopimuskauden aikana.

Tavarahankinnoissa edellytetään, että tarjoajan tuotteita ei ole valmistettu tai koottu maissa, jotka eivät noudata ILO:n kansainvälisiä sopimuksia työoloista ja järjestäytymisvapaudesta sekä työelämän peruseriaatteiden ja -oikeuksien kunnioittamisesta. Lisäksi edellytetään, että tarjoajan toimitusketjua auditoidaan säännöllisesti ja tarjoaja pystyy todentamaan toimitusketjun toimijat. Tarjoajan on myös pyydettävä toimittava selvitys toimitusketjusta.

Joissakin merkittävimmissä hankinnoissa on lisäksi vaadittu:

- Tarjoajalla on toimintaansa koskevat eettiset liiketoimintaohjeet (Code of conduct), jotka ovat vapaasti saatavilla esim. verkkosivuilla tai pyytämällä.
- Tarjoaja on määrittänyt eettiset liiketoimintaohjeet sopimus-toimittajilleen (toimittajien Code of Conduct). Tarjoaja sitoutuu toimittamaan ohjeet tilaajan pyynnöstä hankintamenetelyn ja sopimuskauden aikana.
- Tarjoaja raportoi vastuullisuudestaan säännöllisesti, vähintään vuosittain, esim. YK:n kestävä kehityksen periaatteiden raportoinnin mukaisesti. Raportti on saatavilla yleisesti esim. verkkosivuilla tai pyynnöstä.

Harmaan talouden torjuntaa tukeva ohjeistus löytyy hankintapalveluiden extranet sivuilta.

talousvaikutuksiltaan vuoden 2025 isoin kuntapäätös. Sen myötä kuntien tehtäviä muutettiin ja laajennettiin merkittävästi. Valtio rahoittaa työvoimapalveluja sekä kuntien työttömyysetuuskulujen kasvua, mutta muutokseen liittynyt valtionosuuden lisäys ei kuitenkaan vahvista kuntien taloutta. Uudistuksen myötä kuntien kustannukset nousevat ja on hyvin todennäköistä, että työttömyyden hoidon ja laajenevan työttömyysturvavastuun valtionrahoitus ei tule kattamaan kaikkia kunnille aiheutuvia kustannuksia. Uudistukseen liittyvä valtionosuuden kasvu peittää alleen monet muut samanaikaisesti toteutettavat kuntien rahoitusleikkaukset. Työllisyyskehitys tulee vaikuttamaan entistä enemmän kuntien talouteen, mikä tekee kuntahallinnosta herkemman suhdannevaihteille. Myös uusi kotoutumislaki astui voimaan samanaikaisesti TE-uudistuksen kanssa. Siinä kunnille tuli kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Muutos on merkittävä lisäys kaupungin vastuulla olevien palvelujen tuottamiseen, mutta myös riski rahoituksen riittävyyden näkökulmasta.

Sote-uudistus leikkasi Lahden kaupungin tuloja enemmän kuin menoja. Lisäksi kunta-alan palkkaratkaisu ja korkea inflaatio ovat nostaneet kaupungin menoja. Samaan aikaan kaupungin konsernista saatava tulot ovat laskeneet. Nämä ovat aiheuttaneet rakenteellista alijäämää, jonka sopeuttaminen edellyttää sopeutustoimia. Lahden kaupungin talouden tasapainotusohjelma on valmisteltu vastaamaan sopeutustarpeisiin. Tasapaino-ohjelman mukaisesti kaupungin taloutta tasapainotetaan 50 miljoonaa euroa vuosina 2024–2027.

Lahti on investoinut aikaisempina vuosina vahvasti, jatkossa investointitasoa on laskettava velkaantumisen kehityksen pysäyttämiseksi. Seuraavan taloussuunnitelmakauden aikana kaupungin investointiohjelma on keskimäärin 60 miljoonaa euroa/vuosi. Investoinneista aiheutuu painetta tulo-rahoituksen riittävyydelle ja kestäväälle taloudelle. Toiminnan ja

investointien rahavirta on koko suunnitelmakauden ajan negatiivinen. Investointien omarahoitus ei riitä investointien rahoittamiseen, joten seuraavalla taloussuunnitelmakaudella investointeja rahoitetaan kassaviljäämällä ja lainarahoituksella. Vuonna 2024 omarahoitus oli 74,9 prosenttia.

Sote-uudistuksessa hyvinvointialueet sitoutuivat vuokraamaan kuntien omistamat sote-käytössä olleet kiinteistöt kolmen vuoden ja yhden vuoden option ajalle. Siirtymäajan jälkeen kuntien on yhtiötettävä sote-kiinteistöt, mikäli se jatkaa kiinteistöjen vuokraamista. Samaan aikaan hyvinvointialueiden on mahdollista irtautua vuokrasopimuksista. Tämä merkitsee riskiä tyhjeneville kiinteistöille ja sen seurauksena kaupungin taloudelle.

Valtionosuusrahoituksen uudistusta valmistellaan parhailaan. Sen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alussa ja sen on kuvattu huomioivan kuntien uuden roolin Sote-uudistuksen sekä TE-uudistuksen jälkeisessä tilanteessa. Alustavien arvioiden mukaan uudistus vähentää Lahden kaupungin valtionosuuksien määrää ja heikentää talouden tasapainoa.

Vuosien 2024–2040 trendinmukaisen väestöskenaarion mukaan nettomaahanmuutto jatkaa Lahden väkiluvun kasvattamista 5 193 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä. Kuntien välinen nettomuutto kasvattaa väkilukua maltillisemmin: vuodesta 2024 vuoteen 2030 kasvua ennustetaan 323

henkilöllä. Kun nettomaahanmuutto ja kuntien välinen nettomuutto yhdistetään, väkiluvun kokonaiskasvuksi ennustetaan 5 516 henkilöä vuoteen 2030 mennessä. Luonnollinen väestönlisäys sen sijaan pysyy ennusteen mukaan tappiollisena. Vuosina 2024–2030 syntyneitä arvioidaan olevan 3 392 vähemmän kuin kuolleita. Lahden väestörakenteessa tapahtuu merkittäviä muutoksia tulevana vuosikymmeninä, kun väestö ikääntyy ja syntyneiden määrä vähenee. Tämä tarkoittaa, että tulevaisuudessa väestönkasvun on nojaututtava yhä enemmän muuttoliikkeeseen. Nuorten ikäluokkien osuus väestöstä pienenee ja ikääntyvien määrä kasvaa. Trendin mukaisessa skenaariossa ikääntyvien määrä on 33 766 henkilöä vuonna 2030. Työikäisten eli 19–64-vuotiaiden määrä oli vuonna 2023 yhteensä 67 987, mikä on yli 55 prosenttia Lahden väestöstä. Vuosina 2010–2023 työikäisten määrä väheni 3 831 henkilöllä. Trendin mukaisen skenaarion mukaan vuoteen 2030 mennessä työikäisten määrä lisääntyy 1 002 henkilöllä ja saavuttaa 68 989 henkilöä. Lasten ja nuorten (0–18-vuotiaat) määrä oli vuonna 2023 yhteensä 21 901, mikä on noin viidesosa (18 %) Lahden väestöstä. Vuosina 2010–2023 lasten ja nuorten määrä väheni 1 226 henkilöllä. Trendiskenaarion mukaan tämä suunta jatkuu. Vuoteen 2030 mennessä lasten ja nuorten määrä laskee 1 950 henkilöllä ja jää 19 951 henkilöön.

1.1.9. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Toimintakertomuksessa on arvioitava kunnan ja kuntakonsernin toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimmät riskit, epävarmuustekijät sekä muut toiminnan kehittymiseen vaikuttavat seikat. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston hyväksymien periaatteiden mukaisesti.

Riskienhallinta on johtamisprosessi, jossa tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan sisäisiä ja ulkoisia riskejä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Se sisältää myös toimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen riskien pienentämiseksi ja mahdollisten haittavaikutusten hallitsemiseksi. Riskienhallinta on osa kaupungin johtamis- ja ohjausjärjestelmää, strategista ja operatiivista suunnittelua, päätöksentekoa, seurantaa, poikkeamiin reagoimista sekä suoriutumisen arviointia. Kaupunki arvioi riskejä kokonaisvaltaisesti.

Riskienhallinnan toteutus on ohjeistettu kaupunginvaltuuston hyväksymässä Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä. Kaupunginhallituksen 5.12.2022 hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje täydentää valtuuston antamaa ohjetta.

Lahden kaupungin hallintosäännön yleisissä määräyksissä säädetään muun muassa sisäisestä valvonnasta. Hallintosääntö sisältää myös kaupunginvaltuustoa ja palvelualueita sekä ulkoista tarkastusta koskevat määräykset.

Riskienhallinnan kentät kattavat taloudelliset, strategiset, operatiiviset eli toiminnalliset sekä vahinkoriskit. Arvioinneissa riskit nähdään pääosin uhkina, ei niinkään mahdollisuuksina. Painopiste on ollut tunnistettujen riskien muodostamissa uhkissa kaupungin toiminnalle, asetettujen tavoitteiden saavuttamiselle ja lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi.

Riskikartoituksia tehdään eri tasoilla, esimerkiksi palvelualueiden johtoryhmissä ja palveluyksiköissä. Riskien tunnistamiseen ja hallintaan käytetään erilaisia välineitä. Työpaikan vaarojen selvittämisessä ja riskien arvioinnissa hyödynnetään tarkastuslistoja, projektiriskeissä nelikenttäanalyysiä johdannaisineen tai potentiaalisten ongelmien analyysiä johtoryhmätasolla. Kaupungin kaikki työntekijät osallistuvat riskienhallintaan omissa tehtävissään, vaikka eivät sitä aina tiedostaisikaan. Työpisteillä pelastus- ja muut turvallisuussuunnitelmat yhdessä päivittäisten turvallisuustoimien kanssa ovat osa kaupungin riskienhallintaa.

Tilikauden aikana laajennettiin riskienhallintaohjelmiston käyttöä. Kaupunki hyödyntää ohjelmistoa työpaikan vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa, uhkatilanneilmoituksissa ja johtoryhmätason kokonaisvaltaisessa riskienarvioinnissa. Kokonaisvaltainen riskienhallinta otettiin käyttöön edellisen tilikauden aikana. Sähköisen järjestelmän kautta tehtävät työpaikan vaarojen arvioinnit antavat aluehallintoviraston valvovalle viranomaiselle pääsyn tarkastelemaan kaupungin tilannetta. Samalla työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin kokonaiskuva paranee, kun tiedot ovat saatavilla kootusti sähköisessä muodossa.

Kalenterivuoden aikana riskejä tarkasteltiin eri johtoryhmissä. Havaittuja riskejä ovat esimerkiksi:

- Henkilöstön saatavuus ja työnantajakuva. Esimerkiksi yhtä-aikainen eläköityminen, avainhenkilöriski, osaavan erityis- henkilöstön saatavuus ja osaamistarpeen muutoksen tunnistaminen.
- Talouden rakenteellinen tasapaino. Esimerkiksi talouden tasapaino ei toteudu, lainojen takaisinmaksukyvyyn heikkeneminen tulojen tippuessa ja korkojen noustessa.
- Investointi kaupunkikehityshankkeisiin muodostaa ison taloudellisen riskin, jos hanke ei toteudu suunnitelman mukaan.
- Asiakas- ja asukaskokemus, erityisesti TE-palvelun muutokset.

- Ilmastonmuutos, jolloin esimerkiksi talvien lämpeneminen muodostaa uhan Lahden elinvoimaisuudelle ja tapahtumien järjestämiselle.
- Tietoliikenne ja -järjestelmät eivät toimi tai päätelaitteet ja/tai tietojärjestelmät eivät ole käytettävissä.

Eri riskikartoituksissa toistuvat henkilöstön saatavuuden haasteet. Pätevän, osaavan ja motivoituneen henkilökunnan rekrytointihaasteet ovat jo nyt näkyvissä. Tulevaisuudessa sitoutuneen henkilökunnan saatavuus vaikeutuu entisestään, mikä voi johtaa palvelutuotannon tavoitteiden jäämiseen saavuttamatta, tehtävien asianmukaisen hoitamisen vaikeutumiseen ja henkilöstön kuormittumiseen.

Riskienhallinta on kokonaisuutena tarkastellen toteutunut kohtuullisesti. Toiminta tarjoaa paremman varmuuden vallitsevasta tilanteesta kuin vuosia aiemmin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen ovat olennainen osa kuntakonsernin johtamista. Palvelualueet ja konserniyhtiöt hallitsevat riskejä, jotta merkittävät uhat voidaan hallita ja mahdollisuudet hyödyntää. Konserniohjeen mukaan tytäryhtiöiden on järjestettävä toimintansa laatuun ja laajuuteen nähden riittävä riskienhallinta. Tämä näkyy esimerkiksi Lahti Aqua Oy:n ja Lahti Energia Oy:n riskienhallintatoimissa, jotka ovat kattavampia ja laajempia kuin pienempien yhtiöiden. Riskienhallinta on suhteutettu toiminnan laajuuteen. Tytäryhtiöt ovat noudattaneet konserniohjetta.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen siirtyminen hyvinvointialueelle toteutui taloudellisia riskejä sisältäen. Muutokseen liittyi myös varautuminen ja riskienhallinta, joissa kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyön merkitys korostui. Sote-uudistus vaikuttaa merkittävästi kuntatalouden tunnuslukuihin pitkällä aikavälillä.

Kaupungin riskeihin liittyy sekä sisäisiä että ulkoisia uhkia. Keskeisimpiä ulkoisia uhkia ovat digitaalinen turvallisuus, sähkökatkot sekä maantie- tai raideliikenteen onnettomuudet. Ulkoisiin uhkiin varautumista on ylläpidetty sopimusten ja harjoitusten avulla. Lahti on osallistunut erilaisiin valmiusharjoituksiin. Vesilaitoksiin kohdistuvaa häiriötoimintaa ei ole havaittu. Maaliskuussa alkanut poliittinen lakko vaikutti palveluntuotantoon ja erityisesti polttoainejakelun katkoksiin, mikä edellytti seuranta- ja varautumistoimia. Loppuvuonna kaupunki varautui mahdollisiin tulevan talven sähkökatkoihin, varmistaen erityisesti koulujen ja päiväkotien toiminnan.

Riskienhallintaa on kehitetty ohjelmiston avulla, mikä on mahdollistanut ajantasaisen tiedon saamisen vaaratilanteista. Johtoryhmille pidetyissä riskienhallintatyöpajoissa on herätetty avointa keskustelua johtoryhmätason riskeistä. Riskienhallintajärjestelmän käyttöönotto on myös parantanut kaupungin riskienhallinnan tilan seurattavuutta ja dokumentaatiota.

Kaupungilla on ilmoituskanava väärinkäytösepäilyjen ilmoittamiseen. Anonyymi ilmoituskanava perustuu Euroopan unionin lainsäädännön rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annettuun direktiiviin. Kanavan kautta on kolmen vuoden aikana tullut 13 ilmoitusta. Ilmoitetut asiat eivät ole käsitelleet sellaisia EU-oikeuden alaan kuuluvia vakavia väärinkäytöksiä, joiden ilmoittamista varten ilmoituskanavaa koskeva lainsäädäntö on säädetty. Tähän mennessä loppuun käsitellyissä ilmoituksissa ei ole havaittu tapahtuneen väärinkäytöksiä. Yhden ilmoituksen käsittely on kesken. Vaikka ilmoitukset eivät ole johtaneet jatkotoimenpiteisiin, mukana on ollut myös ilmoituksia, joiden takia ilmoitettuun asiaan kiinnitetään jatkossa tarkempaa huomiota.

Riskienhallinnan yksi osa-alue on vakuutukset. Kaupungin vakuutukset on jaettu kahden vakuutusyhtiön kesken, ja ne kilpailutetaan neljän vuoden välein. Riskejä tarkastellaan johtoryhmätason lisäksi myös talouden ja projektien näkökulmasta. Projektriskejä arvioidaan sekä toiminnallisista että taloudellisista näkökulmista. Riskien hallinta ja seuranta on vastuutettu henkilöille, joilla on parhaat edellytykset hoitaa ja hallita riskejä.

Lahden kaupungin riskienhallinnan luokat

Riskialueet jaotellaan neljään pääryhmään: taloudelliset, strategiset, operatiiviset eli toiminnalliset sekä vahinkoriskit. Strategiset ja taloudelliset riskit voivat toteutuessaan heikentää merkittävästi Lahden kaupungin ja yksiköiden toimintaedellytyksiä. Operatiiviset ja vahinkoriskit voivat puolestaan heikentää kaupungin ja yksiköiden tuloksellisuutta. Riskit voidaan lisäksi jakaa kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisiin riskeihin sekä ulkoisiin riskeihin.

Taloudelliset riskit

Taloudelliset riskit liittyvät muun muassa talouden tasapainoon, tulo-rahoituksen riittävyteen, investointeihin, rahoitukseen ja sijoitustoimintaan.

VM arvioi Suomen talouden supistuvan 0,3 prosenttia vuonna 2024. Verotulojen arvioitua parempi kehitys, kertaluonteiset tulot ja inflaation hidastuminen ovat paransivat kuntatalouden tilannetta alkuperäiseen arvioon nähden, mutta ne eivät ratkaisseet kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa. Kuntien menojen kasvua ylläpitää edelleen hallituksen päättämät tehtävien laajennukset, palkkaratkaisut sekä hintojen ja korkojen pysyminen aiempaa korkeammalla tasolla.

Sote-uudistus, TE-palvelu-uudistus ja mahdollinen tuleva valtionosuusuudistus heikentävät arvion mukaan Lahden kaupungin talouden tasapainoa. Lahden kaupunginvaltuusto on päättänyt 50 miljoonan euron tasapaino-ohjelmasta vuosille 2024–2027. Lisäksi taloussuunnitelmakaudelle 2025–2027 investointien määrä on laskettu keskimäärin 60 miljoonaan euroon vuositasolla, jotta paine velanotolle vähenisi.

Lahden kaupungin talouden seuranta- ja käsittelyä käsitellään palvelualueiden johtoryhmissä, vastuualueilla ja palveluyksiköissä, eikä seurannassa ole havaittu virheellisiä tai puutteellisia menettelyjä vuonna 2024. Talustilanne raportoidaan säännöllisesti myös lautakunnille, kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle.

Rahoitus- ja sijoitusriskejä, joita ovat markkina-, vastapuoli-, valuutta- ja likvidisyysriski, hallitaan kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Rahoitustoiminnan riskienhallintaa toteutetaan hajauttamalla lainat toteuttamishetken markkinatilanteen mukaan ja jo olemassa oleva lainasalkku huomioon ottaen, ottamalla kantaa lainan korkoperustaan, valuuttaan ja erääntymisaikakohtaan sekä muuttamalla lainasalkkujen korko- ja/tai valuuttajakaumaa johdannaissovimusten avulla. Sijoitusten riskienhallintaa toteutetaan kaupunginvaltuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden ja kaupunginhallituksen laatiman yksityiskohtaisemman sijoitussuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Lainoihin ja sijoituksiin liittyy markkinariski, joka koostuu korkovirtariskistä ja hintariskistä. Korkovirtariski tarkoittaa korkotasojen muutoksista johtuvaa epävarmuutta. Kiinteäkorkoiset lainat ja saatavat eivät voimassaoloaikanaan reagoi korkojen vaihteluun eli ne eivät ole korkoherkkiä. Vaihtuvakorkoisten lainojen osuus kaupungin korollisista lainoista oli tilinpäätöshetkellä 47,5 prosenttia ja niistä koronvaihtosopimuksin oli tilinpäätöshetkellä muutettu kiinteäkorkoiksi 26,6

prosenttia. Sijoitusten markkinariskiä rajataan hajauttamalla sijoitukset rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden ja sijoitussuunnitelman mukaisesti.

Rahavaroihin, sijoituksiin ja johdannaissopimuksiin liittyy riski siitä, ettei vastapuoli täytä velvoitteitaan. Tätä vastapuoliin liittyvää luottoriskiä rajataan tekemällä sopimukset kaupungin valtuuston hyväksymien Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti. Tilinpäätöshetkellä ei rahavaroihin, sijoituksiin eikä johdannaissopimuksiin liity vastapuolen luottoriskiä.

Valuuttamääräisiin lainoihin liittyvä valuuttariski eliminoidaan lainojen noston yhteydessä valuutanvaihtosopimuksilla. Maksuliikennevaroista tehdyt sijoitukset tehdään pääsääntöisesti euromääräisinä. Kassaylijäämästä tehdyissä osake- ja vaihtoehtoisissa sijoituksissa voidaan jättää valuuttariski auki, mutta korkosijoituksissa valuuttariskiä ei jätetä auki. Valuuttariskiä hallinnoidaan hajauttamalla sijoituksia eri maantieteellisille alueille. Tilinpäätöshetkellä kaupungilla ei ole lainoihin, korkovirtoihin tai sijoituksiin liittyvää valuuttariskiä.

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että kaupungin maksuvalmiutta ei pystytä turvaamaan joka tilanteessa. Kaupungin maksuvalmiutta ennakoidaan maksuvalmiussuunnittelulla ja kassaennusteilla. Likviditeettireservinä ovat rahat ja pankkisaamiset, konsernitilien luottolimitit sekä muut luottolimitit, kuten kuntatodistusohjelma. Tilikauden lopussa kaupungin yhteensä 250 miljoonan euron kuntatodistusohjelmasta oli käytössä nolla euroa.

Sijoitusten likvidisyysriski on sijoitusinstrumentikohtainen. Maksuliikennevaroista tehdyt sijoitukset ovat kaikki jälkimarkkinakelpoisia, pois lukien määräaikaiset talletukset, ja niiden likvidisyys on hyvä. Kassaylijäämästä tehdyistä sijoituksista riittävä osa on jälkimarkkinakelpoisia ja niiden likvidisyys on hyvä. Hyvällä likviditeetillä tarkoitetaan sijoituskohteita, jotka ovat normaalityyppisiä myytävissä ilman markkinavaikutuksia ja aiheutonta viivettä. Tilinpäätöshetkellä kaikki maksuliikennevaroista tehdyt sijoitukset olivat määräaikaistalletuksia ja kassaylijäämästä tehdyt sijoitukset vaihtoehtoisia sijoituksia ja tilivarjoja.

Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin. Näihin riskeihin kuuluvat esimerkiksi toimintaympäristöön liittyvät tekijät, kuten lainsäädäntö ja väestön ikärakenteen kehitys. Toiminnan kehittämisen osia ovat palvelujen järjestäminen, kehittämismahdollisuuksien tunnistaminen sekä maine- ja imago-riskit. Johtamisen osalta riskit liittyvät johtamisjärjestelmiin, -kulttuuriin ja -taitoon sekä päätöksentekokykyyn. Strategisten riskien hallinta on keskeisessä osassa valtuuston ja hallituksen toimintaa, ja se edellyttää pitkäjänteistä sekä aktiivista toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Strategisiin riskeihin liittyi edelleen epävarmuustekijöitä. Koronapandemian laannuttua huolena ovat olleet rakennusalan heikot näkymät lomautuksineen ja lisääntyneet konkurssit. Asuntorakentamisen volyyymi on ollut alle puolet tavanomaisesta markkinoiden epävarmuuden takia.

Luottamustoimiin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä strategisten päätösten ja linjausten suhteen. Kaupungin ja sen asukkaiden taloudelliset ja toiminnalliset riskit kasvavat toimintaympäristön muuttuessa ja ennakoimisen vaikeutuessa. Muutoksiin sopeutuminen edellyttää usein lisääntynyttä kehittämistä ja selvittelytyötä.

Toiminnalliset riskit

Toiminnalliset eli operatiiviset riskit liittyvät kaupungin normaaliin toimintaan. Näitä ovat esimerkiksi hankkeiden toteuttamiseen ja toimitilojen hallintaan liittyvät riskit sekä oikeudellisiin velvoitteisiin, kuten sopimusten noudattamiseen ja ICT-palveluihin liittyvät riskit. Erityisesti ICT-palvelujen osalta toiminnalliset riskit kohdistuvat palvelujen saatavuuteen ja turvallisuuteen. Toiminnallisiin riskeihin sisältyvät myös ympäristöön kohdistuvat riskit.

Omaisuuksien hankintaan ja ylläpitoon liittyy omaisuuteen kohdistuvia riskejä. Esimerkiksi rakennusten ja infrastruktuurin kunnossapito voi vaatia yllättäviä korjauksia, jos ilmenee vaurioita tai kulumista. Kaupungin tekemiä hankintoja ohjaavat julkisten hankintojen laki ja kaupungin omat ohjeet. Suuri osa kaupungin hankinnoista on kilpailutuksen alaisia, mikä tarkoittaa, että esimerkiksi rakennusurakoitsijat tai palveluntarjoajat valitaan tarjouskilpailujen kautta.

Monipaikkatyön osalta toimitilojen riskit siirtyvät koteihin, joissa työskennellään etänä. Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit kasvavat, ja ne ovat monimuotoisia kattaen sekä fyysisen että digitaalisen maailman uhat. Samalla monipaikkatyö vähentää toimitiloihin liittyvää riippuvuutta, jolloin toimitalan äkillinen poistuma ei vaikuta yhtä voimakkaasti, kun vaihtoehtoinen työn suorittamispaikka on olemassa.

Viestintäverkkojen häiriöt voivat aiheuttaa merkittäviä taloudellisia menetyksiä. Hankinnoissa kiinnitetään huomiota jatkuvuudenhallintaan, jotta kaupungille tärkeät palvelut toteutuisivat myös häiriötilanteiden aikana. Tavoitteena on varmistaa, että kaupungin kannalta keskeiset palvelut pystytään ylläpitämään myös poikkeusoloissa.

Erilaiset häiriöt valtakunnallisissa palveluissa, kuten junaliikenteessä ja pankkisektorilla, ovat vaikuttaneet myös Lahden. Tietoturvallisuuden osalta kaikkien työntekijöiden tuli suorittaa verkkokurssi. Kaupunki osallistui erilaisiin harjoituksiin, kuten digitaalisen turvallisuuden Taisto-valmiusharjoitukseen.

Vahinkoriskit

Esimerkkejä vahinkoriskeistä ovat henkilöstöön, toimitiloihin ja tapaturmiin liittyvät riskit. Henkilöstöriskejä aiheuttavat avainhenkilöiden menetys, henkilöstön puute tai osaamattomuus. Esimerkiksi, jos kaupungin tärkeä projektityöntekijä lähtee yllättäen, se voi viivästyttää hankkeita ja aiheuttaa lisäkustannuksia. Toimitiloihin liittyvät riskit voivat sisältää esimerkiksi tulipalon tai vesivahingon, joka vaatii kalliita korjauksia. Tapaturmariskit voivat puolestaan tarkoittaa esimerkiksi työntekijän loukkaantumista työpaikalla, mikä voi johtaa sairauspoissaoloihin ja korvausvaatimuksiin.

Kaupungin omistamat rakennukset on suojattu kattavasti vakuutuksilla, jotka kattavat odottamattomat ja äkilliset vahingot. Rakennuksissa on 300 000 euron omavastuuosuus. Vakuutus korvaa esimerkiksi tulipalon tai vuotovahingon aiheuttamat vahingot. Keskeytysvakuutus mahdollistaa väliaikaisten toimitilojen hankkimisen, jos rakennus pitää korjata tai uusia.

Kaupungin oma vahinkorahasto on yksi tapa varmistaa, että kaupunki selviää mahdollisista onnettomuuksista ja vahingoista, joita ei ole vakuutettu. Esimerkiksi jos kaupungin omistama rakennus kärsii tulipalosta, vahinkorahasto voi kattaa korjauskustannukset. Kaupungin kiinteistöjen riskit liittyvät pääasiassa ylläpitopalvelujen tuotantoon, sopimuksiin ja hankintoihin. Esimerkiksi sopimusrikkomukset tai viivästykset rakennusprojekteissa voivat aiheuttaa taloudellisia menetyksiä. Kaupunki kantaa suurimman osan vahinkoriskeistä itse, eikä ota vapaaehtoisia vakuutuksia kuin harvoin. Tämän ansiosta

kaupunki säästää vakuutusmaksuissa, mutta joutuu maksamaan suuret omavastuuosuudet vahinkojen sattuessa. Esimerkiksi, jos vesivahinko aiheuttaa suuria korjauskustannuksia, kaupunki maksaa omavastuuosuuden itse.

Lahden kaupungilla on vahinkorahasto, joka kattaa taloudelliset vahingot. Vahinkorahaston peruspääoma on 10,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 rahastosta päätettiin korvata taiteilija Mauno Hartmanin laajan taidekokoelman konservointi säilytystilassa sattuneen hulevesivahingon vuoksi.

Kaupunginhallitus päätti joulukuussa, että Hartmanin taidekokoelman pelastamisesta aiheutuneista kustannuksista

maksetaan enintään 161 400 euroa kaupungin vahinkorahastosta. Museon säilytystilaan nousi lattiakaivosta runsaasti hulevettä kesän 2023 rankkasateiden seurauksena. Tilassa oli 263 Hartmanin teosta, joista osa on huomattavan suurikokoisia hirsiveistoksia. Tilan ilmankosteus nousi ja joidenkin teosten pinnalla havaittiin hometta. Museo aloitti välittömästi teosten suojaamisen ja kokoelman pelastussuunnitelman laatimisen. Keväällä 2024 museo vuokrasi teoksille soveltuvan tilan, johon järjestettiin myös teosten konservointilaitteisto. Työ jatkui loppuvuoden 2024.

1.2. Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on edistää strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista, lainmukaisuutta, hyvää hallintotapaa sekä riskien ennaltaehkäisyä ja hallintaa. Hallintosäännön 43 §:n mukaan kaupunginhallituksella ja kaupunginjohtajalla on operatiivinen vastuu näiden järjestämisestä. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet ja johtavat viranhaltijat vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimivuudesta. Konserniohjeessa määritelty konsernijohto ohjaa konserniyhteisöjen sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa.

Vuonna 2022 kaupunginhallituksen hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje koskee kaikkia kaupungin toimielimiä, johtoa ja esihenkilöitä. Ohjeessa kuvataan johtamis- ja valvontajärjestelmä, vastuut, riskienhallintakäytännöt sekä valvontatoimenpiteet. Lisäksi ohje sisältää viestinnän, raportoinnin, seurannan ja arvioinnin käytännöt. Sisäisen valvonnan yleisohje perustuu Lahden kaupunginvaltuustossa hyväksytyyn Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteisiin. Tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytänteitä ohjaa lisäksi Lahti-konsernin konserniohje ja sitä täydentävä Hyvä hallinto ja johtamistapa Lahti konsernissa -ohje, jotka päivitetään vuonna 2025.

Sisäisen valvonnan selonteko perustuu palvelualueiden kuvauksiin ja itsearviointeihin hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sisäisen tarkastuksen havaintoihin. Palvelualueet ovat antaneet otat selvityksensä sisäisen valvonnan järjestämisestä ja sen toteutumisesta vuonna 2024 tiedoksi kaupunginhallitukselle tai lautakunnille.

Hallinto- ja johtamiskulttuuri

Lahden kaupungin hallinto- ja johtamiskulttuuri perustuu kuntalain, hallintolain sekä muiden säännösten lisäksi kaupungin toimintaa ohjaaviin periaatteisiin, sääntöihin sekä ohjeistettuihin toimintatapoihin. Eettiset toimintaperiaatteet ohjaavat henkilöstöä ja luottamushenkilöitä toimimaan yhteisten toimintatapojen ja arvojen mukaisesti. Lisäksi kaupunginhallitus on laatinut itselleen omaa työskentelyään ohjaavat tavoitteet ja pelisäännöt.

Hallinto- ja toimintasäännöt ovat ajan tasalla. Hallintosääntöön on kirjattu toimielinten ja viranhaltijoiden toimivalta ja vastuut. Tarvittaessa toimivaltainen taho tekee toimivallan delegointipäätöksen. Vuonna 2024 hallintosääntöä on päivitetty kolme kertaa. Hallintosääntömuutoksilla on muun muassa perustettu elinvoiman palvelualue 1.6.2024 alkaen ja tehty muutoksia luottamushenkilöiden palkkioita ja korvauksia koskeviin erillisääntöihin sekä kaupungin luottamustoimihenkilöorganisaatioon ja toimivaltaan 1.6.2025 alkaen. Lisäksi hallintosääntöä muutettiin vuoden 2025 alusta voimaan tulleiden lainsäädäntömuutosten vuoksi. Vuonna 2024 päätettiin myös konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen toimintasäännöistä sekä kaupunkiympäristön palvelualueen toimintasäännön vuonna 2023 hyväksytyt muutokset astuivat voimaan.

Elinvoiman palvelualue muodostui 1.6.2024 ja samaan aikaan valmisteltiin 1.1.2025 alkavaa työllisyyspalveluiden muutosta. Organisaation ollessa vahvasti muutoksessa johtamiskulttuuri, organisaatiokulttuuri ja esimerkiksi sisäinen viestintä ovat vaatineet erityistä panostamista. Hallinto- ja johtamiskulttuuria on kehitetty palvelualueella aktiivisesti.

Kaupungin hankintaprosesseissa on tunnistettu kehittämiskohteita erityisesti sisäisen valvonnan näkökulmasta, kuten

riittävä hankintatoimen resurssointi, tehtäväjako sekä järjestelmien toiminnallisuuksiin, hankintamenettelyjen ohjeisiin ja henkilöstön hankintaosaamiseen liittyen.

Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminta perustuu osittain ulkoistettuihin palveluihin, sekä näistä tehtyihin kilpailutuksiin, hankintoihin ja sopimuksiin. Arvokkaat ja kattavat sopimukset mahdollistavat palveluiden kustannustehokkaan tuottamisen, mutta näihin sisältyy toisaalta myös merkittävä sopimusjuridinen riski. Vuoden 2024 aikana on käsitelty eteläiseen hoidonjohtourakkasopimukseen liittyvää sopimusriitaa, josta voi aiheutua kaupungille merkittävä taloudellinen vastuu. Vuoden 2024 aikana aloitettiin myös pohjoiseen alueurakkiaan liittyvien riidanalaisuuksien selvittäminen.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallinta on vastuutettu kaupunginvaltuuston Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä.

Palvelualueilla riskienhallintaa toteutetaan osana toimintaa sekä esihenkilö- ja johtoryhmätyöskentelyä. Riskien arviointia ja seurantaa toteutetaan tietojärjestelmässä, joka mahdollistaa riskiarviointien tarkastelun ja seurannan kolmella tasolla:

- työpaikan vaarojen arviointi
- uhka-, vaara- ja läheltä piti -tilanteet
- johtoryhmätasoinen kokonaisvaltainen riskienhallinta.

Työpaikan vaaroja ja riskejä on arvioitu ja kirjattu tietojärjestelmään 90 prosentissa toimintayksiköistä ja tavoitteena on ulottaa arviointi kaikkiin toimintayksiköihin. Henkilöön kohdistuvien, työtehtäviin liittyvien uhkien riskien arviointia tehdään myös yhteistyössä työterveyden kanssa työpaikkaselvitysten yhteydessä.

Palvelualueiden johtoryhmät tarkastelevat riskejä 1–2 kertaa vuodessa. Lisäksi talouden ja projektien osalta riskejä tarkastellaan tiiviisti osana toimintaa. Palvelualueiden selvitysten mukaan riskienarviointia ja riskienhallintaa varten on käytössä vakiintuneet menettelyt.

Sisäinen tarkastus suositteli projektien hallintaprosessin tarkastuksessaan, että projekteissa tehdään dokumentoitua riskienhallintaa koko projektin ajan.

Palvelualueiden valmiussuunnitelmat on päivitetty vuosina 2023–2024 ja niiden ajantasaisuutta tarkastellaan vuosittain johtoryhmissä.

Valvontatoimenpiteet

Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa -ohjeessa on kuvattu säännöllisen valvonnan toiminnot ja keskeisimmät kontrollit. Kaupungin muilla määräyksillä ja ohjeilla täydennetään hallinnon ja taloudenhoidon menettelytapavaatimuksia. Näiden osalta ei ole tiedossa merkittäviä poikkeamia.

Konserniyhteisöjen valvonta- ja seurantavastuiden jakautumisesta johtavien viranhaltijoiden kesken on päätetty konserni- ja tilajaostossa vuonna 2024.

Johtoryhmät ja vastuuhenkilöt seuraavat ja edistävät strategian kärkitoimenpiteiden, käyttösuunnitelman toimenpiteiden, talousarvion ja henkilöstösuunnitelman toteutumista säännöllisesti. Tiedoista raportoidaan puolivuotisraportin ja tilinpäätöksen yhteydessä. Vuosikello aikatauluttaa seurantaa ja seuranta sekä talouden että tavoitteiden osalta on systemaattista niin johtoryhmissä kuin toimielimissä.

Kehityskeskusteluprosessi on tärkeä johdon ohjausta ja valvontaa toteuttava menetelmä, missä toimintaa ohjaavat tavoitteet asetetaan vastuualueetasolta yksiköille ja edelleen yksittäisille työntekijöille yhden suuntaisina tavoitteina. Esihenkilö käy kehityskeskustelun jokaisen työntekijän kanssa vähintään kerran vuodessa.

Palvelualueiden sisäistä valvontaa kehitetään prosessien tarkastelulla ja laatutoiminnalla. CAF-itsearviointimallia hyödynnetään esimerkiksi kaikissa Lahden peruskouluissa. Palveluyksiköissä hyödynnetään myös henkilöstö- ja asiakaskyselyjä sekä palautteita toiminnan seurannassa ja kehittämistarpeiden kartoittamisessa.

Kaupungilla on paljon ulkoistettuja palveluita, mikä korostaa palveluiden hankinnan sekä sopimusjuridiikan, -osaamisen ja -valvonnan merkitystä. Sisäinen tarkastus suositteli sopimusten hallinnan ja valvonnan tarkastuksessa kehittämään muun muassa sopimuksen hallinnan ohjausympäristöä, luomaan nykyistä tarkempia tehtävä- ja prosessikuvauksia sekä nimeämään sopimusten hallinnalle vastaava viranhaltija.

Vuonna 2024 on tullut esiin kaksi väärinkäytöstapausta, joista toiseen sisältyi myös epäasiallista käytöstä. Väärinkäytökset ja epäasiallisen toiminnan tapaukset käsitellään välittömästi niiden esiin tullessa sovitun toimintamallin mukaisesti. Kaupungin anonyymien ilmoituskanavan kautta voi henkilöstö ja kuntalainen ilmoittaa epäillyistä väärinkäytöksistä. Kanavan kautta on kolmen vuoden aikana tullut 13 ilmoitusta. Ilmoitetut asiat eivät ole käsitelleet sellaisia EU-oikeuden alaan kuuluvia vakavia väärinkäytöksiä, joiden ilmoittamista varten ilmoituskanavaa koskeva lainsäädäntö on säädetty.

Vuonna 2023 kaupunginhallitus hyväksyi Digiturvallisuuden hallinta -asiakirjan, jossa kuvataan periaatteet kaupungin tieturvallisuuden, tietosuojaan ja riskienhallinnan hoitoon. Vuonna 2024 tietoturvaa on parannettu esimerkiksi päivittämällä tietosuoja- ja tietoturvasopimusliitteet, siirtymällä pilvihallintuihin työasemiin, laajentamalla monivaiheista tunnistautumista sekä lyhentämällä salasanojen vaihtoväliä.

Tieto ja tiedonvälitys

Hallintosäännön § 26 mukaisesti Lahden kaupunki tiedottaa aktiivisesti vireillä olevista asioista, niiden käsittelystä ja tehdyistä päätöksistä sekä niiden vaikutuksista.

Strategiassa ja vuosisuunnitelmissa määritellyt tavoitteet ohjaavat palvelualueiden viestintää ja raportointia. Palvelualueet viestivät valmisteilla olevista asioista, toimielimien päätöksistä, kaupunkilaisten osallistumisen mahdollisuuksista, kaupungin palveluista ja muista ajankohtaisista asioista eri viestintäkanavissa. Vuoden 2024 aikana kiinnitettiin kaupunkiympäristön palvelualueella erityistä huomiota viestinnän proaktiivisuuteen haastavien aiheiden osalta,

Kaupunginvaltuuston kokoukset ovat julkisia ja ne streamataan verkkoon. Toimielinten esityslistat, pöytäkirjat, kuulutukset ja viranhaltijapäätökset julkaistaan kaupungin verkkosivuilla, ellei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Kuntalais- ja valtuustoaloitteiden käsittely raportoidaan kerran vuodessa kaupunginvaltuustolle.

Kaupungin talousarvio, talouden ja toiminnan seurantaraportit sekä tilinpäätös julkaistaan kaupungin verkkosivuilla. Kaupungin ilmasto- ja ympäristötoimenpiteiden sekä mittareiden etenemistä voi seurata Lahden ympäristövahdissa. Myös muista kaupunkiin ja kaupunkilaisiin liittyviä tilastotietoja on kaupungin verkkosivuilla. Lisäksi verkkosivuilla julkaistaan avoimena datana kaupungin ostolaskuaineisto sekä liikenteeseen ja karttoihin liittyviä aineistoja. Vuonna 2024 avointa,

kriittiseen infraan liittyvää dataa on siirretty pois yleisestä tietoverkosta.

Kuntalaisille ja sidosryhmille järjestetään erilaisia tilaisuuksia asioiden esittelemiseksi, tiedon välittämiseksi ja osallistumiseksi ajankohtaisiin asioihin. Kaupungin osallisuusmalli sekä erilaiset kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet on koottu kaupungin verkkosivujen Osallistu ja vai-kuta -sivustolle. Vuonna 2024 otettiin käyttöön OmaLahti-sivusto, joka on uusi sähköinen kanava asukasvaikuttamiselle.

Johtoryhmyöskentely sekä erilaiset yksikkö- ja henkilökunta-palaverit ovat tärkeitä sisäisiä tiedonvälityskanavia. Palvelu-alueiden johtoryhmien kokouksista tehdään muistiot, jotka ovat henkilökunnan luettavissa intrassa. Lahden kaupungin intra on työyhteisöviestinnän alusta, josta jokainen työntekijä saa tarvitsemansa tiedon organisaation toiminnasta. Tiimin tai projektin työskentelyn, tiedonvälityksen ja yhteistyön keskuksena toimii Teams-työtilat. Kaupungin viestintäpalvelut ohjaa ja toteuttaa kaupunkitasoista kriisiviestintää tai tehostettua viestintää tilanteen vaatimusten mukaisesti.

Kaupunginhallitus vastaa hallintosäännön mukaan siitä, että tiedonhallintalain mukaiset vastuut, käytännöt ja valvonta on määritelty kaupungissa. Palvelualueiden ICT-kehitysryhmät toimivat tiedonhallintamallin hallinnoijina palvelualueiden osalta. Tietosuojavastaava valvoo, että tietoja säilytetään ja käytetään tietosuojasäännösten mukaisesti. Tietojen varastointia on kehitetty projektina, mutta tiedon hyödyntäminen ja tiedolla johtaminen vaativat edelleen kehittämistä.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Vuonna 2024 sisäistä tarkastusta toteutti IA Insight Oy. Sisäisen tarkastuksen tehtävät, asema ja valtuudet on määritelty kaupungin hallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintasäännössä. Tarkastustyö perustuu vuosittain laadittavaan toimintasuunnitelmaan, jonka kaupunginhallitus hyväksyy. Vuonna 2024 sisäisen tarkastuksen kohteina olivat

- projektien hallintaprosessi
- sopimusten hallinta ja valvonta (tarkastusraportti valmistui 2/2025).

Lisäksi käynnistettiin sisäinen tarkastus kohdistuen eteläiseen hoidonjohtourakkaprosessiin. Tarkastusraportti valmistui tammi-kuussa 2025.

Tarkastuksissa esille tulleiden havaintojen perusteella on tehty suosituksia korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Tarkastuskohteiden vastuuhenkilöt ovat laatineet tai laatimassa toteutussuunnitelmia sekä tehneet korjaavia toimenpiteitä. Kaupungin johtoryhmässä on käsitelty tai tullaan käsittelemään tarkastusraportit sekä toteutussuunnitelmat. Tarkastusten havainnoista raportoidaan myös vuosittain kaupunginhallitukselle.

Yhteenveto havainnoista ja arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta

Kaupunginhallitus toteaa arvionaan, että kaupungin toiminnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat tuottaneet pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta ja lainmukaisuudesta. Vastuuhenkilöillä on hyvin tiedossa käytössä olevat puuttumisen ja ilmoittamisen keinot sekä prosessit erilaisissa tilanteissa. Kaupunginhallituksen tunnistamat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistarpeet ovat:

- sopimusjuridiikka sekä sopimusten hallinta ja valvonta
- hankintaprosessit ja -osaaminen
- projektien riskienhallinta
- tietoturva- ja kyberturvallisuus
- riskienhallinnan kytkeminen tiiviimmin osaksi palvelualueiden toimintaa.

1.3. Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista. Laskelma sisältää kaupungin sekä taseyksiköiden ulkoiset tuotot ja kulut. Tuloslaskelma osoittaa riittäkö tulo-rahoitus kattamaan palvelujen tuottamisesta aiheutuneet kulut.

Tilinpäätösvuoden toimintatuotot olivat 93,8 miljoonaa euroa, kattaen toimintakuluista 22,5 prosenttia. Suurimpia eriä olivat myyntituotot (28,2 milj.) sekä vuokratuotot (26,2 milj.). Toimintatuottojen lasku edelliseen vuoteen verrattuna oli 15,4 miljoonaa euroa (14,1 %), isoimpana eränä Muut toimintatuotot (57,7 %), missä muutos aikaisempaan verrattuna johtui pääosin vertailuvuoden aikana toteutettujen kertaluoteisten myyntivoittojen korkeasta tasosta.

Valmistus omaan käyttöön oli 1,3 miljoonaa euroa, joka oli samalla tasolla edelliseen vuoteen verrattuna. Kyseessä on tuloslaskelman oikaisuerä, jonka kautta omaan käyttöön valmistuksen vaikutus eliminoidaan tilikauden tulokseen, mikäli taaseeseen kirjatun hyödykkeen valmistuksen menoja sisältyi tuloslaskelman menoihin.

Toimintakulut olivat 416,5 miljoonaa euroa. Keskeisimpiä eriä olivat henkilöstökulut (183,7 milj.) sekä palvelujen ostot (144,9 milj.). Toimintakulujen kasvu edelliseen vuoteen verrattuna oli 4,0 miljoonaa euroa (1,0 %). Menojen kasvu kohdistui edellä kerrottuihin keskeisiin menoeriin. Muiden toimintakuluerien kehitys oli laskeva. Toimintakulujen kasvua ovat hillinneet talouden jarrutus- ja tasapainotustoimenpiteet, inflaation hidastuminen sekä talonrakennusinvestointiohjelman muutosten vaikutukset.

Toimintakate, eli toimintatuottojen ja -kulujen erotus osoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate oli -321,4 miljoonaa euroa, heikentyen edellisvuodesta 19,4 miljoonaa euroa (6,4 %).

Verorahoitus, eli verotulot ja valtionosuudet yhteensä, olivat 365,4 miljoonaa euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verorahoitus aleni 30,3 miljoonaa euroa, josta verotulot laskivat 16,6 miljoonaa euroa (5,4 %) ja valtionosuudet 13,7 miljoonaa euroa (15,1 %). Valtionosuuden merkittävään heikkenemiseen vaikuttivat sote-uudistukseen liittyvien muutosrajoittimien tasomuutos sekä jälkikäteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden pysyvä lisäsiirtotarve. Verorahoituksen tarkempi erittely kohdassa 2.2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen.

Rahoitustuotot ja -kulut olivat 2,4 miljoonaa euroa. Nousu edelliseen vuoteen verrattuna oli 1,3 miljoonaa euroa (127,6 %). Merkittävin muutos oli muiden rahoituskulujen väheneminen 3,1 miljoonaa euroa. Muutos johtuu vertailuvuonna kirjatusta kertaluontoisista luottotappiokirjauksista.

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikatetta kertyi tilikaudella 46,4 miljoonaa euroa, kattaen suunnitelman mukaiset poistot 82,6 prosenttisesti. Edelliseen vuoteen verrattuna vuosikate heikkeni 48,4 miljoonaa euroa (51,0 %).

Suunnitelman mukaisia poistoja tilikaudella oli 55,4 miljoonaa euroa. Arvonalentumisia kirjattiin 0,8 miljoonaa euroa. Satunnaisia eriä ei ollut.

Tilikaudelle kohdistuvien tulojen ja menojen erotuksesta muodostuu tilikauden tulos. Tilikauden tulos oli -9,8 miljoonaa euroa, ollen edelliseen vuoteen verrattuna 51,0 miljoonaa euroa heikompi (123,6 %).

Tilikauden tuloksen jälkeisiä tuloksen käsittelyeriä ovat poistoeron sekä varausten ja rahastojen muutokset. Poistoeron vähennyksiä kirjattiin tilikaudelle 0,7 miljoonaa euroa ja rahastojen vähennyksiä 0,8 miljoonaa euroa. Varausten muutoksia ei ollut. Näiden erien jälkeen vuoden 2024 tilikauden alijäämäksi muodostui -8,9 miljoonaa euroa. Edellisenä vuonna tilikausi oli ylijäämäinen 41,4 miljoonaa euroa.

Lahden kaupunki, tuloslaskelma

Sisältää taseyksiköt. Ei sisällä sisäisiä tuottoja tai kuluja.

Milj. euroa	2024	2023
Toimintatuotot	93,8	109,2
Valmistus omaan käyttöön	1,3	1,3
Toimintakulut	-416,5	-412,5
Toimintakate	-321,4	-302,0
Verotulot	288,3	304,8
Valtionosuudet	77,2	90,9
Rahoitustuotot ja -kulut	2,4	1,0
Korkotuotot	18,7	19,0
Muut rahoitustuotot	5,0	4,9
Korkokulut	-21,0	-19,5
Muut rahoituskulut	-0,3	-3,4
Vuosikate	46,4	94,8
Poistot ja arvonalentumiset	-56,2	-53,5
Tilikauden tulos	-9,8	41,3
Tilinpäätössiirrot	0,8	0,1
Tilikauden yli-/alijäämä	-8,9	41,4

Tuloslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	22,6 %	26,6 %
Vuosikate/Poistot, %	82,6 %	177,1 %
Vuosikate, euroa/asukas	382	785
Asukasmäärä *	121 383	120 693

* Vertailuvuoden 2023 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2023 tunnuslukuihin.

1.3.2. Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma tarkastelee toiminnan rahoitusta ja ilmaisee, onko toiminnan ja investointien rahavirta yli- vai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta kertoo muutokset lainauksissa ja rahavaroissa.

Toiminnan rahavirta 41,2 miljoonaa euroa on toiminnasta kertynyt tulorahoitus, eli erä, joka käyttötaloudesta riittää investointien rahoitukseen. Vuosikate 46,4 miljoonaa euroa siirtyi laskelmaan tuloslaskelmasta. Tulorahoituksen korjauserät -5,2 miljoonaa euroa muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja -tappiosta sekä pakollisten varausten muutoksista, eikä niillä ole kassavaikutusta.

Investointien rahavirrassa ilmoitetaan investointien bruttomenot -63,3 miljoonaa euroa, investointeihin kohdistuneet rahoitusosuudet 1,5 miljoonaa euroa sekä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot 5,9 miljoonaa euroa. Investointien omahankintameno 61,8 miljoonaa euroa muodostuu, kun bruttoinvestoinneista vähennetään valtionosuudet ja muu ulkopuolinen rahoitus. Kun investointimenoista vähennetään vielä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot, saadaan investointeihin käytetyt varat eli rahoituslaskelman erä Investointien rahavirta, joka on -55,9 miljoonaa euroa.

Toiminnan ja investointien rahavirta on alijäämäinen 14,7 miljoonaa euroa. Kyseessä on rahoituslaskelman välitulos, jonka negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Rahoituksen rahavirta ilmaisee ne rahoitukselliset erät, joilla varsinaisesta toiminnasta ja investoinneista sekä antolainauksen, lainakannan, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutoksista syntyneet rahoitustarpeet katetaan. Pitkäaikaista lainaa ei nostettu, lyhytaikaisten lainojen nettomuutos oli -10,0 miljoonaa euroa, lainoja lyhennettiin 64,0 miljoonalla eurolla, jolloin lainamäärä pieneni 74,0 miljoonaa euroa.

Lahden kaupunki järjestää tarvittaessa pitkäaikaista sisäistä rahoitusta tytäryhteisöilleen, mikä näkyy rahoituslaskelmassa antolainauksen muutoksena. Antolainoja lyhennettiin 73,0 miljoonalla eurolla. Vuoden 2024 aikana ei myönnetty uusia antolainoja. Rahoituslaskelman erä antolainauksen muutokset sisältää taseen pysyviin vastaaviin kirjattujen pitkäaikaisten lainasaamisten lisäykset ja vähennykset sekä pitkäaikaisten muiden saamisten muutokset.

Rahoituslaskelman kohtaan muut maksuvalmiuden muutokset, -30,5 miljoonaa euroa, sisältyy muun muassa konsernitili- ja lainasaamisten muutos tytäryhteisöiltä.

Toiminnan ja investointien rahavirran ja rahoituksen rahavirran yhdistäminen osoittaa kaupungin rahavarojen muutoksen tilivuoden aikana. Kaupungin likvidit rahavarat vähentyivät tilikauden aikana 46,4 miljoonaa euroa.

Investointien tulorahoitus on 74,9 prosenttia, mikä kertoo, kuinka paljon investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella. Lainanhoitokate 0,8 kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos

tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Tilikauden maksuvalmius näkyy kassan riittävyydessä, joka vuoden lopussa oli 142 päivää.

Lahden kaupunki, rahoituslaskelma

Milj. euroa	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	46,4	94,8
Tulorahoituksen korjauserät	-5,2	-20,9
	41,2	73,9
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-63,3	-81,7
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,5	0,7
Pysyvien vast. hyödykkeiden luovutustulot	5,9	38,2
	-55,9	-42,8
Toiminnan ja investointien rahavirta	-14,7	31,1
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-0,1	0,0
Antolainasaamisten vähennys	73,0	35,2
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64,0	-76,9
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-10,0	7,6
Oman pääoman muutokset	0,0	0,3
Muut maksuvalmiuden muutokset	-30,5	-5,0
	-31,7	-38,8
Rahavarojen muutos	-46,4	-7,7
Rahavarat 31.12.	220,0	266,4
Rahavarat 1.1.	266,4	274,1
Rahoituslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	129 438 782	77 915 692
Investointien tulorahoitus, %	74,9 %	117,0 %
Lainanhoitokate	0,8	1,2
Laskennallinen lainanhoitokate	0,6	1,0
Kassan riittävyys, pv	142,4	164,0
Asukasmäärä *	121 383	120 693

* Vertailuvuoden 2023 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2023 tunnuslukuun.

1.4. Rahoitusasema ja sen muutokset

LAHDEN KAUPUNGIN TASE			VASTATTAVAA, milj. €		
VASTAAVAA, milj. €	2024	2023	VASTATTAVAA, milj. €	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	405,1	405,1
Aineettomat oikeudet	0,4	1,6	Arvonkorotusrahasto	0,1	0,1
Muut pitkävaikutteiset menot	61,0	66,6	Muut omat rahastot	11,2	11,3
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	2,3	1,3	Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	254,7	213,4
	63,8	69,5	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-8,9	41,4
Aineelliset hyödykkeet				662,1	671,2
Maa- ja vesialueet	140,7	139,5	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Rakennukset	298,7	290	Poistoero	9,6	10,3
Kiinteät rakenteet ja laitteet	224,1	226,8	Vapaaehtoiset varaukset	20,0	20,0
Koneet ja kalusto	9,6	7,8		29,6	30,3
Muut aineelliset hyödykkeet	0,4	0,3	PAKOLLISET VARAUKSET		
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4,0	2,0	Eläkevaraukset	2,1	2,4
	677,5	666,4	Muut pakolliset varaukset	9,0	9,0
Sijoitukset				11,2	11,4
Osakkeet ja osuudet	170,7	171,4	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Muut lainasaamiset	241,4	314,4	Lahjoitusrahastojen pääomat	3,0	3,1
Muut saamiset	0,4	0,2			
	412,5	486,1	VIERAS PÄÄOMA		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Pitkäaikainen		
Lahjoitusrahastojen varat	0,3	0,6	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	580,0	610,0
	0,3	0,6	Lainat muilta luotonantajilta	0,0	0,0
VAIHTUVAT VASTAAVAT				580,0	610,0
Vaihto-omaisuus			Lyhytaikainen		
Aineet ja tarvikkeet	0,1	0,1	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	30,0	64,0
Saamiset			Lainat muilta luotonantajilta	60,2	70,2
Pitkäaikaiset saamiset			Saadut ennakot	1,7	3,5
Muut saamiset	1,9	1,5	Ostovelat	22,1	25,2
Lyhytaikaiset saamiset			Muut velat	3,1	3,1
Myyntisaamiset	7,5	10,6	Siirtovelat	30,2	32,6
Lainasaamiset	33,8	5,7		147,2	198,7
Muut saamiset	3,9	4,7	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 433,1	1 524,7
Siirtosaamiset	11,7	13,2			
	58,9	35,7			
Rahoitusomaisuusarvopaperit					
Osakkeet ja osuudet	7,5	7,6			
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	140,0	125,0			
	147,5	132,6			
Rahat ja pankkisaamiset	72,5	133,7			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 433,1	1 524,7			

Taseen tunnusluvut	2024	2023	2024	2023
Omavaraisuusaste, %	48,3 %	46,1 %	Lainat ja vuokravastuut 31.12. **	914 211 517
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	158,0 %	159,5 %	Lainat ja vuokravastuut, €/asukas **	7 532
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	245 782	255 432	Lainasaamiset, 1 000 €	241 423
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2 025	2 116	Asukasmäärä*	121 383
Lainakanta 31.12., 1 000 €	670 154	744 244		
Lainakanta 31.12. €/asukas	5 521	6 166		

* Vertailuvuoden 2023 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2023 tunnuslukuihin.

** Vertailuvuoden 2023 kaupungin lainat ja vuokravastuut -tunnusluvut on päivitetty muuttuneiden vuokravastuiden mukaiseksi.

1.5. Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelma kuvaa rahanlähteitä ja -käyttöä. Siinä on koottu yhteen kaikki kunnan ulkoiset tulot ja menot tuloslaskelmasta sekä rahoituslaskelmasta. Kokonaistulojen ja -menojen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskelmaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen erotus.

Lahden kaupungin kokonaistulot vuonna 2024 olivat 563,3 miljoonaa euroa. Suurin tuloerä muodostuu verotuloista, joiden osuus kokonaistuloista on 51,2 prosenttia. Kokonaismenot olivat tilikaudella 579,2 miljoonaa euroa. Olenaisiin menoerä koostuu toimintakuluista, joiden osuus kokonaismenoista on 71,9 prosenttia. Tulojen ja menojen erotukseksi muodostui -15,9 miljoonaa euroa.

Kokonaistulot ja -menot, 1 000 €	2024	2024 %	2023	2023 %
Tulot				
Toiminta				
Toimintatuotot	93 804	16,7 %	109 216	18,1 %
Verotulot	288 271	51,2 %	304 843	50,6 %
Valtionosuudet	77 171	13,7 %	90 872	15,1 %
Korkotuotot	18 669	3,3 %	19 024	3,2 %
Muut rahoitustuotot	4 952	0,9 %	4 917	0,8 %
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 503	0,3 %	671	0,1 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	5 906	1,0 %	38 206	6,3 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	73 008	13,0 %	35 229	5,8 %
Kokonaistulot yhteensä	563 284	100,0 %	602 978	100,0 %
Menot				
Toiminta				
Toimintakulut	416 519	71,9 %	412 513	68,1 %
– Valmistus omaan käyttöön	-1 331	-0,2 %	-1 302	-0,2 %
Korkokulut	20 973	3,6 %	19 531	3,2 %
Muut rahoituskulut	272	0,0 %	3 366	0,6 %
Tulorahoituksen korjaukset	5 199	0,9 %	20 902	3,4 %
Investoinnit				
Investointimenot	63 307	10,9 %	81 671	13,4 %
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	132	0,0 %	8	0,0 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	64 000	11,0 %	76 900	12,7 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	10 090	1,7 %	-7 597	-1,2 %
Oman pääoman muutokset	0	0,0 %	-308	-0,0 %
Kokonaismenot yhteensä	579 161	100,0 %	605 684	100,0 %

Täsmäytys:

Kokonaistulot – Kokonaismenot = 563 284 – 579 161 = -15 877

Rahavarojen muutos – Muut maksuvalmiuden muutokset = -46 381 – (-30 504) = -15 877

1.6. Konsernin toiminta ja talous

1.6.1. Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

LAHDEN KAUPUNKIKONSERNI		Omistukset on esitetty konsernin omistussuoksina		31.12.2024
Lahden kaupunki				
TASEYKSIKÖT				
Lahden kaupunginteatteri				
Lahden kaupunginorkesteri				
Lahden Tilakeskus				
YHTEISÖT				
ASUMINEN JA TOIMILAT		Konserni	INFRASTRUKTUURIN YLLÄPITO	Konserni
Lahden Talot Oy (alakonserni)	100,00 %	Lahden Pysäköinti Oy	100,00 %	
Lahden Asunnot Oy	100,00 %	Lahti Energia Oy (alakonserni)	100,00 %	
Lahden Palveluasunnot Oy	100,00 %	Lahti Energia Sähköverkko Oy	100,00 %	
Lahden Terveystalo Oy	100,00 %	Lahti Aqua Oy (alakonserni)	100,00 %	
PaavolaKiinteistöt Oy	100,00 %	Aqua Palvelu Oy	100,00 %	
Spatium Toimitilat Oy (alakonserni)	100,00 %	Aqua Verkko Oy	100,00 %	
Lahden Jäähalli Oy	78,09 %	LABIO Oy	83,43 %	
Lahden Rudolf Steiner -koulun Talo Oy	91,70 %	Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	100,00 %	
Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalo	75,60 %	Kiinteistö Oy Hansaparkki	56,88 %	
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	54,60 %	Lahden Sairaalaparkki Oy	62,00 %	
Radio- ja tv-museosäätiö	50,00 %	Salpakierto Oy (alakonserni)	60,15 %	
		Salpamaa Oy	60,15 %	
ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN		PALVELUTUOTANTO		
KOKO Lahti Oy	100,00 %	Lahden Konservatorio Oy	50,57 %	
Lahti Events Oy	100,00 %	Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy (alakonserni)	64,36 %	
Eventum Lahti Oy	100,00 %	Ateriasisko Oy	64,36 %	
Lahden seutu - Lahti Region Oy	52,90 %	Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	56,65 %	
Lahden Seudun Kehitys Oy LADEC	87,51 %	Työterveys Wellamo Oy	59,92 %	
KUNTAYHTYMÄT				
ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN		PALVELUTUOTANTO		
Päijät-Hämeen Liitto kuntayhtymä	58,08 %	Hollolan-Lahden vesilaitos kuntayhtymä	40,00 %	
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä (alakonserni)	63,86 %			
Salpaus-palvelut Oy	63,86 %			
OSAKKUUSYHTEISÖT				
Provincia Oy	41,73 %			
One1 Oy	50,00 %			
YHDISTELMÄTTÖMÄT YHTEISÖT				
Asunto Oy Kittilän Petsukka	33,33 %	Riihelän Huolto Oy	41,75 %	
Kiinteistö Oy Lahden Laiturikadun Pysäköinti	32,53 %	Seponkadun pysäköinti Oy	26,00 %	
Kiinteistö Oy Villähteen liikekeskus	29,14 %			
Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty emoyhteisö Lahden kaupunki sekä tytäryhteisöt, kuntayhtymät ja osakkuusyhteisöt, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymät on yhdistelty omistussuuden mukaan. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen yksityiskohtaisemmat tiedot on esitetty konsernin liitetiedoissa.				

1.6.2. Konsernin toiminnan ohjaus

Lahden kaupungin omistajapolitiikan lähtökohtana on kaupungin kokonaisedun toteutuminen ja resurssien suuntaaminen kaupunkia parhaiten palvelevalla tavalla. Omistajaohjauksen tehtävänä on huolehtia konsernin omaisuudesta ja pääoman tehokkaasta käytöstä. Kaupungin strategiset linjaukset ohjaavat konsernissa yhteisöjen sekä säätiöiden toimintaa ja omistusta.

Konserni- ja tilajaoston tehtävänä on kaupunkikonsernin toiminnan ohjaaminen ja yhteensovittaminen sekä ohjeiden antaminen kaupungin edustajille tytäryhteisöjen hallintoelimissä kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin (kuntalaki 39 §). Lahti-konsernin konserniohjauksen ja -valvonnan

1.6.3. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Lahden kaupunki on laatinut kirjalliset omistajastrategiat merkittävimmille konserniyhtiöille. Omistajastrategia kertoo yhtiön olemassaolon tarkoituksen, kuvaa omistajan tahtotilaa ja toimii pohjana yhtiön missiolle, visiolle ja liiketoimintastrategialle. Lahden kaupungin omistamissa yhtiöissä omistamisen tulee tukea ja palvella palvelujen järjestämistä, strategisia tavoitteita tai kaupungin taloutta. Konserni- ja tilajaosto hyväksyi (16.12.2024 § 108) Lahden kaupungin 100 prosenttia omistamien yhtiöiden päivitetty omistajastrategiat.

Konserni- ja tilajaosto päätti (22.1.2024 § 4) kiinteistöjärjestelystä, jossa kaupunki ostaa Spatium Toimitilat Oy:ltä tontilla 398–32–292–1 sijaitsevan Suurhalli ja messuhallikiinteistön (Lahti- ja Vesijärvi halli) kauppasummalla 19,9 miljoonaa euroa. Spatium Toimitilat Oy siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Lahden kaupungille. Kaupunki myy tontilla 398–2–2370–13 Tikkula -nimisen rakennuksen 800 000 eurolla Spatium Toimitilat Oy:lle ja vuokraa maanvuokrasopimuksella tontin ostajalle sekä siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Spatium Toimitilat Oy:lle. Päätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti (29.1.2024 § 47), että Työterveys Wellamo Oy:n toiminnan alasajo hoidetaan vapaaehtoisen selvitysmenettelyn kautta ja yhtiö voidaan asettaa selvitystilaan. Yhtiön vastaanotto toiminta päättyi 31.3.2024 ja Työterveys Wellamo Oy on asetettu selvitystilaan 1.4.2024.

Kaupunginvaltuusto päätti (2.10.2023 § 92) hyväksyä omistajapolitiittisena linjauksena Lahden kaupungin omistusosuuden alenemisen alle 50 prosentin Provincia Oy:ssä mahdollisten osakemyyntien seurauksena. Kaupunginhallitus, 25.9.2023 § 312, päätti myydä enintään 1 700 osaketta uusille omistaja-asiakkaille viimeisen vahvistetun tilinpäätöksen mukaisella tasesubstanssiarvolla. Lahden kaupunki myi 960 osaketta Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle 24.10.2024 päivätyllä kauppakirjalla.

Kaupunginhallitus päätti (5.2.2024 § 57) myöntää Lahden Jäähalli Oy:lle toimintatukea 1,1 miljoonaa euroa jäähallikiinteistön toiminnan jatkuvuutta varmistaviin toimenpiteisiin. Kaupunginhallitus päätti myös antaa omistajaohjauksena Spatium Toimitilat Oy:lle ohjeen, jonka myötä yhtiö kasvatti osakeomistustaan Lahden Jäähallit Oy:ssä 78,09 prosenttiin.

Kaupunginhallituksen päätöksestä (12.12.2022 § 459) vahvistaa KOKO Lahti Oy:n omaa pääomaa 400 000 eurolla, joka merkitään KOKO Lahti Oy:n sijoitetun vapaan oman pääoman rahastotilille, tehtiin valitus. Hallinto-oikeus ratkaisi valitusasian ja kumosi kaupunginhallituksen päätöksen (HAO 2283/2023). Myös toinen yhtiötä koskeva kaupunginhallituksen päätös (30.1.2023 § 35) 1,9 miljoonan euron

järjestämistä koskevasta ja muista Lahden konserni- ja tilajaoston tehtävistä on määrätty kaupungin hallintosäännössä.

Kaupunginhallitus antaa kuntalain 47 §:n nojalla tarvittaessa tytäryhteisöjä velvoittavia ohjeita. Konsernin operatiivisesta johtamisesta ja seurannasta vastaa kaupunginjohtaja.

Kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus ja tarkastuslautakunta saivat tilikauden aikana kolme kertaa keskeisimpien konsernin yhtiöiden tulos- ja talousraportit. Kuntayhtymien kautta tulevat välilliset omistukset tytäryhteisöissä on eliminoitu tilinpäätöksessä.

toistuvaisavustuksesta kumottiin (HAO 2284/2023). Oikeuden päätösten mukaan KOKO Lahti Oy on taloudellisissa vaikeuksissa oleva yritys, mikä tekee omistajalle haasteelliseksi yhtiön pääomittamisen tai lainoittamisen.

Kaupunginhallitus päätti (12.6.2023 § 222) siirtää Suomen Hiihtoliitto ry:n saatavan, 2 012 434,15 euroa, Lahti-konsernin sisällä KOKO Lahti Oy:ltä Lahden kaupungille. Saatavan siirrosta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti (18.12.2023 § 444) perustaa Tapahtuma Lahti Oy:n (nyk. Eventum Lahti Oy:n), mistä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Tapahtuma Lahti Oy:lle siirrettiin vuoden 2024 aikana uudistunut KOKO Lahti Oy:n liiketoiminta. Konserni- ja tilajaosto linjasi (18.03.2024 § 23), että se puoltaa yhtiöiden välistä liiketoimintakauppaa. KOKO Lahti Oy myi liiketoimintansa liiketoimintakaupassa Eventum Lahti Oy:lle 1.5.2024. Liiketoimintakaupan jälkeen KOKO Lahti Oy:llä ei ole liiketoimintaa, henkilökuntaa eikä voimassa olevia merkittäviä sopimuksia. KOKO Lahti Oy on asetettu yhtiökokouksen päätöksellä selvitystilaan 8.5.2024.

Lahti Events Oy on asetettu selvitystilaan 27.2.2023. Kaupunginhallitus päätti (4.12.2023, § 410) antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023 yhteensä 2,873 miljoonaa euroa, näihin velkoihin liittyvät korkosaatavat per 30.11.2023 yhteensä 0,103 miljoonaa euroa sekä myönnetyn luottolimitin enintään 4,0 miljoonaa euroa ja siihen liittyvät korkosaatavat per 26.11.2023 yhteensä 68 007,65 euroa, kaikki edellä yhteensä 7 043 985,02 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti, että Lahti Events Oy tulee purkaa viivyttyä. Akordipäätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Kaupunginhallitus päätti (4.12.2023 § 417) kirjata luottotappioksi yhteensä 3 043 985,02 euroa Lahti Events Oy:n saatavia. Lahti Events Oy ei ole tehnyt vastaavia kirjauksia, joten konsernin keskinäiset lainasaamiset ja velat erottavat vastaavan määrän. Lahti Events Oy:n selvitystilän toimet on tehty. Selvitystilän loppuun saattaminen ja yhtiön purkamisen odottaa hallinto-oikeuden ratkaisua kunnallisvalitukseen, joka koskee yhtiön saamaa akordia.

Kaupunginhallitus päätti (13.05.2024 § 191) hyväksyä Nastolan virastotalokiinteistö Oy:n asettamisen vapaaehtoiseen selvitystilaan. Yhtiön omistaman kiinteistön kaikki tilat ovat tyhjiä ja yhtiön hallitus esitti varsinaiselle yhtiökokoukselle rakennuksen purkua ja yhtiön asettamista selvitystilaan.

Selvitystilassa olleen Päijät-Hämeen Ajoharjoittelurata Oy:n yhtiökokous hyväksyi lopputilityksen ja yhtiön toiminta päättyi 28.6.2024.

1.6.4. Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kaupunginhallitus päätti (13.01.2025 § 2) KOKO Lahti Oy:n omistajana ja päävelkojana suostua jatkamaan yhtiön selvitystilaa nettovelkatilanteesta huolimatta toistaiseksi. Spatium Toimitilat Oy on suostunut siihen, että KOKO Lahti Oy:n selvitystilaa jatkuu nettovelkatilanteesta huolimatta toistaiseksi. Omistajan päätöksen mukaisesti on omistajan ja KOKO Lahti Oy:n edun mukaista odottaa tytäryhtiö Lahti Events Oy:n purkamisen selvitysmenettelyn kautta ennen KOKO Lahti Oy:n ratkaisuja.

Lahden kaupunki valmistautuu mahdolliseen hankintalain muutokseen. Hankintalain uudistamista käsittelevän työryhmän mietintö ehdottaa muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, eli niin kutsuttua

hankintalakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, eli niin kutsuttua erityisalojen hankintalakia, sekä rikosrekisterilakia. Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavilla muutoksilla huomioitaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman hankintalakiin liittyvät tavoitteet. Keskeisimpänä Lahti-konsernin toimintaan vaikuttavana muutosesitys sidosyksiköille asetettavasta 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimuksesta.

Lahden kaupunki jatkaa konsernirakenteen tarkastelua valtuuston hyväksymien omistajapolitiikan periaatteiden ja hyväksytyin talousarvion pohjalta.

1.6.5. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kaupunkikonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan. Konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja sekä muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Konsernijohto voi käyttää konsernivalvonnassa apuna palvelualuejohtoa, kunnan sisäisen tarkastuksen yksikköä tai erikseen tehtävään valittua henkilöä.

Toimivalta ja vastuujako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuusto päättää Kuntalain 14 §:n mukaan omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Lisäksi kaupunginvaltuusto kaupunkikonsernin ylimpänä päättävänä elementinä asettaa kaupunkikonsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet. Lahden kaupunkikonsernin konsernivalvonnasta vastasi vuonna 2024 konsernijohto. Konserni- ja tilajaosto päättää erikseen konsernityhteisöjen valvonta- ja seurantavastuiden jakamisesta kaupunginjohtajan ja palvelualuejohtajien välillä. Konserniohjauksen ja -valvonnan järjestäminen edellyttävät toimivaa tiedonkulkua ja vuorovaikutusta konsernijohtoon ja tytäryhteisöjen sekä -säätiöiden välillä. Kaupunginvaltuusto päättää tytäryhteisöjen ja -säätiöiden vuotuisista toiminnallisista tavoitteista kaupungin talousarviossa.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Konserni- ja tilajaosto valitsee kaupungin edustajat yhtiö- ja yhtymäkokouksiin sekä nimeää jäsen ehdokkaat ja jäsenet yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimiin. Konserniohjeessa määritellään, että Lahden kaupungin omistamien yhtiöiden hallituksissa tulee erityisesti kiinnittää huomiota hallituksen jäsenten osaamiseen. Hallituksen tulee olla mahdollisimman osaava, toimiva ja vireä. Laajan osaamis pohjan takaamiseksi hallituksessa tulee olla sekä yleistä toimialan asiantuntemusta että sen eri osa-alueiden osaamista. Konserni- ja tilajaoston tehtävänä on kaupunkikonsernin toiminnan ohjaaminen ja yhteensovittaminen sekä ohjeiden antaminen kaupungin edustajille kaupungin kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin. Yhteisöjen tulee jo valmisteluvaiheessa hankkia omistajan ennakkokäsitys tehdessään päätöstä merkittävästä asiasta.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään toimintakertomuksen erillisessä luvussa. Kaupungin tytäryhteisöille asetetaan valtuuston toimesta toiminnallisia ja taloudellisia

tavoitteita, joiden toteutumista seurataan kaupungin normaalien seurantajärjestelmien mukaisesti. Tytäryhteisöiltä edellytetään omassa toiminnassaan hyvää johtamis- ja hallintotapaa.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Talousarviokäsittelyn yhteydessä kaupungin tytäryhteisöille ja -säätiöille hyväksytään vuotuiset toiminnalliset tavoitteet. Toiminnallisten tavoitteiden asettamisen lähtökohtana on kaupungin strategia. Kaupunginvaltuuston hyväksymät strategiset linjaukset ohjaavat omistuksen kehittämistä. Tytäryhteisöjen ja -säätiöiden kanssa neuvotellaan tarvittaessa toiminnallisten tavoitteiden sisällöstä ja toteutumisesta. Yhteisöille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä yhteisöjen taloudellista kehitystä ja tunnuslukuja seurataan säännöllisesti osavuosi- ja tilinpäätösraporteissa.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja -palvelujen käyttö

Konserniohjeessa on määritelty muun muassa, että tytäryhteisön on noudatettava kaupunginvaltuuston hyväksymiä rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteita, tytäryhteisön tulee laatia strategia huomioiden omistajan kaupunkistrategia ja että tytäryhteisön on noudatettava soveltuvin osin kaupungin hankintaohjelmaa sekä Lahden kaupungin henkilöstöpolitiikan linjauksia.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Tytäryhteisöjen riskienhallintaa ja sen periaatteita ohjataan kaupunginvaltuuston antaman Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -ohjeen avulla. Kunkin yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeen mukaisesti. Konsernijohtoon tehtävänä on valvoa tytäryhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Konserniohjeen avulla yhtenäistetään Lahti-konsernissa toteutettavaa riskienhallintatyötä ottaen huomioon tytäryhteisöjen ja säätiöiden toimiala, koko ja muut erityispiirteet. Konserniohjeessa on myös ohjeistettu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuista ja raportoinnista. Tytäryhteisöjen hallitusten systemaattista sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyden arviointia tulee kehittää edelleen ja samalla selkiyttää tytäryhteisöjen ja konserniohjauksen välistä ohjausta ja tiedonvälitystä.

1.6.6. Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen

Lahti-konserniin kuuluville yhteisöille ja säätiöille on asetettu toiminnallisten tavoitteiden lisäksi taloudellisia tavoitteita:

- Konserniyhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta. Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen taloudelliset tunnusluvut ovat edellisvuotta paremmat.
- Yhtiöt osallistuvat vähähiilisen rakentamisen kehittämiseen omissa rakennushankkeissaan.
- Tytäryhteisöjen tulee hankinnoillaan tukea alueen yritysten innovaatioita ja edistää niiden markkinoille pääsyä ja kilpailukykyä.
  - Yhtiöt edistävät Lahden hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista ja toteuttavat sitä hankinnoissaan, erityisesti liikenne- ja energiahankinnoissa.
  - Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen hankinnat kohdentuvat alueen yrityksiin edellisvuotta enemmän.
  - Hankinnoissa tulee soveltaa ympäristökriteerien lisäksi sosiaalisia ja eettisiä kriteerejä.
- Tytäryhteisöjen tulee madaltaa työttömien ja opiskelijoiden kynnystä siirtyä työelämään palkkaamalla tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä. Tavoitteeksi asetetaan, että tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä palkataan edellisvuotta enemmän.
- Yhtiöt kehittävät omaa vastuullisuusraportointiaan YK:n kestäväen kehityksen luokittelun mukaisesti. Vastuullisuustyötä tulee kehittää CSRD-direktiivin mukaisesti auditointien suuntaan yhtiön valitsemassa aikataulussa ja muodossa.
- Yhtiöt viimeistelevät yhtiökohtaiset tiekartat kohti hiilineutraaliutta ja toteuttavat suunnitelmat.
  - Yhtiöt laativat päästölaskelmat ja raportoivat mahdolliset päästökompensaatiot joka toinen vuosi. Päästökompensaatiot on raportoitu vuonna 2024.
  - Tavoitteena on hiilineutraalius Lahti-konsernin tasolla Lahden kaupungin aikataulun mukaisesti.
- Yhtiöt valitsevat Lahden kiertotalouden tiekartasta kolme konserniyhtiötä koskevaa toimenpidettä, jotka edistävät kiertotaloutta niiden toiminnassa.
  - Yhtiöt valmistelevat valittuihin toimenpiteisiin pohjautuvan suunnitelman kiertotalouden edistämiseksi.
  - Kiertotaloustyötä tulee kehittää suunnitelman mukaisesti yhtiön valitsemassa aikataulussa ja muodossa.

Vuoden 2024 aikana tytäryhtiöt ovat toimineet kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti ja toteuttivat toiminnassaan pitkäjänteistä sekä kannattavaa taloudenpitoa.

Lisäksi yhtiöt raportoivat tavoitteiden saavuttamisesta konserniohjeen mukaisesti yhtiökohtaisissa tilinpäätöksissä.

Saadut osingot, 1 000 €	TP 2024	TP 2023
Lahden Talot Oy - alakonserni	550	500
Lahti Aqua Oy - alakonserni	1 200	1 000
Lahti Energia Oy - alakonserni	1 000	1 000
Salpakierto Oy (Lahden osuus)	60	56
	2 810	2 556

1.6.7. Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konserni, tuloslaskelma

Milj. euroa	2024	2023
Toimintatuotot	431,6	437,8
Toimintakulut	-676,5	-678,7
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-0,4	-0,4
Toimintakate	-245,3	-241,3
Verotulot	286,7	303,4
Valtionosuudet	118,6	131,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-10,7	-12,2
Korkotuotot	12,1	10,5
Muut rahoitustuotot	4,1	5,4
Korkokulut	-26,4	-23,4
Muut rahoituskulut	-0,4	-4,7
Vuosikate	149,3	181,4
Poistot ja arvonalentumiset	-111,5	-115,9
Suunnitelman mukaiset poistot	-110,5	-114,4
Arvonalentumiset	-1,0	-1,5
Satunnaiset erät	0,0	0,6
Tilikauden tulos	37,8	66,1
Tilinpäätössiirrot	0,1	-0,3
Tilikauden verot	-3,8	-3,3
Laskennalliset verot	-4,3	-2,0
Vähemmistöosuudet	-1,2	-0,2
Tilikauden yli-/alijäämä	28,6	60,3

Tuloslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	63,8 %	64,5 %
Vuosikate/Poistot, %	133,9 %	156,5 %
Vuosikate, euroa/asukas	1 230	1 497
Asukasmäärä *	121 383	120 693
Henkilöstön lukumäärä	5 488	5 606

* Vertailuvuoden 2023 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2023 tunnuslukuihin.

Konserni, rahoituslaskelma

Milj. euroa	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	149,3	181,4
Satunnaiset erät	0,0	0,6
Tilikauden verot	-3,8	-3,3
Tulorahoituksen korjauserät	-8,9	-24,2
	136,6	154,5
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-153,6	-133,4
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,5	0,7
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	51,0	29,7
	-101,1	-103,0
Toiminnan ja investointien rahavirta	35,5	51,5
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	0,5	0,6
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6,7	75,5
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-91,5	-106,5
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-0,5	-1,2
Oman pääoman muutokset	0,0	9,2
Muut maksuvalmiuden muutokset	1,5	-30,8
	-83,3	-53,2
Rahavarojen muutos	-47,8	-1,7
Rahavarat 31.12.	249,5	297,3
Rahavarat 1.1.	297,3	299,0
Rahoituslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	294 738,3	160 571,9
Investointien tulorahoitus, %	98,1 %	136,7 %
Lainanhoitokate	1,5	1,6
Laskennallinen lainanhoitokate	1,1	1,2
Kassan riittävyys, pv	95,6	114,1

KONSERNIN TASE VASTAAVAA, milj. €	2024	2023	VASTATTAVAA, milj. €	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	405,1	405,1
Aineettomat oikeudet	6,3	8,4	Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	0,0	0,0
Muut pitkävaikuttaiset menot	62,7	70,2	Arvonkorotusrahasato	0,2	0,1
Ennakkomaksut	5,0	2,4	Muut omat rahastot	12,4	12,4
	73,9	81,0	Edellisten tilikausien ylijäämä	443,4	378,4
Aineelliset hyödykkeet			Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	28,6	65,4
Maa- ja vesialueet	158,7	158,2		889,7	861,4
Rakennukset	787,4	801,7	VÄHEMMISTÖOSUUDET	15,6	16,5
Kiinteät rakenteet ja laitteet	434,5	435,6			
Koneet ja kalusto	233,1	231,0	PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut aineelliset hyödykkeet	1,6	1,7	Eläkevaraukset	2,1	2,4
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankin- nat	34,8	28,8	Muut pakolliset varaukset	19,3	20,9
	1 650,1	1 657,0			
Sijoitukset			TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4,1	4,9
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	3,8	2,8			
Muut osakkeet ja osuudet	110,7	107,6	VIERAS PÄÄOMA		
Joukkovelkakirjasaamiset	0,1	0,2	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	993,6	1 044,6
Muut lainasaamiset	18,4	18,9	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	87,5	84,5
Muut saamiset	0,1	0,1	Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	57,8	92,1
	133,1	129,5	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	118,6	135,7
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	1,0	1,9	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 188,2	2 263,0
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Vaihto-omaisuus	9,3	12,0			
Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset	5,4	5,3			
Lyhytaikaiset saamiset	65,9	78,9			
Rahoitusarvopaperit	163,3	143,4			
Rahat ja pankkisaamiset	86,2	153,9			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 188,2	2 263,0			

Taseen tunnusluvut	2024	2023		2024	2023
Omavaraisuusaste, %	41,4 %	38,0 %	Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	1 051 410	1 136 756
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	149,8 %	156,1 %	Lainat ja vuokravastuut 31.12.**	1 365 222 405	1 440 346 664
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	471 994	443 796	Lainat ja vuokravastuut, €/asukas**	11 247	11 934
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	3 888	3 677	Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	18 520	19 069
Konsernin lainat, €/asukas	8 662	9 419	Asukasmäärä*	121 383	120 693

* Vertailuvuoden 2023 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Vastaavat päivitykset on tehty vuoden 2023 tunnuslukuihin.

** Vertailuvuoden 2023 konsernin lainat ja vuokravastuut ja niiden tunnusluku päivitetty muuttuneiden vuokravastuiden mukaiseksi

Yhtiökohtaiset tavoitteet

Yhteisö	Tavoite	Tila
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	Merkittävä osallistuminen hiilineutraalin rakentamisen innovaatioverkoston toimintaan.	Suunnitellusti
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	Rakennuksissa toimivien korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön tiivistäminen.	Suunnitellusti
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	Tilojen täyttöaste vähintään 95 %.	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Aktiivinen osallistuminen kaupunkitasoiseen pysäköintiratkaisujen suunnitteluun.	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Latausinfraan kehittäminen ja latauspisteiden vuosittainen lisääminen.	Suunnitellusti
Lahden Pysäköinti Oy	Oman pääoman tuotto positiivinen.	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Kehittämispalvelut kasvaville ja kehittyville yrityksille -tavoite: yli 40 yritystä TeamFinland-palvelujen piiriin.	Poikkeamia
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	LADEC:n rooli työvoiman saatavuuden edistämisessä ja TE-palvelujen kokonaisuudessa määritely.	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Neuvonta- ja kehittämispalveluissa vuosittain 1 500 asiakasta.	Poikkeamia
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Strategisten kasvukumppanuuksien malli alueella käytössä kasvavien ja investoivien yritysten tueksi.	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Toiminta-alueen laajenemisen edistäminen LADEC:n omilla toimilla.	Suunnitellusti
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	Yrityshankinta/sijoittumispalvelut -tavoite: alueelle sijoituvissa yrityksissä yli 120 työpaikkaa LADEC:n myötävaikutuksella.	Suunnitellusti
Lahden seutu - Lahti Region Oy	Kansainvälisten majoitusvuorokausien pitkän aikavälin kasvu yli 3 % ja kotimaisten majoitusvuorokausien kasvu yli 4 %.	Suunnitellusti
Lahden seutu - Lahti Region Oy	Osallistuminen yhteistyössä elinkeino-yhtiöiden kanssa toimialan investointien houkutteluun seudulle osana matkailun kasvustrategiaa.	Suunnitellusti
Lahden seutu - Lahti Region Oy	Sijoituksen nousu Suomen suosituimpien kongressialueiden joukossa.	Suunnitellusti
Lahden Talot Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.	Poikkeamia
Lahden Talot Oy	Osallistuminen MAL-sopimuksen toteuttamiseen.	Suunnitellusti
Lahden Talot Oy	Osinkotavoite 550 000 euroa vuodelta 2023, maksetaan vuoden 2024 aikana.	Suunnitellusti
Lahden Talot Oy	Turvallinen, kohtuuhintainen ja energiatehokas vuokra-asuminen.	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Edellytysten luominen veteen ja vesiosaamiseen sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen perustuvien tuote- ja palvelukonseptien muodostumiselle.	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Kaupungille kuuluvan vastuun kantaminen hulevesien hallinnasta asemakaava-alueella kaupungin puolesta, erikseen sovittavalla tavalla.	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.	Suunnitellusti
Lahti Aqua Oy	Osinkotavoite 1 200 000 euroa vuodelta 2023 maksetaan vuonna 2024.	Suunnitellusti
Lahti Energia Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 10 %.	Suunnitellusti
Lahti Energia Oy	Osinkotavoite 1 000 000 euroa vuodelta 2023 maksetaan vuoden 2024 aikana.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	Oman pääoman tuotto on positiivinen.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyyden jatkuva parantaminen.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Aktiivinen osallistuminen Työllisyyden Kuntakokeiluun.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyyden jatkuva parantaminen.	Suunnitellusti
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	Oman pääoman tuotto positiivinen.	Suunnitellusti
Salpakierto Oy	Korkea yhdyskuntajätteen kierrätysaste. Tavoitteena edellisvuotta korkeampi kierrätysaste ja kierrätysaste 2035 vuonna 65 %.	Suunnitellusti
Salpakierto Oy	Oman pääoman tuotto vähintään 5 %.	Suunnitellusti
Salpakierto Oy	Osinkotavoite 59 000 euroa vuodelta 2023 maksetaan vuoden 2024 aikana.	Suunnitellusti
Spatium Toimitilat Oy	Toimitilojen vuokrausasteen nousu viime vuodesta.	Suunnitellusti
Spatium Toimitilat Oy	Yhtiön käyttökate-%:n parantaminen viime vuodesta.	Suunnitellusti

1.7. Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.7.1. Tilikauden tuloksen käsittely

Hyväksyttäväksi esitetyssä tilinpäätöksessä tilikauden tulos on -9 751 202,31 euroa alijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:

- Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä 736 753,59 euroa.
- Kirjataan rahastojen vähennystä vahinkorahastolle museon taidekokoelman vahingoittumisesta. Rahastojen vähennys 83 311,20 euroa.

1.7.2. Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Lahden kaupungilla ei ole taseessa kertynyttä alijäämää ja näin ollen talouden tasapainottamisen selvitykselle ei ole erityistä säädöksistä johtuvia velvoitetta.

Talousarvio 2024 toteutui oman toiminnan osalta kokonaisuutena tarkasteltuna pääosin suunnitellun mukaisesti. Kaupunginvaltuusto muutti vuoden aikana talousarviota kolme kertaa. Talousarviomuutoksikäsittelyjen jälkeen tilinpäätöksen yhteydessä ilmeni vielä joitakin sitovuustasojen

Lahden kaupungin tilikauden 2024 alijäämäksi muodostuu edellä mainittujen kirjausten jälkeen -8 931 137,52 euroa, joka vähennetään edellisinä tilikausina kertyneestä ylijäämästä (254,7 milj. euroa), jonka jälkeen ylijäämä on yhteensä 245,8 miljoonaa euroa.

poikkeamia, joille haettiin kaupunginvaltuustolta ylitysluvat (KV 10.3.2025).

Kaupunginvaltuuston päätös talousarvion 2024 hyväksymisen yhteydessä, "edellyttää, että vuoden 2025 aikana mahdollisesti esitettävien talousarviomuutosten valmistelussa tutkitaan ensisijaisesti mahdollisuudet kattaa ylitykset kaupungin talousarvion sisältä vuosikatetta heikentämättä" toteutui vuonna 2024.

2

Talousarvion toteutuminen

2. Talousarvion toteutuminen

2.1. Tavoitteiden toteutuminen

2.1.1. Strategisten mittareiden toteutuminen

Strategisten mittareiden toteutuminen

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 14.3.2022 Lahden kaupungin päivitetyn strategian. Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategisilla mittareilla, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa yleisellä tasolla. Strategiset mittarit eivät suoraan kuvaa organisaation oman toiminnan vaikuttavuutta, sillä mittareiden toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Oman toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio, sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet kiinteästi kaupungin strategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden seuranta tehdään puolivuositain. Strategisten mittareiden raportoinnissa esitetään otsikon alla mittarin kehityssuunta. Ohessa on kuvattuna strategisten mittareiden sisältöä, lähteitä ja tiedon saatavuutta.

- Vihreä ylöspäin osoittava nuoli kertoo kehityksen olleen suotuisaa.
- ➡ Keltainen vaakanuoli tarkoittaa lähes tasaista kehitystä tai sitä, että vertailuvuosia ei vielä ole.
- Punainen alaspäin osoittava nuoli viestii negatiivisesta kehityksestä.

Yhteenveto strategisten mittareiden toteutumisesta

ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahti on hiilineutraali 2025

- Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys

Kiertotalousliiketoiminta kasvaa

- ➡ Yritysten resurssiviisaus ja vastuullisuus paranee

Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa

- Yritysten määrä
- Työpaikkojen määrä

Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee

- ➡ Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta

Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella

- ➡ Lahtelaisiin/päijähämäläisiin yrityksiin kanavoitu ELY-BF- ja Finnvera-yritysrahoitus ja rahoituksen suhde verokkialueisiin: Kanta-Häme ja Pirkanmaa
- Bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain

Muuttoliike on positiivinen, väkiluku kasvaa 0,5 % v. 2026

- Väestön kasvuprosentti
- Muuttoliike
- Luonnollinen väestönlisäys

Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita v. 2026 yhteensä 8 500 ja v. 2030 yhteensä 10 000

- Korkeakouluopiskelijoiden määrä

Lahden koulutustaso nousee

- ➡ Väestön koulutus rakenne (%)
- Korkea-asteen suorittaneiden muuttoliike (15–64-vuotiaat), nettomuutto

Työllisyys kehittyä positiivisesti

- Nuorisotyöttömyys (%)
- Pitkäaikaistyöttömyys (%)
- Ulkomaalaisten työnhakijoiden aktiivointiaste

Osaavan työvoiman saatavuus parantuu

- Osaavan työvoiman saatavuus
- Uudet avoimet työpaikat

Vierailijoiden lukumäärä Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5 %

- Tapahtumien määrän kehitys
- Majoituskapasiteetin ja käytön kehitys

Keskustan viihtyisyys kasvaa

- ➡ Keskustan elinvoimalaskenta
- ➡ Häiriöindeksi

Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille

- Uuden rakentamisen sijoittuminen kestävästä kaupunkiliikkumisen vyöhykkeille

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän

- ➔ THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu
- ➔ Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%)
- ➔ Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%)

Päihteiden käyttö vähenee

- ➔ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa (%)
- ➔ Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran (%)
- ➔ Huumeiden määrä jätevedessä

Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee

- ➔ Ilman toisen asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokki-kaupunkeihin
- ➔ Tuntee itsensä yksinäiseksi (%)
- ➔ Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet
- ➔ Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet (%), 18–24-vuotiaat ja 25–64-vuotiaat
- ➔ Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opinnoissa, ei varusmiespalveluksessa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastavain ikäisistä

Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat

- ➔ Terveytensä keskitasoiseksi tai huonommaksi kokevien osuus (%) 8. ja 9. luokat
- ➔ Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (%)
- ➔ Lihavien/ylipainoisten osuus (%), 8. ja 9. luokat
- ➔ Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä (%)
- ➔ Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (%)

Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat

- ➔ Enintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu

- ➔ Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin maa-alasta

Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saatavuus paranee

- ➔ Matalan kynnyksen kulttuurimahdollisuuksien käyttö
- ➔ Ulkoliikuntapaikat

Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

- ➔ Osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä
- ➔ Kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistujat
- ➔ Osallistuminen

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Kaupungin tulorahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit

- ➔ Investointien tulorahoituksen osuus 74,9 %

Lahti nähdään hyvänä kumppanina

- ➔ Kumppanuuskysely

Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti

- ➔ Vaikutusten ennakoarviointien lukumäärä
- ➔ Valtuuston itsearviointi

Palvelukokemus paranee

- ➔ Palvelutytyväisyys kuntapalveluihin

Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu

- ➔ Työhyvinvointikysely, suositteluindeksi NPS

Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

- ➔ Työhyvinvointikysely, voimavarat ja palautuminen kokonaiskeskiarvo
- ➔ Terveysperusteiset poissaolot

ELINVOIMAN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahti on hiilineutraali

➔ Kasvihuonekaasupäästöjen määrän kehitys

- Toteuma: Tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO₂e) suhteessa vuoden 1990 tasoon. 2010: +8 %, 2015: -38 %, 2021: -67 %, 2022: -67 %.
- Päästöt vähentyneet pitkällä aikavälillä merkittävästi ja vuodesta 2022 vuoteen 2021 hieman.
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Laskentamalli selvittää, kuinka paljon kunnan alueen energiantuotannosta, liikenteestä, teollisuus- ja maataloustoiminnasta sekä jätteiden ja jätevesien käsittelystä syntyy vuoden aikana kasvihuonekaasupäästöjä. Laskenta noudattaa IPCC:n laskentaperiaatteita. Laskentamalli päivitetty vuonna 2023.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Kiertotalous-liiketoiminta kasvaa

➔ Yritysten resurssiviisaus ja vastuullisuus paranee

- Toteutuma: n = 468 yritystä.
7 % (keskiarvo) yrityksiä liikevaihtoista koostui tuotteiden myynnistä uudelleenkäytettäväksi tai uudelleenvalmistetuista tuotteista.
8 % (keskiarvo) Kuinka paljon yritykset käyttivät (v.2021) kierätysmateriaaleja, tuotannon sivuvirtoja ja /tai biopohjaisia materiaaleja tuotannossanne.
- Lähde: 500 yrityksen haastattelututkimus
- Kuvaus: Lahtelaisten yritysten osuus, jotka hyödyntävät resurssiviisautta/kiertotaloutta omassa toiminnassaan. Lahtelaisten yritysten osuus, jotka kokevat vastuullisuuden tärkeäksi osaksi liiketoimintaa
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa

➔ Yritysten määrä

- Toteutuma: 2018Q4: 7 087; 2019Q4: 7 374; 2020Q4: 7 603; 2021Q4: 7 904; 2022Q4: 8 131; 2023Q4: 8 340
- Lähde: Tilastokeskus, 11yq
- Kuvaus: Yrityskanta on poikkileikkaustieto kaikkien toimivien yritysten lukumäärästä tietynä ajankohtana. Yritysten lukumäärään vaikuttavat muutokset yritysten aloittamis- ja lopettamistietojen kertymisessä. Tieto julkistetaan yritysrekisterin Aloitaneet ja lopettaneet yritykset -tilastossa.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Työpaikkojen määrä

- Toteutuma: 2019: 51 485; 2020: 48 780; 2021: 50 872; 2022: 51 608; 2023: 48 395
- Lähde: 115j – Alueella työssäkäyvät (työpaikat) alueen, työnantajasektorin, sukupuolen ja vuoden mukaan
- Kuvaus: Seuraava päivitys 2024 lopulla.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee

➔ Kokonaisarvosana kunnan elinkeinopolitiikasta

- Toteutuma: 2018: 6,2; 2020: 6,76; 2022: 7,0; 2024 7,03 (arvosana 3,02 muunnettu 1–5 asteikosta kouluarvosanaksi)
- Lähde: Elinkeinopoliittinen mittaristo (ELPO)-kysely, Suomen Yrittäjät
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitetty näkemykset kuntien elinkeinopolitiikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella

➔ Lahtelaisiin/päijäthämäläisiin yrityksiin kanavoitu ELY-, BF- ja Finnvera-yritysrahoitus ja rahoituksen suhde verrokialueisiin: Kanta-Häme ja Pirkanmaa

- Toteutuma:
BF Päijät-Häme: 2020: 40,82 m€; 2021: 7,64 m€; 2022: 10,30 m€ 2023: 12,8 m€; 2024: 14,2 m€
BF Kanta-Häme: 2020: 26,71 m€; 2021: 6,23 m€; 2022: 11,68 m€ 2023: 3,9 m€; 2024: 2,7 m€
BF Pirkanmaa: 2020: 190,73 m€; 2021: 67,15 m€; 2022: 92,86 m€, 2023: 69,7 m€; 2024: 70,7 m€
ELY Päijät-Häme 2021: 7,42 m€; 2022: 1,34 m€ 2023: 3,1 m€; 2024: 2,7 m€
ELY Kanta-Häme 2021: 6,33 m€; 2022: 1,16 m€, 2023: 2,1 m€; 2024: 2,9 m€
ELY Pirkanmaa 2021: 13,1 m€; 2022: 2,1 m€, 2023: 9,8 m€; 2024: 4,8 m€

Finnvera Päijät-Häme 2021: 111 m€; 2022: 110 m€; 2023: 118 m€; 2024 (1–6): 24 m€

Finnvera Kanta-Häme 2021: 29 m€; 2022: 26 m€; 2023: 29 m€; 2024 (1–6): 7 m€

Finnvera Pirkanmaa 2021: 348 m€; 2022: 185 m€; 2023: 223 m€; 2024 (1–6): 64 m€

- Lähde: BF, ELY ja Finnvera
- Kuvaus: TEM kanavoit yritystykä ELY-keskuksen, Business Finlandin ja Finnveran kautta. Tukien kokonaismäärä vaihtelee vuosittain, mutta Lahden alueen yritysten suhteellinen osuus yritysrahoituksesta mittaa yritysten investointihalukkuutta.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Bruttokansantuote asukasta kohden maakunnittain

- Toteutuma: 2018: 33 015 euroa; 2019: 33 193,0 euroa; 2020: 33 088,3 euroa; 2021: 34 916,0 euroa; 2022: 37 708,0 euroa
- Lähde: Tilastokeskus / Kansantalouden aluetilinpito / 12bc – Bruttokansantuote asukasta kohden alueittain
- Kuvaus: Kansantalouden aluetilinpito, Bruttokansantuote asukasta kohden alueittain, maakuntatasoinen indikaattori.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Muuttoliike on positiivinen. Väkiluvun kasvuvauhti v. 2026 on 0,5 %

➔ Väestön kasvuprosentti (%)

- Toteutuma: 2019: -0,11 %; 2020: 0,13 %; 2021: 0,04 %; 2022: 0,12 %; 2023: 0,43 %; 2024: 0,57 %
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilasto
- Kuvaus: Väestön lukumäärä 31.12.
- Tiedon päivitys: Vuosittain, ennakkotieto kuukausittain

➔ Muuttoliike

- Toteutuma: Nettomaahanmuutto 2019: 316; 2020: 276; 2021: 395; 2022: 697; 2023: 1 215; 2024: 1 400
Kuntien välinen nettomuutto; 2019: -114; 2020: 205; 2021: 54; 2022: 3; 2023: -39; 2024: -121
- Lähde: Tilastokeskus, väestötilastopalvelu
- Kuvaus: Lopulliset väestötiedot.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Luonnollinen väestönlisäys

- Toteutuma: Koko vuosi 2019: -328; 2020: -309; 2021: -377; 2022: -566; 2023: -667; 2024: -578
- Lähde: Tilastokeskus/Väestömuutosten kuukausitiedot
- Kuvaus: Luonnollinen väestönlisäys eli syntyneiden enemmitys on elävänä syntyneiden ja kuolleiden erotus.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita 8 500 hlöä v. 2026 ja 10 000 hlöä v. 2030

➔ Korkeakouluopiskelijoiden määrä

- Toteutuma: HY/LUT/LAB: 2020: 42/438/5484 = 5964; 2021: 24/786/5556 = 6366; 2022: 12/1095/5826 = 6933; 2023: 6/1377/6225 = 7608; 2024: 1-4/1590/6747 = 8 338. Lisäksi Metropolia-amk:lla on ollut 21 opiskelijaa vuonna 2018 ja 27 opiskelijaa vuosina 2019–2021, kuitenkin enää 6 vuonna 2022 ja 3 vuonna 2023
- Lähde: Vipunen
- Kuvaus: Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen opiskelijat, koulutuksen maakunta: Päijät-Häme. Helsingin yliopisto (HY), Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto (LUT) ja LAB-ammattikorkeakoulu (LAB).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

- Kuvaus: Vuosittain seurataan rajatun elinvoimaisen keskusta-alueen rajauksen sisältä a) liiketilojen kokonaismäärää b) lauantaisin satunnaisten asiakkaiden saavutettavissa olevien keskustan kuluttajapalvelujen ja -kaupan liikkeiden määrää sekä ravintoloiden ja kahviloiden määrää = kuumat yritykset. c) vapaina olevien liikekiinteistöjen määrää sekä d) Elinvoimallukua, joka saadaan kaavasta (kuumat yritykset – vapaina olevat liiketilat) / asukasmäärä *1 000.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Häiriöindeksi

- Toteutumat:
Koko maa: 119,8 (2022), 138,2 (2023), 133,9 (2024)
Lahti: 105,4 (2022), 156,3 (2023), 154,1 (2024)
Helsinki: 225,2 (2022), 247,6 (2023), 218,2 (2024)
Tampere: 140,0 (2022), 222,6 (2023), 160,6 (2024)
- Lähde: Poliisihallitus
- Kuvaus: Häiriöindeksi muodostuu painotetuista rikos- ja tehtävämääristä suhteutettuna asukaslukuun. Indeksien vertailuvuosi on 2014. Eli koko maan indeksiarvo vuonna 2014 on 100. Mitä korkeampi indeksin arvo on, sitä enemmän on häiriötä (negatiivinen ilmiö).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Suurin osa uudesta rakentamisesta sijoittuu kestäville kaupunkirakenteen vyöhykkeille

➔ Uuden rakentamisen sijoittuminen kestävä kaupunkiliikenteen vyöhykkeille (Jaakko)

- Toteuma 2021: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 33/100, Asumisen kaikki kerrosala 23 973 k-m²/ 39 728 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 4 415 k-m²/ 7 327 k-m²
- Toteuma 2022: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 49/125, Asumisen kaikki kerrosala 72 216 k-m²/ 86 870 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 6 544 k-m²/ 9 015 k-m²
- Toteuma 2023: Omakoti- ja paritalot (asuntojen lkm.) 39/94, Asumisen kaikki kerrosala 32 454 k-m²/ 43 983 k-m², Elinkeinoelämän kerrosala 8 476 k-m²/ 20 459 k-m².
- Lähde: Elinympäristön tietopalvelu Liiteri, 2023
- Kuvaus: Tämä mittari kuvaa uuden rakentamisen sijoittumista yhdyskuntarakenteen kestävä kaupunkiliikenteen vyöhykkeille. Suomen ympäristökeskus on tuottanut vyöhykkeet luokittelemalla yhdyskuntarakenteen seurannan (YKR) 250 x 250 metrin ruutuja jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeisiin keskustaetäisyyden ja joukkoliikenteen palvelutason mukaan.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

HYVINVOINNIN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän

➔ Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

- Lahti, toteutuma: 2019: 111,2; 2020: 110,2; 2021: 106,7; 2022: 103,5
- Päijät-Hämeen hyvinvointialue, toteutuma: 2019: 110,0; 2020: 108,7; 2021: 105,8; 2022: 102,5
- Lähde: Kela ja THL
- Kuvaus: Indeksini kuvaa kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indikaattorissa huomioidaan 10 sairausryhmää ovat syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat, muistisairaudet, keuhkosairaudet, diabetes ja alkoholisairaudet. Kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja sote-palvelukäytön kustannusten kannalta. (ind. 5641). Aikasarjoja tarkasteltaessa on huomioitava, että myös aiempien

tarkasteluvuosien indeksin arvot muuttuvat uuden päivityksen myötä. Kansallisen terveystiedon 2019–2021 indeksitiedot tuottavat THL, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus ja Tilastokeskus.

- Tiedon päivitys: Vuosittain

➔ Terveyslääkintäsuositusten mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%)

- Toteutuma (v. 2020) 20–64 v.: Lahti 63,3 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 63,0 %; Koko maa 59,3 %, yli 65-vuotiaat: Lahti 64,8 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 66,2 % Koko maa 65,9 %
- Toteutuma (v. 2022) 20–64 v.: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 53,4 %; Koko maa 56,0 %, yli 65-vuotiaat: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 65,9 %; Koko maa 64,3 %
- Lähde: THL, Terve Suomi -tutkimus
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20–64 vuotiaista (ind. 5528) ja yli 65-vuotiaista (ind. 5529), jotka eivät liiku viikoittain säännöllisesti terveyslääkintäsuositusten mukaisesti. Liian vähäinen liikunta lisää riskiä sairastua keskeisiin kansantauteihin, kuten sydän- ja verisuonitautiin, syöpään, muistisairauksiin, verenpaineeseen ja tyypin 2 diabetekseen. Liikunta ja liikkuminen tukevat terveen painon ylläpitoa, mielen hyvinvointia sekä riittävää ja laadukasta unta.
- Tiedon päivitys: Kahden vuoden välein

➔ Terveystensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%)

- Toteutuma (v. 2020) 20–64 v.: Lahti 34,6 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 34,8 %; Koko maa 32,2 %, yli 65-vuotiaat: Lahti 49,0 %; Päijät-Hämeen hyvinvointialue 48,7 % Koko maa 48,1 %
- Toteutuma (v. 2022) 20–64 v.: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 34,7 %; Koko maa 32,7 %, yli 65-vuotiaat: Päijät-Hämeen hyvinvointialue 48,3 %; Koko maa 46,8 %
- Lähde: THL, Terve Suomi -tutkimus
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee terveystensä enintään keskitasoisiksi kokevien prosenttiosuuden 20–64 -vuotiaista (ind. 4334) ja 65 vuotta täyttäneistä (ind. 4335). Itseilmoitettuna mittarina se täydentää objektiivisempien mittareiden valikoimaa terveystutkimuksissa. Koettuun terveyteen vaikuttavat mm. henkilön tiedossa olevat todetut sairaudet, erilaiset oireet, toimintakyky ja elintavat. Koettu terveys tiivistää terveydentilan eri puolia, ja se ennustaa yksilötasolla hyvin kuolleisuutta, toimintakykyä, laitoshoidon päättymistä ja terveyspalvelujen käyttöä yksilötasolla. Yli 75-vuotiaista lahtelaisista tietoja vain vuodelta 2018 (2015–2020).
- Tiedon päivitys: Vuosittain (vaihtelua ikäryhmittäin)

Päihteidenkäyttö vähenee

➔ Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %

- Toteutuma:
8. ja 9. lk.: 2017: 8,6 %; 2019: 8 %; 2021: 6,6 %; 2023: 8,4 %
lukion 1. ja 2. lk.: 2019: 16,9 %; 2021: 11,2 %; 2023: 11,7 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 24 %; 2021: 18,1 %; 2023: 24,1 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee alkoholia tosi humalassa asti vähintään kerran kuukaudessa käyttävien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa Lahdessa. (8.–9. lk. ind. 289; lukion 1.–2. lk. ind. 3920; ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. lk. ind. 3935).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🔴 Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, %

- Toteutuma:
8. ja 9. lk.: 2017: 8,1 %; 2019: 8 %; 2021: 7,4 %; 2023: 9,1 %
lukion 1. ja 2. lk.: 2017: 12,5 %; 2019: 17,6 %; 2021: 13,2 %;
2023: 10,6 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2017: 20,3 %; 2019: 25,9 %; 2021: 21,2 %;
2023: 26,4 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita kokeilleiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa Lahdessa. (8.–9.lk. ind. 290; lukion 1.–2. lk. ind. 3922; ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. lk. ind. 3937).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🔴 Huumeiden määrä jätevedessä

- Toteutuma: 2020
Ekstaasi: Q1: 169,79 Q2: 211,00 Q3: 85,63 Q4: 56,30
Kokaiini: Q1: 105,10 Q2: 76,61 Q3: 195,34 Q4: 154,02
Amfetamiini: Q1: 905,75 Q2: 652,15 Q3: 630,51 Q4: 925,15
Metamfetamiini: Q1: 28,38 Q2: 6,57 Q3: 3,21 Q4: 3,79
- Toteutuma 2022
Ekstaasi: Q1: 29,12 Q3: 26,44
Kokaiini: Q1: 159,48 Q3: 203,52
Amfetamiini: Q1: 514,78 Q3: 637,05
Metamfetamiini: Q1: 10,15 Q3: 7,88
- Toteutuma 2024
Ekstaasi: Q1: 78,01
Kokaiini: Q1: 301,56
Amfetamiini: Q1: 665,43
Metamfetamiini: Q1 5,38
- Lähde: THL Jätevesitutkimus
- Kuvaus: Mittarin arvona on huumeikäyttö (mg/1000as/pvä). THL:n tekemä jätevesitutkimus tuottaa tietoa huumeiden käytön alueellisesta esiintyvyydestä ja siinä tapahtuvista muutoksista. Lahden seudulla tutkimus tehdään Kariniemen ja Ali-Juhakkalan puhdistamoihin menevistä Lahden ja Hollolan 123 000 asukkaan jätevesistä. Jätevesitutkimusta tehdään Lahdessa parillisina vuosina neljä kertaa vuodessa.
- Tiedon päivitys: Parillisina vuosina

Syrjäytymisriskissä olevien määrä vähenee**🔴 Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkaikaupunkeihin**

- 20–24-vuotiaiden osuus / osuuden muutos edellisvuoteen:
- 2021: Lahti 24,7 % / +1,4 %; Tampere 12,8 % / + 0,3 %; Kuopio 14,1 % / +0,9 %; Kotka 22,5 % / +0,5 %
- 2022: Lahti 26,3 % / +1,6 %; Tampere 13,4 % / + 0,6 %; Kuopio 15,0 % / +0,9 %; Kotka 22,5 % / 0 %
- 2023: Lahti 28,8 % / +10,8 %; Tampere 13,8 % / + 6,0 %; Kuopio 15,6 % / +4,7 %; Kotka 23,7 % / +5,7 %
- Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne
- Kuvaus: Ilman 2. asteen koulutusta olevien 20–24-vuotiaiden osuus ja osuuden muutos verrokkaikaupunkeihin (Tampere, Kuopio ja Kotka).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🟢 Tuntee itsensä yksinäiseksi, %

- Toteutuma:
4.–5.lk.: 2019: 4,8 %; 2021: 4 %; 2023: 3,4%
8.–9. lk.: 2019: 10,1 %; 2021: 16,5 %; 2023: 15,2 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 10,9 %; 2021: 20,4 %; 2023: 21,8 %
lukion 1. ja 2. lk.: 2017: 2019: 12,8 %; 2021: 19,6 %; 2023: 15,1 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori 4.–5.-luokkalaisilla: Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, %. Indikaattori 8.–9. luokkalaisilla, ammatillisen oppilaitoksen (AOL), 1.–2. luokkalaisilla ja lukion 1.–2. luokkalaisilla: Tuntee itsensä yksinäiseksi, %.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🔴 Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 20–64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet ja 75 vuotta täyttäneet

- Toteutuma Päijät-Sote:
20–64-vuotiaat: 2020: 9,8 %; 2022: 13,2 %
65 vuotta täyttäneet, 2020: 9,0 %; 2022: 9,4 %
75 vuotta täyttäneet: 2020: 12,4 %; 2022: 12,2 %
- Lähde: THL
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden ko. ikäryhmistä, jotka tuntevat itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🟡 Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18–24-vuotiaat ja 25–64-vuotiaat, %

- Toteutuma:
18–24-vuotiaat 2019: 5,2 %; 2020: 5,8 %; 2021: 5,9 %;
2022: 4,9 %; 2023: 5,0 %
25–64-vuotiaat 2019: 4,4 %; 2020: 4,7 %; 2021: 4,7 %;
2022: 4,4 %; 2023: 4,4 %
- Lähde: Sotkanet.fi
- Kuvaus: 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, ja 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvien pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien 18–24-vuotiaiden sekä 25–64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet: vuoden aikana vähintään 10 kuukautena toimeentulotukea saaneet. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietolaston tietoja. 18–24-vuotiaiden indikaattori kertoo, kuinka suuri osuus nuorista on pitkäaikaisesti toimeentulotuen piirissä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet nuoret ovat usein syrjäytymisvaarassa olevia.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🟡 Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opinnoissa, ei varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

- Toteutuma: 2019: 21,0 %; koko maa 16,1 % (Lahti, muutos 2016–2019, %, +0,1) 2020: 23,1 %; koko maa 18,3 %; 2021: Lahti 19,8 %; koko maa 15,4 %; 2022: Lahti 19,5 %; koko maa 14,7 %
- Lähde: Sotkanet.fi
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee syrjäytymisriskissä olevien nuorten ja nuorten aikuisten osuuden ikäluokasta 15–24-vuotiaat. Syrjäytymisriskissä ovat nuoret, jotka eivät opiskele, työskentele tai ole varusmiespalveluksessa. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietolaston tietoja. Luokitukset: 18–24-vuotiaat.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat

🔴 Terveytensä keskitasoisiksi tai huonommaksi kokevien osuus, % (8. ja 9. lk; HYTE-ind.)

- Toteuma: 8.–9. lk. 2019: 19,6 %; 2021: 24,4 %; 2023: 24,9 %
4.–5. lk. 2017: 7,5 %; 2019: 8,6 %; 2021: 11,1 %; 2023: 11,9 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai melko tai erittäin huonoksi kokevien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten (ind. 4817) sekä 8. ja 9. luokkalaisten (ind. 286) osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokissa.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🔴 Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %

- Toteuma: 4.–5. lk.: 2019: 17,1 %; 2021: 22,8 %; 2023: 24 %
8.–9. lk.: 2017: 10,9 %; 2019: 12,4 %; 2021: 19,3 %; 2023: 22,5 %
lukion 1.–2. lk.: 2019: 16,5 %; 2021: 23,8 %; 2023: 22,2 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 12 %; 2021: 20,4 %; 2023: 26,0 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori 4.–5. luokkalaisten on nimeltään Mieli-alaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % Indikaattori ilmaisee mielialaan liittyviä ongelmia kokevien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa (ind. 4818). Yläkoulussa ja 2. asteella indikaattori ilmaisee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden osuuden (%) ko. ikäluokissa, jotka vastasivat Kouluterveyskyselyn ko. kysymykseen. 8.–9. lk.: ind. 328; ammatillinen oppilaitos 1.–2. lk.: ind. 346; lukion 1.–2. lk.: ind. 337.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🟢 Lihavien/ylipainoisten osuus (8. ja 9. lk.; HYTE-ind.)

- Toteuma: 2017: 13,2 %; 2019: 15,3 %; 2021: 16,3 %; 2023: 15,2 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: 8. ja 9. lk; HYTE-ind. (ind. 3906).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🔴 Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, %

- Toteuma:
4.–5. lk. 2019: 3,7 %; 2021: 3,2 %; 2023: 4,3 %
8.–9. lk.: 2019: 9,3 %; 2021: 11,8 %; 2023: 14,6 %
lukion 1.–2. lk.: 2019: 10,5 %; 2021: 12,6 %; 2023: 9,2 %
am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 6,8 %; 2021: 9,3 %; 2023: 13,4 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely
- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee niiden vastaajien osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, jotka eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä. Indikaattori perustuu kysymykseen: koen olevani tärkeä osa 1) luokkayhteisöä ja 2) kouluyhteisöä.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

🟢 Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, %

- Toteuma:
4.–5. lk.: 2019: 50,8 %; 2021: 54,1 %; 2023: 58,7 %
8.–9. lk.: 2019: 44,2 %; 2021: 43,5 %; 2023: 43,7 %
Am. oppil. 1. ja 2. lk.: 2019: 48,8 %; 2021: 51,7 %; 2023: 49,2 %
Lukio 1–2 lk. 2019: 48,1 %; 2021: 46,7 %; 2023: 53,0 %
- Lähde: THL Kouluterveyskysely

- Kuvaus: Indikaattori ilmaisee niiden oppilaiden osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokissa, joilla on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Lähiluonnon virkistyskäyttömahdollisuudet kasvavat

🟡 Enintään 300 m etäisyydellä asemakaavoitetusta viheralueesta asuvien osuus (Jaakko)

- Toteutuma: 2016 95 %, 2020 96,4 %; 2021 96,2 %; 2022: 96,1 % 2023: 96,1 %, 2024: 96,1 %
- Lähde: Viheralueet ja asemakaavoitetut alueet, Lahden kaupungin kaavarekisteri. Väestötiedot, Lahden kaupungin väestötiedot. Saavutettavuus on laskettu rakennuspisteiden väestötiedosta. Saavutettavuusalueet on leikattu asemakaavoitetulla alueella.
- Kuvaus: Tällä mittarilla mitataan, miten suuri osuus asemakaavoitetuilla alueilla asuvista ihmisistä asuu niiden enintään 300 metrin etäisyydellä asemakaavoitetusta puistosta tai viheralueesta. Viheralueen minimikoko on 1,5 ha. Tarkastelussa käytetään linnuntie-etäisyyttä, eli viheralueiden ympärille lasketaan 300 metrin etäisyysvyöhyke.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Luonnon monimuotoisuus vahvistuu

🟡 Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin pinta-alasta

- Toteutuma: 2019: 1,9 %; 2020: 1,9 %; 2021: 1,9 %; 2022: 1,95 %, 2023: 1,95 %, 2024: 2,04 %
- Lähde: Lahden ympäristövahti
- Kuvaus: Luonnonsuojelualueiden osuus Lahden kaupungin pinta-alasta (mukaan lukien vesistöt).
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee

🟢 Matalan kynnyksen kulttuurimahdollisuuksien käyttö

- Toteutuma: Käytettyjen hyvinvointilippujen määrä Lahden kaupunginteatterissa: 2022: 433, 2023: 970
- Kirjastossa lainattavissa olevien Lahden museoiden, Sinfonia Lahden ja Lahden kaupunginteatterin kausikorttien lainausmäärät. 2022: 253, 2023: 295
Sinfonia Lahden pienkokoospanojen ja Lahden kulttuuripalveluiden konsertit ja esitykset kohdennettuna vanhusten ja vammaisten asumispalveluihin: 2022: Yleisöä yhteensä 1075 (koronan takia palvelutalot tms. eivät pääsääntöisesti vastaanottaneet vierailijaryhmiä), 2023: Yleisöä yhteensä 2334. 2024: Yleisöä yhteensä 2607
- Lähde: Sivistyspalvelut
- Kuvaus: Kulttuurihyvinvointisuunnitelmatyön yhteydessä valmistaan mittarit matalan kynnyksen kulttuurin käytön seurantaan. Lahti on mukana maakunnallisessa Kaiku-kortti-selvityksessä. Kaiku-kortti parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien yksilöiden ja perheiden mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä.
- Lähde: Sivistyspalvelut
- Tiedon päivitys: Vuosittain

🟢 Ulkoliikuntapaikat

- Toteutuma:
Ulkokuntolaitteet 48 (2020); 50 (2023);
Hiikkakentät: 26 (2020); 29 (2023);
Nurmi/tekonurmikentät: 16 (2020); 16 (2023);
Luistelukentät ja kaukalot: 28 (2020); 39 (2023);
Uimarannat: 21 (2020); 21 (2023)

- Lähde: Lahden kaupunki
- Kuvaus: Lahden kaupungin ulkoliikuntapaikat. Pohjalla vuonna 2020 tehty palveluverkkoselvityksen pohjatyö.
- Tiedon päivitys: Kahden vuoden välein

Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

Osallistuvan budjetoinnin osallistujamäärä

- Toteuma:
- Ideoiden määrä 2020: 713; 2021: 950; 2023 956
- Yhteiskehitettyjen ideoiden määrä: 2020: 14; 2021: 44; 2023: 27
- Ideoiden määrä äänestyksessä: 2020: 58; 2021: 177; 2023: 171
- Äänestäneiden määrä ja -prosentti 2020: 3896 (3,3 %); 2021: 4691 (3,9 %); 2023: 5098 (4,2 %)
- Lähde: Osallisuus- ja hyvinvointipalvelut -palveluyksikkö
- Kuvaus: OSBU-ideoiden määrä, yhteiskehitettyjen ideoiden määrä, ideoiden määrä äänestyksessä, äänestäneiden määrä sekä äänestysprosentti.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Kaupungin osallisuustilaisuuksien määrä ja osallistajat

- Toteuma:
2021: Tilaisuuksia 48, osallistujia 4768;
2022: Tilaisuuksia 54, osallistujia 2448,
2023: Tilaisuuksia 65, osallistujia 5296.
2024: Tilaisuuksia 39, osallistujia 3193
- Lähde: Osallisuuden ja tiedon vastuualue
- Kuvaus: Kuvataan kuinka monta osallisuustilaisuutta kaupunki on järjestänyt ja kuinka paljon osallistujia ne keräsivät.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Osallistuminen

- Toteuma:
2024 aktiivisesti osallistui 29 % ja siltä lähtien 22 %.
2022 aktiivisesti osallistui 26 %, silloin tällöin 22 %
2020 aktiivisesti osallistui 26 %, silloin tällöin 24 %
- Lähde: KAPA-tutkimus
- Kuvaus: Vastaajilta tiedusteltiin, osallistuvatko he jonkin kerhon, järjestön, yhdistyksen, harrastusryhmän tai hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan. Esimerkkeinä annettiin urheiluseura, asukastoiminta, puolue, kuoro tai seurakunta. Vaihtoehdot olivat 1. aktiivisesti 2. silloin tällöin ja 3. ei.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

UUDISTUMISEN MITATTAVAT TAVOITTEET SEKÄ MITTARIT

Kaupungin tulorahoitus vuonna 2026 riittää kattamaan nettoinvestoinnit

Investointien tulorahoituksen osuus

- Toteuma: 2016: 61,3 %; 2017: 89,9 %; 2018: 39,0 %; 2019: 24,3 %; 2020: 99,7 %; 2021: 121,2 %; 2022: 117,8 %; 2023: 117,0 %, 2024: 74,9 %
- Lähde: tilinpäätös (kh toimialan toiminnallinen tavoite)
- Kuvaus: =100*vuosikate/investointien omahankintameno.
- Tiedon päivitys: Vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä

Lahti nähdään hyvänä kumppanina

Kumppanuuskysely

- Toteuma: 2023: 3,97 (n = 36), 2024: 4,28 (n= 25)
- Lähde: Konsernihallinto
- Kuvaus: Lähetetään vuosittain kysely sidosryhmille ja kumppaneille, jossa selvitetään, minkälaisena kumppanina Lahti nähdään. Kysymyksenä Kuinka hyvä kumppani Lahden kaupunki mielestäsi on? Asteikko: 1 = Yhteistyö Lahden kanssa toimii todella huonosti, 5 = Yhteistyö Lahden kanssa toimii todella hyvin.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Tuotamme oikeaa tietoa avoimesti

Vaikutusten ennakoarviointien lukumäärä

- Toteuma: 124 kpl (2021); 176 kpl (2/2022); 182 kpl (2023), 150kpl (2024)
- Lähde: Asianhallinta Dynasty
- Kuvaus: Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on lakisääteistä (mm. Hallintolaki 31 §, Kuntalaki 22 §). Lahden kaupunginhallitus on päättänyt 1/2021 suosituksesta vaikutusten ennakoarvioinnille osana päätösvalmistelua. Kuntalais-, organisaatio-, ympäristö- ja talousvaikutuksia arvioidaan monialaisesti lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä ovatko vaikutukset myönteisiä vai kielteisiä. Päätösehdotukselle tehdään tarvittaessa vaihtoehtoisia esityksiä.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Valtuuston itsearviointi

- Toteuma:
2021: Kysymys 1: ka. 3,52, kysymys 2: ka. 3,02, kysymys 3: ka. 3,11. Kysymysten yhteenlaskettu keskiarvo = 3,22
2023: Kysymys 1: ka. 3,88, kysymys 2: ka. 3,20, kysymys 3: ka. 3,00. Kysymysten yhteenlaskettu keskiarvo = 3,36
- Lähde: Valtuuston itsearviointi
- Kuvaus: Mittarissa seurataan kolmea kysymystä valtuuston itsearviointinissa ja niiden keskiarvotulosta. Kysymys 1: Esittelytekstit ovat hyvin valmisteltuja, kysymys 2: Viranhaltijat tiedottavat kuntalaisille asianmukaisesti valmistella olevista asioista ja tehdyistä päätöksistä, kysymys 3: Tiedonkulku on hyvä ja avointa. Asteikko kysymyksissä on 1-5, joissa 1 = toimii erittäin huonosti ja 5 = toimii erittäin hyvin.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Palvelukokemus paranee

Palvelutyytyväisyys kuntapalveluihin

- Toteuma: 2020: 3,70; 2022: 3,62; 2024 3,69
- Lähde: Kaupunki- ja kuntapalvelut -tutkimus (KAPA)
- Kuvaus: Laaja asuinkuntaindeksi, yleinen palvelutyytyväisyys, asteikko 1–5, keskiarvo kaupungin palveluista, vastaajina 18–79-vuotiaat, satunnaisotos.
- Tiedon päivitys: 2. vuoden välein

Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu

Työhyvinvointikysely, Suosittelemme indeksi NPS

- Toteuma: 2018: - 15,01; 2020: -8,96; 2022: -3; 2024: -6
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Perustuu työhyvinvointikyselyn kysymykseen "Kuinka todennäköisesti suosittelet Lahden kaupunkia työpaikkana perheenjäsenellesi tai ystävällesi?". Arviointiasteikko 0=Erittäin epätodennäköisesti, 10=Erittäin todennäköisesti. Suosittelemme indeksi NPS = Suosittelemme % - Arvostelijat %.
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

➔ Työhyvinvointikysely: Voimavarat ja palautuminen kokonaiskeskiarvo

- Toteuma: 2020: 3,33; 2022: 3,25 2024: 3,23
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvointikysely
- Kuvaus: Yhteenvetodikaattori työhyvinvointikyselyn tuloksista koko henkilöstön osalta. (arviointiasteikko yhdestä viiteen).
- Tiedon päivitys: Joka toinen vuosi

➔ Terveysperusteiset poissaolot

- Toteuma: 2020: 17,7; 2021: 16,1; 2022: 19,5, 2023: 17,9, 2024: 17,2
- Lähde: Lahden kaupungin henkilöstökertomus
- Kuvaus: Terveysperusteiset poissaolot per henkilötyövuosi.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

2.1.2. Strategian kärkihankkeiden toteutuminen

KESTÄVÄSTI ELINVOIMAINEN

Lahti tarjoaa kansainvälisesti kiinnostavan toimintaympäristön älykkäiden ja kestävien ratkaisujen kehittämiseen ja liiketoimintaan.

Tiivistelmä:

Hiilineutraali Lahti -kärkihankkeessa jatkettiin päästövähennyksiin tähtäävillä toimenpiteillä, mutta myös laajemmin kestävyyttä edistävillä toimilla. Kestävän liikkumisen osalta kärkihankkeessa kohdattiin sekä onnistumisia että haasteita. Uusiutuvien käyttövoimien edistämiseksi ja joukkoliikenteen kehittämisessä jäimme tavoitteista, mutta toisaalta kestävä liikkumisen teema vuoden 2025 valmistelut etenivät ja saimme uutta EU-rahoitusta kestävä logistiikan edistämiseen. Teemavuosi 2025 on mahdollisuus, jolloin nostamme meille erityisen tärkeää liikkumisen teemaa viestinnällisesti ja erilaisin toimenpitein, mutta kestävä liikkumisen kokonaisvaltaisen edistäminen edellyttää merkittävästi lisätoimia. Muista kärkihankkeen toimenpiteistä kaavoituksen ilmastotoimenpiteet, Luontoaskel terveyteen -ohjelma sekä koulujen ja päiväkotien kasvisruokapainotteisuuden edistäminen etenivät hyvin. Sen sijaan tapahtumien hiilineutraaliusedellytysten parantaminen vaatii vielä lisätoimia etenkin tapahtumavieraiden liikkumisen osalta. Monet kärkihankkeen toimenpiteet jatkuvat myös vuonna 2026, sillä valmistelun pitempi aikajänne on usein edellytys pysyvän kestävyuden saavuttamisessa.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Edistämme uusiutuvia käyttövoimia liikenteessä (sähkö, vety, kaasu). (Koha + Kymp)</p> 	<p>LÄHTÖ:</p> <p>Kaupungin hallinnoimassa katutilassa ei ole yhtenäistä käytäntöä latauspisteiden sijoittamisessa.</p> <p>TAVOITE:</p> <p>Katutilassa toteutettava kestävien käyttövoimien latausstrategia on laadittu. Kaupungin kiinteistöjen latausmahdollisuudet muille kuin autoille</p>	<p>Latausstrategia laadittu, kyllä/ei</p> <p>Sähköyörien lataus- ja säilytysmahdollisuuksia parannettu, kyllä/ei</p>	<p>Toimijat eivät tavoita julkisia pisteitä.</p> <p>Tekniset riskit sähköverkon saatavuuden tai muiden toiminnallisten rajoitteiden osalta.</p>	<p>Latausstrategia valmistelussa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kartoitettu kaupungin ydinkeskustan alueelta kadunvarsilataukselle sopivat paikat. - Selvitetty Lahti Energian sähköliittymän nykytilanne näillä paikoilla. - Pysäköinti- ym. ehdot valmistelussa. - Kilpailutuksen valmistelua tehty. <p>Kempowerin kanssa keskusteltu ja alustavasti sovittu pilottikohteista.</p> <p>Sähköyörien latausmahdollisuuksia ei ole toteutettu. Matkakeskukseen avattu lukittu, videovalvottu ja kulunvalvonnalla varustettu pyörätalli.</p> <p>Tilakeskuksen kiinteistöjen pysäköintipaikkojen latausinfra rakentaminen ja käyttöönotto on toteutunut pääosin aikataulun mukaan. Latausinfra on rakennettu kohteittain vähintään lainsäädännön tasoon.</p>
<p>Kehitämme vähäpäästöistä, esteettöntä ja kilpailukykyistä joukkoliikennettä (Kymp)</p> 	<p>TAVOITE:</p> <p>Matkustajamäärien ja lipputulosten kasvattaminen vähintään 10 % yli koronapandemian edeltävän tason.</p> <p>Lippu- ja maksujärjestelmän kehittäminen.</p> <p>Päästöttömien, vähäpäästöisten ja esteettömien ajoneuvojen lisääminen Lahden sisäisessä sekä seutu-liikenteessä, samalla kustannuksia laskien.</p>	<p>Kestävien kulmuotojen osuus</p> <p>Matkamäärien kehitys</p> <p>Lipputulosten kehitys</p> <p>Linja-autojen määrä käyttövoimittain</p> <p>Matalan tai puolimatalan kaluston määrä</p>	<p>Taluspaineiden vaikutukset suunnitelmalliseen kehittämiseen > vaikutukset liikenteen tarjontaan ja hinnoitteluun. Seudullinen yhteinen tahtotila ja resurssit.</p> <p>Edellytyksenä sitoutuminen nykyistä pidempiin sopimuksiin erityisesti seutuliiikenteessä. Soveltuvan kaluston toimittajien määrä ja toimitusajat.</p>	<p>Markkinoinnin budjettia on kasvatettu vuoden 2024 osalta aiempaan verrattuna. Markkinoinnissa korostuu erityisesti LSL 10 v juhlavuosi, joka on markkinoinnin kärki vuonna 2024.</p> <p>Matkustajamäärät kasvoivat vuonna 2024 noin 6 % vuoteen 2019 verrattuna. Matkustuksen kasvu oli voimakkaimmillaan vuoden alkupuoliskolla ja laantui hieman vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Saman suuntainen trendi oli huomattavissa myös muilla kaupunkiseuduilla. Lipputulot on kasvanut vuodesta 2019 vuoteen 2024 6,7 % (11 380 000 € -> 12 150 000 €)</p> <p>Tällä hetkellä LSL:n liikenteessä on busseja seuraavasti: 23 sähköbussia, 56 biodieselbussia ja 23 dieselbussia eli yhteensä 102 bussia. Busseista 81 on matalalattiabusseja.</p> <p>Vuonna 2024 kilpailutettiin tai aloitettiin kilpailutus kolmesta kohteesta. Kesällä 2024 kilpailutettiin yhdeksän linja-auton kohde ja se liikennöidään elokuusta 2025 alkaen täysin päästöttömästi (sähkökalusto). Vuoden 2024 lopulla käynnistettiin kahden liikennöintikokonaisuuden kilpailutus. Suuempi 26 linja-auton kohde tullaan liikennöimään kesäkuusta 2026 täysin päästöttömästi (sähkö- tai vetykalusto). Pienemmässä 12 linja-auton kohteessa päästövoimaksi sallitaan biodiesel. Kilpailutus ratkeaa helmikuussa 2025. Kesäkuusta 2026 alkaen LSL:n liikenteessä on vähintään 57 päästöttömää ajoneuvoa, joka on hieman alle 60 % kaikesta liikenteestä. Lisäksi Hollolan ja Orimattilan niin sanottuja koululinjoja lukuun ottamatta kalusto on kesäkuusta 2026 alkaen esteettöntä matalalattiakalustoa.</p> <p>Sähkökaluston osuus laski vuoden 2024 helmikuussa väliaikaisesti puretun liikennöintisopimuksen vuoksi. Väliaikaiseen sopimukseen ei ollut mahdollisuutta saada sähkökalustoa sopimuksen lyhyen pituuden vuoksi.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kestävän liikkumisen vuosi 2025, valmistelu (Kymp + Koha + Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Liikennesektorilla tarvitaan merkittäviä päästövähennyksiä.</p> <p>TAVOITE: Valmistellaan ilmasto-ohjelmaan kirjattu kestävän liikkumisen vuosi laajassa yhteistyössä.</p> <p>Teemavuonna toteutetaan erilaisia kokeiluja sekä viestintää asukkaille kestävän liikkumisen edistämiseksi.</p>	<p>Suunnitellut toimenpiteet</p> <p>Toimenpiteiden arvioitu vaikuttavuus</p>	<p>Aikataulu, päättöksenteko</p>	<p>Tukihankkeelle saatu 2/2024 ulkopuolista rahoitusta 150 000 € (Kestävän liikenteen pilotit Päijät-Hämeessä, KELPO),</p> <p>Projektipäällikkö aloittanut 4/2024, mikä vahvistaa ympäristökehityksen liikenneasiantuntemuksen henkilöstöresurssia 2 htv.</p> <p>Tukiraha mahdollistanut Kestävän liikkumisen asiantuntijan palkkakustannusten osittaisen kattamisen.</p> <p>Toteuttamissuunnitelman laadinta aloitettu laajassa yhteistyössä kaupungin sisällä.</p> <p>Ohjaus- ja suunnittelutyöryhmät koottu ja kokoontuneet molemmat keväällä.</p> <p>Yhteistyö aloitettu valittujen kumppanioppilaitosten (3kpl) kanssa liittyen kestävään koulumatkaliikkumiseen</p> <p>Sidosryhmätyö aloitettu</p> <p>Teemavuoden valmistelua tukeva KELPO-hanke käynnistynyt. Toimenpidekohteita on tunnistettu.</p> <p>Saatu hallitusohjelman liikunnallinen elämäntapa kehittämisavustus. Hanke aloitettu.</p> <p>Sivistyspalveluissa on osallistuttu kestävän liikkumisen vuoden valmisteluun.</p>
<p>Vauhditamme siirtämistä kestäväan energiaan. (Koha + Kymp)</p> 	<p>LÄHTÖ: Ilmasto-ohjelma on päivitetty ja päästövähennyksille on kiristystarve.</p> <p>TAVOITE: Hiilineutraali Lahti 2025</p> <p>Tilakeskus: Kiinteistöjen käyttämä sähkö on hiilineutraalia vuonna 2025.</p> <p>Kaikissa hankkeissa, missä se on taloudellisesti ja teknisesti mahdollista, rakennetaan aurinkopaneelijärjestelmä.</p> <p>Energiatehokkuus, KETS-sopimuksen mukaiset säästöavoitteet.</p> <p>Laaditaan hiilineutraalin rakentamisen suunnitelma.</p>	<p>Päästövähennykset</p> <p>Uusiutuvan energian tuotanto</p> <p>Energiatehokkuus</p> <p>O-energiarakennusten määrä</p>	<p>Sähkön hinta</p>	<p>Aurinkovoiman tuotannon selvityskohteet valmistettiin Lahden yleiskaava 2035 –ehdotukseen, joka hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 9.12.2024 tavoiteaikataulun mukaisesti. Lahden yleiskaavan 2035 lainvoimaistumisen aikataulusta ja laajuudesta tiedetään tarkemmin alkuvuodesta 2025 valitusajan päättymisen jälkeen.</p> <p>Aurinkovoimaloiden kaavallisten edellytysten tarkempi jatkotarkastelutyö käynnistettiin vuonna 2024 yhdessä Lahti Energian kanssa. Työ ei ole edennyt tavoiteaikataulun mukaisesti, vaan on vielä käynnissä, valmistuen kevään 2025 aikana.</p> <p>Koksikatu 8 / Ren-Gas Oy:n kaava sai lainvoiman 19.3.2024. Edellytys investointipäätökselle.</p> <p>Sähkönhankinnan kilpailutus on toteutettu kahtena erillisenä kilpailutuksena kaupungin omat kohteet ja oma sähkön käyttö sekä konserniyhtiöt omana. Kaupungin käyttämä sähkö on hiilineutraalia vuonna 2025. Kiinteistöjen lämmitysenergia on ollut jo hiilineutraalia kaukolämpökohteiden osalta. Kaikissa uudis- ja perusparannushankkeissa, missä on mahdollista, rakennetaan aurinkopaneelijärjestelmä. O-energiarakennuksia ei ole.</p>
<p>Kaavoitamme rakennushankkeita, joissa yhdistämme uudella tavalla hiilineutraaliin rakentamiseen viherrakentamisen (Kymp)</p> 	<p>LÄHTÖ: Lahdessa ei ole vielä kaupunkisuunnittelussa ja kaavoituksessa käytössä viherkerroin-työkalua.</p> <p>Kaavan ilmastovaikutusten arviointityökalu on valmistumassa AVA-hankkeessa, jossa Lahti mukana.</p> <p>Lahti on mukana hankkeessa, jossa kehitetään alueellista viherkerrointa.</p> <p>TAVOITE: Viherkerroimen käyttöä on pilotoitu.</p> <p>Kaavan ilmastovaikutusten arviointityökalu on hyödynnetty.</p>	<p>Viherkerroimen käyttöä on pilotoitu 1–2 asemakaavahankkeissa</p> <p>AVA-työkalua on hyödynnetty 1–2 asemakaavahankkeissa</p>	<p>Osaaminen. Projektien aikataulut.</p>	<p>AVA-työkalun käyttöönotto meneillään. Koelaskenta tehty Niemen Polttimon asemakaavaan.</p> <p>Vihermääräystä kokeiltu Koskikatu 8:n kaavassa (lainvoimainen) ja Niemen Polttimon kaavaan tehdään viherkerrointitarkastelu.</p> <p>Huom! Viherkerroinvaatimus sisältyy uuteen rakennusjärjestykseen.</p> <p>TY:n diplomityö viherarkkitehtuurin aihepiiristä valmistumassa toukokuussa.</p> <p>Yksi asiantuntija asemakaavoituksesta osallistui kesäyliopiston viherrakennus-koulutukseen syksyllä 2024.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kaupunki-infran suunnittelun sekä kaupunki-infran rakentamisen CO2-päästölaskennan kehittäminen. (Kymp)</p> 	<p>LÄHTÖ: Käytettävää infrarakentamisen ilmastovaikutusten arviointimenetelmää ei ole määriteltä ja päästölaskenta ei sisälly suunnittelutoimeksiantoihin. Infrarakentamisen vähähiilisyden hankintakriteereitä ei ole käytössä. TAVOITE: Käytettävä infrarakentamisen ilmastovaikutusten arviointimenetelmä on määriteltä. Päästölaskenta sisältyy kaupunki-infran suunnitteluhankkeisiin. Kaupunki-infran rakennuttamisessa käytetään vähähiilisyden hankintakriteereitä.</p>	<p>Infrarakentamisen ilmastovaikutusten käytettävä arviointimenetelmä määriteltä, kyllä/ei Ilmastovaikutusten arvioinnin sisältävien kaupunki-infran suunnittelutoimeksiantojen osuus kokonaismäärästä Kaupunki-infran vähähiilisyden hankintakriteereitä sisältävien urakkahankintojen osuus kokonaismäärästä</p>	<p>Resurssit, osaminen, suunnittelu- ja rakennuttamisvaiheen kustannusten nousu</p>	<p>Kartoitettu valtakunnallista tilannetta käytössä olevista infrarakentamisen vähähiilisyden arviointimenetelmistä ja niiden kehitystilanteesta, jotta valittava ja käytettävä menetelmä olisi mahdollisimman yhdenmukainen. Kerätty tietoa muissa kaupungeissa käytössä olevista hankintakriteereistä SYKE:n ja Väyläviraston laatimaa Infrarakentamisen vähähiilisyden arviointimenetelmän käytön pilotointi sisällytetty elokuussa alkaneessa Pippo E-alueen suunnitteluun. Mittarin arvo: 1 kaupunki-infran suunnittelutoimeksianto, johon sisällytetty ilmastovaikutusten arviointia Kehitetty urakkaohjelmaan kirjaus vaahtolasimurksen tuotevaiheen päästökriteeristä, joka ohjaa urakan materiaalihankintaa vähäpäästöisempään vaihtoehtoon. Varsinainen urakka, jossa tätä sovelletaan, toteutuu vasta 2025. Mittarin arvo: 0 urakkahankintaa, johon sisällytetty vähähiilisyden hankintakriteereitä</p>
<p>Edistämme asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti: Luontoaskel terveyden -ohjelman toteutus (Sivi + Koha + Kymp)</p> 	<p>TAVOITE: Luontoaskel terveyteen -ohjelman toteutus etenee. Seuraava kestävyystavoite, luontopositiivinen kaupunki, laaditaan kumppanuushankkeessa. Lahden luontojalanjäljen laskentatieto ja toimenpiteet jalanjäljen pienentämiseksi. Luontopositiivisen elämän vahvistaminen. Verkostojen kanssa yhteistyön tiivistäminen.</p>	<p>Yhteisten toimenpiteiden/projektien määrä Tavoite asetettu, kyllä/ei Lahtelaisten käsitys luontopositiivisesta elämästä ja siihen liittyvistä toimista</p>	<p>Sidosryhmätyötä on vaikea ennakoita. Rahoituksen puute estää toimenpiteitä.</p>	<p>Yhteiset projektit Luontoaskel terveyteen -teemalla 3 kpl/Maistuva ilmastoruoka -hanke on toteutettu, One Health 4 Cities on käynnissä ja OneHealthGov -hankehakemus on tehty ja rahoituspäätös saatu. Luontojalanjäljen laskenta tehty. Luontotavoite on määriteltä: Luontopositiivinen Lahti 2030. Lahtelaisten käsitystä luontopositiivisuudesta ei ole selvitetty. Luontoaskel terveyteen -ohjelman toteutus raportoidaan säännöllisesti ohjelman ohjausryhmälle. Luontoaskel terveyteen -ohjelman päivitystyö tehtiin loppuvuodesta. Päivitetyn ohjelman vahvistaminen tapahtuu vuoden 2025 ensimmäisessä ohjausryhmässä. Kaupunkipuulinjaus on hyväksytty (KYLA). Viheralueohjelma on hyväksytty (KYLA). Päiväkotien pihakonsepti valmisteltu Tilakeskuksen kanssa. Museotoiminnan hiilijalanjäljen laskeminen LAB-yhteistyössä.</p>
<p>Parannamme tapahtumien hiili-neutraaliusedellytyksiä. (Koha + Sivi + Kymp)</p> 	<p>TAVOITE: Kehitetään tapahtumiin saapumista kestäväillä kul-kumuodoilla: Aktiivinen yhteistyö LSL ja sivistyksen yksiköiden kanssa. Parannetaan tapahtumien vastuullisuutta kehittämällä neuvontaa ja ohjausta sekä tapahtumien jätehuoltoa.</p>	<p>Tapahtumien hiilijalanjälkilaskuri käytössä niissä tapahtumissa, jotka saavat kaupungilta avustusta, kyllä/ei</p>	<p>Monta eri tahoja toteutuksessa</p>	<p>LSL:n osalta tapahtumalipun käytön edistämiseen ei ollut resurssi vuoden 2024 aikana. LSL osalta tavoite ei siis toteutunut. Hiilijalanjälkilaskuria hiotaan edelleen yhteistyössä tapahtumien ja ympäristökehityksen kanssa. Valtion suunnalta on saatu vihteitä, että tapahtumiin liittyen joku muu malli olisi toimivampi kuin hiilijalanjälkilaskuri, mutta siitä ei ole tullut vahvistuksia. Tapahtumien kumppanuuteen tullaan sitomaan ympäristövaikuttavuutta, mutta hiilineutraalius on vielä liian abstraktilla tasolla. Tapahtumien ympäristöopas päivitettiin ja käännettiin myös englanniksi. Jätehuollon parantamisen mahdollisuuksista käytiin keskusteluita, uudet lajittelumääräykset huomioitu. Orkesterin ja LSL:n yhteistyötä pyritään pilotoimaan kaudella 2024-2025 joidenkin konserttien yhteydessä. Päiväkotijä ja perhepäivähoitoryhmät hyödynsivät LSL:n lippuetua käydessään Lahden Lasten Talvi-karnevaalien tapahtumissa. Jatketaan yhteistyötä vuoden 2025 festivaalia suunniteltaessa. Hiilineutraalit liikuntapaikat (jalkapallok. lämmitys)</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Lisäämme koulu- ja päiväkotiruokailussa kasvisruokapainotteisuutta (Sivi)</p> 	<p>TAVOITE: Kouluruokailun suosio kasvaa. Kestävät valinnat ruokapalvelusopimuksissa.</p>	<p>Kasvispainotteisen aterian tarjonta/määrä koulu- ja päiväkotiruokailussa</p> <p>Ruokahävikin määrä tarjotut / syödyt ateriat</p> <p>Palvelusopimusten tarkastelu kestävien hankintojen osalta tehty, kyllä/ei</p>	<p>Ruokahävikin määrä.</p>	<p>Kouluissa ja monitoimitaloissa kasvisruoan menekki on kasvanut 9,33 % (5 700 kg) vuoteen 2023 verrattuna. Myös päiväkodeissa kasvisruoan menekki on kasvanut 7,40 % (4 600 kg) vuoteen 2023 verrattuna.</p> <p>Vuonna 2024 ruokahävikkiä on pystytty vähentämään lähes 5 400 kg vuoden 2023 hävikkimäärään verrattuna.</p> <p>Päijät-Hämeen Aterian kanssa on käyty säännöllistä vuoropuhelua ja yhteiset linjaukset on tehty. Tulosten ja linjausten tarkastelu sekä tarvittavien tarkennusten tekeminen linjauksiin on toteutettu vuosikellon mukaisissa tapaamisissa.</p> <p>Maistuva ilmatoruoka-hankkeessa (11/2023–9/2024) kehitettiin koulujen ruokakasvatusta ja kouluruokailua Lahdessa. Toimenpiteet kohdennettiin erityisesti kasvisruokien hyväksyttävyyden lisäämiseen. Toiminta kohdentui kotitalousopetukseen, oppilaskuntien toimintaan sekä kouluruokailun kehittämiseen.</p> <p>Keväällä 2024 järjestettiin kouluruokadialogeja. Lisäksi koulutettiin laajasti opetustoimen ja ruokapalveluiden henkilöstöä sekä tuotettiin ja levitettiin materiaalia ekologisesti kestävästä ruokakasvatuksesta toteuttamiseksi niin opetuksessa kuin osana kouluruokailua.</p> <p>Koulumaitotuen käyttöönottoa sekä siihen liittyviä sopimuksia edistettiin vuonna 2024, mutta käyttöönotto siirtyi vuodelle 2025.</p>
<p>Yritysyhteistyö ilmasto- ja luontotavoitteissa (Koha)</p> 	<p>LÄHTÖ: Lahti mukana EU:n kaupunkimissiossa. Tarve tiivistää yritysyhteistyötä ilmasto- ja luontoasioissa vaikuttavuuden lisäämiseksi.</p> <p>TAVOITE: Järjestämme päästövähennyksiin tähtääviä innovaatiokilpailuja energia- ja liikenneteemoissa.</p> <p>Edistämme yritysyhteistyötä kaupunkimission ja ilmastokumppanuuden kautta.</p>	<p>Innovaatiokilpailut järjestetty kyllä/ei</p>	<p>Yhteistyökumppanien sitouttaminen</p>	<p>EU:n kaupunkimission verkostotyöskentelyä on jatkettu tiiviisti sekä Suomen että muiden eurooppalaisten missiokaupunkien kanssa.</p> <p>Ilmastopimuksen toimeenpano on aloitettu suunnitellusti.</p> <p>Innovaatiokilpailut eivät toteutuneet, mutta liikenneteemaan on saatu uusi hankerahoitus.</p> <p>Luontotavoite hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 2024 syksyllä.</p>
<p>Luomme maa-ainesten kiertotalouden toimintamallin periaatteet ja valmistamme maa-ainesten kiertotaloustoiminnan palvelukokonaisuuden hankinnan. (Kymp)</p> 	<p>LÄHTÖ: Yhteisiä toimintamallin periaatteita ei ole.</p> <p>TAVOITE: Toimintamallin tavoitteet ja periaate määritelty. Maa-ainesten kiertotaloustoiminnan palveluihin kilpailutettu osaava puitesopimuskumppani.</p>	<p>Toimintamallin tavoitteet ja periaatteet dokumentoitu, kyllä/ei</p> <p>Maa-ainesten kiertotaloustoiminnan palvelukokonaisuus käytettävissä, kyllä/ei</p>	<p>Löytyykö yhteinen tahtotila ja sitoutuminen uuteen toimintamalliin</p> <p>Toimintamallin käyttöönoton kustannusvaikutukset</p>	<p>Kerätty tietoa muissa kaupungeissa käytössä olevista maa-ainesten kiertotalouden toimintamalleista ja siihen liittyvistä palvelukokonaisuuksista ja pidetty muiden kaupunkien Massakoordinaattoreiden/kiertotalousasiantuntijoiden kesken palaveri massatietokantojen tilanteesta.</p> <p>Pyydetty tarjous ja esittely massatietopankista ja kahden vuoden pilotista. Hinta kallis, hankintaa ei toteutettu.</p> <p>Toimintamallia ei ole luotu, eikä palvelukokonaisuuden hankintaa toteutettu. Ei edellytyksiä ilman massatietopankkia.</p> <p>UUMA 5-ohjelman puitteissa päätetty kehittää massadatan virtaamisen vakiointia ja massatiedon yhdenmukaistamista. Yhteiskehitystyö aloitettu ja osallistumme siihen.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistus, KYMP kaupunkiympäristö

Osaava Lahti

- Tavoitteet toteutuivat
- Tavoitteiden toteutuivat osittain
- Tavoitteet eivät toteutuneet

	Opiskelukaupunkikehittämisen selvitystyö ja toimeenpanosuunnitelma
	Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohjauksen ja yhteistyön kehittäminen (Koulutuskeskus Salpaus).
	Lahden korkeakoulukampuksen ja opiskelija-asuntojen tulevaisuuden suunnitelmien laatiminen (sijainti, investoinnit, palvelut jne.).
	Houkuttelemme uusia yrityksiä, turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet ja systematisoimme kaupungin yritys-yhteistyötä.
	Kansainvälisten palveluiden (International House) konseptointi & kehittäminen vieraskielisten kotoutumisen ja työllistymisen tukemiseksi.
	TE25-uudistus ja koulutusrajapinnan kehittäminen osana työllisyyspalveluita ja uudistuksen valmistelutyötä.
	Yrittäjyyskasvatus -yhteistyö yritysten ja järjestöjen kanssa.
	IB-lukio kaksisarjaiseksi, Englanninkielinen opintopolku -selvitys.
	Kasvatamme ja varmistamme monipuolisen asuin- ja yritystonttitarjonnan riittävyyden pitkällä aikajänteellä.
	Pippon alueen III-vaiheen käynnistäminen.

Tukee strategian tavoitteita:

- Yritysten ja työpaikkojen määrä kasvaa
- Yrittäjien arvio elinkeinopolitiikasta paranee
- Yritysten investoinnit lisääntyvät Lahden alueella
- Lahdessa on korkeakouluopiskelijoita 8500 hlöä v. 2026 ja 10 000 hlöä v.2030
- Lahden koulutustaso nousee
- Työllisyys kehittyy positiivisesti
- Osaavan työvoiman saatavuus parantuu

Lahti

Tiivistelmä:

Vuonna 2024 Lahti jatkoi kasvuun yliopisto-, korkeakoulu- ja opiskelukaupunkina. Korkeakoulukentällä avauksia olivat muun muassa tekoälyn ja sosiaalityön professorit, opiskelijoiden StudentHub -toimintatilat keskustassa sekä LUT-yliopiston valmistelut uudelle rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutusvastuulle. Studentumin opiskelukaupunkiselvityksen mukaan Lahti nousi Suomen 5. parhaaksi opiskelukaupungiksi. Työllisyyden kuntakokeilussa oli viimeinen toimintavuosi ja monet asiat etenivät sujuvasti kohti virallista TE-uudistusta vuodesta 2025 alkaen. International House Lahti -palvelut käynnistettiin kesällä vieraskielisille asukkailla.

Monet asiat kärkiteeman ympärillä etenivät hyvin ja vaikuttavat kaupungin elinvoimaan pitkälle tulevaisuuteen. Osa tavoitteista jäi kuitenkin toteutumatta, mikä johtui muun muassa siitä, että vuosi ei ollut riittävä aika toimenpiteiden toteutumiseksi. Haasteita tunnistettiin tavoitteiden laajuudessa, henkilöstöresursoinnissa ja esimerkiksi siinä, että monet toimet vaativat resursointia ja sitoutumista useilta eri sidosryhmiltä eikä työ täten ollut yksin kaupungin toteutettavissa.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Houkuttelemme uusia yrityksiä, turvaamme nykyisten yritysten laajennusmahdollisuudet ja systematisoimme kaupungin yritys-yhteistyötä. (Kymp + Koha) 	TAVOITE: Kehitetään yritysmarkkinointia. Kartoitamme kasvuyritykset, joiden kanssa kasvusopimus on realistista laatia. Yhteistyö / kasvusopimusten laadinta avainyritysten kanssa. Yhteistyön kehittäminen LADEC:n kanssa. Tavoitteena myös kehittää kasvusopimuksiin kirjattua yhteistyömallia, jonka avulla kaupunki pyrkii auttamaan yrityksiä niiden merkittävissä osaajatarpeissa	Markkinointiaineisto päivitetty Kasvusopimus-kumppaneiden kartoitus tehty Kasvusopimusten lukumäärä Yritys-yhteistyölle laadittu vuosisuunnitelma Yhteistyömalli luotu ja toiminnassa	Toteuma ei täysin omassa käsissä. Yritys-yhteistyön kehittämiseksi on vuonna 2023 pyritty saamaan hankerahotusta eri kanavista, mutta tässä ei ole onnistuttu, koska kyseessä ensisijaisesti kaupungin oman sisäisen toiminnan kehittäminen. Kaupungin omat elinkeinopalveluiden resurssit erittäin niukat (1hvt) ja toiminnan kehittämiseksi olisi painetta rekrytoida vuorovaihtusuunnittelija/ kumppanuuskoordinaattori, jotta kaupungin yritys-yhteistyötä saadaan vahvistettua ja kasvusopimuksissa soveltua käytännön yhteistyötä on mahdollisuus toteuttaa hyvin. Hanke edellyttää Ladecon resursointia, jota ilman hanke ei etene.	LADECin ilmettä www-sivuilla yhtenäistetty kohti Lahden brändiä. Kasvusopimus-kumppaneiden kartoitus käynnistetty ja kriteeristöä rakennetaan yhdessä Kaupunkiympäristön palvelualueen kanssa. Kasvusopimuksia on voimassa 2 kappaletta ja yhden toimialakohtaisen kasvusopimuksen valmistelu on käynnissä. Yritys-yhteistyösuunnitelma vuodelle 2024 käsiteltiin ETJ:ssä joulukuussa 2023 ja suunnitelma toteutui pienin muutoksin. Yhteistyötä nykyisten kasvusopimus-kumppaneiden kanssa edistetty neuvotteluin ja toimenpitein.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kasvatamme ja varmistamme monipuolisen asuin- ja yritys-tonttitarjonnan riittävyyden pitkällä aikajän-teellä (Kymp)</p> 	<p>TAVOITE: Yritystonttitarjonnan (myös suuryritykset) kasvattami-nen ja monipuolistaminen. Laaditaan vuonna 2023 laadittua elinkeinoelämän alueselvitystä hyväksi käyt-tään tonttituotannon toteu-tusohjelma konkretisoi-maan yleiskaavan ja Asunto- ja maapoliittisia lin-jauksia sekä tavoitteita. Oh-jelma sisältää mm. alueiden hankinta-, kaavoitus- ja to-teutusaikataulutuksen.</p>	<p>Tonttituotannon toteutusohjelman (Latu) l-versio val-mis vuoden 2024 aikana, kyllä/ei</p> <p>Itäisen Lahden yritysalueen yleis-suunnitelmata-soinen tarkastelu on laadittu ja joh-topäätökset ete-nemisestä on tehty, kyllä/ei</p> <p>Pippon laajen-nusalueen ase-makaava on lain-voimainen ja alu-een esi- ja katu-rakentamisen suunnittelu on käynnissä, kyllä/ei</p>	<p>Rekrytoinnin on-nistuminen.</p> <p>Riittävien resurs-sien varaaminen hankkeen valmis-teluun asiantunti-joilta.</p>	<p>Henkilö valittu vetämään hanketta. Hanke ei käyn-nistynyt suunnitellusti. Tämä hidasti hanketta.</p> <p>Lahden suunta -työn 2021–2025 osana laadittiin Yleiskaavan toteutusohjelma, jossa aikataulutettiin yleiskaavan rakentumattomien alueiden suunnitte-lua neljään koriin vuosille 2026–2035. Työ valmis-tuu helmikuussa 2025 ja sitä hyödynnetään tar-kemman maankäytön toteutusohjelman laatimi-nessä.</p> <p>Nastola-Uusikylä radanvarren alue: Selvitystyön käynnistymisestä ilmoitettiin Kaavoitusksat-sauksessa 2024 (Lahtinen). Selvityksen laatiminen eteni vuoden 2024 aikana projektisuunnitelman mukaisesti. Työ valmistuu tammikuussa 2025.</p>
<p>Pippon alueen III-vaiheen käynnis-täminen (Kymp)</p> 	<p>TAVOITE: Alueen III-vaihe: Asemakaavan laadinta vä-hintään ehdotusvaiheeseen. Esirakentamissuunnitelman laadinta kilpailutusvalmiu-teen kustannusarvioineen. Syntyvien maamassojen op-timointi</p>	<p>Asemakaava eh-dotusvaiheeseen, kyllä/ei</p> <p>Esirakentamisen urakkaohjelma tehty ja suunni-telma kilpailutus-valmis, kyllä/ei</p>	<p>Mahdolliset kaava- ja konsult-tien kilpailutus-vaiheen valituk-set.</p> <p>Taloudellisten re-surssien riittä-vyys.</p> <p>Henkilöresurs-sien riittävyys.</p>	<p>Pippon alueen II-vaiheen asemakaavan muutos on edennyt ehdotusvaiheeseen.</p> <p>Pippon alueen III-vaiheen asemakaavan luonnosvai-heen kuuleminen on pidetty.</p> <p>Pippon alueen III-vaiheen tasaus- ja hulevesisuunni-telman laadinta käynnistetty. Laatiminen osoittautui oletettua haasteellisemmaksi suurten korkeusero-ten takia.</p> <p>Esittely päättäjille ja jatkosta sopiminen kevään 2025 aikana.</p>
<p>Lahden korkea-koulukampuksen ja opiskelija-asun-tojen tulevaisuu-den suunnitel-mien laatiminen (sijainti, inves-toinnit, palvelut jne.) (Koha + Kymp)</p> 	<p>LÄHTÖ: Lahden korkeakoulukam-pus sijaitsee Niemessä ja opiskelija-asumista on eri puolilla kaupunkia. Opiskeli-jamäärät ovat vahvassa kas-vussa.</p> <p>TAVOITE: On tarpeen selvittää sidos-ryhmäyhteistyössä, miten kampusratkaisut toteute-taan tulevaisuudessa ja mi-ten kasvavan opiskelijamää-rän asuntotarpeita palvel-laan.</p>	<p>Kampussuunni-telma laadittu, kyllä/ei</p> <p>Opiskelija-asun-tosuunnitelma laadittu, kyllä/ei</p>	<p>Kampussuunni-telmiin ja asumi-seen liittyen on olemassa mo-nenlaisia toiveita ja näkökulmia. Näiden yhteen-so-vittaminen on haastava tehtävä ja vaatii työtä ja mm. konserniyh-tiöiden ja korkea-koulujen sitoutu-mista. Kehittä-mistyötä ja mah-dollisia investoin-teja haastaa myös kaupungin talous ja niukat resurssit.</p>	<p>Vuoden aikana on tehty selvitystöitä liittyen kam-puksen tulevaisuusratkaisuihin yhteistyössä kau-punkiympäristön ja elinvoiman palvelualueiden sekä korkeakoulujen kesken. Kaupunkiympäristö vetoisesti käynnistettiin myös opiskelija-asumisen strategia työskentely, jossa on ollut mukana monia eri toimijoita.</p> <p>Strategiaa on työstetty pienryhmissä, mutta työ ei ole edennyt aikataulussa. Saadaan valmiiksi ke-vään 2025 aikana.</p> <p>Paavolan päiväkodin asemakaavan muutoksen yh-teydessä tutkitaan mahdollisuutta opiskelija-asu-miselle viereiselle tontille Saimaankatu 23:een. Asemakaava valmistuu 2025.</p>
<p>IB-lukio kaksisar-jaiseksi Englanninkielinen opintopolku –sel-vitys (Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: IB-lukio on yksisarjainen.</p> <p>TAVOITE: IB-lukio on kaksisarjainen. Selvitetään ja laaditaan toi-menpiteet tukemaan eng-lanninkielistä opintopolkua.</p>	<p>Kaksisarjaisuus kyllä/ei</p> <p>Selvitys & toi-menpiteet laa-dittu, kyllä/ei</p>	<p>Uuden palvelun järjestäminen li-sää opetuksen kustannuksia.</p>	<p>Kaksisarjaisen IB- linjan resurssitarve on selvitetty. Kaksisarjaisuus ei toteutunut.</p> <p>On selvitetty englanninkielisen opintopolun toteu-tamisen mahdollisuudet ja toimenpiteet sekä kus-tannukset ja aikataulu suunnitelman mukaisesti. Opetus on mahdollista käynnistää 1.8.2025, mutta se edellyttää lisämäärärahaa vuodesta 2026 al-kaen.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kau-punkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Yrittäjyyskasvatus -yhteistyö yritysten ja järjestöjen kanssa (Koha + Sivi) 	TAVOITE: Yrityskylätoimintaan osallistuu kaikki 6. ja 9. luokat sekä kummiyritystoimintaa laajennetaan uusiin kouluihin ja yrityksiin. Tuetaan maakunnallisen NYT-alue-toimiston perustamista, joka tukee koulujen yritys-kasvatustyötä. Senioriyrittäjyyttä edistetään.	Senioriyrittäjyyskurssi Wellamoon toteutettu, kyllä/ei NYT-alue toimisto opettajien kumppanina, kyllä/ei	Senioreiden osaaminen menetetään, koska emme saa heitä mukaan toimintaan ja jatkaamaan työelämässä.	Lukioissa ollut aktiivista toimintaa NYT- aluetoimiston kanssa. Perusopetuksessa 6. ja 9. luokkalaisten Yrityskylävierailut ovat toteutuneet keväällä 2024 lukuvuosisuunnitelman mukaisesti. Kummiyritystoiminnassa on mukana edellisvuotta enemmän kouluja. Perusopetuksen opetussuunnitelmatyö on toteutunut keväällä 2024, jolloin on päätetty toteuttaa aiempia suunnitelmia laajempi yrittäjyyskasvatusohjelman päivitys. Uuden ohjelman valmistelu ja kytkeminen osaksi perusopetuksen opetussuunnitelmaa on toteutunut suunnitellusti syksyllä 2024. Yrittäjyyskasvatusohjelmaa päivitetään - päävastuu Sivillä. Senioriyrittäjyys tilaisuuden valmistelu tehty syksyille Wellamo-opistoon.
TE24-uudistus ja koulutusrajapinnan kehittäminen osana työllisyyspalveluita ja uudistuksen valmistelytyötä (Koha) 	LÄHTÖ: Koulutusyhteistyön parantaminen osana kuntakokeilua ja TE2024-valmistelua on erittäin tärkeä työllisyyden edistämiseksi. TAVOITE: Prosessit tämän osalta ovat kesken ja vaativat vuonna 2024 erityishuomiota.	Koulutusyhteistyö osana työllisyystoimia on systematisoitu, kyllä/ei Yhteistyömallien selvitys kaupungin koulutustoimijoiden kanssa selvitetty, kyllä/ei	Koulutusyhteistyö on laaja-alainen ja monisäikeinen kokonaisuus, jonka työstämiseen vaaditaan resursseja.	Salpauksen kanssa tunnistettiin molemminpuolinen tahtotila ja mahdollisuus kuntayhtymän toiminnan laajentamiselle ja osan työvoimapaaluista tuottamiseksi sidosyksikköhankintana. Yhteistyömallin rakentamiseksi ei tarvittu erillistä selvityksen tekemistä, sillä sekä Salpaus että Työllisyyspalvelut ovat kumpainkin taholla selvittäneet mallin edellytyksiä ja toimintamuotoja. Näiden pohjalta tehtiin yhteistyösopimus, joka viedään käytäntöön vuoden 2025 alussa, kun Lahti käynnistää toiminnan työvoimaviranomaisena. Sidosyksikön kanssa on tehty puitesopimus, joka astui voimaan 1.1.2025.
Opiskelukaupunkikehittämisen selvitystyö ja toimenpanosuunnitelma (Koha) 	TAVOITE: Syksyllä 2023 toteutetaan opiskelukaupunkiselvitystyö. Tämän pohjalta laaditaan kehittämissuunnitelma.	5-10 kpl kehittämistoimenpiteitä toteutuksessa, kyllä/ei	Opiskelukaupunkikehittämisen kohdennettavissa olevat kaupungin henkilöresurssit hyvin niukat. Korkeakouluharjoittelijoiden hyödyntäminen työssä tavoitteena.	Lahden kaupunki toteutti Männikkömetsä Oy:n kanssa opiskelukaupunkiselvityksen 2023-2024 vaihteessa. Lisäksi harjoittelijatyönä toteutettiin lisäselvitys. Näiden pohjalta määriteltiin asiat, joihin tulevana vuosina tulee pureutua erityisesti opiskelukaupungin kehittämiseksi. Toteutuksessa ovat mm. opiskelija-asumisen kehittäminen, vieraskielisten opiskelijoiden palveluiden edistäminen, opiskelijoiden työllistymisen edistäminen, opiskelija-kulttuurin kehittämisen tukeminen, opiskelijoiden näkyminen ja palvelut keskustassa sekä Lahden tunnettuuden lisääminen opiskelukaupunkina. Keväällä 2024 Lahti oli Studentumin opiskelukaupunkiselvityksessä Suomen 5. parhain opiskelukaupunki.
Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohjauksen ja yhteistyön kehittäminen (Koulutuskeskus Salpaus) (Koha) 	LÄHTÖ: Koulutuskeskus Salpaus on merkittävä toimija Lahdessa ja edistää vahvasti työllisyyttä ja alueen elinvoimaa. Yhteistyö on hyvää, mutta kaupungin ohjauksessa ja yhteistyöprosesseissa on tunnistettu kehittämistarpeita ja näitä on tarpeen tarkastella yhteistyön parantamiseksi ja tiivistämiseksi entisestään. TAVOITE: Koulutuskeskus Salpauksen ohjauksen ja yhteistyön systemaattiset prosessit käydään läpi ja laitetaan kuntoon.	Koulutuskeskus Salpauksen ohjauksen ja yhteistyön systemaattiset prosessit kunnossa, kyllä/ei	Koulutuskeskus Salpaus ei ole ollut "virallisesti" kenenkään kaupungin yksikön ohjauksessa (sivistys/ETP) ja yhteistyön prosessit ovat osittain epäselvät. Jos tätä ei selkeytetä, toimijasta ei kaupungin näkökulmasta saada välttämättä kaikkea irti.	TE24-uudistuksen yhteydessä on selvitetty Salpauksen ja kaupungin välisen yhteistyö mahdollisuuksia kuntalain 54 § mukaisesti. Lisäksi Salpauksen koulutusneuvottelukuntiin on nimitetty edustajat elinvoiman palvelualueelta. Ohjauksen ja yhteistyön systemaattiset prosessit edellyttävät työskentelyä TE24-uudistuksen toteutuessa täysimääräisesti vuonna 2025. Puitesopimus sidosyksikköhankinnoista tehty. Prosessien työstäminen jatkuu työllisyyspalvelujen yhteistyötoimien seurauksena.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kansainvälisten palveluiden (International House) konseptointi & kehittäminen vieraskielisten kotoutumisen ja työllistymisen tukemiseksi (Koha)</p> 	<p>LÄHTÖ: Lahdessa toimivat ja laadukkaat vieraskielisten palvelut (mm. Alueellinen integraatiopalvelupiste Alipi ja Kotouttamo) ja vieraskielisten määrä on jatkuvassa kasvussa.</p> <p>TAVOITE: Työn tavoitteena on edistää yhtenäistä ja vetovoimaista palvelukonseptia ja kehittää entistä vaikuttavampia monikielisiä ja helposti tavoitettavia palveluita vieraskielisille lahtelaisille.</p>	<p>Konsepti valmis ja lanseerattu, kyllä/ei</p>	<p>Vieraskielisten asiakkaiden määrä on jatkuvassa kasvussa ja palveluiden toteuttamista ja kehittämistä haastaa resurssien niukkuus.</p>	<p>Lahti lanseerasi kesäkuussa 2024 International House Lahti -palvelut vieraskielisille asukkaille. Nämä rakentuivat aikaisemman Alueellisen integraatiopalvelupiste Alipin palveluiden pohjalta. Palvelut toteutetaan Palvelutorilla ja verkossa ja niitä kehitetään aktiivisesti yhdessä muiden kuntien sekä sidosryhmien kanssa.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Elävä Lahti

 Tavoitteet toteutuivat

 Tavoitteiden toteutuivat osittain

 Tavoitteet eivät toteutuneet

- Edistämme monitoimiareenan toteutusta
- Vauhditamme hotelli-investointeja
- Kehitämme keskustaa
- Varmistamme elävät ja vetovoimaiset kulttuuripalvelut
- Kehitämme Lahtea yhdessä asukkaiden ja toimijoiden kanssa sekä lisäämme osallistumismahdollisuuksia
- Laadimme tapahtumainfran kehittämissuunnitelman
- Laadimme ja otamme käyttöön tapahtumaohjelman toimenpidesuunnitelman
- Tarjoamme opiskelijoille ajanviettiloja keskustaan

Tukee strategian tavoitteita:

- Vierailijoiden lkm. Lahdessa palaa vuoden 2019 tasolle ja kasvaa sen jälkeen vuosittain 1,5%
- Keskustan viihtyisyys kasvaa
- Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee
- Aktiivisesti osallistuvien asukkaiden määrä ja osallistumismahdollisuudet lisääntyvät

Lahti

Tiivistelmä:

Vuoden 2024 aikana Lahti jatkoi kehittymistään tapahtumakaupunkina. Tuleville vuosille saatiin haettua uusia suur tapahtumia: Spartan Obstacle Race EM 2025, Ringette MM 2025, Interkultur – kansainvälinen kuorokilpailu 2026, IMGA – World Winter Masters Games 2028 sekä Pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut 2029. Vuoden 2024 aikana Lahti sai paljon kiitosta mm. Salibandyn U19 MM-kisoista sekä Lippupallon MM-kisoista. Kaupunkilaisille saatiin luotua uusi ilmaistapahtuma – puistokonsertti, jossa pääosassa Sinfonia Lahti. Keskusta elävöityi kesällä Lahen lavan avulla ja saavutti uusia kohderyhmiä. Tapahtumainfran kokonais kuvan monisäikeisyys aiheuttaa yhä haasteita yhteisen tahtotilan löytymiseen. Jatkossa tarvitaan lisää keskustelua siitä, mitä tapahtumainfralta vaaditaan.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kehitämme keskustaa (Kymp)</p> 	<p>TAVOITE: Keskustavision hyväksyminen.</p> <p>Keskustavision toimenpideohjelman laatiminen.</p>	<p>Keskustavision hyväksytty poliittisesti, kyllä/ei</p> <p>Keskustavision toimenpideohjelman valmistus, kyllä/ei</p>	<p>Päätöksenteko</p> <p>Toteutusohjelman taloudellinen riski. Toimintaympäristön muutos.</p>	<p>Keskustavision 2040 on valmistunut ja hyväksytty yksimielisesti kaikissa poliittisissa päätöksenteoelimityksissä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kaupunkiympäristölautakunnassa 20.4. - Kaupunginhallituksessa 13.5. - Kaupunginvaltuustossa 20.5. <p>Vision toimenpideohjelma on valmistelussa.</p> <p>Keskustavision liittyviä kokeiluja oli käynnissä keuhän 2024 aikana n. 5 kpl.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeenkadun Kesäkatu - viihtyisyys, uudet toimintamallit, yritysyehtistyö - Lahen Lava - elävyys, asukkaiden ja yhteisöjen aktiivointi - Luontokohteita tuotu keskustaan 3 kpl - viihtyisyys, luontoyhteys, pölyttäjät - Suojatiekokeilu Aleksanterinkadulla - sujuvat kävelyreitit
<p>Kehitämme Lahtea yhdessä asukkaiden ja toimijoiden kanssa sekä lisäämme osallistumismahdollisuuksia (Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Osallistuvan budjetoiminnan toimintamalli ja vaiheet pidetään säännöllisenä joka toinen vuosi toteutuvana asukasosallisuuden toimintamuotona. Vuosi 2024 on hankkeiden toteutusvuosi.</p> <p>TAVOITE: Lahden kumppanuuspöydät järjestävät erilaisia asukas-tilaisuuksia sekä kohtaavat asukkaita tapahtumissa.</p> <p>Toimintaan kuuluu tuoda alueellista näkökulmaa kaupungin kehittämiseen</p>	<p>Kuinka moni päätetystä hankkeista saatiin toteutettua</p> <p>Kerro Pois-tilaisuuksien ja muiden tapahtumien määrä ja osallistujien määrä.</p>	<p>Talous- ja toimintaympäristön paineet voivat muuttaa toteutusmahdollisuuksia ja vaikuttaa asukas-tyytyväisyyteen</p> <p>Talous- ja toimintaympäristön paineet voivat muuttaa toteutusmahdollisuuksia ja vaikuttaa osallistumismahdollisuuksiin.</p>	<p>Toteutuksessa oli 41 osbu-hanketta. Toteutettavista hankkeista viestittiin sitä mukaan, kun niitä toteutettiin (viestintävastuu toteuttavalla yksiköllä).</p> <p>Uusi sähköinen osallistumisasiesta www.omalahti.fi otettiin käyttöön toukokuussa 2024 ja julkaistiin asukkaille syksyllä. Osbu-kierros 2025 valmisteltiin (ilmeen uudistaminen, teemat, aikataulu). Kierros alkaa ideointivaiheella 13.1.2025.</p> <p>Lähidemokratiamallin arviointi (kyselyt, työpajat) toteutettiin keuhällä.</p> <p>Kumppanuuspöytien jatkosta päätettiin syksyllä. Kolmas toimintakausi alkaa 1.6.2025.</p> <p>Kumppanuuspöydät ovat järjestäet 10 Kerro Pois-tilaisuutta (osallistujia 976) ja järjestäneet tai olleet mukana 33 muun tilaisuuden järjestämisessä (osallistujia 5708).</p>
<p>Edistämme monitoimiarneenan toteutusta (Kymp)</p> 	<p>TAVOITE: Kartoitetaan paikka uudelle monitoimiarneenalle yhteistyössä toimijoiden kanssa.</p> <p>Edistetään hankkeen kaavoittamista ja kaupungin osuuden toteuttamista (uimahalli) ilman kaupungin suoraa investointeja.</p> <p>Käynnistetään investointitarkastus yhdessä toimijoiden kanssa. Yhteistyössä LA-DEC.</p>	<p>Areenan paikan lukitseminen, kyllä/ei</p> <p>Kaavaselvitykset käynnistetty, kyllä/ei</p>	<p>Yhteisen näkemyslöytämisen hankkeelle ja sen sijainnille mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Ulkopuolisen investoinnin löytäminen.</p> <p>Toimintaympäristön muutos</p> <p>Taloudellinen riski</p> <p>Riski, ettei hanke toteudu aiotulla tavalla lainkaan, vaan ratkaisu areenatarpeeseen löytyy muulla keinolla.</p>	<p>Areenan vaihtoehtokartoitus ja mahdutustarkastelu laadittu. Konsultti hankkeen toteutusedellytysten laadinta varten selvityksessä.</p> <p>Radanvarren kehitysvision laatiminen on asemakaavoituksen työohjelmassa 2024. Kaava ja sen edellyttämät selvitykset käynnistetään vasta kokonaiskuvan kirkastuttua. Asia liittyy laajempaan kokonaisuuteen ja saattaa ratketa muutenkin kuin uuden areenan asemakaavoituksen kautta. Parhailaan ollaan tutkimassa Urheilukeskuksen toiminnallisia mahdollisuuksia laajemminkin.</p> <p>Meneillään on monitoimiarneenahankkeen ja jäähalliin perusrannushankkeen vertailu.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Vauhditamme hotelli-investointeja (Kymp) 	LÄHTÖ: Lahdesta puuttuu hotelli-kaasiteettia erityisesti keski-laadukkaan ja korkean palvelutason hotelleista. TAVOITE: Käynnistetään vuoden 2023 aikana laaditun hotelliselvityksen pohjalta veto-voimaisimman sijainnin kartoitus ja tutkitaan kaavalliset edellytykset hotellin toteuttamiselle kyseiselle sijainnille. Käynnistetään operaattori ja investorkartoitus. Yhteistyössä LADEC.	Hotellin toteuttamisen kaavallisten ja rakenteellisten reunaehtojen selvitys kyseiselle sijainnille laadittu, kyllä/ei Operaattori- ja investorkartoitus laadittu, kyllä/ei	Yleinen mielipide Valitukset, päätöksenteko. Operaattorin ja investorin löytymisen Majoitusmarkkinan/toimintaympäristön muutos (airbnb) Taloudellinen riski	Hotelliasemakaava vuoden 2024 kaavoitusohjelmassa, tullut vireille kaavoituskatsauksen myötä 6.3.2024. Keskustelu hankeen toteutusmahdollisuuksista alkanut. Kaavan laatiminen ja asukasvuorovaikutus alkaa keskustavisiopäätöksen jälkeen. Hotellikapasiteetin kasvattaminen saattaa ratketa muullakin tavalla kuin tämän asemakaavan kautta. Työ on edelleen kaavoituksen työohjelmassa 2025 otsikolla Alatorin kehittäminen ja se on osa Keskustavision kärkihanketta 2025 Kauppatorin kehittäminen.
Laadimme tapahtumainfran kehittämissuunnitelman (Koha) 	TAVOITE: Tapahtumainfran kehittämssuunnitelma valmis. Tapahtumainfran toimenpideohjelma/toimintasuunnitelma valmis.	Tapahtumainfran kehittämis- ja toimintasuunnitelmat valmiit, kyllä/ei	Monta erilaista samaa asiaa koskevaa selvitystyötä tehty/tekeillä; kaikkien näiden keskeltä yhteisen tavoitteen löytäminen Rahoitushaasteet. Toimintaympäristön jatkuva muutos	Tapahtumainfran kehittämissuunnitelma odotti Keskustavision ja Liikuntapaikkasuunnitelman valmistumista. Valmistelevia toimenpiteitä kuitenkin tehtiin ja syksyn 2024 aikana tarkennettiin niitä tavoitteita, jotka suunnitelmalla on, jotta se tukee Tapahtumaohjelman 2030 tavoitteita ja vältetään päällekkäisyydet jo käynnissä olevien kehityssuunnitelmien kanssa. Tapahtumainfran Kehittämissuunnitelma ja toimintasuunnitelma valmistuu 03/2025.
Laadimme ja otamme käyttöön tapahtumaohjelman toimenpidesuunnitelman (Koha) 	LÄHTÖ: Lahden kaupungille tehdään Tapahtumaohjelma 2030 vuoden 2023 loppuun mennessä. TAVOITE: Sen tueksi ja rinnalle tarvitaan käytännötason toimenpidesuunnitelma, jossa kaikki osa-alueet käydään tarkemmin läpi.	Toimenpideohjelma valmistunut, kyllä/ei Toimenpideohjelma otettu käyttöön, kyllä/ei	Mahdolliset säästötoimet, toimintaympäristön muutokset, henkilövaihdokset	Toimenpidesuunnitelma on aloitettu, mutta valmistuu vasta 03/2025 kun kaikki sektoriin osuvat uudistukset ovat tiedossa.
Tarjoamme opiskelijoille ajanviettotiloja keskustaan (Koha) 	LÄHTÖ: Opiskelijat haluavat kampukselta keskustaan ja keskustan elinvoima kaipaa opiskelijoita enemmän keskustaan. TAVOITE: Tavoitteena ajanviettotilaa opiskelijoille keskustasta.	Tilavaihtoehtojen kartoitus tehty ja sopiva tila löydetty	Sopivia tiloja ei ole tarjolla. Rahoitushaaste.	Toimitilat opiskelijatoimintaan ja yritys yhteistyöhön Lanun aukiolla ovat käytettävissä. Yhteistyö käytön aloittamisen myötä tarkentuu. ETP näkemys on, että opiskelijoiden keskustanäkyvyyttä tulee tukea ja lisätä. Esimerkiksi Wappu 2024 -toiminta laajentumassa edellisvuodesta.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Varmistamme elävät ja vetovoimaiset kulttuuripalvelut (Sivi)</p> 	<p>TAVOITE: Tavoitteena on pitää lähtötasosta kiinni → Yhä jatkossakin laadukkaat ja monipuoliset kulttuuripalvelut kaupungin veto- ja pitovoimatkijöinä. Tavoitteena, että yleisömäärät kasvavat vuoden 2023 tasosta.</p>	<p>Konserttien/esitysten/näyttelyiden yleisömäärä Kansainvälinen näkyvyys, kyllä/ei</p>	<p>Onko riittävä resurssointi takaamaan palveluiden jatkumista laadukkaina ja monipuolisina.</p>	<p>Teatterin uusi visuaalinen ilme otettu käyttöön, markkinointia kehitetty ja näkyvyyttä lisätty. Henkilöstö osallistunut strategian valmisteluun ja arvokeskustelu käyty. Esitysaikoja aikaistettu ja esitysten kestoa rajoitettu. Uudistuksilla positiivisia vaikutuksia, mutta koko vuoden katsojamäärä jäi tavoitteesta. Teatterin esitysten määrä 248 (2023: 285), yleisömäärä 49 136 (2023: 59 595).</p> <p>Museon uudet strategiset tavoitteet ovat valmistuneet. Monipuolinen näyttelytarjonta museokohdeissa. Viestinnän ja markkinoinnin kokonaisuunnitelma. Vuonna 2024 näyttelykäyntejä 127 158 (2023: 136 750).</p> <p>Orkesteri: Kansainvälinen toiminta: Loppuunmyyty konsertti Amsterdamin Concertgebowsa 01/24. Sibelius-festivaalille 2023 osallistui vieraita 21 maasta, vuoteen 24 varauksia on 22 maasta. Vuoden 24 orkesterin kuulijaluvut olivat (suluissa 2023): -Julkisia konsertteja 66 (55) kpl -Kuulijoita 68 768 (33 430) -Muut esiintymiset 39 (82) kpl -Kuulijoita yhteensä 73 038 (47 017)</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

KESTÄVÄSTI HYVINVOIVA

Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen.

Hyvinvoiva Lahti

 Tavoitteet toteutuivat

 Tavoitteiden toteutuivat osittain

 Tavoitteet eivät toteutuneet

Tukee strategian tavoitteita:

- Lahtelaiset ovat terveempiä ja liikkuvat enemmän
- Lähiluonnon virkistyskäyttämömahdollisuudet kasvavat
- Matalan kynnyksen liikunta- ja kulttuurimahdollisuuksien saavutettavuus paranee
- Lasten ja nuorten terveelliset elintavat, turvallisuuden ja osallisuuden kokemukset sekä koettu hyvinvointi paranevat
- Päihdeidenkäyttö vähenee

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

 Nuorten päihdekäyttö vähenee ja mielenterveys paranee.

 Dialogitaitojen laajentaminen kuntalaisille

 Kunnossapitokalusto Lahden karttapalveluun

 Katu- ja kaupunkivihreän laajempi huomioiminen suunnittelussa ja infran rakentamisessa

 Yhdistysyhteistyön tiivistäminen

Lahti

Tiivistelmä:

Kaupunkiorganisaatio on sitoutunut edistämään eri-ikäisten lahtelaisten liikunnallista elämäntapaa ja lisäämään kestävien kulkumuotojen osuutta. Tavoitteena on saavuttaa yli 50 %:n osuus kestävillä kulkumuodoilla vuoteen 2030 mennessä (vuonna 2024 osuus oli 41 %). Tavoitteen saavuttamiseksi on käynnissä useita hankkeita. Loppuvuodesta 2024 valmistuneen viheralueohjelman yhtenä tavoitteena on tarjota elämyksellisiä ulkoilureittejä ja toiminnallisia viherympäristöjä, jotka mahdollistavat kestävästi liikkumisen. Ehkäisevän työn tarkastelua toimintayksiköiden rakenteissa on toteutettu perusopetuksessa käymällä läpi opetussuunnitelmaa päihde- ja pelikasvatuksen osalta. Tavoitteena on vahvistaa yhtenäisten ja vaikuttavien toimintamallien mukaista ehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja nuorisopalveluissa. Työ on pitkäjänteistä ja jatkuu. Erätauko-dialogeja järjestettiin kaupungissa edelleen aktiivisesti. Perusopetuksen opetus- ja hallintohenkilöstölle järjestettiin erätauko- ja skidialogi-fasilitaattorikoulutusta. Syksyllä otettiin käyttöön uusi osallisuusalusta www.oma-lahti.fi, joka mahdollistaa uudenlaisen vuorovaikutteisen keskustelun kaupunkilaisten kanssa. Yhdistysyhteistyö jatkui aktiivisena. Kaupunki myönsi yhdistyksille vuosiaavustuksia, kutsui yhdistykset yhdistysiltoihin ja aloitti ”Osallistu ja vaikuta” -verkkosivujen uudistamisen.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Yhdistysyhteistyön tiivistäminen (Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Rahoitus ei ole kasvanut vuosiin. Osa yhdistyksistä on lakannut, myös harrastajia hävinnyt koronapandemian myötä.</p> <p>TAVOITE: Resurssien kohdennus ”hyvin toimiville yhdistyksille” (strategisia tavoitteita tukevat yhdistykset) → tehokkaasti ja vaikuttavasti yhdessä kaupungin kanssa toimiva yhdistyskenttä.</p>	<p>Lähellä.fi palvelualueen liittyneiden yhdistysten määrä</p>	<p>Sitoutuminen yhdistysiltojen suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen (kaikki palveluyksiköt).</p> <p>Liittyminen palvelualueelle ei ole voitettava, paitsi osallisuus ja hyvinvointipalveluiden avustamien yhdistysten osalta.</p>	<p>Yhdistysillassa kerrottiin lähellä.fi-palvelualueesta. Kaupungin verkkosivuilta löytyy linkki palvelualueeseen. Osallistuu ja vaikuttaa verkkosivujen uudistuksen myötä Yhdistyksille tulee verkkosivuille oma osionsa. Sivujen julkaisu siirtyy alkuvuoteen 2025.</p> <p>Helmikuun yhdistysiltaan osallistui n. 100 henkilöä ja syyskuussa noin 90 henkilöä.</p> <p>Kaikki osallisuus ja hyvinvointipalveluista vuosivastusta saaneet yhdistykset, 71 kpl, ovat liittyneet lähellä.fi -palvelualueelle.</p> <p>Yksiköt sitoutuvat jatkossa yhdistysyhteistyöhön ja sen kehittämiseen tahoillaan (yhdistyksille suunnatut tapahtumat, tiedottaminen verkkosivulla).</p>
<p>Liikunnallisen elämäntavan edistäminen (Koha + Kymp + Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Lahdessa on erinomaiset mahdollisuudet liikkua ja harrastaa monipuolisesti.</p> <p>TAVOITE: Edistetään konkreettisin askelein liikunnallista elämäntapaa lapsista ikäihmisiin. Arkiliikunta lisääntyy. Suomen hallituksen Suomi liikkeelle ohjelmasta haetaan vauhtia varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja luokoulutuksen liikuntakasvatustavoitteisiin.</p>	<p>Kouluterveyskysely</p> <p>Liikkumisohjelma valmiina, kyllä/ei</p> <p>Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus, %</p> <p>Kestävien kulkumuotojen kulkutapaosuus, %</p>	<p>Suurin riski on ihmisten asenne. Motivaation synnyttäminen liikunnalliseen elämäntapaan on suuri haaste.</p>	<p>KYMP: Toimenpidettä edistää KELPO-hanke sekä SUMP, joka on hyväksytty 9.12.2024 kaupunginvaltuustossa. Sisältää myös priorisoinnin, joka ohjaa toimenpidekokonaisuuksien painotuksia valtuustokausittain. KELPO-hankkeen toimenpiteet koulu- ja opiskelumatkojen osalta etenevät. Kyselyt ja olosuhdekartoitukset tehty syys-lokakuussa 2024. Kyselyssä kartoitettiin mm. kulkutapaa koulumatkalla. Kevään 2025 aikana koulukohdattaiset pilotit. Liikkumisohjelmat valmistuneet syyskuun 2025.</p> <p>KOHA: Kestävän liikkumisen vuoden tukihankeelle saatu 2/2024 ulkopuolista rahoitusta 150 000 € (Kestävän liikenteen pilotit Päijät-Hämeessä, KELPO),</p> <p>KELPO-hankkeen projektipäällikkö aloittanut 4/2024, mikä vahvistaa ympäristökehityksen liikenneasiantuntemuksen henkilöstöresurssia 2 htv.</p> <p>KELPO-hankkeessa yhteistyö aloitettu valittujen kumppanioppilaitosten (3kpl) kanssa liittyen kestävään koulumatkaliikuttamiseen</p> <p>Kaupunkimission rahoittamassa Sycla-hankkeessa edistetty työmatkapyöräily- ja kävelyä: kuudessa case organisaatiossa on tunnistettu ja pilotoitu toimia, joilla työnantajat voivat edistää työntekijöiden kävelyä ja pyöräilyä. Vuonna 2025 toimia päästään skaalaamaan muihin organisaatioihin.</p> <p>Kestävien kulkumuotojen kulkutapaosuus on 41 % (tavoite >50 % 2030 mennessä)</p> <p>SIVI: Tarjottu mahdollisuuksia eri-ikäisten liikuntaan. Taloyhtiöliikunta ja lapsi - aikuinen liikuntakurssit aloitettu Wellamo-opistossa.</p> <p>Liikuntapaikkasuunnitelma on valmis.</p> <p>Liikunnallisen elämäntavan rahoitusta haettiin opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Liikuntapalvelut ja perusopetus saivat rahoituksen Lahden movepolun kehittämishankkeelle, jonka tavoitteena on kehittää malli move-testitulosten hyödyntämiseksi ja vähän liikkuvien lasten ja heidän perheiden tueksi.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
Kunnossapitoluokasto Lahden karttapalveluun (Kymp) 	TAVOITE: - Karttapalvelussa on katurien kunnossapitoluokat. - Karttapalvelussa on katurien kunnossapitoluokien lisäksi kunnossapitoluokasto (pienellä viiveellä) omalla tasollaan (mm. lumenpoisto, liukkaudentorjunta, hiekanpoisto, nurmenleikkaus).	Koneseurantatieto on saatu nostettua Lahden karttapalveluun 31.12.2024 mennessä, kyllä/ei	Koneseurantatieto perustuu puhelimen gps-tarkkuuteen. Tieto ei ole kaikissa tilanteissa tarkkaa eikä tiedosta voi sanoa, auraako kalusto kevytäylää vai ajorataa. Kartalla näkyvän työläji määräytyy sen mukaan, mikä työläji koneen kuljettajalla on puhelinaplikaatioissa päällä.	Talvikunnossapitoluokaston (lumen- ja sohjonpoisto & liukkaudentorjunta) liikkuminen on kuvattu Lahden karttapalvelussa värikoodatuin viivoin. Kaluston liikkeet julkaistiin karttapalvelussa marraskuussa 2024. Hiekanpoistoon liittyvä koneseurantadata sekä toisaalta nurmenleikkauksenliittyvä data saadaan karttapalveluun keväällä/kesällä 2025, kun ko. työvaiheita seuravan kerran toteutetaan.
Katu- ja kaupunkivihreän laajempi huomioiminen suunnittelussa ja infran rakentamisessa. (Kymp) 	TAVOITE: Tavoitteena on nostaa katurivihreän huomioonottamisen tasoa suunnittelussa viheralueohjelman sekä katupuulinjauksen ja muiden ohjelmien linjausten mukaisesti.	Linjausten suositusten mukaisten suunnitelmien valmistuminen, kyllä/ei	Kustannusvaikutuksista ja tilantarpeesta syntyvä keskustelu, esimerkiksi autoliikenteen tilan väheneminen	Viheralueohjelma on valmistunut ja hyväksytty, valtuuston päätös 9.12.2024. Kaupunkipuulinjaus on valmistunut ja hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnassa 13.11.2024.
Dialogitaitojen laajentaminen kuntalaisille (Koha + Kymp + Sivi) 	TAVOITE: Kaupungin dialogiosaamisen (esim. erätauko, skidialogi) laajentaminen kuntalaisille eri kohderyhmille. Osallisuuden kokemus kasvaa, "tulen kuulluksi & tulen nähdyksi" Rakentava keskustelu lisääntyy Ihmiset tietävät milloin on oikea hetki vaikuttaa ja päätöksenteon prosessi aukeaa ymmärrettävästi.	Koulutussiini/webinaareihin osallistuneet Ohjevideoiden katsomiskerrat Dialogeihin osallistuneiden lkm.	Haasteena saada kuntalaiset osallistumaan. Päätöksenteon prosessit ovat viereitä. Ei tiedä, milloin on oikea hetki vaikuttaa.	Hyvin sanottu -festivaali sekä lanseeraustilaisuus toteutui suunnitellusti. Keskusteluaiheita ja niitä tuottavia tahoja ilmoitettiin riittävästi. Samaan tilaisuuteen yhdistettiin muita keskusteluita. Tapahtuman julkisten keskustelujen yleisömäärä jäi odotettua pienemmäksi, mutta sisällön puolesta tapahtuma täytti kaikki odotukset. Erätauko-menettelyä käytettiin muun muassa Ranta-Kartanon asuntosäätiön asukkaiden kuulemisessa, Sovellamme dialogitaitoja kaikissa asukastilaisuuksissa. Kympin päivitettyä osallisuusmallia esiteltiin organisaation sisällä. Järjestelmällinen palautteen kerääminen vertailukelpoisilla mittareilla on pysyvä toimintatapa. Vuoden -24 suositteluidenkin nps-arvo tilaisuuksille on 66, eli erinomainen. "Pääsin halutessani esittämään ajatukseni ja mielipiteeni" 4,4 asteikolla 1-5. Syksyllä otettiin käyttöön uusi osallisuusmalli Omalahti, mikä mahdollistaa keskustelun ja vuorovaikutuksen. Kieliversiot lisäävät saavutettavuutta. Digitaalisen alustan toivotaan houkuttelevan vaikeasti tavoitettavia ryhmiä, kuten nuoret ja maahanmuuttajat. Keskustavisiio 2024 työssä onnistuttiin asettamaan yhdessä tavoitteet, lisäksi ymmärrystä eri näkökulmista. Vanhan ravidan ja skeittiparkin ideoisessa tehtiin kaupunkisuunnittelun osallistavia menetelmiä tutuksi uusille yleisöille. Kirjasto järjesti kuntalaisille vuoden aikana kolme erätauko-keskustelua, joihin osallistui 27 henkilöä ja henkilöstölle yhden. Lisäksi kirjastoverkkopäätöksen pohjaksi järjestettiin kolme asukasiltaa erätaukokonseptia hyödyntäen. Perusopetuksessa toteutettiin opetushenkilöstön ja hallinnon henkilöstön Erätauko- ja Skidialogi-fasilitaattorikoulutus (osallistujia yht 44 hlöä) Perusopetuksessa järjestettiin neljä alueellista Skidialogia, joihin osallistui oppilaita kaikilta kouluilta. Mukana dialogeissa oli lasten ja nuorten (60) parissa toimivia aikuisia (21). Keväällä kaikilla peruskouluilla käytiin Puhelimit pois koulusta -valtuustoaloitteeseen ja sen toimenpiteisiin liittyvät järjestys-sääntödialogit, joihin osallistui oppilaita, koulun henkilöstöä ja huoltajia (vanhempainyhdistykset). Perusopetuksen opetushenkilöstö (n. 900 henkeä) on osallistunut helmikuussa ja elokuussa erätaukomaiseen dialogiin. Skidialogeissa vuoden aikana osallistunut 449 lasta.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Nuorten päihdekäyttö vähennee ja mielen-terveys paranee. (Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Huoli nuorten päihteiden käytöstä ja mielen-terveyden haasteista on kasvanut. Nuorten päihteiden käyttö on kouluterveyskyselyn 2023 tulosten mukaan lisääntynyt.</p> <p>TAVOITE: Vahvistetaan yhteisö- ja vaikuttavien toimintamallien mukaista ehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja nuorisopalveluissa. Varmistetaan ennaltaehkäisevä työ osana tulosyksiköiden rakenteita (toimintaa ohjaavat suunnitelmat sekä toimeenpano).</p>	<p>Tosi humalassa kerran kuukaudessa 8–9-luokka, lukio, AOL</p> <p>On kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran 8–9-luokka, lukio, AOL</p> <p>Työryhmä toimii tavoitteellisesti ja säännöllisesti, kyllä/ei</p>	<p>Eri toimijoiden sitoutuneisuus yhteistyöhön ja erilaisten hankkeiden/toimenpiteiden hajanaisuus.</p> <p>Jos ehkäisevää työtä ei saada rakenteisiin, niin se henkilöityy.</p>	<p>Oppitunnit sähkötupakasta (vape) ja nikotiinipusseista toteutettu. Oppitunnin pohjana tiktokkaajien video. Huoltajia, koulujen henkilökuntaa ja oppilaita tiedotettiin asiasta. Opiskelu- huoltopalvelut olivat mukana kampanjassa.</p> <p>Ehkäisevän työn tarkastelua toimintayksiköiden rakenteissa on toteutettu perusopetuksessa käymällä läpi opetussuunnitelmaa päihde- ja pelikasvatuksen osalta. Työskentely jatkuu.</p> <p>Järjestettyjä koulutuksia ammattilaisille: Monialainen ehkäisevä päihdetyö kunnassa (osallistujia eri palvelualueilta), Riippuvuudet tyhjyyttä täyttämässä-tunteiden, väkivallan ja riippuvuuksien yhteys (yli 400 osallistujaa), eri palveluyksiköissä toteutetut tunne- ja turvataitokoulutukset sekä Miniverso- ja Resto-koulutukset (osallistujia yli 600).</p> <p>Hyvinvoiva Lahti -työryhmä ohjaa kaupungissa tehtävää ehkäisevää työtä. Valtakunnallista kouluterveyskyselyä ei toteutettu vuonna 2024.</p> <p>Valtakunnallista kouluterveyskyselyä ei toteutettu 2024.</p> <p>On kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran: 8–9-luokka 9,1 % (2023), 7,4 % (2021) Lukio 10,8 % (2023), 13,2 % (2021) AOL 26,4 % (2023), 21,2 % (2021)</p> <p>Tosi humalassa kerran kuukaudessa 8–9-luokka 8,4 % (2023), 6,6 % (2021) Lukio 11,7 % (2023), 11,2 % (2021) AOL 24,1 % (2023), 18,1 % (2021)</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

KESTÄVÄSTI UUDISTUVA

Lahti on innostava ja palveleva kaupunki, joka tunnetaan uudistuvasta ja kokeilevasta toiminnastaan.

Houkutteleva työyhteisö Lahti

👍 Tavoitteet toteutuivat

👉 Tavoitteiden toteutuivat osittain

👎 Tavoitteet eivät toteutuneet

👍 Kirkastamme kaupungin arvot

👍 Vahvistamme yhteisöllisyyttä läpileikkaavalla ja laadukkaalla vuorovaikutuksella

👉 Työhyvinvointia edistävät hyvät käytännöt ovat käytössä kaikissa yksiköissä

👍 Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä

👍 Päivitämme perehdytysprosessin monitasoisia menetelmiä tarjoavaksi kokonaisuudeksi

👉 Laadimme toimenpideohjelman työnantajakuvan kehittämiseksi

👍 Luomme edellytykset TE-24 uudistuksen henkilöstön onnistuneelle siirrolle

Tukee strategian tavoitteita:

- Lahden maine hyvänä työnantajana vahvistuu
- Kaupungin henkilöstön työhyvinvointi parantuu

Tiivistelmä:

Vuonna 2024 haluttiin vahvistaa ja tukea työyhteisöä. Kaupungin yksiköissä keskusteltiin vuoden aikana päivittäistä työtä ohjaavista arvoista. Valmentavaa johtamista kehitettiin aktiivisesti osaksi organisaation toimintaa. Lisäksi verkostotilaisuuksissa esihenkilöt pääsivät jakamaan kokemuksia hyvistä käytännöistä. Toteutetut kokouskoulutukset koettiin ajankohtaisiksi ja tarpeellisiksi. Perehdytysprosessin päivitys on kerännyt kiitosta. Tavoitteisiin ei päästy kehityskeskusteluiden prosentuaalisissa tavoitteissa eikä NPS:n nousussa positiiviseksi. Kehityskeskustelujen ohjeet ja lomake on uudistettu ja uudistuksista viestimistä jatketaan. Työnantajabrändi on kehittynyt ja toimenpideohjelman työnantajakuvan kehittämiseksi on valmistunut.

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistetut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Kirkastamme kaupungin arvot (Koha + Kymp + Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Arvoja ei ole käsitelty organisaatiotasolla vuosin. Henkilöstössä on ehtinyt tapahtua paljon muutoksia.</p> <p>TAVOITE: Kirkastaa kaupungin arvot uuden kaupunginjohtajan johdolla yhdessä henkilöstön kanssa.</p> <p>Vahvistaa työkuultuuriin perustaa ja yhdistää työyhteisöjä.</p>	<p>Arvojen käsittelyyn osallistuvien määrä</p> <p>Prosessi toteutettu, kyllä/ei</p>	<p>Riittävä määrä henkilöstöä ei osallistu arvotyökentelyyn. Avainhenkilöiden poistuminen.</p>	<p>Arvotyökentelyä varten laadittiin ja jaettiin ohjeet koko kaupunkiorganisaatiolle. Kuvusimme myös videon kaupunginjohtajan kanssa kannustukseksi työyhteisöille. Arvokeskustelua käyty johdon seminaarissa 30.1.</p> <p>Perusopetuksen hallinto ja rehtorit käyneet arvokeskustelun. Opetushenkilöstön arvokeskustelut toteutettiin elokuun 2024 loppuun mennessä.</p> <p>Teatterissa on käyty arvokeskustelu ja valmisteltu strategisia tavoitteita sen pohjalta. Kaikissa sivistyksen palveluyksiköiden johtoryhmissä käytiin arvokeskustelu.</p> <p>Arvojen käsittelyyn osallistui yli 500 työntekijää. Arvoprosessin päätöstilaisuus järjestettiin kaupungintalolla loppuvuodesta 2024. Prosessiin saatiin todella laaja joukko yksiköitä ja työntekijöitä mukaan ja lopputuotoksena on luonnos arvojen sanoituksiksi.</p>
<p>Vahvistamme yhteisöllisyyttä läpileikkaavalla ja laadukkaalla vuorovaikutuksella (Koha + Kymp + Sivi)</p> 	<p>TAVOITE: Tukea toimivan vuorovaikutusilmapiiriin syntyä, jonka lopputuloksena on uskaltava, kehitys- ja kokeilu-myönteinen työyhteisö.</p> <p>Tavoitteena uudistaa kokouskäytänteitä ja tarjota kattavasti koulutusta tehokkaisiin sekä vuorovaikutuksellisiin kokouksiin (myös hybridi).</p> <p>Tavoitteena myös vahvistaa dialogista työtettä, jossa kaikilla on mahdollisuus tulla kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi.</p>	<p>TYHY-kysely: Tieto kulkee hyvin työyhteisössämme, kehitämme yhdessä uusia toimintatapoja</p>	<p>Koulutuksiin ei osallistu riittävästi henkilöstöä ja kehittämisote jää vajaaksi.</p>	<p>Tieto kulkee hyvin työyhteisössämme 2/24 3,39</p> <p>Kehitämme yhdessä uusia toimintatapoja 2/24 3,69</p> <p>Kevään 2024 aikana havaintoja on kerätty liikuntapalveluiden perusopetuksen hallinnon, asemakaavatieteen ja kehityspalveluiden kokouksista.</p> <p>Syksyn ja loppuvuoden aikana toteutettiin 2x3 moduulin koulutussarja, joihin osallistui yhteensä yli 35 henkilöä. Lisäksi on sovittu, että kaikki rehtorit koulutetaan kevään 2025 aikana. Koulutukset ovat olleet menestyksekkäitä ja NPS indeksi on ollut yli 80.</p> <p>Asemakaavayksikkö on ottanut käyttöön yhteistoiminnalliset kokouskäytännöt.</p> <p>Toiminnan kehittämistä ja laadun parantamista tehdään yhteistoiminnallisesti tiimeissä.</p> <p>Valmentavan johtamisen koulutukset käynnistetty koko kaupunkisuunnittelun vastuualueen tasolla.</p> <p>Sivistyksen johto suhtautuu vuorovaikutuskoulutukseen kannustavasti. Perusopetuksessa opetushenkilöstöä ja hallinnon henkilöstöä on osallistunut dialogikoulutuksiin.</p>
<p>Valmentavan johtamisen työkalut ovat laajassa käytössä esihenkilöillä (Koha + Kymp + Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: Esihenkilöt ovat käyneet valmentavan johtamisen koulutukset vuonna 2023.</p> <p>TAVOITE: Valmentavan johtamisen periaatteet ovat läsnä päivittäisessä johtamisessa.</p>	<p>Työhyvinvointikyselyn esihenkilö osiot.</p>	<p>Valmennuksen opit pikkuhiljaa unohtunut ja niiden käyttöönotto vaikeutuu jatkuvasti ajan myötä.</p>	<p>On järjestetty valmentavan johtamisen kertauskoulutusta ja verkostoitumismahdollisuuksia (yht. 4 tilaisuutta). Esihenkilökirjeissä julkaistiin vuoden aikana 16 lyhyttä videota valmentavan johtamisen teemoista.</p> <p>Tyhykyselyn esihenkilöosion ka 2024: 3,76 (2022: 3,79)</p> <p>Tuki ja mahdollistaa työssä onnistumiseni: 3,83 (3,88)</p> <p>Esihenkilöni kuuntelee minua: 4,01 (4,05)</p> <p>Palautteen anto: 3,61 (3,64)</p> <p>Esihenkilöni puuttuu rohkeasti epäkohtiin: 3,56 (3,60)</p> <p>Kannustus kokeilemaan: 3,77 (3,79)</p>
<p>Päivitämme perehdytysprosessin monitasoisia menetelmiä tarjoavaksi kokonaisuudeksi (Koha)</p> 	<p>TAVOITE: Yleisperehdytysohjeet olemassa. Perehdytyksellä tuetaan työntekijän onnistunutta aloitusta tehtävässä.</p>	<p>Luotu päivitetty perehdytysprosessi Kyllä / Ei</p>	<p>Yksiköt eivät miellä perehdytyksen tärkeyttä</p>	<p>Perehdytysprosessi, perehdytysuunnitelmalomake ja ohjeistus on päivitetty. Perehdytysprosessin osaksi on päivytyksen myötä tullut ennakkoperehdytys, johon liittyen on toteutettu Tervetuloa töihin Lahden kaupungille -video.</p> <p>Päivitetty perehdytysprosessi on esitelty kaikille palvelualueille ja esihenkilöille.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Palvelualueiden toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Tunnistettut riskit	Mittarin toteuma ja tehdyt toimenpiteet
<p>Työhyvinvointia edistävät hyvät käytännöt ovat käytössä kaikissa yksiköissä (Koha + Kympp + Sivi)</p> 	<p>LÄHTÖ: TYHY-kyselyjen vastausprosentti on alhainen eikä tuloksia käsitellä systemaattisesti.</p> <p>TAVOITE: Kaikkien työntekijöiden kanssa käydään kehityskeskustelut sekä työhyvinvointikyselyiden pohjalta luodaan tavoitteet yksikön työhyvinvoinnin edistämiseksi.</p>	<p>Tyhykyselyn vastausprosentti (Tavoite 70 %)</p> <p>Kehityskeskustelut käyty (Tavoite 100 %)</p> <p>Henkilökohtainen palkitseminen käytössä, kyllä/ei</p>	<p>Onko rohkeutta ja taitoa puuttua epäkohtiin ja saada työyhteisöt sitoutumaan.</p>	<p>Työhyvinvointikyselyn vastausprosentit olivat henkilöstö 67 % ja esihenkilöt 87 %. Kokonaisuutena tavoite (70 %) toteutui. Tulokset on käsitelty ja pulssikysely toteutettu lokakuussa 2024.</p> <p>Kehityskeskusteluiden ohjeet ja lomake on uudistettu ja uudistuksista on viestitty ja muistutettu keskusteluiden käymisestä. Tyhykyselyssä henkilöstöstä 21 % ja esihenkilöistä 10 % vastasi, että kehityskeskustelua ei ole käyty viimeisen vuoden aikana. Tavoite 100 % ei toteutunut.</p> <p>Henkilökohtainen palkitseminen on käytössä</p> <p>Sivi: Työhyvinvointikyselyn tulokset on käyty läpi lähes kaikissa palveluyksiköissä. Kehityskeskustelut suurimmaksi osaksi käyty.</p> <p>KYMP: Työhyvinvointikyselyn tulokset käyty vastualueen työpaikkakokouksessa läpi ja valittu kehittämiskohteet.</p> <p>Kehittämiskohteiden vastuut jaettu ja aikataulutettu.</p>
<p>Laadimme toimenpideohjelman työnantajakuvan kehittämiseksi (Koha)</p> 	<p>LÄHTÖ: 3 (eNPS vuonna 2022).</p> <p>TAVOITE: Toimenpideohjelma on valmis ja ensimmäiset toimenpiteet ovat käytössä.</p> <p>eNPS arvo nousee positiiviseksi.</p>	<p>Ohjelman valmiusaste</p> <p>Työhyvinvointikysely: eNPS (suositelluindeksi) Hakijat/avooina olut tehtävä</p>	<p>Yksittäisten toimenpiteiden vaikuttavuus ei tule esiin (toimenpiteet kohdistuvat pitkälle aikavälille).</p> <p>Kaupungilla ei ole taloudellisia resursseja tai henkilöresursseja toteuttaa ohjelmaa.</p>	<p>Työnantajamielikuvan vahvistamiseen liittyvien henkilöstöpalveluiden toimenpiteet on suunniteltu (2025–2027), ulkoinen työnantajakuva on mitattu.</p> <p>eNPS henkilöstö (02/2024): -6</p> <p>eNPS esihenkilöt (02/2024): 26</p> <p>Hakijat/avooina ollut tehtävä 13,0 (vuonna 2023 hakemuksia/tehtävä 9,9)</p>
<p>Luodaan edellytykset TE-24 uudistuksen henkilöstön onnistuneelle siirrolle (Koha)</p> 	<p>TAVOITE: Kaupungin organisaation puolesta (tilat, laitteet yms.) kaikki on valmista 1.1.2025 tapahtuvaa työllisyyspalvelujen henkilöstön siirtoa varten.</p>	<p>Muutosjohtamisen onnistuminen</p> <p>Hankesuunnitelman mukaan eteneminen.</p>	<p>TE-uudistus viivästyy valtion toimesta / Lahti saa tiedot siirtyvän henkilöstön osalta vasta loppuvuodesta 2024.</p>	<p>Yhteiset työpajat (TE + kaupunki) ja palvelusuunnittelu toteutettu. Uuden työllisyyspalvelun organisaation suunnittelu liittyi uuden Elinvoima palvelualueen valmistelun etenemiseen. Tehtäväkuvien valmistelu työ käynnistymässä tasopalkkajärjestelmän sisällön vahvistuttua.</p> <p>Konsernihallinto on tukenut työllisyyden muutoksen toteutumista. Liikkeenluovutuksella siirtyi 117 henkilöä, joiden tiedot ovat onnistuneesti palkkajärjestelmässä. Yhteistoiminta organisaatioon valmistelu. Uudet työtilat on järjestetty ja tietojärjestelmät toimivat, henkilöstöllä on tietokoneet ja puhelimet.</p>

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto (lyhenne sisältää strategia taulukoissa konsernihallinnon ja elinvoiman palvelualueen), SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

2.1.3. Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman toteutuminen

Kaupunginvaltuusto päätti (28.11.2022 § 127) käynnistää parlamentaarisen valmistelun talouden tasapaino-ohjelman laatimiseksi vuosille 2024–2026. Ohjelmassa huomioitiin valtuuston vuonna 2021 asettaman parlamentaarisen ryhmän valmistelemat ja kaupunginhallituksen päättämät (16.1.2023 § 14) periaatelinjaukset.

Kaupunginhallituksen nimeämä (30.1.2023 § 38) parlamentaarinen työryhmä valmisteli ohjelman ja 5.10.2023 kokouksessaan päätyi esittämään Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapainottamista 50 miljoonalla eurolla vuosina 2024–2027. Kaupunginhallitus hyväksyi (6.11.2023 § 376) parlamentaarisen työryhmän esityksen. Kaupunginvaltuusto päätti (27.11.2023 § 122) vuoden 2024 talousarvion yhteydessä Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmasta vuosille 2024–2027. Kaupunginhallitus päätti (15.4.2024 § 150) käynnistää uuden talouden tasapaino-ohjelman valmistelun ja kaupunginvaltuusto päätti (20.5.2024 § 63) uudesta Lahden kaupungin toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmasta.

Ohjelman mukaisesti kaupungin taloutta tasapainotetaan 50 miljoonalla eurolla vuosina 2024–2027. Ohjelmassa on määritetty euromääräiset tavoitteet toimintatulojen ja -menojen, verotulojen sekä rahoitustulojen ja -menojen osalta. Toimintatulojen kasvutavoitteeksi asetettiin miljoona euroa, toimintamenojen vähennystavoitteeksi 18,1 miljoonaa euroa, rahoitustulojen ja -menojen nettokasvutavoitteeksi 15,0 miljoonaa euroa ja verotulojen kasvutavoitteeksi 15,9 miljoonaa euroa. Tavoitteet sisältyivät vuoden 2024 talousarvion sekä vuoden 2025 talousarvion ja taloussuunnitelmavuosien 2026–2027 lukuihin. Euromääräisiä tavoitteita toteuttavista toimenpiteistä päättää toimivaltainen toimielin.

Talouden tasapaino-ohjelman lisäksi kaupunginhallitus päätti (15.4.2024 § 150), että vuoden 2024 käyttösuunnitelmat avataan. Käyttösuunnitelman muutosten avulla hillittiin menojen kasvua ja saatiin kaikissa yksiköissä ja kululajeissa aikaan säästöjä, jotka paransivat vuoden 2024 tulosta. Osa toiminnan ja talouden jarrutuksesta siirtää menopaineita tuleville vuosille, osa toteutuneista säästöistä jää pysyviksi säästöiksi.

Konsernihallinto

Konsernihallinnon osuus talouden tasapaino-ohjelman euromääräisestä tavoitteesta oli yhteensä 0,75 miljoonaa euroa vuonna 2024, jonka voidaan katsoa toteutuneen ICT-perustietotekniikan kilpailutuksen siirtymisestä huolimatta. Kokonaisuudessaan konsernihallinnon tulos parani merkittävästi talousarvioon nähden. Tuloksen parantamiseen vaikuttivat myös muut säästötoimenpiteet kuin alkuperäiseen tasapaino-ohjelmaan sisällytetyt. Alkuperäisen tasapaino-ohjelman säästötavoitteita olivat esimerkiksi:

Konsernihallinnon yhteisten palvelujen määrärahasoaa alennettiin ja ostoja vähennettiin 157 000 euroa.

Kehityspalveluissa tietojärjestelmämuutoksilla ja perustietotekniikan kilpailuttamisella tavoiteltiin 268 000 euron säästöä. Perustietotekniikan kilpailutuksesta tehtiin valitus markkinaoikeuteen ja ratkaisu saatiin heinäkuussa 2024. Hankintaa jouduttiin valmistelemaan uudelleen ja kilpailutus saadaan päätökseen vasta keuhällä 2025. Näin arvioitu 110 000 euron säästö ei vuoden 2024 aikana vielä toteutunut. Säästö toteutunee, kun kilpailutus saadaan valmiiksi. SAP-järjestelmistä luopumisen säästöt toteutuivat (118 000 euroa) ja Titania-järjestelmän kustannusten uudelleenkohdistamisella

tavoitellut säästöt toteutuivat (40 000 euroa). Lisäksi kehityspalveluissa vähennettiin tietojärjestelmämuutostusten ja prosessien kehittämisen projekteja sekä niihin liittyviä palvelujen ostoja 114 000 eurolla.

Hallintopalveluissa toimintaa tehostettiin 100 000 euron säästöillä pääosin henkilöstökustannuksista.

Tilakeskuksessa jatkettiin vuonna 2022 aloitettua energiansäästöohjelmaa, jolla pyrittiin muun muassa kompensoimaan jatkunutta energianhinnan nousua etenkin kaukolämmön osalta. Kiinteistökannan salkutus päivitettiin ja salkutusta täsmennettiin vuokrakohteiden osalta. Tilakeskuksessa taloutta tasapainotettiin energiatehokkuustoimenpiteillä, onnistuneilla sähköenergian hinnan kiinnityksillä sekä ylläpidon vuosikorjaustöiden vähentämisellä. 100 000 euron säästötavoitteessa onnistuttiin.

Konsernihallinto toteuttaa tasapaino-ohjelman rahoitustulojen ja -menojen kokonaisuuden tavoitetta 15,0 miljoonan euron nettoparannuksesta vuoteen 2027 mennessä. Päiviteissä talouden tasapaino-ohjelmassa euromääräisiä tavoitteita ei kohdentunut vuodelle 2024, mutta toimenpiteitä pystyttiin käynnistämään. Lainakantaa pienennettiin 64,0 miljoonaa euroa ja vuodelle 2024 suunniteltu lainannosto 30 miljoonaa euroa jätettiin toteuttamatta. Näillä toimenpiteillä saavutettiin 4,0 miljoonan euron korkosäästö. Kassatalletuksilla saavutettiin 7,3 miljoonan euron korkotuotot. Kaupunginvaltuuston (11.12.2023 § 130) hyväksymiin rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteisiin pohjautuva sijoitussuunnitelma laadittiin ja siitä päätettiin kaupunginhallituksessa (5.2.2024 § 56). Kaupunginhallitus päätti (23.9.2024 § 329) ulkoistaa varainhoidon täyden valtakirjan mallilla ja päätti sijoitettavan varallisuuden määräksi 30–50 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan käynnistämistä varten kilpailutettiin yhteistyökumppani toteuttamaan varainhoidon kilpailutusta. Kilpailutus toteutetaan alkuvuodesta 2025 ja tavoitteena on käynnistää sijoitussuunnitelman mukainen sijoitustoiminta syksyllä 2025.

Elinvoiman palvelualue

Elinvoiman palvelualueen osuus talouden tasapaino-ohjelman euromääräisestä tavoitteesta oli yhteensä 50 000 euroa vuonna 2024. Kasvupalvelujen strategisten kehittämiskohteiden määrärahasoaa alennettiin ja avustuksia vähennettiin 50 000 euroa. Muilta osin palvelualueen toimintaa johdettiin ja toteutettiin kaupungin taloustilanne huolellisesti huomioiden ja toiminnan vaikuttavuutta vahvistaen.

Sivistyksen palvelualue

Sivistyksen palvelualueen osuus talouden tasapaino-ohjelman euromääräisestä tavoitteesta oli 257 500 euroa vuonna 2024. Palvelualueen talouden tasapainottamisen toimenpiteet muodostuvat palveluverkon sekä palvelujen laatutason tarkastelusta, toiminnan tehostamisen toimenpiteistä ja tulojen kasvattamisesta. Talousarvioon sisältyneet tasapainottamisen tavoitteet ja toimenpiteet saavutettiin ja joitakin toimenpiteitä toteutettiin etupainotteisesti. Sivistyspalveluiden palvelualueen 2024 tilinpäätös on ylijäämäinen.

Lasten ja nuorten kasvun yhteiset talouden tasapainottamisen toimenpiteet toteutettiin iltapäivätoiminnan säästöillä. Varhaiskasvatuspalveluissa toteutettiin tavoitteiden mukaisesti muutokset vuorohoidon sekä avoimen varhaiskasvatuksen palvelurakenteeseen. Perusopetukselle ei alun perin ollut kohdennettu säästövelvoitteita vuodelle 2024, mutta vuoden 2025 säästövelvoitteiden toteuttamiseksi toimenpiteitä

aloitettiin jo syksyllä 2024. Lisäksi myöhemmin vuodelle 2024 asetettiin talouden tasapainotusvelvoite, joka toteutui. Nuorisopalveluiden talouden tasapainottamisen tavoite vähentää tarvikkehankintoja toteutui.

Lukiopalveluissa talouden tasapainottamisen toimenpiteet saavutettiin vähentämällä opintojaksoja ja karsimalla kuluja. Wellamo-opiston kurssimaksutuloja pystyttiin lisäämään. Kirjasto- ja tietopalveluissa sekä osallisuus ja hyvinvointipalveluissa pystyttiin vähentämään palvelu- ja materiaalihankintoja.

Liikuntapalvelujen talouden tasapainottamisen tavoitteeseen päästiin sovitusti lisäämällä liikuntapalveluiden tuloja, jossa onnistuttiin yli tavoitteen. Uimahallien kävijämäärä kasvoi ja pääsymaksujen tulot kasvoivat ennakoitua enemmän. Kaupunginmuseon talouden tasapainottamisen tavoite vähentää ostopalveluja palkkaamalla vartijoiden tilalle keskusteluoppaita saavutettiin. Kaupunginmuseon määrärahat kuitenkin ylittyivät tulojen jäätyä budjetoitua vähäisemmäksi ja kokoelmiin liittyvän ennakoimattoman menoerän toteutuessa. Kaupunginorkesteri nosti pääsylippujen hintoja ja myi lippuja ennakoitua enemmän. Orkesteri ylitti tulotavoitteen ja teki ylijäämäisen tuloksen. Teatterin talouden tasapainottamisen tavoitteet eivät toteutuneet, koska tulotavoitteita ei saavutettu. Lippukulokertymä jäi odotettua alhaisemmaksi, koska asiakasmäärät eivät vielä palautuneet koronapandemiaa edeltävälle tasolle.

Kaupunkiympäristön palvelualue

Kaupunkiympäristön palvelualueen osuus talouden tasapaino-ohjelman euromääräisestä tavoitteesta oli 100 000 euroa vuonna 2024. Tavoite saavutettiin. Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelmalla tavoiteltiin tuottavuushyötyjä vuonna 2024 kaupunkiympäristön palvelualueella muun muassa seuraavassa kuvatuin toimenpitein.

Kaupunkisuunnittelussa toimintojen uudelleenjärjestelyillä sekä eläkejärjestelyillä saavutettiin kahden henkilötyövuoden säästö. Sähköistä asiakirjojen myyntipalvelua ja sähköistä asiointia laajennettiin ottamalla käyttöön Kiinteistöväihdännän palvelu, mikä osaltaan mahdollistaa jatkossa asiakkaille entistäkin joustavammat palvelut. Samalla se osaltaan edesauttaa yhden henkilövuoden vähennystä vastaisuudessa, vaikkakin tietyt toimenpiteet jäävät vielä manuaalisesti tehtäviksi. Maksuja ja taksoja tarkistettiin noin viisi prosenttia 13.11.2024 lähtien. Tonttien hinnoista tarkistusvuorossa olivat teollisuus- ja yritystonttien yöhykehinnat, joiden kohdalla korotukset olivat suuruudeltaan noin viisi prosenttia. Korotusten vaikutus tulokertymään on vähäinen.

Maksullisen kadunvarsipysäköinnin osalta tehtiin päätöksiä niin, että maksulliset alueet laajenivat ja maksutavoista

poistetaan käteismaksaminen. Vaikutukset toteutuvat vuoden 2025 alusta lähtien. Yleisten alueiden kunnossapidettävästä palveluverkosta tehtiin karsintapäätös ja samalla tarkennettiin pääasiassa talvikunnossapidon tuotteiden laatutasoa. Laatutasomuutosten tavoitteena on menojen säästöt, vaikutukset toteutuvat pääosin vuonna 2025. Ulkovalaistuksen muutoksia toteutui aiempien päätösten perusteella kausivaloissa, valaistuksen sammutusten aikaistamisissa ja korvaamalla elohopea- sekä suurpainainenatriumvalaistusta led-tekniikalla. Ulkovalaistuksen muutoksilla arvioidaan säästöjä syntyneen vuoden 2024 aikana n. 250 000 euron edestä. Ulkotarjoilu-, venepaikkojen sekä muiden yleisten alueiden taksoja korotettiin 1.1.2024 lähtien.

Vuonna 2024 aloitettiin valmistelu hulevesimaksun mahdollista käyttöönottoa varten.

Joukkoliikenteessä tehtiin vuoden 2024 aikana pieniä, mutta kustannustehokkuutta parantavia linjastollisia muutoksia. Myös kustannusindeksien kääntyminen laskusuuntaan auttoi joukkoliikenteen suunniteltujen menojen hillitsemisessä. Ylimääräiset ja odottamattomat kustannukset kuitenkin nostivat joukkoliikenteen menoja edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2024 toteutuneet liikenteen ostot olivat noin 23,4 miljoonaa euroa.

Vuoden 2024 lipputulot olivat noin 12,2 miljoonaa euroa, joka on noin 0,1 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2023. Vuonna 2023 tammi-huhtikuussa joukkoliikenteen arvonlisävero oli 0 prosenttia, joka vaikutti joukkoliikenteen lipputuloihin positiivisesti. Vuoden 2023 alv-korjattu lipputulo oli noin 11,9 miljoonaa euroa. Elokuussa 2024 tehtiin maltillinen lippuhintojen korotus, jolla tavoiteltiin tulojen nousua ja sitä kautta parempaa nettotulosta laskematta palvelutasoa. Vuoden jälkimmäisen puoliskon matkustajamäärät jäivät hieman vuoden 2023 tasosta. Sama suuntaus havaittiin myös muilla kaupunkiseuduilla. Heikommasta vuoden jälkimmäisestä puolikkaasta huolimatta joukkoliikenteessä tehtiin uusi matkustajamääräennätys. Jatkuvasti lisääntyvät matkustajamäärät aiheuttavat tietyillä alueilla merkittäviä aikataulu- ja kapasiteettihaasteita, joita vuoden 2024 loppupuolella pyrittiin ratkomaan mahdollisimman kustannustehokkain keinoin, muun muassa aikatauluja ja kalustokiertoja muuttamalla.

Muutokset joukkoliikenteen kustannusrakenteissa tapahtuvat melko hitaasti ja tulevien vuosien osalta menojen vähentämistoimenpiteet on jo aloitettu muun muassa tehostamalla edelleen linjastoa sekä huomioimalla taloussuunnitelman mukaiset säästötavoitteet helmikuun lopulla 2025 päättyvän kilpailutuksen suunnittelussa. Vuoden 2025 alussa joukkoliikenteen lippuhinnoitteluun tehtiin muutoksia, joilla pyritään kasvattamaan joukkoliikenteen lipputulota ja lisäämään säännöllistä matkusta.

2.2. Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

2.2.1. Sitovuus

Kaupunginvaltuusto hyväksyi talousarviossa kaupungin sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Käyttötalouso- sassa valtuustoon nähden sitovaksi tasoksi on määritelty bruttoperiaatteella määräraha ja tuloarvio tai nettoperiaatteella toimintakate. Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot on budjetoitu erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus on määritelty nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Taseyksiköiden osalta sitovaksi tasoksi on määritelty tilikauden yli-/alijäämä.

Käyttötalouso- sosa (sitova taso)	Sitovuus
Konsernihallinnon palvelualue (31.5.2024 asti)	
Konsernipalvelut-vastuualue	tuloarvio ja määräraha
Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue	
Elinvoimapa- palvelut	toimintakate
Työllisyys- palvelut	toimintakate
Tarkastustoimi	tuloarvio ja määräraha
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Taseyksikkö	
Lahden Tilakeskus	tilikauden ylijäämä (alijäämä) ilman käyttöomai- suuden myyntivoittoa ja -tappioita
Konsernihallinto (1.6.2024 alkaen)	
Kaupunginvaltuusto ja -hallitus, kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue	tuloarvio ja määräraha
Tarkastustoimi	tuloarvio ja määräraha
Taseyksikkö	
Lahden Tilakeskus	tilikauden ylijäämä (alijäämä) ilman käyttö- omaisuuden myyntivoittoa ja -tappioita
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Elinvoiman palvelualue (1.6.2024 alkaen)	
Kasvupalvelut-vastuualue	toimintakate
Työllisyyspalvelut-vastuualue	toimintakate
Sivistyksen palvelualue	
Palvelualueen yhteiskustannukset	toimintakate
Lasten ja nuorten kasvun vastuualue	tuloarvio ja määräraha
Osallisuuden ja tiedon vastuualue	
Osaaminen	tuloarvio ja määräraha
Wellamo-opisto	toimintakate
Osallisuus	tuloarvio ja määräraha
Liikunnan ja kulttuurin vastuualue	
Liikunta ja kulttuuri	tuloarvio ja määräraha
Kaupunginmuseo	toimintakate
Kansainväliset urheilutapahtumat	toimintakate
Taseyksikkö	
Lahden kaupunginorkesteri	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Lahden kaupunginteatteri	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Kaupunkiympäristön palvelualue	
Palvelualueen yhteiskustannukset	toimintakate
Kaupunkisuunnittelun, kaupunkitekniikan ja rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueet yhteensä	tuloarvio ja määräraha
Joukkoliikenne	toimintakate
Tuloslaskelmaosa (sitova taso)	Sitovuus
Korkotulot ja -menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja -menot	nettoarvio
Investointiosa (sitova taso)	Sitovuus
Kiinteä omaisuus	investointimenot
Talonrakennus	investointimenot
Julkinen käyttöomaisuus	investointimenot
Irtain omaisuus	investointimenot
Arvopaperit ja osuudet	investointimenot
Rahoitusosa (sitova taso)	Sitovuus
Antolainat	ei sitova
Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset, lainat	ei sitova

2.2.2. Käyttötalouden toteutuminen

2.2.2.1. Konsernihallinnon palvelualue (31.5.2024 asti)

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	2 547,7	0,0	2 547,7	2 547,7	0,0
Menot	29 174,1	1 100,0	30 274,1	30 274,1	0,0
Toimintakate	-26 626,4	1 100,0	-27 726,4	-27 726,4	0,0

Luvut eivät sisällä Lahden Tilakeskusta eivätkä käyttöomaisuuden myyntivoitoja ja -tappioita

Organisaatiomuutoksen takia konsernihallinnon palvelualue toimi 31.5.2024 asti, jonka jälkeen se jakautui konsernihallintoon ja elinvoiman palvelualueeseen.

Konsernihallinnon palvelualueen päätöksentekoelementteinä toimivat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, elinvoima- ja työllisyysjaosto sekä konserni- ja tilajaosto.

Konsernihallinnon palvelualueeseen kuuluivat konsernipalvelu -vastuualue, elinvoima- ja työllisyyspalvelu -vastuualue, Lahden Tilakeskus -taseyksikkö sekä suoraan kaupunginjohtajan alaiset viestintäpalvelu-palveluyksikkö ja sisäinen tarkastus. Tarkastustoimi toimi itsenäisesti osana konsernihallinnon palvelualueita. Lisäksi konsernihallintoon sisältyi tuloarvio käyttöomaisuuden myyntivoitoista.

Konsernipalvelut -vastuualue

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	127,1	0,0	127,1	127,1	0,0
Menot	15 787,0	1 100,0	16 887,0	16 887,0	0,0
Toimintakate	-15 660,0	1 100,0	-16 759,9	-16 759,9	0,0

Konsernipalvelut -vastuualue toimi osana konsernihallinnon palvelualueita 31.5.2024 asti. Konsernipalvelujen vastuualueelle kuuluivat seuraavat kaupungin päätöksentekoelementit: kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, elinvoima- ja työllisyysjaosto sekä konserni- ja tilajaosto.

Virkaorganisaatio koostui seuraavista toiminnoista ja palveluyksiköistä: kaupunginjohtaja ja sen suorassa alaisuudessa oleva viestintäpalvelut sekä konsernipalvelujen hallinto-, henkilöstö-, kehitys-, laki-, omistajaohjaus- ja talouspalvelujen palveluyksiköt.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue, elinvoimapalvelut

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 914,0	0,0	1 914,0	1 914,0	0,0
Menot	3 699,1	0,0	3 699,1	3 699,1	0,0
Toimintakate	-1 785,0	0,0	-1 785,1	-1 785,1	0,0

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue, elinvoimapalvelut toimi osana konsernihallinnon palvelualueita 31.5.2024 asti. Elinvoimapalvelut vastaa elinkeino yhteistyöstä, tapahtumatoiminnasta, ympäristökehityksestä, korkeakoulu yhteistyöstä, innovaatio- ja hanketoiminnasta, maahanmuuttotyöstä ja kansainvälisistä asioista. Palveluyksikkö huolehtii edunvalvonnasta ja sidosryhmä yhteistyöstä ja edistää kaupungin elinvoimaisuutta sekä tulevaisuuden kasvun edellytyksiä.

Elinvoimapalvelujen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä kehitysyhtiöiden, korkeakoulujen ja muiden kumppanuuksien avulla. Palveluyksikkö rahoittaa strategisesti ja elinvoimapolitiisesti merkittävää alueellista kehittämistoimintaa, hankkeita ja tapahtumia. Määrärahavaraus sisältää rahoitusosuudet Lahden seudun kehitys LADEC Oy:lle, Lahden seutu - Lahti Region Oy:lle ja yliopistotoiminnalle.

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue, työllisyyspalvelut

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	506,6	0,0	506,6	506,6	0,0
Menot	9 541,5	0,0	9 541,5	9 541,5	0,0
Toimintakate	-9 034,9	0,0	-9 034,9	-9 034,9	0,0

Elinvoima- ja työllisyyspalvelut -vastuualue, työllisyyspalvelut toimi osana konsernihallinnon palvelualueetta 31.5.2024 asti. Työllisyyspalvelut-palveluyksikkö vastaa Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilusta ja tuottaa lakisääteiset palvelut kuntakokeilun eri asiakasryhmille Lahdessa. Työllisyystoimissa painotetaan työnhakijoille suunnattujen tukitoimenpiteiden vaikuttavuutta ja joustavia yhteistyömalleja eri toimijoiden kesken. Kuntakokeilun asiakaspalveluprosessissa painotetaan työnhaun vahvaa alkua pohjoismaisen palvelumallin

mukaisesti ja asiakkaiden nopeaa ohjautumista työllistämistä edistävien palvelujen piiriin. Työllisyyden tukitoimilla tavoitellaan työnhakijoiden sijoittumista työmarkkinoille tai tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämä edellyttää kuntakokeilussa yritysasiakkaiden rekrytointiin liittyvien palvelujen kehittämistä ja oppilaitosyhteistyön tiivistämistä. Työllisyyden kuntakokeilut jatkuvat 31.12.2024 saakka, jolloin TE-palvelut siirtyvät valtiolta paikallistasolle kuntiin tai kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille (työllisyysalueet).

Tarkastustoimi

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	146,5	0,0	146,5	146,5	0,0
Toimintakate	-146,5	0,0	-146,5	-146,5	0,0

Tarkastustoimi toimi itsenäisenä osana konsernihallinnon palvelualueetta 31.5.2024 asti. Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Niiden toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta, mikä on huomioitu myös kuntalaissa (410/2015). Sen mukaan tarkastuslautakunta valmistelee kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi

hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kaupunginhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Määrärahavarauus (ei valtuustoon nähden sitova)

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot on esitetty kokonaisuudessaan kohdassa 2.2.2.2. Konsernihallinto (1.6.2024 alkaen).

2.2.2.2. Konsernihallinto (1.6.2024 alkaen)

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	9 659,6	1 800,0	11 459,6	12 119,0	659,4
Menot	32 510,4	-5 000,0	27 510,4	22 010,5	5 499,8
Toimintakate	-22 850,8	-6 800,0	-16 050,8	-9 891,5	6 159,2

Luvut eivät sisällä Lahden Tilakeskusta. Luvut sisältävät käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot koko vuoden osalta.

Konsernihallinto aloitti toimintansa 1.6.2024.

Kaupunginvaltuusto on kaupungin ylin toimielin, jonka vahvaa asemaa kuntalaki (410/2015) korostaa. Kaupunginhallitus vastaa hallinnosta ja taloudesta sekä valmistelee valtuustossa käsiteltävät asiat.

Organisaatiomuutoksen jälkeen 1.6.2024 alkaen konsernihallintoon kuuluvat talouden näkökulmasta seuraavat kaupungin päätöksentekuelimet: kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, kaupunginhallituksen elinvoima- ja työllisyysjaosto sekä

konserni- ja tilajaosto. Lisäksi konsernihallintoon kuuluu organisatorisesti kaupunginjohtaja ja tarkastustoimi. Lisäksi konsernihallintoon sisältyy tuloarvio käyttöomaisuuden myyntivoitoista.

Konsernihallinnon vastuualueen organisaatio koostuu seuraavista palveluyksiköistä: hallinto-, henkilöstö-, kehitys-, laki-, viestintä, omistajaohjaus- ja talouspalvelujen palveluyksiköt. Lisäksi konsernihallinnon vastuualueelle kuuluu taseyksikkö Lahden Tilakeskus.

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus, kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue**Sitova määräraha ja tuloarvio**

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	7 539,6	200,0	7 739,6	7 922,8	183,2
Menot	32 266,3	-5 000,0	27 266,3	21 711,2	5 555,0
Toimintakate	-24 726,6	-5 200,0	-19 526,6	-13 788,4	5 738,2

Luvut eivät sisällä Lahden Tilakeskusta

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus, kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue 1.6.2024 alkaen.

Konsernihallinnon määrärahavaraus sisältää virkaorganisaation lisäksi kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen sekä kaupunginjohtajan kustannukset. Kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen määrärahat sisältävät vaalien järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sekä määrärahat jaostojen ja toimikuntien toiminnan järjestämiseen.

Konsernihallinnon vastuualue vastaa kaupungin keskitetyistä toimisto- ja asiantuntijatehtävistä sekä toimitilahallinnosta.

Vastuualueeseen kuuluvat kaupunkitasoisesti toimivat palveluyksiköt: talouspalvelut, kehityspalvelut, henkilöstöpalvelut, kaupunginkanslia, lakipalvelut, omistajaohjauspalvelut, viestintäpalvelut sekä Lahden Tilakeskus. Vastuualue toimii suoraan kaupunginhallituksen alaisuudessa ja lisäksi Lahden Tilakeskus kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaoston alaisuudessa. Jaosto käsittelee myös konsernin omistajaohjauksen asiat.

Tarkastustoimi**Sitova määräraha ja tuloarvio**

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	244,1	0,0	244,1	241,3	2,8
Toimintakate	-244,1	0,0	-244,1	-241,3	2,8

Tarkastustoimi 1.6.2024 alkaen.

Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Niiden toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta, mikä on huomioitu myös kuntalaissa (410/2015). Sen mukaan tarkastuslautakunta valmistelee kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kaupunginhallitus voi

poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot (koko vuoden osalta)**Määrärahavaraus (ei valtuustoon nähden sitova)**

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	2 120,0	1 600,0	3 720,0	4 196,2	476,2
Menot	0,0	0,0	0,0	58,0	-58,0
Toimintakate	2 120,0	1 600,0	3 720,0	4 138,2	418,2

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot 1.1.2024 alkaen. Tulot muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja menot mahdollisista myyntitappioista. Käyttöomaisuuden

myyntivoitot ja -tappiot eivät ole kaupunginvaltuustoon nähden sitovia.

2.2.2.4. Elinvoiman palvelualue (1.6.2024 alkaen)

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 264,7	1 278,6	2 543,2	3 142,8	599,6
Menot	26 773,9	-621,4	26 152,5	23 185,4	2 967,2
Toimintakate	-25 509,2	1 900,0	-23 609,3	-20 042,5	3 566,8

Elinvoiman palvelualue on Lahden kaupungin uusi palvelualue 1.6.2024 alkaen. Palvelualueeseen kuuluu kaksi vastuualuetta: kasvupalvelut (ent. elinvoimapalvelut) ja työllisyyspalvelut. Näillä on talousarviossa omat sitovuustasonsa, joiden sitouvuksista vastaa elinvoima- ja työllisyysjaosto.

Elinvoiman palvelualue toteuttaa Lahden kaupungin strategiaa ja rakentaa tulevaisuuden Lahtea. Palvelualue toimeenpanee kaupungin elinvoima- ja työllisyyspolitiikkaa luomalla kaupunkiin uusia kasvun mahdollisuuksia ja edistämällä työllisyyttä yhdessä yritysten, oppilaitoksien sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Kasvupalvelut -vastuualue

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	144,9	1 216,6	1 361,5	1 804,2	442,7
Menot	9 115,3	-683,4	8 431,9	7 041,1	1 390,8
Toimintakate	-8 970,4	1 900,0	-7 070,5	-5 236,9	1 833,5

Kasvupalvelut vastaa elinkeino-yhteistyöstä, korkeakoulu- ja oppilaitosyhteistyöstä, ympäristökehityksestä, tapahtumatoiminnasta, innovaatio- ja hanketoiminnasta, suurten hankkeiden koordinoimisesta, maahanmuuttotyöstä ja kansainvälisistä asioista. Palveluyksikkö huolehtii edunvalvonnasta ja sidosryhmäyhteistyöstä ja edistää kaupungin elinvoimaisuutta sekä tulevaisuuden kasvun edellytyksiä.

Kasvupalvelujen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä kehitysyhtiöiden, korkeakoulujen ja muiden kumppanuuksien avulla. Vastuualue rahoittaa strategisesti ja elinvoimapolitiittisesti merkittävää alueellista kehittämistoimintaa, hankkeita ja tapahtumia. Määrärahavaraus sisältää rahoitusosuudet Lahden seudun kehitys LADEC Oy:lle, Lahden seutu – Lahti Region Oy:lle ja yliopistotoiminnalle.

Työllisyyspalvelut -vastuualue

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 119,8	62,0	1 181,8	1 338,6	156,9
Menot	17 658,6	62,0	17 720,6	16 144,2	1 576,4
Toimintakate	-16 538,8	0,0	-16 538,8	-14 805,6	1 733,3

Työllisyyspalvelut-vastuualue vastaa Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilusta ja tuotti lakisääteiset palvelut kuntakokeilun eri asiakasryhmille Lahdessa. Työllisyystoimissa painotetaan työnhakijoille suunnattujen tukitoimenpiteiden vaikutavuutta ja joustavia yhteistyömalleja eri toimijoiden kesken. Kuntakokeilun asiakaspalveluprosessissa painotetaan työhaun vahvaa alkua pohjoismaisen palvelumallin mukaisesti ja asiakkaiden nopeaa ohjautumista työllistämistä edistävien palvelujen piiriin. Työllisyyden tukitoimilla tavoitellaan

työnhakijoiden sijoittumista avoimille tai tuetuille työmarkkinoille tai tutkintoon johtavaan koulutukseen. Tämä edellyttää kuntakokeilussa yritysasiakkaiden rekrytointiin liittyvien palvelujen kehittämistä ja oppilaitosyhteistyön tiivistämistä. Työllisyyden kuntakokeilut jatkuvat 31.12.2024 saakka, jonka jälkeen TE-palvelut siirtyvät valtiolta paikallistasolle kuntiin tai kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille (työllisyysalueet).

2.2.2.5. Sivistyksen palvelualue

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	18 109,2	0,0	18 109,2	20 140,9	2 031,7
Menot	300 343,7	945,8	301 289,5	297 484,8	3 804,7
Toimintakate	-282 234,5	-945,8	-283 180,3	-277 343,9	5 836,4

Luvut eivät sisällä Lahden kaupunginorkestera ja Lahden kaupunginteatteria

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, kulttuuri- ja liikuntapalvelujen järjestämisestä ja kehittämistä sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittämistä ja terveyden edistämisestä. Palvelualue vastaa edellä mainittujen asioiden suunnittelusta, valmistelusta, toimeenpanosta ja seurannasta. Palvelualueen palveluilla edistetään kaupunkilaisten hyvinvointia, elämänhallintaa, oppimista ja osallisuutta sekä kaupunkiseudun vetovoimaisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointityö on palvelualueen keskeinen painopistealue.

Sivistyksen palvelualueen päätöksenteko tapahtui kahdessa lautakunnassa. Sivistyslautakunta päättää palvelualueen yhteiskustannusten, lasten ja nuorten kasvun vastualueen sekä osallisuuden ja tiedon vastuualueelle kuuluvien lukio-koulutuspalvelujen ja Wellamo-opiston asioista. Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää liikunnan ja kulttuurin vastualueen sekä osallisuuden ja tiedon vastualueen osalta kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin palveluyksiköiden asioista. Lisäksi hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuuteen kuuluvat Lahden kaupunginorkestri ja Lahden kaupunginteatteri.

Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	4 544,0	0,0	4 544,0	4 920,1	376,1
Menot	5 934,5	-9,9	5 924,6	6 062,2	-137,6
Toimintakate	-1 390,5	9,9	-1 380,6	-1 142,0	238,6

Sivistyksen palvelualueetta johtaa sivistysjohtaja ja palvelualueen hallinnolliset tukipalvelut tuotetaan konsernihallinnossa. Palvelualueen yhteisenä resurssina toimii seudullinen kehittämissyksikkö, joka vastaa seudun sivistyspalvelujen

koordinoinnista ja kuntien yhteistyöverkoston ylläpitämisestä. Sivistystoimen kehittämissuunnitelmalla tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Lasten ja nuorten kasvun vastualue

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	8 310,1	0,0	8 310,1	9 508,1	1 198,0
Menot	216 308,5	679,8	216 988,3	214 301,9	2 686,4
Toimintakate	-207 998,4	-679,8	-208 678,2	-204 793,8	3 884,4

Lasten ja nuorten kasvun vastualue sisältää varhaiskasvatuspalvelujen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen palveluyksikköjen käyttömenot. Lisäksi vastuualuetta koskevat yhteiset kustannukset, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä maahanmuuttajaopetuksen käyttömenot on keskitetty lasten ja nuorten kasvun yhteiskustannuksiin. Vastualueen yhteinen palvelutuotanto lisää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Vastualueen keskeisinä tehtävinä ovat hyvinvointityön edistäminen kaupunkitasolla sekä palveluyksiköiden yhteisten prosessien ja alueellisen yhteistyön kehittäminen ja koordinointi. Lasten ja nuorten kasvun vastualueen toimijoiden yhteistyö toteutuu ydinprosessien mukaisesti. Ydinprosessit ovat:

1. Hyvä oppiminen ja kasvu
2. Osallisuus ja yhteisöllisyys
3. Hyvinvointi ja turvallisuus

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti.

Perusopetuspalvelut huolehtii kaupungin perusopetuksesta ja osaltaan esiopetuksesta sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti.

Nuorisopalvelut edistää nuorten hyvinvointia yhteisöllisellä ja yksilöllisellä tuella ja toiminnalla.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue

Osallisuuden ja tiedon vastuualueeseen kuuluvat lukiokoulutuspalvelut, kirjasto- ja tietopalvelut, osallisuus ja hyvinvointipalvelut sekä Wellamo-opisto. Vastuualue jakautuu kolmeen eri sitovaan tasoon: osaaminen (lukiokoulutus), Wellamo-opisto sekä osallisuus (kirjasto- ja tietopalvelut sekä osallisuus ja hyvinvointi). Sivistyslautakunta päättää lukiokoulutuksen ja Wellamo-opiston asioista ja hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta päättää kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin asioista.

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen toiminnalla pyritään edistämään erilaisia kansalaisvalmiuksia, kuten tietoyhteiskunnan vaatimia kansalaistaitoja, monikulttuurisessa ympäristössä toimimista ja elinikäisen oppimisen taitoja. Lisäksi vastuualueella koordinoidaan hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyötä kaupungissa sekä yhteensovitetaan toimia muiden toimijoiden kanssa. Vastuualueen yksiköt toimivat myös maakunnallisina kehittäjinä.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osaaminen

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	33,6	0,0	33,6	118,9	85,3
Menot	20 882,4	61,5	20 943,9	21 101,9	-158,0
Toimintakate	-20 848,8	-61,5	-20 910,3	-20 983,1	-72,8

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen osaaminen-sitovuustasoon kuuluu lukiokoulutuspalvelut ja sen määrärahat sisältävät osaamisen avustukset. Lahden kaupungin lukiokoulutus järjestää toisen asteen koulutusta, jonka tavoitteena on monipuolisen jatko-opintokelpoisuuden saavuttaminen.

Poikkeamat sitovuustasossa

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen osaaminen-sitovuustason toimintakulut ylittivät talousarvion 158 038 euroa. Ylitys johtui korona-avustukseen liittyvien henkilöstökulujen ylityksestä. Sitovuustason tuloarvio ylittyi 0,1 miljoonaa euroa, mikä osittain kattaa määrärahojen ylitystä. (Sivistyslautakunta 11.2.2025 § 15)

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, Wellamo-opisto

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 276,7	0,0	1 276,7	1 326,6	49,9
Menot	4 456,8	20,0	4 476,8	4 194,2	282,6
Toimintakate	-3 180,1	-20,0	-3 200,1	-2 867,6	332,5

Wellamo-opisto tarjoaa mahdollisuuden paikalliseen vapaan sivistystyön lain mukaiseen opiskeluun. Opisto järjestää toiminta-alueensa asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden

omaehtoiseen ja monipuoliseen oppimiseen sekä itsensä kehittämiseen eri aineissa. Lahdessa toimiva Taide- ja muotoilukoulu Taika kuuluu hallinnollisesti Wellamo-opistoon.

Osallisuuden ja tiedon vastuualue, osallisuus

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	512,5	0,0	512,5	589,0	76,5
Menot	9 440,3	42,4	9 482,7	8 747,4	735,3
Toimintakate	-8 927,8	-42,4	-8 970,2	-8 158,4	811,8

Osallisuuden ja tiedon vastuualueen osallisuus-sitovuustasoon sisältää kirjasto- ja tietopalvelujen sekä osallisuuden ja hyvinvoinnin palveluyksiköt. Yksiköiden päätöksenteosta vastaa hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta.

Lahden kaupunginkirjasto edistää ja tukee kirjastolain mukaisesti kuntalaisten hyvinvointia, osaamista ja osallisuutta. Kirjasto tarjoaa sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös omatoimi-

käyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-ai-kaan.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin tehtävänä on kehittää osallisuuden ja hyvinvoinnin toimintakulttuuria kaupunkitasoisesti sekä toteuttaa ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimintaohjelman mukaisia toimenpiteitä yhteistyössä kaupungin toimijoiden, hyvinvointialueen toimijoiden, asukkaiden ja kolmannen sektorin kanssa.

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueen palveluyksiköitä ovat liikuntapalvelut, kaupunginmuseo, toimintayksikkönä toimiva kulttuuripalvelut sekä taseyksikköinä toimivat Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri.

Vastuualue jakautuu viiteen eri sitovaan tasoon: liikunta- ja kulttuuri (kulttuuripalvelut ja liikuntapalvelut), kaupunginmuseo, kansainväliset urheilutapahtumat ja erillisinä tase-

yksikköinä toimivat Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Vastuualueen yksiköt kuuluvat hyvinvoinnin- ja vapaa-ajan lautakunnan alaisuuteen. Vastuualueella vahvistetaan Lahden elinvoimaa, vetovoimaisuutta ja tunnettavuutta yksiköiden toiminnan kautta, hankkeiden avulla sekä tukemalla lahtelaisia liikunta- ja kulttuuritoimijoita eri tavoin.

Liikunta ja kulttuuri vastuualue, liikunta ja kulttuuri

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	2 062,8	0,0	2 062,8	2 531,1	468,3
Menot	34 696,3	99,7	34 796,0	34 373,6	422,4
Toimintakate	-32 633,5	-99,7	-32 733,2	-31 842,5	890,7

Luvut sisältävät kaupunginteatterille ja kaupunginorkesterille myönnetyt avustukset

Liikunta- ja kulttuuripalvelujen määrärahat sisältävät Lahden kaupunginteatterin ja Lahden kaupunginorkesterin toimintaan liittyvät määräraha-avustukset sekä Lahden konsertitalon sivistyspalvelujen vastuulla olevien tilojen kustannukset.

Kulttuuripalvelujen tehtävänä on järjestää kulttuuripalveluja lahtelaisille, koordinoida yleistä kulttuuritoimintaa sekä toteuttaa osaltaan kaupungin ja toimialan strategisia tavoitteita.

Liikuntapalvelujen ydintehtävänä on edistää lahtelaisten terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntapalvelut huolehtivat hallinnassaan olevien liikuntapaikkojen kunnossapidosta. Yksikkö luo liikunta- ja urheilutoiminnalle edellytyksiä. Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja terveyttä. Lahden kaupungin strategisena tavoitteena on edistää kuntalaisten aktiivista elämäntapaa.

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kaupunginmuseo

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	1 369,5	0,0	1 369,5	1 147,1	-222,4
Menot	8 300,1	52,8	8 352,9	8 379,7	-26,8
Toimintakate	-6 930,6	-52,8	-6 983,4	-7 232,6	-249,2

Lahden kaupunginmuseo toimii Päijät-Hämeen alueellisena vastuumuseona ja hoitaa alueen kulttuuriympäristöä koskevat viranomaistehtävät sekä neuvoo ja opastaa korjausrakentamiseen, alueelliseen taidemuseotyöhön ja paikallismuseotyöhön liittyvissä asioissa.

Kaupunginmuseo panostaa neljään vahvaan museobrändiin (Malva, Hiihtomuseo, Historiallinen museo sekä Radio ja tv -museo Mastola). Museon erikoisalut ovat Lahden ja Päijät-Hämeen historia, käyttögraafikka, talviurheilu, huonekalut sekä radio- ja tv-historia. Museo palvelee yleisöä, tuottaa ja välittää uutta tietoa niin lahtelaisesta, kansallisesta kuin kansainvälisestä kulttuuriperinnöstä.

Poikkeamat sitovuustasossa

Liikunnan ja kulttuurin vastuualueen kaupunginmuseo-sitovuustason toimintakate ylitti talousarvion 249 248 euroa, mikä johtui toiminnan tuottojen jäämisestä alle suunnitellun museokohteiden näyttelykävijämäärien jäädessä tavoitteesta. Lisäksi toiminnan kuluihin aiheutui ennakoimattomia lisäkustannuksia kokoelman pelastusprojektin aiheuttamista kustannuksista. Vahinkorahastosta katettu osuus kokoelman pelastusprojektista johtuneista kustannuksista on tuloutettu tuloslaskelmaan rahaston muutoksena, joten se ei sisälly toimintakatteen lukuihin. (Hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lautakunta 12.2.2025 § 12)

Liikunnan ja kulttuurin vastuualue, kansainväliset urheilutapahtumat

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Menot	324,8	-0,5	324,3	323,8	0,5
Toimintakate	-324,8	0,5	-324,3	-323,8	0,5

Kansainvälisten urheilutapahtumien määrärahoilla ylläpidetään ja edistetään Lahden kaupungin asemaa kansainvälisesti tunnustettuna liikunta- ja urheilukaupunkina.

Määrärahasta osoitetaan resursseja välillisenä tukena erikseen sovittaville kansainvälisille urheilutapahtumille.

2.2.2.6. Kaupunkiympäristön palvelualue

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	44 503,5	467,9	44 971,4	47 424,6	2 453,2
Menot	62 574,2	1 587,8	64 162,0	61 938,7	2 223,3
Toimintakate	-18 070,7	-1 119,9	-19 190,6	-14 514,1	4 676,5

Kaupunkiympäristön palvelualueella toimieliminä ovat kaupunkiympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristölupalautakunta, Lahden seudun jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta.

Lautakunnat edistävät ja ohjaavat lautakuntien alaisten vastualueiden toiminnan ja tulosten laatua. Toiminnassaan lautakunnat noudattavat niissä edustettuina olevien kuntien valtuustojen tahtoa seuraavasti:

- Kaupunkiympäristölautakunta: Lahti
- Rakennus- ja ympäristölupalautakunta: Lahti
- Lahden seudun jätelautakunta: Asikkala, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Padasjoki ja Pukkila.
- Lahden seudun joukkoliikennelautakunta: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Lahti, Padasjoki, Orimattila ja Sysmä

Kaikki vastualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisina.

Palvelualueen yhteiskustannukset

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0,0	0,0	0,0	28,4	28,4
Menot	587,8	0,0	587,8	460,5	127,3
Toimintakate	-587,8	0,0	-587,8	-432,0	155,8

Palvelualueen yhteiskustannuksiin on kohdennettu vastuualueisiin kuulumaton henkilöstö, palvelualueitasoiset hankkeet, kaupunkiympäristölautakunnan, rakennus- ja ympäristölupalautakunnan sekä palvelualueen yhteisiä kustannuksia.

Kaupunkisuunnittelun, kaupunkitekniikan ja rakennus- ja ympäristövalvonnan vastualueet yhteensä

Sitova määräraha ja tuloarvio

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	27 138,6	111,9	27 250,5	30 085,4	2 834,9
Menot	36 590,2	655,8	37 246,0	35 018,8	2 227,2
Toimintakate	-9 451,6	-543,9	-9 995,5	-4 933,4	5 062,1

Kaupunkisuunnittelun vastuualue luo perusedellytykset kaupungin kestäväälle kehitykselle, yrittämiselle, asumiselle ja kaupunkielämälle. Kaupunkisuunnittelu vastaa yleis- ja asemakaavoituksesta, liikenne- ja vihersuunnittelusta, kiinteistönmuodostuksesta, paikkatietopalveluista ja maastomittauksesta, kaupungin maapolitiikasta, asuntotoimen tehtävistä sekä kaupungin merkittävien aluekehityshankkeiden toteuttamisesta.

Kaupunkitekniikka johtaa yleisten alueiden infran rakentamishankkeita, järjestää yleisille alueille tarvittavan kunnossapidon, toimii kaupungin vastuulla olevien satamien satamaviranomaisena ja antaa lupia yleisten alueiden käyttöön. Kaupunkitekniikka vastaa seudullisesta joukkoliikenteestä, pysäköintinvalvonnasta ja Lahden alueen koulukuljetusten suunnittelusta.

Rakennus- ja ympäristövalvonta toimii kaupunkialueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, jätehuollon viranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan yksiköt ovat rakennusvalvonta, ympäristöterveys, ympäristöpalvelut ja jätehuolto. Rakennusvalvonta huolehtii rakentamisen lupien myöntämisestä sekä valvonnan kautta hyvästä rakentamisesta ja rakennusten kunnossapidosta. Ympäristöterveys toimii terveydensuojeluviranomaisena, jonka tehtäviin kuuluvat elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja nikotiinivalvonta sekä eläinlääkintähuolto, eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta. Ympäristöpalvelut vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien valmistelusta ja valvoo ympäristönsuojelun erityislakien noudattamista. Ympäristöpalvelut huolehtii ympäristönsuojelun edistämisestä kunnassa, vesiensuojelusta, metsienhoidosta, luonnonsuojelusta, ympäristö- ja maa-ainelupien valmistelusta ja valvonnasta sekä ympäristötilan seurannasta sekä ympäristökasvatuksesta. Jätehuoltoyksikkö valmistelee jätehuollon viranomaistehtäviä ja seuraa jätehuoltoon liittymistä viranomaisen toimialueella Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Kärkölässä, Lahdessa, Myrskylässä, Orimattilassa, Padasjoella ja Pukkilassa

Kaupunkitekniikka: Joukkoliikenne

Sitova toimintakate

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	17 364,9	356,0	17 720,9	17 310,7	-410,2
Menot	25 396,2	932,0	26 328,2	26 459,4	-131,2
Toimintakate	-8 031,3	-576,0	-8 607,3	-9 148,7	-541,4

Lahden kaupunki toimii joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän alueilla. Toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on seudullisen joukkoliikenteen suunnittelu ja toteutus. Viranomaisen tehtävä on määrittellä joukkoliikenteen palvelutaso ja päättää joukkoliikenteen järjestämistavasta toimivalta-alueellaan.

Viranomaisen suunnittelee ja hankkii seudullisen joukkoliikenteen alueelleen sekä mahdollisesti aluetta ylittävää liikennettä muiden viranomaisten kanssa. Viranomaisen vastaa myös lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmistä, tariffisuunnittelusta, lippujen myynnistä, joukkoliikenteen tiedotuksesta ja markkinoinnista sekä muista joukkoliikenteen kehittämissankkeista.

Poikkeamat sitovuustasossa

Joukkoliikenteen sitovuustaso ylitti talousarvion toimintakateen 541 397 euroa. Ylitys koostuu lipputulosten odotettua pienemmästä kertymästä, joka oli 0,28 miljoonaa euroa alle

talousarvion sekä joukkoliikenteen valtionavustuksen tason laskusta, joka oli 0,3 miljoonaa euroa pienempi kuin talousarvio. Toimintakulujen toteuma oli 0,1 miljoonaa euroa talousarviota suurempi. Lahden seudun joukkoliikennelautakunta päätti (21.5.2024 § 26) joukkoliikenteen tulo-odotuksen lisäämisestä 356 000 eurolla. Joukkoliikenteen lippuhintoihin tehtiin 7.8.2024 korotus, jolla pyrittiin saavuttamaan talousarvion lipputulot. Joukkoliikenteen matkustajamäärät kääntyivät vuoden 2024 jälkimmäisellä puoliskolla hieman laskusuuntaan ja jäivät alle vuoden 2023 tason useana kuukautena. Näistä syistä lipputulot eivät saavuttaneet tavoitetasoa. Lahden MAL-neuvotteluissa joukkoliikenteen valtionavustusten tasoon pyrittiin vaikuttamaan, mutta neuvotteluiden lopputuloksena valtionavustusta myönnetään tulevina vuosina vain perustuki, joka on koko seudulle 1,45 miljoonaa euroa, josta Lahden kaupungin osuus 0,95 miljoonaa euroa. (Lahden seudun joukkoliikennelautakunta 11.2.2025 § 12)

2.2.3. Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailu (ilman taseyksiköitä).
Sisältää sisäiset tuotot ja kulut.

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Talousarvio/ toteutuma	TA yhteensä/ toteutuma
Toimintatuotot	75 571	3 547	79 117	84 965	9 394	5 848
Myyntituotot	24 684	2 340	27 024	28 074	3 390	1 050
Maksutuotot	10 363	-581	9 782	11 254	891	1 471
Tuet ja avustukset	12 282	-131	12 150	13 302	1 020	1 151
Vuokratuotot	18 446	352	18 798	20 275	1 829	1 477
Muut toimintatuotot	9 796	1 566	11 362	12 061	2 264	698
Valmistus omaan käyttöön	514	0	514	656	142	142
Toimintakulut	451 376	-1 988	449 389	434 893	-16 483	-14 495
Henkilöstökulut	175 538	-539	174 998	171 413	-4 124	-3 585
Palvelujen ostot	135 924	522	136 446	129 521	-6 403	-6 925
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	10 238	-203	10 035	8 921	-1 317	-1 114
Avustukset	49 495	-396	49 099	48 296	-1 199	-803
Muut kulut	80 182	-1 372	78 810	76 742	-3 440	-2 068
Toimintakate	-375 292	5 534	-369 757	-349 272	26 019	20 485
Verotulot	287 241	-3 500	283 741	288 271	1 030	4 530
Valtionosuudet	76 159	800	76 959	77 171	1 012	212
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 250	4 591	2 341	5 067	7 317	2 726
Korkotuotot	18 098	1 700	19 798	21 357	3 259	1 559
Muut rahoitustuotot	3 232	1 691	4 923	4 952	1 720	29
Korkokulut	22 940	-1 200	21 740	20 973	-1 967	-767
Muut rahoituskulut	640	0	640	269	-371	-371
Vuosikate	-14 141	7 425	-6 716	21 236	35 378	27 952
Poistot ja arvonalentumiset	35 006	0	35 006	36 992	1 986	1 986
Tilikauden tulos	-49 147	7 425	-41 722	-15 756	33 391	25 966
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	-667	-667	-667
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	-83	-83	-83
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-49 147	7 425	-41 722	-15 006	34 141	26 716

Tuloslaskelman toteutuminen taulukossa verrataan toteutunutta alkuperäiseen sekä voimassa olevaan talousarvioon. Kaupungin alkuperäiseen talousarvioon 2024 (ilman taseyksiköitä) verrattuna käyttötalouden toimintakate toteutui 26,0 miljoonaa euroa, vuosikate 35,4 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 33,4 miljoonaa euroa parempana.

Rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 7,3 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Verotulot ja valtionosuudet toteutuivat 2,0 miljoonaa euroa arvioitua paremmin.

Tilikauden ylijäämä toteutui 34,1 miljoonaa euroa parempana alkuperäiseen talousarvioon verrattuna.

Verorahoituskokonaisuus

Verorahoitus, johon kuuluvat verotulot ja valtionosuudet, ylitti alkuperäisen talousarvion 2,0 miljoonalla eurolla ja muutetun talousarvion 4,7 miljoonalla eurolla. Verorahoituksen määrä

laski edellisen vuoden toteumaan verrattuna 30,3 miljoonaa euroa.

(1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Verotulot	287 241,0	-3 500,0	283 741,0	288 270,8	4 529,8
Valtionosuudet	76 158,8	800,0	76 958,8	77 170,7	211,9
Yhteensä	363 399,8	-2 700,0	360 699,8	365 441,5	4 741,7

Verotulojen erittely

Verotulot ylittivät voimassa olevan talousarvion 4,5 miljoonalla eurolla. Laskua edellisvuoteen verrattuna oli 5,5 prosenttia.

Tuloverojen tilitysmäärä pieneni edellisvuoteen verrattuna 11,4 miljoonaa euroa (5,0 %). Tilitysmäärä sisältää edellisten verovuosien jäännösveroja 18,5 miljoonaa euroa (2023: 42,5 milj.). Verovuoden 2023 valmistuminen kasvatti verotilityksiä 1,1 miljoonaa euroa. Kuntakohtainen oikaisu oli Lahdelle 1,9 miljoonaa euroa positiivinen.

Yhteisöverojen tilitykset alenivat edellisvuodesta 6,1 miljoonaa euroa (18,7 %). Tilitysmäärä sisältää edellisten verovuosien jäännösveroja 6,5 miljoonaa euroa (2023: 11,7 milj.).

Kiinteistöveron tilitykset kasvoivat edellisvuodesta Lahdessa 0,9 miljoonaa euroa (2,0 %). Valtakunnallisesti kasvu oli 6,7 prosenttia. Vuoden 2024 alusta maapohjan verotusarvosta perittävä veroprosentti eriytettiin yleisestä kiinteistöveroprosentista ja vaihteluväliksi määriteltiin 1,3–2,0. Muutoksella ei ollut vaikutusta Lahden kiinteistöveroprosentteihin, koska Lahden yleinen kiinteistöveroprosentti oli vaihteluvälin sisällä.

Tuloveroprosentti ja veronalaiset tulot

Vuosi	Vero-%	Saajien lukumäärä*	Tulot keskimäärin *	Muutos
2019	20,75	104 649	29 655	3,8 %
2020	20,75	104 170	29 764	0,4 %
2021	20,75	104 712	31 267	5,0 %
2022	20,75	105 351	32 140	2,8 %
2023	8,11	105 762	33 325	3,7 %
2024	8,10			

*verotuksen päättymisajankohdan tiedot

Kiinteistöveroasteet	2023	2024
Yleinen kiinteistövero	1,35	1,35
Maapohja		1,35
Vakituinen asuinrakennus	0,60	0,60
Muu kuin vakituinen asuminen	1,35	1,35
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00	4,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,60	0,60
Voimalaitos	3,10	3,10

Verotulot (1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	210 539,0	0,0	210 539,0	214 003,5	3 464,5
Kiinteistövero	47 009,0	0,0	47 009,0	47 728,0	719,0
Osuus yhteisöveron tuotosta	29 693,0	-3 500,0	26 193,0	26 539,3	346,3
Yhteensä	287 241,0	-3 500,0	283 741,0	288 270,8	4 529,8

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet ylittivät voimassa olevan talousarvion 13,7 miljoonalla eurolla. Laskua edelliseen vuoteen oli 15,1 prosenttia. Valtionosuuksien yhteismäärä laski edellisvuodesta 13,7 miljoonaa euroa. Vähennys johtui sote-uudistukseen liittyvien muutosrajoittimien vähennyksestä sekä jälkikäteistarkistuksesta johtuvasta valtionosuuden pysyvistä lisäsiirtotarpeesta.

Lahden kaupunki haki oikaisua valtiovarainministeriön päätökseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja veropuolustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta vuonna 2024. Oikaisua haettiin siltä osin, kuin valtionosuuslaskelmissa oli huomioitu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alijäämän kattamisvelvollisuus, joka aiheutui hyvinvointiyhty-

män tekemästä palkkaharmonisaatioratkaisusta. Valtiovarainministeriö hylkäsi Lahden kaupungin oikaisuvaatimuksen. Lahden kaupunki valitti asiasta Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Asian käsittely hallinto-oikeudessa on kesken.

Lahden kaupunki haki oikaisua myös valtiovarainministeriön tekemään päätökseen kunnan peruspalvelujen valtionosuuden muuttamisesta vuodelle 2024. Oikaisua haettiin samoilla perusteilla kuin aiempaan päätökseen. Valtiovarainministeriö hylkäsi oikaisuvaatimuksen. Lahden kaupunki valitti asiasta Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Asian käsittely hallinto-oikeudessa on kesken.

Valtionosuudet (1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	38 272,5	-660,0	37 612,5	37 608,6	-3,9
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	23 192,4	-10,0	23 182,4	23 182,4	0,0
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-3 900,0	1 840,0	-2 060,0	-1 844,6	215,4
Verotulomenetysten korvaus	18 593,9	-370,0	18 223,9	18 224,3	0,4
Yhteensä	76 158,8	800,0	76 958,8	77 170,7	211,9

2.2.4. Investointiosan toteutuminen

Investoinnit (1 000 €)	Alkuperäinen talousarvio	TA muutos	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Kiinteä omaisuus					
Tulot	8 120	1 600	9 720	4 600	-5 120
Menot	3 500	3 500	7 000	1 566	5 434
Nettomeno	-4 620	1 900	-2 720	-3 035	-315
Talonrakennus*					
Tulot	1 893	130	2 023	970	-1 053
Menot	34 735	9 000	43 735	32 895	10 840
Nettomeno	32 842	8 870	41 712	31 924	-9 788
Julkinen käyttöomaisuus					
Tulot	657	0	657	1 455	798
Menot	28 228	-3 500	24 728	24 194	534
Nettomeno	27 571	-3 500	24 071	22 739	1 332
Irtain omaisuus*					
Tulot	0	0	0	48	48
Menot	7 523	0	7 523	4 635	2 888
Nettomeno	7 523	0	7 523	4 587	2 936
Arvopaperit ja osuudet					
Tulot	0	0	0	316	316
Menot	1 500	-1 000	500	149	351
Nettomeno	1 500	-1 000	500	-166	666
Yhteensä					
Tulot	10 670	1 730	12 400	7 390	-5 010
Menot	75 486	8 000	83 486	63 439	20 047
Nettomeno	64 816	6 270	71 086	56 050	-15 036

* taseyksiköiden investoinnit mukana

Kiinteä omaisuus

Kiinteän omaisuuden määräraha oli 3,5 miljoonaa euroa, jota kasvatettiin toukokuun lisätalousarviolla 7 miljoonaan euroon. Lisämäärärahan tavoitteena oli mahdollistaa KELA:n kiinteistön, Radanvarren varikkoalueen ja Hennalan varuskunta-alueen osto kaupungille. Kyseiset kaupat siirtyvät kuitenkin vuoden 2025 puolelle erinäisten selvitysten laajentumisen takia.

Maa- ja vesialueita hankittiin 88,2 hehtaaria. Kiinteän omaisuuden hankintamenot olivat 1,6 miljoonaa euroa. Euromääräisesti suurin yksittäinen hankinta vuoden aikana oli kaupungin tytäryhtiöltä ostettu Kiveriön kaupunginosan 1 214 m² kauppa, jolla kaupunki osti itselleen asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialueen tontin 0,6 miljoonan euron kauppahinnalla ja vuokrasi sen edelleen rakennuksen omistajalle. Pinta-alaltaan suurin yksittäinen hankinta vuoden aikana oli 68,9 hehtaarin suuruinen maa-alue Nastolasta.

Sitova investointisuunnitelman menot

Kiinteä omaisuus, €	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	9 720 000	4 600 313	-5 119 687
Menot	7 000 000	1 565 677	5 434 323
Netto	-2 720 000	-3 034 636	314 636

Kohteen kauppahinta oli 0,5 miljoonaa euroa. Kyseisestä kaupasta noin 38 hehtaaria on yleiskaavan elinkeinoelämän aluetta ja loput pääsääntöisesti maa- ja metsätalousaluetta. Rakennusten hankintaan kaupunki käytti 0,04 miljoonaa euroa. Lisäksi kaupunki sitoutui esisopimuksella ostamaan Keski-Lahden kaupunginosan sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialueen tontin 2,3 miljoonan euron kauppahinnalla esisopimuksen ehtojen toteuduttua.

Maa-alueiden myyntitulot olivat 4,6 miljoonaa euroa, josta myyntivoiton osuus oli 4,2 miljoonaa euroa ja hankintamenon osuus 0,5 miljoonaa euroa. Kaupunkiympäristön palvelualue ei myynyt vuoden aikana rakennuksia. Myyntituloista pääosa noin 3,60 miljoonaa euroa koostui kolmen liiketontin ja yhden kerrostalotontin kaupasta lopun muodostuessa lähinnä yksittäisistä omakotitalotonttien kaupoista.

Talonrakennus

Toteutuneet kustannukset olivat 32,9 miljoonaa euroa, josta perusparannusinvestointien osuus oli 5,9 miljoonaa euroa ja korvausinvestointien 7,0 miljoonaa euroa sekä uusinvestoinnit 20,0 miljoonaa euroa, joka sisältää myös palautuskelpoiset liittymät.

Tuloja kertyi yhteensä 1,0 miljoonaa euroa rakennusten myynneistä.

Merkittävimmät valmistuneet hankkeet olivat Ahtialan koulun laajennus sekä korjaus- ja muutostyöt sekä Kartanon (ent. Viilähteen) koulun muutostyöt ja liikuntasalirakennuksen

korjaukset. Imagokohteista toteutettiin Tapanilan hiihtomajan ja Urheilukeskuksen klubirakennuksen korjaukset.

Yhtään isompaa talonrakennushanketta ei aloitettu. Osa hankkeista siirtyi tuleville vuosille investointirahoituksen karsinnan vuoksi. Kaarikadun uuden päiväkodin aloitus siirtyi myöhempään ajankohtaan markkinaoikeusvalituksen vuoksi.

Merkittävin käynnissä oleva hanke oli allianssimallilla toteutettava Myllypohjan monitoimitalo.

Sitova investointisuunnitelman menot

Talonrakennus, €	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	2 023 000	970 463	-1 052 537
Menot	43 735 000	32 894 514	10 840 486
Netto	41 712 000	31 924 051	-9 787 949

PERUSPARANNUSINVESTOINNIT

1 000 euroa

	Talousarvio	Menot	Poikkeama	Tulot	Netto
Konsemihallinnon hankeryhmä	404	-1 706	2 110	0	-1 706
Harjun korttelin jatkokäyttö	158				
Muut kohteet yhteensä	246	-1 706			
Sivistystoimialan hankeryhmä	9 604	5 432	4 172	0	5 432
Myllypohjan monitoimitalo, perusparannus	2 600	2 150			
Kaupunginteatterin perusparannus	112	50			
Pääkirjaston perusparannus	224	64			
Päiväkotien perusparannukset	541	125			
Urheilukeskuksen perusparannukset yhteensä	1 987	62			
- Urheilukeskuksen valtionaputulot	252				
Palvelualueen pienet työkohteet yhteensä	4 140	2 981			
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	1 750	2 217	-467	0	2 217
Imagorakennusten korjaukset yhteensä	1 550	1 890			
Muut kohteet yhteensä	200	327			
Perusparannusinvestoinnit, tulot yhteensä:	252			0	5 943
Perusparannusinvestoinnit, menot yhteensä:	11 758	5 943	5 815		

KORVAUSINVESTOINNIT	Talousarvio	Menot	Polkkeama	Tulot	Netto
Sivistystoimialan hankeryhmä	11 977	6 972	5 005	0	6 972
Myllypohjan monitoimitalo, uudisrakennus	5 900	4 806			
Ahtialan koulun laajennus	2 247	1 874			
Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus	2 700	79			
Paavolan päiväkodin uudisrakennus	336	5			
Mukkulan monitoimitalo uudisrakennus	344	136			
Kisapuiston pääkatsomorakennus	450	45			
- Pääkatsomon valtionavustus	141				
Maaumalan uusiminen					
Muut kohteet yhteensä		27			
Korvausinvestoinnit, tulot yhteensä:	141			0	6 972
Korvausinvestoinnit, menot yhteensä:	11 977	6 972	5 005		
UUSINVESTOINNIT	Talousarvio	Menot	Polkkeama	Tulot	Netto
Sivistystoimialan hankeryhmä	20 000	19 980	20	0	19 980
Suurhalli- ja messuhallikiinteistön hankinta	20 000	19 900			
Muut kohteet yhteensä		80			
Uusininvestoinnit, tulot yhteensä:	0			0	
Uusininvestoinnit, menot yhteensä:	20 000	19 980	20		19 980
	Talousarvio	Menot	Polkkeama	Tulot	Netto
Klinterän omaisuuden myyntitulot	1 630			970	
- sisältäen lisätalousarvio					
Talonrakennus, tulot yhteensä:	2 023			970	31 925
Talonrakennus, menot yhteensä:	43 735	32 895	10 840		

Julkinen käyttöomaisuus

Julkisen käyttöomaisuuden menomääräraha vuonna 2024 oli 24,7 miljoonaa euroa, joka sisälsi lisätalousarvion -3,5 miljoonaa euroa. Määräraha alittui 0,5 miljoonaa euroa.

Lahti Aqua Oy:n vesihuollon saneeraushankkeiden yhteydessä parannettiin liikenneympäristöä kolmessa kohteessa. Laajim-pana yhtenäisenä kokonaisuutena Matkamiehenkadun ja Saviruukinkadun alueen katujen peruskorjaus

Vuoden 2025 sekä tulevien vuosien kunnallisteknisten hankkeiden toteutusedellytyksiä suunnitelmien osalta edistettiin 22 erillisen kohteen osalta. Katujen uudelleenpäällystystöitä sekä urapaikkauksia toteutettiin ja ajoratamerkintöjä parannettiin. Silloista peruskorjattiin Niemen ylikulkusilta Ahtialantiellä ja Joutjoen ylittävä Niemenkadun silta uusittiin kokonaan. Ulkovaloverkkoa peruskorjattiin ja täydennettiin sekä elohopea- ja suurpainenatriumvalaistusten korvaamista led-tekniikalle jatkettiin.

Niin sanotun Malskin alueelle sijoittuvan Mattsonin aukion ilmettä jäseneltiin. Uusina kohteina toteutettiin Humalistonkadun, ja Sähkötien rakentaminen sekä Hietarannankadun ja Kolavankadun jatkeiden rakentamiset.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parannettiin pyöräilyn pääverkon opastushankkeen loppuun saattamisella. Lisäksi kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parannettiin rakentamalla uusia

yhteyksiä Kankaanpäänkadulle, Alhon- ja Alavankaduille ja Radiomäenkadulle. Lisäksi Orimattilankadun ja Sipurantien olemassa olevat yhteydet peruskorjattiin.

Liikuntarakentamisen ohjelmassa merkittävimmät kohteet olivat Sepänniemen lähiliikuntapaikan peruskorjauksen valmistuminen ja Messilän latuilla uusiminen. Patomäen pallokentälle valmistui huoltorakennus ja kenttien nurmetus saatiin loppuun.

Viheralueiden valmistuneita puistorakentamisen kohteita olivat Kaupungintalon puiston peruskorjaus, Niemen kampuspuiston ja Herrasmannin uimaranta-alueen valmistuminen. Taatonkaaren ja Pohjantähden asuinalueiden puistoalueet rakennettiin valmiiksi. Launeen perhepuistossa uusittiin viimeinen suurista alkuperäisistä leikkilaitteista. Alueiden peruskorjauksia toteutettiin Radiomäen, Soihtupuiston ja Erviänpuiston leikkialueilla.

Niemen sataman peruskorjauksen vaihe 1, virkavenelaiturin sekä vieras- ja kalastuslaiturien kohdalla valmistui.

Määrärahan alitus selitty Radanpään pyöräkatosten uusiminen -hankkeen siirtymisellä vuodelle 2025 sekä Patomäentien ja Luhdantaustankadun risteysalueen hankkeen viivästy- misellä ja kustannusten osittaisella siirtymisellä vuoden 2025 määrärahasta maksettavaksi.

Sitova investointisuunnitelman menot

Tulot, €	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Kadunrakennus	657 000	1 407 877	750 877
Ulkovalaistus	0	47 125	47 125
Yhteensä	657 000	1 455 002	798 002
Menot, €	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Kadunrakennus	12 018 000	12 828 648	-810 648
Satamat	1 385 000	2 391 172	-1 006 172
Ulkovalaistus	2 190 000	2 415 270	-225 270
Liikennevalohankkeet	350 000	314 166	35 834
Liikuntarakentaminen	1 850 000	1 941 800	-91 800
Viheralueiden rakentaminen	2 730 000	3 825 640	-1 095 640
Kasvun edellyttämät uudet alueet	4 205 000	477 434	3 727 566
Yhteensä	24 728 000	24 194 130	533 870
Netto yhteensä	24 071 000	22 739 128	1 331 872

Irtain omaisuus

Konsernihallintoon on keskitetty kaupunkitasoiset ICT-hankinnat, joiden menot olivat yhteensä 1,4 miljoonaa euroa. Sivistyksen palvelualueen irtainhankinnat olivat 2,9 miljoonaa euroa, josta suurimmat kokonaisuudet olivat kirjastoauton hankinta 0,8 miljoonaa euroa sekä Historiallisen museon

irtainhankinnat 1,7 miljoonaa euroa. Kaupunkiympäristön palvelualueen irtainhankinnat olivat 0,1 miljoonaa euroa, Lahden kaupunginteatterin 0,1 miljoonaa euroa ja kaupunginorkesterin 0,1 miljoonaa euroa.

Sitova investointisuunnitelman menot

Irtain omaisuus, €	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0	47 878	47 878
Menot	7 523 000	4 635 347	2 887 653
Netto	7 523 000	4 587 468	2 935 532

Arvopaperit ja osuudet

Menot muodostuvat pääasiassa Lahden Seudun kehityksen LADEC Oy:n osakkeiden ostoista 0,1 miljoonaa euroa (KH 18.6.2020 § 156) sekä Lentorata Oy:n rahoituskutsusta 0,1 miljoonaa euroa (KTJ 18.12.2023 § 156). Tulot muodostuvat

pääasiassa Provincia Oy:n osakkeiden myynneistä 0,3 miljoonaa euroa (KV 2.10.2023 § 92 ja KH 25.9.2023 § 312).

Sitova investointisuunnitelman menot

Arvopaperit, €	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama
Tulot	0	315 989	315 989
Menot	500 000	149 489	350 511
Netto	500 000	-166 500	666 500

2.2.5. Rahoitusosan toteutuminen

1 000 euroa	Alkuperäinen talousarvio	TA muutokset	TA yhteensä	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Tulorahoitus	-3 048	15 072	12 023	41 235	29 212
Vuosikate	72	16 802	16 873	46 435	29 561
Tulorahoituksen korjauserät	-3 120	-1 730	-4 850	-5 199	-349
Investointien rahavirta	-64 816	-6 270	-71 086	-55 898	15 187
Investointimenot	-75 486	-8 000	-83 486	-63 307	20 179
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 050	0	1 050	1 503	453
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 620	1 730	11 350	5 906	-5 444
Toiminnan ja investointien rahavirta	-67 864	8 802	-59 063	-14 663	44 399
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset	16 943	48 919	65 862	72 876	7 015
Antolainasaamisten lisäykset	-30 000	29 000	-1 000	-132	868
Antolainasaamisten vähennykset	46 943	19 919	66 862	73 008	6 147
Lainakannan muutokset	30 000	-94 000	-64 000	-74 090	-10 090
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	94 000	-94 000	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64 000	0	-64 000	-64 000	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	-10 090	-10 090
Muut maksuvalmiuden muutokset	0		0	-30 504	-30 504
Rahoituksen rahavirta	46 943	-45 081	1 862	-31 717	-33 579
Rahavarojen muutos	-20 922	-36 279	-57 201	-46 381	10 820

Kaupunki varautui alkuperäisessä talousarvioissaan rahoittamaan omien investointiensä lisäksi myös tytäryhteisöjään 30,0 miljoonalla eurolla. Maksuvalmius säilyi koko vuoden hyvällä tasolla eikä yhtiöiden suunniteltuja rahoitustarpeita toteutettu sisäisillä antolainoilla. Antolainojen lisäykseen sisältyy muut saamiset -erä, jonka lisäys 0,1 miljoonaa euroa muodostuu palautuskelpoisista liittymismaksusaamisista.

Vuoden 2024 aikana myönnettiin antolainoja 0,03 miljoonaa euroa ja niitä lyhennettiin 73,0 miljoonaa euroa.

Rahoituslaskelman antolainauksen muutokset sisältävät taaseen pysyviin vastaaviin kirjattujen pitkäaikaisten lainasaamisten lisäykset ja vähennykset. Pitkäaikaisia lainoja ei nostettu. Pitkäaikaisten lainojen vähennykset vuonna 2024 olivat alkuperäisen talousarvion mukaiset 64,0 miljoonan euroa. Tilinpäätöshetkellä ei ollut nostettuna ulkoisilta rahoittajilta lyhytaikaisia lainoja. Lyhytaikaisten lainojen muutos 10,1 miljoonaa euroa, joka on seurausta tytäryhteisöjen konsernitilialdojen muutoksista.

2.2.6. Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Sito- vuus N B	Määrärahat, 1 000 euroa					Tuloarviot, 1 000 euroa				
		Alkup. ta- lousarvio	TA-muu- tokset	TA- muu- tosten jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. talousar- vio	TA-muu- tokset	TA- muu- tosten jäl- keen	Toteu- tuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA											
KONSERNIHALLINNON PALVELUALUE (31.5.2024 asti)											
Konsernipalvelut	B	15 787,0	1 100,0	16 887,0	16 887,0	0,0	127,1	0,0	127,1	127,1	0,0
Elinvoimapalvelut	N	3 699,1	0,0	3 699,1	3 699,1	0,0	1 914,0	0,0	1 914,0	1 914,0	0,0
Työllisyyspalvelut	N	9 541,5	0,0	9 541,5	9 541,5	0,0	506,6	0,0	506,6	506,6	0,0
Tarkastustoimi	B	146,5	0,0	146,5	146,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KONSERNIHALLINTO (1.6.2024 alk.)											
Kaupunginvaltuusto ja -hallitus, kaupunginjohtaja ja konsernihallinnon vastuualue	B	32 266,3	-5 000	27 266,3	21 711,2	5 555,0	7 539,6	200,0	7 739,6	7 922,8	183,2
Tarkastustoimi	B	244,1	0,0	244,1	241,3	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöomaisuuden myyntivoitot/-tappiot (1.1.2024 alk.)		0,0	0,0	0,0	58,0	-58,0	2 120,0	1 600	3 720,0	4 196,2	476,2
ELINVOIMAN PALVELUALUE (1.6.2024 alk.)											
Kasvupalvelut -vastuualue	N	9 115,3	-683,4	8 431,9	7 041,1	1 390,8	144,9	1 216,6	1 361,5	1 804,2	442,7
Työllisyyspalvelut -vastuualue	N	17 658,6	62,0	17 720,6	16 144,2	1 576,4	1 119,8	62,0	1 181,8	1 338,6	156,8
SIVISTYKSEN PALVELUALUE											
Palvelualueen yhteiskustannukset	N	5 934,5	-9,9	5 924,6	6 062,2	-137,6	4 544,0	0,0	4 544,0	4 920,1	376,1
Lasten ja nuorten kasvu	B	216 308,5	679,8	216 988,3	214 301,9	2 686,4	8 310,1	0,0	8 310,1	9 508,1	1 198,0
Osaaminen	B	20 882,4	61,5	20 943,9	21 101,9	-158,0	33,6	0,0	33,6	118,9	85,3
Wellamo-opisto	N	4 456,8	20,0	4 476,8	4 194,2	282,6	1 276,7	0,0	1 276,7	1 326,6	49,9
Osallisuus	B	9 440,3	42,4	9 482,7	8 747,4	735,3	512,5	0,0	512,5	589,0	76,5
Liikunta- ja kulttuuri	B	34 696,3	99,7	34 796,0	34 373,6	422,4	2 062,8	0,0	2 062,8	2 531,1	468,3
Kaupunginmuseo	N	8 300,1	52,8	8 352,9	8 379,7	-26,8	1 369,5	0,0	1 369,5	1 147,1	-222,4
Kansainväliset urheilutapahtumat	N	324,8	-0,5	324,3	323,8	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN PALVELUALUE											
Palvelualueen yhteiskustannukset	N	587,8	0,0	587,8	460,5	-127,3	0,0	0,0	0,0	28,4	28,4
Kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikka ja rakennus- ja ympäristövalvonta	B	36 590,2	655,8	37 246,0	35 018,8	2 227,2	27 138,6	111,9	27 250,5	30 085,4	2 834,9
Joukkoliikenne	N	25 396,2	932,0	26 328,2	26 459,4	-131,2	17 364,9	356,0	17 720,9	17 310,7	-410,2
TASEYKSİKÖT											
Lahden Tilakeskus (tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja tappioita)							-6,4	10,0	3,7	6,0	2,3
Lahden kaupunginorkesteri (tilikauden yli-/alijäämä)							0,0	0,0	0,0	69,5	69,5
Lahden kaupunginteatteri (tilikauden yli-/alijäämä)							0,0	0,0	0,0	-785,1	-785,1
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot							287 241,0	-3 500,0	283 741,0	288 270,8	4 529,8
Valtionosuudet							76 158,8	800,0	76 958,8	77 170,7	211,9
Korkotulot ja -menot	N	-8 149,9	3 500,0	-4 649,9	-2 303,7	2 346,2					
Muut rahoitustulot ja -menot	N	2 589,3	1 700,0	4 289,3	4 680,9	400,6					
INVESTOINTIOSA											
Kiinteä omaisuus	B	3 500,0	3 500,0	7 000,0	1 565,7	5 434,3	8 120,0	1 600,0	9 720,0	4 600,3	-5 119,7
Tilakeskus, talonrakennus	B	34 735,0	9 000,0	43 735,0	32 894,5	10 840,5	1 893,0	130,0	2 023,0	970,5	-1 052,5
Julkinen käyttöomaisuus	B	28 228,0	-3 500,0	24 728,0	24 194,1	533,9	657,0	0	657,0	1 455,0	798,0
Irtain omaisuus	B	7 523,0	0,0	7 523,0	4 635,3	2 887,7	0	0	0	47,9	47,9
Arvopaperit ja osuudet	B	1 500,0	-1 000,0	500,0	149,5	350,5	0	0	0	316	316
RAHOITUSOSA											
Antolainat		16 942,5	48 919,2	65 861,7	72 876,4	7 014,7					
Lainanotto ja lyhennykset (pitkäaikaiset)							30 000,0	-94 000,0	-64 000,0	-64 000,0	0,0

3

Tilinpäätöslaskelmat

3. Tilinpäätöslaskelmat

3.1. Lahden kaupungin laskelmat

3.1.1. Lahden kaupungin tuloslaskelma

€	2024	2023
Toimintatuotot		
Myyntituotot	28 186 793,80	25 785 109,01
Maksutuotot	13 185 564,69	12 640 529,74
Tuet ja avustukset	13 314 330,02	13 709 079,02
Vuokratuotot	26 176 990,50	26 472 733,77
Muut toimintatuotot	12 940 216,42	30 608 258,81
	93 803 895,43	109 215 710,35
Valmistus omaan käyttöön	1 330 661,02	1 302 031,01
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-147 565 149,89	-143 214 489,23
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-32 067 683,51	-31 332 434,81
Muut henkilösivukulut	-3 964 804,97	-5 399 954,31
Palvelujen ostot	-144 881 881,46	-137 744 985,91
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 834 806,21	-19 885 002,10
Avustukset	-34 565 746,26	-37 627 618,15
Muut toimintakulut	-35 638 581,16	-37 308 655,88
	-416 518 653,46	-412 513 140,39
Toimintakate	-321 384 097,01	-301 995 399,03
Verotulot	288 270 830,93	304 842 665,75
Valtionosuudet	77 170 655,00	90 872 396,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	18 668 800,58	19 024 028,91
Muut rahoitustuotot	4 952 487,24	4 916 635,32
Korkokulut	-20 972 548,48	-19 530 504,05
Muut rahoituskulut	-271 597,42	-3 365 898,09
	2 377 141,92	1 044 262,09
Vuosikate	46 434 530,84	94 763 924,81
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-55 380 096,13	-52 477 934,99
Arvonalentumiset	-805 637,02	-1 025 342,68
	-56 185 733,15	-53 503 277,67
Tilikauden tulos	-9 751 202,31	41 260 647,14
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	736 753,59	-9 597 035,29
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00	10 000 000,00
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	83 311,20	-259 113,19
TILIKAUDEN YLJÄÄMÄ (ALLJÄÄMÄ)	-8 931 137,52	41 404 498,66

3.1.2. Lahden kaupungin rahoituslaskelma

€	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	46 434 530,84	94 763 924,81
Tulorahoituksen korjaukset	-5 199 414,35	-20 902 126,54
	41 235 116,49	73 861 798,27
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-63 307 182,72	-81 671 453,62
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 502 880,23	671 333,71
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	5 905 874,19	38 206 266,94
	-55 898 428,30	-42 793 852,97
Toiminnan ja investointien rahavirta	-14 663 311,81	31 067 945,30
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-131 973,78	-7 750,00
Antolainasaamisten vähennykset	73 008 360,36	35 228 977,79
	72 876 386,58	35 221 227,79
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-64 000 000,00	-76 900 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-10 090 219,28	7 597 042,57
	-74 090 219,28	-69 302 957,43
Oman pääoman muutokset	0,00	307 598,72
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	142 795,36	575 405,18
Vaihto-omaisuuden muutos	-4 280,59	37 918,89
Saamisten muutos	-23 219 414,25	19 346 459,28
Korottomien velkojen muutos	-7 422 684,43	-24 955 230,81
	-30 503 583,91	-4 995 447,46
Rahoituksen rahavirta	-31 717 416,61	-38 769 578,38
Rahavarojen muutos	-46 380 728,42	-7 701 633,08
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	219 971 594,97	266 352 323,39
Rahavarat 1.1.	266 352 323,39	274 053 956,47
	-46 380 728,42	-7 701 633,08

3.1.3. Lahden kaupungin tase

VASTAAVAA €	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	410 218,90	1 567 069,95
Muut pitkävaikutteiset menot	61 044 351,38	66 609 582,32
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	2 330 310,37	1 329 281,65
	63 784 880,65	69 505 933,92
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	140 722 677,89	139 498 339,27
Rakennukset	298 721 302,22	290 003 138,12
Kiinteät rakenteet ja laitteet	224 137 046,51	226 804 095,13
Koneet ja kalusto	9 550 502,29	7 845 562,64
Muut aineelliset hyödykkeet	389 536,20	260 105,93
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	3 972 395,19	1 960 999,29
	677 493 460,30	666 372 240,38
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	170 732 554,25	171 446 811,40
Muut lainasaamiset	241 422 602,43	314 430 962,79
Muut saamiset	363 918,92	231 945,14
	412 519 075,60	486 109 719,33
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	329 786,24	561 336,24
	329 786,24	561 336,24
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	92 616,27	88 335,68
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	1 917 917,67	1 530 777,67
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	7 533 264,11	10 591 421,29
Lainasaamiset	33 763 832,51	5 677 203,32
Muut saamiset	3 934 145,58	4 663 815,74
Siirtosaamiset	11 741 251,32	13 207 778,92
	58 890 411,19	35 670 996,94
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	7 478 506,43	7 631 181,15
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	140 000 000,00	125 000 000,00
	147 478 506,43	132 631 181,15
Rahat ja pankkisaamiset	72 493 088,54	133 721 142,24
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 433 081 825,22	1 524 660 885,89

VASTATTAVAA €	2024	2023
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	405 062 050,09	405 062 050,09
Arvonkorotusrahasto	80 009,68	80 009,68
Muut omat rahastot	11 184 812,16	11 268 123,36
Edellisten tilikausien ylijäämä	254 711 937,01	213 360 027,35
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-8 931 137,52	41 404 498,66
	662 107 671,42	671 174 709,14
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	9 551 098,99	10 287 852,58
Vapaaehtoiset varaukset	20 000 000,00	20 000 000,00
	29 551 098,99	30 287 852,58
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	2 144 500,00	2 370 700,00
Muut pakolliset varaukset	9 045 629,26	9 045 629,26
	11 190 129,26	11 416 329,26
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	3 008 076,08	3 096 830,72
	3 008 076,08	3 096 830,72
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	580 000 000,00	610 000 000,00
Lainat muilta luotonantajilta	0,00	20 000,00
	580 000 000,00	610 020 000,00
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	30 000 000,00	64 000 000,00
Lainat muilta luotonantajilta	60 153 996,15	70 224 215,43
Saadut ennakot	1 656 092,27	3 509 212,93
Ostovelat	22 141 767,17	25 206 034,43
Muut velat	3 098 428,16	3 139 183,05
Siirtovelat	30 174 565,72	32 586 518,34
	147 224 849,47	198 665 164,18
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	1 433 081 825,22	1 524 660 885,89

3.2. Lahti-konsernin laskelmat

3.2.1. Lahti-konsernin tuloslaskelma

€	2024	2023
Toimintatuotot	431 582 611	437 846 757
Toimintakulut	-676 459 381	-678 682 752
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-415 713	-415 231
Toimintakate	-245 292 483	-241 251 225
Verotulot	286 664 477	303 358 170
Valtionosuudet	118 602 759	131 527 634
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	12 054 817	10 507 462
Muut rahoitustuotot	4 097 092	5 431 288
Korkokulut	-26 383 580	-23 435 580
Muut rahoituskulut	-448 417	-4 694 843
	-10 680 088	-12 191 673
Vuosikate	149 294 665	181 442 907
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-110 512 992	-114 371 881
Arvonalentumiset	-1 008 295	-1 529 250
	-111 521 287	-115 901 130
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	0	60 078
Satunnaiset kulut	0	493 957
	0	554 035
Tilikauden tulos	37 773 378	66 095 811
Tilinpäätössiirrot	67 476	-276 295
Tilikauden verot	-3 751 931	-3 288 131
Laskennalliset verot	-4 264 354	-2 046 871
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-1 187 230	-232 988
TILIKAUDEN YLJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	28 637 339	60 251 527

3.2.2. Lahti-konsernin rahoituslaskelma

€	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	149 294 614	181 442 907
Satunnaiset erät	0	554 035
Tilikauden verot	-3 751 931	-3 288 131
Tulorahoituksen korjaukset	-8 944 817	-24 185 405
	136 597 866	154 523 405
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-153 641 572	-133 435 067
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 510 528	680 308
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	51 005 332	29 710 627
	-101 125 712	-103 044 131
Toiminnan ja investointien rahavirta	35 472 153	51 479 274
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennykset	522 039	554 476
	522 039	554 476
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 650 000	75 505 850
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-91 517 415	-106 454 072
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-476 417	-1 223 062
	-85 343 832	-32 171 284
Oman pääoman muutokset	20 618	9 207 557
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	158 852	593 386
Vaihto-omaisuuden muutos	2 699 074	-1 989 744
Saamisten muutos	10 254 464	-1 814 295
Korottomien velkojen muutos	-11 600 229	-27 585 850
	1 512 161	-30 796 502
Rahoituksen rahavirta	-83 289 014	-53 205 753
Rahavarojen muutos	-47 816 860	-1 726 479
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	249 464 707	297 281 567
Rahavarat 1.1.	297 281 567	299 008 046
	-47 816 860	-1 726 479

3.2.3. Lahti-konsernin tase

VASTAAVAA, €	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	6 269 588	8 394 226
Muut pitkävaikutteiset menot	62 670 802	70 166 389
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	5 006 555	2 434 842
	73 946 946	80 995 458
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	158 747 953	158 203 170
Rakennukset	787 387 065	801 713 902
Kiinteät rakenteet ja laitteet	434 483 098	435 620 424
Koneet ja kalusto	233 082 778	231 013 964
Muut aineelliset hyödykkeet	1 566 178	1 653 311
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	34 802 510	28 776 940
	1 650 069 582	1 656 981 711
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	3 756 047	2 754 434
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset	110 723 242	107 621 928
Joukkovelkakirjasaamiset	97 332	154 870
Muut lainasaamiset	18 423 128	18 914 084
Muut saamiset	81 777	69 842
	133 081 526	129 515 158
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	969 887	1 913 012
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	9 317 514	12 039 986
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	5 418 671	5 337 479
Lyhytaikaiset saamiset	65 921 478	78 890 069
	71 340 149	84 227 548
Rahoitusarvopaperit	163 287 546	143 408 395
Rahat ja pankkisaamiset	86 177 160	153 873 172
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 188 190 310	2 262 954 439

VASTATTAVAA, €	2024	2023
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	405 062 050	405 062 050
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	12 614	12 614
Arvonkorotusrahasto	199 210	121 015
Muut omat rahastot	12 398 477	12 433 102
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	443 357 121	378 350 358
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	28 637 339	65 445 887
	889 666 812	861 425 027
VÄHEMMISTÖOSUUDET	15 555 735	16 495 512
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	2 144 500	2 370 700
Muut pakolliset varaukset	19 265 007	20 852 663
	21 409 507	23 223 363
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	4 061 339	4 856 494
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	993 582 302	1 044 626 296
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	87 485 314	84 500 396
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	57 828 069	92 130 161
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	118 601 231	135 697 189
	1 257 496 917	1 356 954 042
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 188 190 310	2 262 954 439

4

Liitetiedot

4. Liitetiedot

4.1. Tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

4.1.1. Kaupungin tilinpäätöksen laatimista ja esittämistapaa koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelmanmukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintameno tai sitä alempan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen painotetun keskihankintahinnan tai sitä alemman todennäköisen hankintameno tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempan todennäköiseen arvoon. Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintameno tai sitä alempan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimuksilla hallitaan lainoihin liittyvää korkoriskiä tavoitteena korkotason muutosten vaikutusten tasaaminen, kassavirtojen parempi ennakoitavuus sekä korkokustannusten alentaminen. Lahden kaupungin johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia ja niiden kesto ulottuu enimmäkseen vuoteen 2042. Sopimukset on tehty Lahden kaupungin rahoitustoiminnan periaatteiden mukaisesti olemassa olevien tai tulevien lainojen korkoriskin suojaamistarkoituksessa ja ne on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen muun muassa verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudella.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

Tilikauden muut tapahtumat

Lahden kaupunki on kirjannut pysyvien vastaavien sijoitusten tasearvon alentumisena:

- Työterveys Wellamo Oy:n osakepääoma 59 600,00 euroa
- Lahden Terveystalo Oy:n osakepääoma 509 309,46 euroa
- Nastolan Virastotalokiinteistö Oy:n osakepääoma 205 277,56 euroa

Lahden kaupunki myi 960 Provincia Oy:n osaketta Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle 24.10.2024 päivättyllä kauppakirjalla arvolla 321 521,44 euroa. Provincia Oy:n osakkeet on

siirretty tytäryhteisön osakkeista osakkuusyhteisön osakkeisiin.

Kaupunginhallitus päätti (20.5.2024 § 212) tehdä muutoksen Suomen Hiihtoliitto ry:n maksusuunnitelmaan maksujärjestelysopimusten pääomien, yhteensä 1,9 miljoonaa euroa, osalta niin, että pääomat tulee maksettavaksi kertaeränä 31.5.2029. Maksujärjestelysopimukset on laadittu vuonna 2017 Lahti Events Oy:n ja Suomen Hiihtoliitto ry:n välillä. Sopimuksissa Suomen Hiihtoliitto ry on sitoutunut korvaamaan kisojen järjestäjänä toimineelle Lahti Events Oy:lle kisojen järjestämiskustannuksia ja kisojen tuottamat tappiot. Sopimukset on siirretty vuonna 2023 osana liiketoimintasiirtoa KOKO Lahti Oy:lle.

Kaupunginhallitus päätti (12.6.2023 § 222) siirtää Suomen Hiihtoliitto ry:n saatavan, markkinahintaan arvostettuna yhteensä 2 012 434,15 eurolla, Lahti-konsernin sisällä KOKO Lahti Oy:ltä Lahden kaupungille. Saatavan siirrosta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti (4.12.2023 § 410) antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023 yhteensä 2,873 miljoonaa euroa, näihin velkoihin liittyvät korkosaatavat per 30.11.2023 yhteensä 0,103 miljoonaa euroa sekä myönnetyn luottolimitin enintään 4,0 miljoonaa euroa ja siihen liittyvät korkosaatavat per 26.11.2023 yhteensä 68 007,65 euroa, kaikki edellä yhteensä 7 043 985,02 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti, että Lahti Events Oy tulee purkaa viivytyksettä. Akordipäätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti (18.12.2023 § 444) perustaa Tapahtuma Lahti Oy:n (nyk. Eventum Lahti Oy) ja merkitä 1,0 miljoonaa euroa Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita ja tehdä 2,8 miljoonan euron sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. SVOP-rahaston sijoituksesta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Konserni- ja tilijaosto päätti (22.1.2024 § 4) kiinteistöjärjestelyistä, jossa Lahden kaupunki ostaa Spatium Toimitilat Oy:ltä Suurhalli ja messuhallikiinteistön (Lahti- ja Vesijärvi halli) kauppasummalla 19,9 miljoonaa euroa ja Spatium Toimitilat Oy siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Lahden kaupungille. Lahden kaupunki myy Tikkula -nimisen rakennuksen 800 000 eurolla Spatium Toimitilat Oy:lle ja vuokraa maanvuokrasopimuksella tontin ostajalle sekä siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Spatium Toimitilat Oy:lle. Päätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Tilikaudelle 2024 tehdyt oikaisut

Lahden kaupungille on kirjattu edellisten tilikausien yli-/alijäämään vuonna 2024 ennakkotietoon perustuva asukasmaksujen oikaisut 52 589,00 euroa vuosien 2017-2019 verottajan vuosi-ilmoitusten mukaan.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Vertailuvuoden 2023 ennakkotietoon perustuva asukasmäärä on päivitetty vastaamaan lopullista asukasmäärää. Asukasmäärän päivitys vaikuttaa vuoden 2023 osalta seuraaviin tunnuslukuihin: tuloslaskelman vuosikate

€/asukasmäärä, taseen kertynyt yli-/alijäämä €/asukas, lainakanta €/asukas ja lainat ja vuokravastuut €/asukas.

Lisäksi vertailuvuoden 2023 kaupungin lainat ja vuokravastuut -tunnusluvut on päivitetty muuttuneiden vuokravastuiden mukaiseksi.

4.1.2. Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernirakenne

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kaupungilla on määräysvalta. Vuoden 2024 lopussa kaupunkikonserniin kuului 33 tytäryhteisöä, 1 säätiö ja 1 osakkuusyhteisö 1.11.2024 alkaen, jotka on yhdistelty kuntakonserniin suoraan tai alakonsernitilinpäätösten kautta. Konsernitilinpäätökseen on lisäksi yhdistelty 2 kuntayhtymää ja 1 kuntayhtymäkonsernia, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymäkonsernien kautta kuntakonserniin on yhdistelty 1 kuntayhtymäkonsernin tytäryhteisö. Konserniyhtiöt ovat osakkaana 6 osakkuusyhteisössä, joista 1 osakkuusyhteisöä on yhdistelty alakonsernin luvuissa. Loput osakkuusyhteisöt ovat konsernin kannalta merkitykseltään vähäisiä ja ne ovat jätetty pieninä yhtiöinä yhdistelemättä (KPL 6:3.1).

Konserniin on yhdistelty seitsemän alakonsernia, jotka on kuvattu konsernirakenteessa. Ko. yhtiöistä tehdyt konsernilaskelmat on yhdistelty Lahti-konserniin.

Konsernitilinpäätöksen yhdistellyt yhteisöt:	2024
Tytäryhteisöt	
Yhtiöt	
- Asuminen, kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt	10
- Kunnallista liiketoimintaa harjoittavat yhtiöt	18
- Muut yhtiöt	5
Säätiöt	1
Kuntayhtymät	3
Osakkuusyhteisöt	1
Yhdistelemättömät yhteisöt	5
Yhteensä	43

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminoinnit on tehty Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konserniohjeen mukaisesti käyttäen ns. sovellettua hankintamenomenetelmää. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudella tilikauden tulokseen.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olenaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Kuntakonsernin sisäiset kiinteistöverot on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernitulolaskelmassa sekä omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden rakennusten poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernitulolaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi niillä yhtiöillä, jotka eivät ole tehneet suunnitelman mukaisia poistoja.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpitolautakunnan mukaisesti vapaaehtoisten ja verotusperusteisten varausten ja poistoeron muutokset on konsernitulolaskelmassa laskettu laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli-/alijäämään ja vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on konsernitaseessa jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa ja vähemmistöosuuksien erottamisessa. Laskennallinen verovelka on esitetty kokonaisuudessaan pitkäaikainen vieraana pääomana.

Konserniin on kirjattu alakonsernin liiketoiminnan aiheuttamien vientien perusteella laskennallisia verosaamisia. Verosaamiset on jaoteltu pitkä- ja lyhytaikaiseen niiden mahdollisen toteutumisen perusteella.

Konserniin on kirjattu laskennallisia veroja seuraavasti:

- Saamiset: pitkäaikaiset 0,6 miljoonaa euroa
- Velat: pitkäaikaiset 49,1 miljoonaa euroa, lyhytaikaiset 0,5 miljoonaa euroa

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen, lukuun ottamatta viiteen alakonserniin yhdisteltyä yhteisöä, on pieninä yhtiöinä jätetty yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen (KPL 6:3.1).

Konsernirakenteen muutokset tilikaudella

- Provincia Oy:n muutos tytäryhtiöstä osakkuusyhtiöksi 28.10.2024 Lahti konsernissa
- Nastolan Virastotalokiinteistö Oy lopputilitys 30.11.2024
- Päijät-Hämeen Ajoharjoittelurata Oy lopputilitys 31.12.2023, yritys lopetettu konsernista 30.6.2024

Yksikköhintarahoituksen oikaisu valtionosuuksiin

Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymälle maksettu yksikköhintarahitus 64,88 miljoonaa euroa on konsernitilinpäätöksessä siirretty toimintatuotoista valtionosuuksiin.

Kiinteistöverojen käsittely

Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen kunnalle maksamat kiinteistöverot 1,61 miljoonaa euroa on eliminoitu.

Tilikauden muut tapahtumat

Lahden kaupunki on kirjannut pysyvien vastaavien sijoituksien tasearvonalentumisena:

- Työterveys Wellamo Oy:n osakepääoma 59 600,00 euroa
- Lahden Terveystalo Oy:n osakepääoma 509 309,46 euroa
- Nastolan Virastotalokiinteistö Oy:n osakepääoma 205 277,56 euroa

Lahden kaupunki on kirjannut vuosien 2023 ja 2022 tilinpäätöksissä pakollisiin varauksiin Lahti Events Oy:n lainasaamisen 3 942 536,67 euroa ja Lahden Jäähalli Oy:n lainasaamisen 3 272 092,59 euroa, jotka ovat edelleen yhtiöillä velkana.

Lahden kaupunki myi 960 Provincia Oy:n osaketta Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle 24.10.2024 päivättyllä kauppakirjalla arvolla 321 521,44 euroa. Provincia Oy:n osakkeet on siirretty tytäryhteisön osakkeista osakkuusyhteisön osakkeisiin.

Kaupunginhallitus päätti (12.6.2023 § 222) siirtää Suomen Hiihtoliitto ry:n saatavan, markkinahintaan arvostettuna yhteensä 2 012 434,15 eurolla, Lahti-konsernin sisällä KOKO Lahti Oy:ltä Lahden kaupungille. Saatavan siirrosta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti (4.12.2023 § 410) antaa anteeksi Lahti Events Oy:n velat per 30.11.2023 yhteensä 2,873 miljoonaa euroa, näihin velkoihin liittyvät korkosaatavat per 30.11.2023 yhteensä 0,103 miljoonaa euroa sekä myönnetyn luottolimitin enintään 4,0 miljoonaa euroa ja siihen liittyvät korkosaatavat per 26.11.2023 yhteensä 68 007,65 euroa, kaikki edellä yhteensä 7 043 985,02 euroa. Lisäksi kaupunginhallitus päätti, että Lahti Events Oy tulee purkaa viivytyksettä. Akordipäätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Kaupunginhallitus päätti (18.12.2023 § 444) perustaa Tapahtuma Lahti Oy:n (nyk. Eventum Lahti Oy) ja merkitä 1,0 miljoonalla eurolla Tapahtuma Lahti Oy:n osakkeita ja tehdä 2,8 miljoonan euron sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. SVOP-rahaston sijoituksesta on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Konserni- ja tilajaosto päätti (22.1.2024 § 4) kiinteistöjärjestelyistä, jossa Lahden kaupunki ostaa Spatium Toimitilat Oy:ltä Suurhalli ja messuhallikiinteistön (Lahti- ja Vesijärvi halli) kauppasummalla 19,9 miljoonaa euroa ja Spatium Toimitilat Oy siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Lahden kaupungille. Lahden kaupunki myy Tikkula -nimisen rakennuksen 800 000 eurolla Spatium Toimitilat Oy:lle ja vuokraa

maanvuokrasopimuksella tontin ostajalle sekä siirtää rakennuksia koskevat vuokrasopimukset Spatium Toimitilat Oy:lle. Päätöksestä on jätetty valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Aikaisempia tilikausia koskevan kirjausten käsittely tilinpäätöksessä

Lahti konsernissa vuoden 2023 tilinpäätöksessä oli jäänyt eliminoimatta 2,99 miljoonan euron myyntivoiton sisäinen kate Lahti Energia Oy:n ja Lahden kaupungin välisestä ulkovaloverkkokaupasta sekä 0,19 miljoonan euron myyntitappion sisäinen kate Spatium Toimitila Oy:n ja Lahden kaupungin välisessä Soratie 2 kaupassa. Eliminointi on huomioitu sisäisen katteen eliminointikorteilla vuonna 2024.

Vertailukelpoisuus edellisten tilikausien tilinpäätökseen

Edellisen tilikauden asukasmäärän tunnuslukua on korjattu. Asukasmäärä vaikuttaa tuloslaskelman tunnuslukuun, vuosikate €/asukasmäärä sekä taseen tunnuslukuun, lainat €/asukas ja kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas.

Liitetiedoissa esitetyt vuoden 2023 vertailutietoja on muutettu vastaamaan vuoden 2024 esitystapaa.

Konsernissa vuoden 2023 vertailutietoja on muutettu Lahden Talot Oy:n osalta vuosien 2019–2023 poisto-oikaisulla 5,3 miljoonaa euroa. Muutos on huomioitu pysyvien vastaavien rakennusten erässä, kohdassa konsernin kertyneet poistot sekä edellisten tilikausien ylijäämä muutoksessa.

4.1.3. Lahti-konsernin suurimpien yhteisöjen tunnuslukuja 2024 ja 2023

		Henkilökun- nan määrä	Liikevaihto € 1 000 €	Tilikauden tulos € 1 000 €	Oma pää- oma € 1 000 €	Suhteellinen vel- kaantuneisuus %	Omavarai- suusaste %	Sijoitetun pääoma tuotto %
Lahti Energia Oy-alakonserni	2024	204	190 109	19 890	158 692	227,0 %	26,6 %	12,1 %
	2023	200	186 030	13 018	139 801	240,0 %	23,1 %	2,4 %
Lahti Aqua Oy-alakonserni	2024	76	44 266	6 511	67 615	149,5 %	50,0 %	8,9 %
	2023	79	42 415	4 938	62 304	170,5 %	45,9 %	3,5 %
Salpakierro Oy	2024	69	21 156	1 244	7 495	58,0 %	27,2 %	21,8 %
	2023	58	18 170	-388	6 351	71,0 %	22,5 %	-3,2 %
Lahden Pysäköinti Oy	2024	7	2 992	39	9 307	412,9 %	41,1 %	0,1 %
	2023	9	2 507	26	9 460	531,4 %	39,2 %	0,1 %
Lahden Sairaalaparkki Oy	2024	0	1 042	115	820	407,0 %	16,0 %	10,9 %
	2023	0	956	149	705	501,0 %	12,8 %	2,8 %
Lahden seutu - Lahti Region Oy	2024	17	2 595	2	367	10,0 %	58,6 %	0,9 %
	2023	19	3 761	1	366	8,5 %	53,3 %	0,4 %
KOKO Lahti Oy	2024	12	1 798	-785	-2 937	193,6 %	-521,8 %	42,9 %
	2023	36	6 112	-2 376	-2 152	74,5 %	-89,2 %	-4141,7 %
Lahti Events Oy	2024	0	0	288	-6 601	0,0 %	-3 202,7 %	-6,4 %
	2023	7	12	-220	-6 889	58 159,1 %	-3 394,1 %	8,2 %
Lahden Talot Oy	2024	36	58 302	1 558	130 070	439,7 %	20,6 %	9,9 %
	2023	35	58 246	2 728	129 061	481,7 %	16,6 %	0,8 %
Spatium Toimitilat Oy	2024	5	6 201	2 313	10 623	313,4 %	15,2 %	56,5 %
	2023	6	9 016	272	8 389	461,4 %	8,7 %	0,4 %
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	2024	33	3 678	10	1 542	14,7 %	74,0 %	0,7 %
	2023	31	3 250	54	1 532	23,5 %	66,7 %	3,2 %
Provincia Oy	2024	161	13 417	208	3 410	0,0 %	109,9 %	0,0 %
	2023	136	12 130	-171	3 203	18,9 %	58,2 %	-5,4 %
Työterveys Wellamo Oy	2024	0	1 420	-638	1 154	2,0 %	97,4 %	-55,3 %
	2023	50	7 335	0	1 792	12,3 %	66,3 %	14,5 %
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	2024	223	19 018	260	1 355	11,7 %	34,4 %	8,0 %
	2023	197	14 522	63	928	14,8 %	30,0 %	4,0 %
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	2024	503	23 628	778	1 509	19,8 %	24,3 %	64,1 %
	2023	508	22 857	174	731	19,7 %	13,9 %	23,8 %
Koulutuskeskus Salpaus ky	2024	411	68 783	5 586	102 386	11,4 %	92,2 %	5,5 %
	2023	652	65 511	2 138	96 850	14,7 %	90,3 %	2,2 %
Päijät-Hämeen Ilton ky	2024	19	2 772	126	1 535	15,1 %	41,7 %	8,2 %
	2023	32	2 668	-147	1 409	21,1 %	23,5 %	-4,3 %

4.3. Tuloslaskelman liitetiedot

6.TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄALUEITTAIN, € *)	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Sosiaali- ja terveystuotot	1 158 737	5 442 573	0	0
Opetus ja kulttuuripalvelut	29 514 130	28 530 539	22 359 188	23 172 262
Yhdyskuntapalvelut	278 253 741	269 577 844	45 222 263	43 228 329
Asumis- ja kiinteistöpalvelut	68 126 297	91 078 262	8 298 014	29 872 327
Yleishallinto	37 835 832	34 744 912	17 924 430	12 942 792
Muut palvelut	11 867 338	8 472 628	0	0
Toimintatuotot yhteensä	426 756 075	437 846 757	93 803 895	109 215 710

*) Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

7.VEROTULOJEN ERITTELY, €	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Kunnan tulovero	214 003 505	225 383 374	214 003 505	225 383 374
Osuus yhteisöveron tuotosta	26 539 285	31 167 724	26 539 285	32 652 219
Kiinteistövero	46 121 687	46 807 072	47 728 041	46 807 072
Verotulot yhteensä	286 664 477	303 358 170	288 270 831	304 842 666

8.VALTIONOSUUKSIEN JA VEROTULOMENETYSTEN KORVAUSTEN ERITTELY, €	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	37 608 582	51 714 152	37 608 582	51 714 152
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	23 182 373	24 612 317	23 182 373	24 612 317
Verotulomenetysten korvaus	18 224 255	18 168 314	18 224 255	18 168 314
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	79 015 210	94 494 783	79 015 210	94 494 783
Koulutuskuntayhtymien valtionosuus	41 432 104	40 655 238	0	0
Muu opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-1 844 555	-3 622 387	-1 844 555	-3 622 387
Valtionosuudet yhteensä	118 602 759	131 527 634	77 170 655	90 872 396

9.PALVELUJEN OSTOT ERITELTYNÄ, €	Kaupunki	
	2024	2023
Asiakaspalvelujen ostot	14 064 574	12 788 205
Muiden palvelujen ostot	130 817 307	124 956 781
Palvelujen ostot yhteensä	144 881 881	137 744 986

10.VALTUUSTORYHMILLE ANNETUT TUET, €	Kaupunki	
	2024	2023
Vasemmistoliiton Lahden valtuustoryhmä	5 000	5 000
Lahden kokoomuksen valtuustoryhmä	17 500	15 000
Lahden vihreä valtuustoryhmä	6 000	5 940
Lahden sos.dem. valtuustoryhmä	18 000	18 000
Lahden kristillisdemokraattinen valtuustoryhmä	5 000	5 000
Lahden Perussuomalaiset valtuustoryhmä	7 752	7 244
Keskustan valtuustoryhmä	389	940
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä	59 640	57 124

11.SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEISTA

Lahden kaupungin poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan. Pienet käyttömaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10 000 euroa (alv 0 %), kirjataan vuosikuluiksi.

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät ovat:

Käyttömaisuus	Poistosuunnitelma 1.1.2016 alkaen, ellei poikkeuslupaa		Lahden kaupungin poistosuunnitelma 31.12.2012 asti	Lahden kaupungin poistosuunnitelma 1.1.2013– 31.12.2015, ellei poikkeuslupaa		Nastolan kunnan poistosuunnitelma 31.12.2015 asti
		%				
Aineettomat hyödykkeet						
Kehittämismenot	2	50,0 %	-	2	-	
Aineettomat oikeudet	5	20,0 %	5	5	5	
Liikearvo	2	50,0 %	-	2	-	
Muut pitkävaikutteiset menot						
- atk-ohjelmistot	2	50,0 %	5	2	3	
- muut	2	50,0 %	3	2	-	
Aineelliset hyödykkeet						
Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa					
Rakennukset ja rakennelmat						
- hallinto- ja laitosrakennukset	20	5,0 %	30	20	30	
- tehdas- ja tuotantorakennukset	20	5,0 %	20	20	20	
- talousrakennukset	10	10,0 %	7	10	15	
- vapaa- ajan rakennukset	20	5,0 %	25	20	20	
- asuinrakennukset	30	3,3 %	40	30	30	
Kiinteät rakenteet ja laitteet						
- kadut, tiet, torit ja puistot	15	6,7 %	20	15	menojäännös 15 %	
- sillat, laiturit ja uimalat	10	10,0 %	20	10	menojäännös 15 %	
- muut maa- ja vesirakenteet	15	6,7 %	30	15	menojäännös 10 %	
- vedenjakeluverkosto	30	3,3 %	-	-	menojäännös 8 %	
- viemäriverkko	30	3,3 %	-	-	menojäännös 8 %	
- sähköjohdot, muuntoasemat ja ulkovalaistuslaitteet	15	6,7 %	10	15	-	
- muut putki- ja kaapeliverkot	15	6,7 %	-	-	menojäännös 20 %	
- sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	10	10,0 %	-	-	menojäännös 20 %	
- liikenteen ohjauslaitteet	10	10,0 %	10	10	-	
- muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	10	10,0 %	15	10	-	
Rakennusten peruskorjaukset	taloudellinen pitoaika laske- taan investointikohtaisesti		taloudellinen pito- aika lasketaan in- vestointikohtaisesti	taloudellinen pitoa- ika lasketaan in- vestointikohtaisesti	-	
Koneet ja kalusto						
- muut kuljetusvälineet	4	25,0 %	5	4	5	
- muut liikkuvat työkonet	5	20,0 %	5	5	5	
- muut raskaat koneet	10	10,0 %	10	10	-	
- muut kevyet koneet	5	20,0 %	10	5	-	
- sairaala-, terveydenhuolto-, yms. laitteet	5	20,0 %	10	5	5	
- atk-laitteet	3	33,3 %	3-5 vuotta	3	3	
- muut laitteet ja kalusteet	3	33,3 %	3-15 vuotta	3	3	
Muut aineelliset hyödykkeet						
- luonnonvarat	käytön mukainen		käytön mukainen	käytön mukainen	käytön mukainen	
- arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	
- ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	ei poistoaikaa	-	
Pysyvien vastaavien sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	ei poistoaikaa		ei poistoaikaa	-	ei poistoaikaa	

12. PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET, €	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Eläkevastuu 1.1.	2 370 700	2 596 900	2 370 700	2 596 900
Vähennys	-226 200	-226 200	-226 200	-226 200
Eläkevastuu 31.12.	2 144 500	2 370 700	2 144 500	2 370 700
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 1.1	3 395 389	3 059 776	1 831 000	1 831 000
Lisäys	1 975 098	756 755	0	0
Vähennys	-3 206 567	-421 142	0	0
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus 31.12.	2 163 920	3 395 389	1 831 000	1 831 000
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 1.1.	0	1 664 042	0	1 664 042
Vähennykset	0	-1 664 042	0	-1 664 042
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 31.12.	0	0	0	0
Muut pakolliset varaukset 1.1	11 746 406	21 105 798	7 214 629	7 164 629
Lisäys	2 200	2 121 638	0	1 000 000
Vähennys	-1 007 158	-11 481 031	0	-950 000
Muut pakolliset varaukset 31.12.	10 741 448	11 746 406	7 214 629	7 214 629
Kaatopaikan maisemointivaraus 1.1.	5 710 868	5 393 109	0	0
Lisäys	939 537	638 963	0	0
Vähennykset	-290 766	-321 204	0	0
Ei-suojaava koronvaihtosopimus 31.12.	6 359 639	5 710 868	0	0
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1	0	6 667 326	0	0
Lisäys	0	0	0	0
Vähennys	0	-6 667 326	0	0
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0	0	0	0
Pakolliset varaukset yhteensä	21 409 507	23 223 363	11 190 129	11 416 329

13. PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUS- VOITOT JA -TAPPIOT, €	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	7 493 458	2 240 047	4 196 177	1 895 733
Rakennusten luovutusvoitot	100 228	20 787 971	797 652	20 787 971
Muut luovutusvoitot	886 831	3 143 630	240 981	112 245
Luovutusvoitot yhteensä	8 480 517	26 171 648	5 234 811	22 795 948
Muut toimintakulut				
Myyntitappiot, Maa- ja vesialueet	-61	-193 807	-61	-4 063
Rakennusten luovutustappiot	-939 143	0	-293 179	0
Muut luovutustappiot	88 838	0	0	0
Luovutustappio yhteensä	-850 366	-193 807	-293 241	-4 063

15. OSINKOTUOTTOJEN JA PERUSPÄÄOMAN KORKOTUOTTOJEN ERITTELY, €	Kaupunki	
	2024	2023
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä	2 810 153	2 556 049
Osinkotuotot ja osuuspääomien korot muilta	1 756 807	1 476 225
Osinkotuotot yhteensä	4 566 960	4 032 274

4.4. Taseen liitetiedot

19. PYSYVÄT VASTAAVAT TASE-ERÄKOHTAISESTI

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet /Kaupunki

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET, €	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut ja kesken-eräiset hyödykkeet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 567 070	66 609 582	1 329 282	69 505 934
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	122 671	1 124 950	1 247 621
Siirrot erien välillä	0,00	164 084	-123 921	40 163
Tilikauden poisto	-1 156 851	-5 851 986	0	-7 008 837
Poistamaton hankintameno 31.12.	410 219	61 044 351	2 330 310	63 784 881
Kirjanpitoarvo 31.12.	410 219	61 044 351	2 330 310	63 784 881

AINEELLISET HYÖDYKKEET, €	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	139 498 339	290 003 138	226 804 095	7 845 563	260 106	1 960 999	666 372 240
Lisäykset tilikauden aikana	1 594 177	0	24 018 281	3 064 497	0	60 319 564	88 996 519
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	-480 000	0	0	0	-1 022 880	-1 502 880
Vähennykset tilikauden aikana	-481 216	-184 681	-369 574	0	0	0	-1 035 472
Siirrot erien välillä	111 378	26 773 271	-921	3 104 830	170 121	-57 285 288	-27 126 609
Tilikauden poisto	0	-17 422 070	-26 314 834	-4 464 387	-23 793	0	-48 225 084
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0	0	0	0	-16 898	0	-16 898
Poistamaton hankintameno 31.12.	140 722 678	298 689 658	224 137 047	9 550 502	389 536	3 972 395	677 461 816
Kirjanpitoarvo 31.12.	140 722 678	298 689 658	224 137 047	9 550 502	389 536	3 972 395	677 461 816

Olennaiset muutokset rakennuksista

Suurhalli- ja messuhallikiinteistön osto
Tikkulan myynti
Villälhteen B1 parakin myynti

19 378 164,33
19,7 milj. euroa
0,1 milj. euroa
0,2 milj. euroa

Olennaiset muutokset koneet ja kalusto

Kirjastoauton osto

823 121,72
0,8 milj. euroa

Olennaiset lisäpoistot

Herrasmannin pk perusparannus

800 000,00
0,8 milj. euroa

MAA- JA VESIALUEET ERITTELY, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen ei palautuskelpoiset liittymismaksut	1 405 588	1 326 470	1 771 624	1 631 746
Muut maa- ja vesialueet	157 342 365	156 876 700	138 951 054	137 866 593
Maa- ja vesialueet yhteensä	158 747 953	158 203 167	140 722 678	139 498 339

Pysyvien vastaavien sijoitukset /Kaupunki

Osakkeet ja osuudet, €	Osakkeet tytäryhteisöt	Osakkeet kuntayhtymät	Osakkeet omistusyhteis- yhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	139 648 582	28 933 271	110 972	2 753 987	171 446 811
Lisäykset tilikauden aikana	80 739	0	0	68 750	149 489
Vähennykset tilikauden aikana	-70 438	0	0	-19 171	-89 609
Siirrot erien välillä	-321 521	0	321 521	0	0
Arvonlennukset ja niiden palautukset	-774 137	0	0	0	-774 137
Poistamaton hankintameno 31.12.	138 563 224	28 933 271	432 493	2 803 566	170 732 554
Kirjanpitoarvo 31.12.	138 563 224	28 933 271	432 493	2 803 566	170 732 554

Laina ja muut saamiset, €	Muut lainasaamiset ty- täryhteisöiltä	Muut lainasaamiset muilta yhteisöiltä	Muut saamiset	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	296 508 711	17 922 252	231 945	314 662 908
Lisäykset tilikauden aikana	0	0	131 974	131 974
Vähennykset tilikauden aikana	-72 543 859	-464 501	0	-73 008 360
Poistamaton hankintameno 31.12.	223 964 852	17 457 750	363 919	241 786 521
Kirjanpitoarvo 31.12.	223 964 852	17 457 750	363 919	241 786 521

Osakkeiden tilikauden arvonlennukseen sisältyy olennaisia lisäpoistoja, jotka johtuvat osakkeiden arvonalentumisesta

- Työterveys Wellamo Oy osakkeiden arvonalentuminen -59 tuhatta euroa
- Nastolan Virastotalokiinteistö Oy osakkeiden arvonalentuminen -205 tuhatta euroa
- Lahden Terveystalo Oy osakkeiden arvonalentuminen -509 tuhatta euroa
- PHP Holding Oy osakkeiden arvonalentuminen -12 tuhatta euroa
- Provincia Oy osakkeiden siirto tytäryhtiöosakkeista osakkuusyhtiöosakkeisiin 3,2 tuhatta euroa
- Provincia Oy osakkeiden myynti 0,7 tuhatta euroa
- Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n osakkeiden ostot 0,8 tuhatta euroa

Y-tunnus	Kunnan omistus- osuus %	Konsemin omistus- osuus %	Konsemin osuus omasta pääomasta	Konsemin osuus vieraasta pääomasta	Konsemin osuus tilikau- den tuloksesta
Konsemyhteisöt					
Lahti		100,00	553 354 874 €	719 628 283 €	-15 005 676 €
Lahden Tilakeskus		100,00	109 734 917 €	215 806 552 €	6 758 483 €
Lahden Kaupunginorkesteri		100,00	539 611 €	893 104 €	69 548 €
Lahden Kaupunginteatteri		100,00	-1 520 672 €	1 812 790 €	-785 137 €
KOKO Lahti Oy	1538807-9	100,00	-2 937 287 €	3 500 163 €	-785 047 €
Lahden Pysäköinti Oy	0855202-9	100,00	9 306 733 €	13 335 068 €	38 853 €
Lahden Sairaalaparkki Oy	2417816-1	0,00	508 257 €	2 685 404 €	71 405 €
Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy	0855115-7	87,51	1 263 940 €	797 910 €	44 187 €
Lahti Aqua Oy	0950563-8	100,00	67 614 678 €	68 780 715 €	6 510 947 €
Lahti Energia Oy	0804847-1	100,00	158 691 540 €	435 875 257 €	19 890 152 €
Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy	2828895-8	64,36	1 149 235	2 193 838	221 719
Ateriasisko Oy		0,00	205 640	210 911	38 614
Salpakierto Oy	0937458-6	60,15	4 508 337	7 590 028	748 183
Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	2828893-1	56,34	854 934	2 664 184	440 648
Työterveys Wellamo Oy	2306525-3	59,60	691 682	18 264	382 279
Eventum Lahti Oy	3413274-9	100,00	3 557 535	1 482 746	-242 465
Lahden Talot Oy	1108275-0	100,00	130 069 786 €	260 864 680 €	1 558 394 €
Kiinteistö Oy Hansaparkki	0741811-9	56,88	5 259 985 €	4 366 €	6 194 €
Kiint Oy Lahden Siltavouti	0872475-9	7,60	8 727 312 €	20 547 €	-24 373 €
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	2871231-7	54,60	8 706 706 €	3 837 376 €	232 257 €
Kiinteistö Oy Nastonharjun liiketalo	0414205-7	75,60	171 231 €	8 902 €	3 647 €
Lahden Rudolf Steiner koulun Talo Oy	0667999-0	91,70	1 247 791 €	435 615 €	-18 190 €
Lahden Terveystalo Oy	0218029-5	100,00	485 328 €	8 130 €	-60 905 €
PaavolaKiinteistö Oy	2871232-5	100,00	8 248 202 €	2 860 096 €	321 728 €

	Y-tunnus	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta	Konsernin osuus vieraasta pääomasta	Konsernin osuus tilikau- den tuloksesta
Lahden Konservatorio Oy	0149057-4	50,57	50,57	738 734 €	171 288 €	66 159 €
Lahden seutu - Lahti Region Oy	1074350-2	52,90	52,90	194 387 €	260 744 €	796 €
Lahti Events Oy	2662848-8	0,00	100,00	-6 600 520 €	6 806 612 €	288 178 €
Radio- ja tv-museosäätiö	0960855-7	50,00	50,00	943 400 €	11 407 €	35 137 €
Spatium Toimitilat Oy	1577570-6	100,00	100,00	10 623 371 €	35 408 019 €	2 313 497 €
Kuntayhtymät						
Hollolan-Lahden Vesilaitos ky	0217865-4	40,00	40,00	604 318 €	83 507 €	53 962 €
Koulutuskeskus Salpaus ky		63,86	63,86	65 383 814 €	5 193 054 €	3 567 127 €
Päijät-Hämeen liiton ky	0215610-5	58,08	58,08	891 401 €	312 999 €	72 968 €
Osakkuusyhteisöt						
Provincia Oy (29.10.2024 alkaen)	2516653-3	41,73	100,00	0 €	0 €	0 €
Ei yhdisteltävät osakkuusyhtiöt						
Seponkadun pysäköinti Oy	1052885-3	0,00	26,00	0 €	0 €	0 €
As Oy Kittilän petsukka	0812988-8	0,00	33,33	0 €	0 €	0 €
Kiinteistö Oy Villähteen liikekeskus	0659699-2	0,00	29,14	0 €	0 €	0 €
Kiinteistö Oy Liturinkadun Pysäköinti	1623368-5	0,00	32,53	0 €	0 €	0 €
Riihelän Huolto Oy	0276711-7	12,75	41,75	0 €	0 €	0 €

23. SAAMISTEN ERITTELY, €	Kaupunki			
	2024	2024	2023	2023
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0	917 793	0	2 202 083
Konsemittisaamiset	0	33 737 368	0	5 577 203
Siirtosaamiset	0	3 844 798	0	4 554 911
Yhteensä	0	38 499 959	0	12 334 197
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0	2 069	0	10 612
Yhteensä	0	2 069	0	10 612

24. SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT, €	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Muut siirtosaamiset	860 665	968 354	0	0
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	860 665	968 354	0	0
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Valtionapu- ja EU-tukisaamiset	5 334 390	4 590 377	4 771 202	3 836 363
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	1 326 840	1 220 579	850 000	750 000
Siirtyvät korot	1 387 737	2 973 351	5 232 535	7 526 245
Muut siirtosaamiset	8 179 448	11 867 900	887 514	1 095 171
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	16 228 415	20 652 208	11 741 251	13 207 779

TASEEN VASTATTAVAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25. OMAN PÄÄOMAN ERITTELY, €	Konserni		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Peruspääoma				
Peruspääoma 1.1.	405 062 050	437 196 267	405 062 050	437 196 267
Lisäykset	0	376 286	0	393 068
Vähennykset	0	-32 510 503	0	-32 527 285
Peruspääoma	405 062 050	405 062 050	405 062 050	405 062 050
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma				
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	12 614	12 614	0	0
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	12 614	12 614	0	0
Arvonkorotusrahasto				
Arvonkorotusrahasto 1.1.	121 015	383 450	80 010	80 010
Lisäykset	7 000	0	0	0
Vähennykset	71 196	-262 435	0	0
Arvonkorotusrahasto	199 210	121 015	80 010	80 010
Muut omat rahastot				
Lahden Kaupungin 90-vuotisjuhlarahasto 1.1.	42 884	42 884	42 884	42 884
Lahden Kaupungin 90-vuotisjuhlarahasto 31.12.	42 884	42 884	42 884	42 884
Lahden kaupungin vahinkorahasto 1.1.	11 225 240	10 966 126	11 225 240	10 966 126
Siirrot rahastoon	0	259 113	0	259 113
Siirrot rahastosta	-83 311	0	-83 311	0
Lahden kaupungin vahinkorahasto 31.12.	11 141 928	11 225 240	11 141 928	11 225 240
Rahastopääomat				
Rahastopääomat 1.1.	1 164 979	1 613 729	0	0
Rahastopääomat, lisäykset	135 626	-49 122	0	0
Rahastopääomat, vähennykset	-86 941	-399 629	0	0
Rahastopääomat 31.12.	1 213 664	1 164 979	0	0
Muut omat rahastot	12 398 477	12 433 102	11 184 812	11 268 123
Edellisten tilikausien ylijäämä (allijäämä) muutos				
Edellisten tilikausien ylijäämä (allijäämä) 1.1.	443 796 245	374 464 752	254 764 526	213 059 965
Kuntayhtymäosuusien lisäykset	-37 413	0	0	0
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	3 816 173	2 991 783	-52 589	-19 153
Yritysmyyntit	-2 677 954	-1 509 638	0	319 215
Yritysosot	-213 835	-247 671	0	0
Osingonjako	0	3	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämän muutos	-1 741 890	2 651 129	0	0
Suurhalli- ja messuhallikiinteistö kauppaan liittyvät muutokset	415 793	0	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämä (allijäämä) 31.12.	443 357 121	378 350 358	254 711 937	213 360 027
Tilikauden ylijäämä (allijäämä)	28 637 339	65 445 888	-8 931 138	41 404 499
OMA PÄÄOMA Yhteensä	889 666 812	861 425 027	662 107 671	671 174 709

Vuoden 2023 osalta vertailutiedot ovat muuttuneet:

Vuoden 2023 vertailutietoja on muutettu edellisten tilikausien ylijäämä muutokseen vuosien 2019-2023 Lahden Talot Oy konsermissa tekemättä jääneen poisto-oikaisun osalta 5 330 290,17 euroa

Vuoden vertailutiedot muuttuneet konsernin 2023 rahastoissa, oikaistu summat oikeisiin rahastoihin.

27. PITKÄAIKAISET VELAT, €	2024	2023
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin 5 v. kuluttua		
Lainat rahoitus- vakuutuslaitoksilta	450 000 000	520 000 000
Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua yhteensä	450 000 000	520 000 000

29. PAKOLLISET VARAUKSET, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Eläkevaraus	2 144 500	2 370 700	2 144 500	2 370 700
Eläkevaraukset	2 144 500	2 370 700	2 144 500	2 370 700
Muut pakolliset varaukset				
Ympäristövelvoitteista johtuva varaus - Ranta Kartano	2 163 920	3 395 389	1 831 000	1 831 000
Lainasaamiset	0	0	7 214 629	7 214 629
Kaatopaikan maisemointivaraus	6 359 639	5 710 868	0	0
Muut pakolliset varaukset	10 741 448	12 257 420	0	0
Muut pakolliset varaukset	19 265 007	21 363 677	9 045 629	9 045 629
PAKOLLISET VARAUKSET Yhteensä	21 409 507	23 734 377	11 190 129	11 416 329

30. VIERAS PÄÄOMA, €	Kaupunki		2023	2023
	2024	2024		
Velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä sekä osakkuus- ja omistusyhteisöille	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot	0	82 751	0	56 149
Ostovelat	0	2 666 657	0	3 182 483
Konsemtilivelat	0	60 133 996	0	70 224 215
Siirtovelat	0	20	0	18
Velat tytäryhteisöille yhteensä	0	62 883 425	0	73 462 866
Velat kuntayhtymille				
Ostovelat	0	17 916	0	70 934
Velat kuntayhtymille yhteensä	0	17 916	0	70 934
VIERAS PÄÄOMA yhteensä	0	62 901 340	0	73 533 800

31. SEKKITILILIMIITTI, €	2024	2023
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12. -siitä käyttämättä oleva määrä	20 000 000	20 000 000
	20 000 000	20 000 000

32. MUIDEN VELKOJEN ERITTELY, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Pitkäaikaiset muut velat				
Liittymismaksut	36 434 396	36 562 165	0	0
Liittymismaksut, sisäinen	124 335	119 145	0	0
Muut velat	216 526	201 151	0	0
Muut velat yhteensä	36 775 256	36 882 462	0	0

33. SIIRTOVELKOJEN OLENNAISET ERÄT, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Pitkäaikaiset siirtovelat				
Siirtyvät korot muille	1 490 626	2 010 147	0	0
Muut siirtovelat	162 891	159 061	0	0
Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä	1 653 517	2 169 208	0	0
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Jaksotetut henkilöstökulut	33 781 669	32 205 605	19 863 813	18 984 403
Siirtyvät korot	4 645 342	4 819 814	3 287 044	3 672 504
Maankäyttö- ja rakennuslain ennakkomaksut	0	0	4 121 893	4 516 943
Valtionosuus- ja EU-tukiennakot	3 534 189	5 383 447	2 704 016	5 367 800
Muut siirtovelat	8 089 758	11 972 982	197 799	44 868
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	50 050 958	54 381 848	30 174 566	32 586 518
Siirtovelat yhteensä	51 704 475	56 551 056	30 174 566	32 586 518

4.5. Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

34. VELAT, JOIDEN VAKUUDEKSI ANNETTU KIINNITYKSIÄ KIINTEISTÖIHIN, €	Konsemi	
	2024	2023
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	91 842 177	90 276 899
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	91 842 177	90 276 899
Lainat julkisyhteisöiltä		
Lainat julkisyhteisöiltä, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	75 851 449	115 772 594
Lainat julkisyhteisöiltä	75 851 449	115 772 594
Muut lainat		
Muut lainat, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	210 463 210	198 899 368
Muut lainat	210 463 210	198 899 368
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä	378 156 835	404 948 861

35.-36. VAKUUDET, €	Konsemi	
	2024	2023
Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet		
Rahoitus- ja vakuutuslaitoslainojen vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	7 305 000	20 288 434
Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet	7 305 000	20 288 434
Muut omasta puolesta annetut vakuudet		
Kiinteistökiinnitykset	6 045 370	6 057 142
Yrityskiinnitykset	1 300 000	1 300 000
Pantattujen arvopapereiden kirjanpitoarvo	1 557 302	1 488 026
Talletukset	0	826
Takaukset	365 500	365 500
Muut	10 713 744	10 706 129
Muut omasta puolesta annetut vakuudet	19 981 916	19 917 623
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Takaukset	1 752 717	1 698 511
Omasta puolesta annetut vakuudet	1 752 717	1 698 511

** Konsernin vuoden 2023 kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut -kohdasta poistettu luku, muutettu yleisohjeen mukaiseksi

38. VUOKRAVASTUUT, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Toimitilojen vuokravastuut	239 570 358	226 751 098	219 478 129	205 687 683
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	50 674 779	50 947 588	11 594 569	9 676 100
Maa-alueiden vuokravastuut	11 464 693	13 365 731	163 030	169 263
Muut vuokravastuut	238 062	2 528	8 335	1 430
Vuokravastuut	301 947 892	291 066 945	231 244 063	215 534 476
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus, vuokravastuut				
Toimitilojen vuokravastuut	23 661 635	22 817 754	20 787 062	20 007 618
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	8 666 644	8 283 164	4 874 550	4 520 470
Maa-alueiden vuokravastuut	586 160	594 936	8 433	10 633
Muut vuokravastuut	8 806	2 058	8 335	1 430
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus, vuokravastuut	32 923 246	31 697 912	25 678 380	24 540 151
PPP-hankkeet, vuokravastuut	11 864 142	12 523 261	11 864 142	12 523 261
Kuntakonsemin sisäiset vuokravastuut	0	0	949 315	3 241 079

* Konsemin vuoden 2023 Maa-alueiden vuokravastuut luku muutettu oikeaksi, tehty siirto 41 liitetiedosta

** Konsemin vuoden 2023 kuntakonsemin sisäiset vuokravastuut -kohdasta poistettu luku, muutettu yleisohjeen mukaiseksi

39. VASTUUSITOUKSET, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Takaukset samaan konsemiin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0	0	194 340 000	202 340 000
Jäljellä oleva pääoma	0	0	103 009 621	115 783 000
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	76 289 645	68 246 060	0	0
Jäljellä oleva pääoma	31 932	18 672	0	0

* Konsemin vuoden 2023 luku, takaukset samaan konsemiin kuuluvien yhteisöjen puolesta, on poistettu luku, muutettu yleisohjeen mukaiseksi

40. VASTUU KUNTIEN TAKAUSKESKUKSEN TAKAUSVASTUISTA, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	1 043 091 253	996 951 281	1 043 091 253	996 951 281
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	1 119 338	793 597	1 119 338	793 597

41. MUUT TASEEN ULKOPUOLISET JÄRJESTELYT, €	Konsemi		Kaupunki	
	2024	2023	2024	2023
Sopimusvastuut				
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	8 669 504	13 914 157	8 669 504	13 914 157
Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kunnalle aiheutuvat velvoitteet	4 180 000	5 607 000	4 180 000	5 607 000
Muut sopimusvastuut	3 476 059	1 015 480	3 350 000	900 000
Arvonlisäveron palautusvastuu*)	36 584 603	40 887 102	408 067	92 860
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	786 117	807 659	0	0
Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	53 696 282	62 231 398	16 607 571	20 514 017

* Lahden kaupungin ja konsemin vuoden 2023 muut sopimusvastuut lukua on muutettu vastaavalle tasolle kuin vuoden 2024 ilmoitetut muut sopimusvastuut

** Konsemin vuoden 2023 ilmoitettu vuokravastuut luku on siirretty liitetieto 38 vuokravastuihin

	2024	Konsemi 2023	2024	Kaupunki 2023
Johdannaissopimukset				
Koronvaihtosopimukset				
Käypä arvo	7 241 399	14 787 183	-1 707 695	1 297 564
Kohde-etuuden arvo	244 589 397	310 276 321	77 000 000	140 000 000
Optio-oikeuden sisältävät koronvaihtosopimukset^{*)}				
Käypä arvo	0	-11 287	0	0
Kohde-etuuden arvo	0	5 108 800	0	0
Sähköjohdannaiset				
Käypä arvo	1 188 986	3 146 067	0	0
Kohde-etuuden arvo	6 043 922	28 576 850	0	0
Johdannaissopimukset yhteensä				
Käypä arvo	8 430 385	17 921 963	-1 707 695	1 297 564
Kohde-etuuden arvo	250 633 319	343 961 970	77 000 000	140 000 000

^{*)} Optio-oikeus vastapuolella

Lahden kaupungin johdannaissopimukset

Lahden kaupungin rahoitustoiminnan periaatteet ohjaavat kaupungin varainhankinnan ja rahoitusriskien hallinnan toimenpiteitä. Rahoitusriskejä hallitaan hajauttamalla lainat nostohetken markkinatilanteen mukaan, olemassa oleva lainasalkku huomioiden ja ottamalla kantaa nostettavan lainan korkoperustaan, valuuttaan sekä erääntymisajankohtaan, tai erillisillä johdannaissopimuksilla.

Johdannaissopimuksilla suojaudutaan korko- ja valuuttariskeiltä. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on korkotason muutosten epäedullisten vaikutusten tasaaminen, kassavirtojen ennakoitavuuden parantaminen sekä korkokustannusten alentaminen. Johdannaissopimuksilla muutetaan kiinteäkorkoisten ja vaihtuvakorkoisten lainasopimusten korko- ja/tai valuuttajakaumaa suhdannetilanteen ja korko-odotusten perusteella. Kaupungin tavoitteena on suojautua korkoliikkeiden aiheuttamilta ylimääräisiltä kustannuksilta sekä pitää lainoista aiheutuva rahoitusrasitus mahdollisimman matalana ja ennakoitavana. Valuuttamääräisiin lainoihin kohdistuva valuuttojen kurssimuutoksista aiheutuva epävarmuus, valuuttariski, eliminoidaan lainan noston yhteydessä valuutan- ja koronvaihtosopimuksilla.

Kaupunki suojaa johdannaissopimuksilla olemassa olevia lainoja lainakohtaisilla, yksittäisen lainan korkoriskin pienentämiseksi tehdyillä sopimuksilla. Johdannaissopimuksilla on toteutettu lainakohtaisen suojauksen lisäksi myös tulevan lainasalkun suojausta ilman lainakohtaista kytköstä. Näissä suojaustoimenpiteissä on ollut lähtökohtana se, että erääntyvistä kertalyhenteisistä lainoista johtuvan uudelleenrahoitustarpeen sekä arvioitujen pitkän aikavälin investointitarpeiden takia kaupungin lainasalkun koko tulee pysymään kohtuullisella tasolla myös tulevaisuudessa.

Lahden kaupunki määrittelee kaikki tilinpäätöshetken mukaiset johdannaissopimukset suojaaviksi ja esittää ne ainoastaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Alla on lueteltu kaupungin tilinpäätöshetkellä voimassa olleet johdannaissopimukset (numerot 2–3). Johdannaisten markkina-arvot on esitetty liitetiedoissa pankin ilmoituksen mukaan ja ne sisältävät kertyneet korot.

Koronvaihtosopimukset

Koronvaihtosopimus nro 2

Nimellispääoma	EUR 37 000 000,00
Käypä arvo 31.12.2024	EUR 1 019 372,00
Käypä arvo 31.12.2023	EUR 1 721 355,00
Maksettu korko	2,20 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	7.4.2020
Sopimuksen eräpäivä	7.4.2040

Koronvaihtosopimus nro 2 on kohdistettu yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseen: Sopimuksella on muutettu 15. lokakuuta 2029 erääntyvän, pääomaltaan 40 miljoonan euron lainan vaihtuva korko kiinteäksi 37 miljoonan euron osalta (suojattu osuus lainasta 92,5 %). Lainan ja koronvaihtosopimuksen koron määräytymis- ja maksupäivät eroavat toisistaan vain vähän: koronvaihtosopimuksen koronmääräytymispäivät ovat 7.4. ja 7.10. ja lainan 15.4. ja 15.10. Koronmääräytymisen ajallisesta erosta syntynyt korkokustannuksia lisäävä vaikutus tilinpäätösajankohtaan mennessä oli noin 67 000 euroa ja vuodelta 2024 noin 2 300 euroa. Markkinoiden korko-odotusten mukaan arvioitu lisäkustannus vuodelle 2025 on noin 3 500 euroa. Ajallisen eron vaikutus vallitsevassa markkinaympäristössä ei ole merkittävä eikä olennainen, joten sopimuksen katsotaan olevan suojaava ja käsittely taseen ulkopuolella liitetiedoissa antaa oikean ja riittävän kuvan sopimuksen vaikutuksista.

Lainan ja koronvaihtosopimuksen ehdot eroavat vaihtuvan viitekoron käsittelyn osalta, mikäli viitekorko on negatiivinen. Lainan kokonaiskorko on aina vähintään nolla, koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan täysimääräisesti. Euriborkoron ollessa positiivinen, lainan korkokustannus koronvaihtosopimuksen voimassaoloajalla on vuosittain

enintään 2,20 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali. Mikäli euriborkorko on negatiivinen, lainan vuosittainen korkokustannus sisältää myös koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuuden. Negatiivisen koron tuottama lisäkustannus tilinpäätöshetken mennessä on ollut noin 0,4 miljoonaa euroa eikä jäljellä olevalle sopimuskaudelle odoteta tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella lisäkustannuksia negatiivisesta euriborkorosta. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattiaa, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava.

Lahden kaupungin vuonna 2027–2029 erääntyvien kertalyhenteisten lainojen määrä on yhteensä 110 miljoonaa euroa. Todennäköistä on, että vuoden 2029 jälkeen koronvaihtosopimukseen nro 2 kohdistettu laina tai muu erääntyvä laina on uudelleenrahoitettava, jolloin nostettavan uuden lainan ehdot voidaan asettaa vastaamaan koronvaihtosopimusta ja koronvaihtosopimus säilyy suojaavana sopimusajan loppuun.

Koronvaihtosopimus nro 3

Nimellispääoma	EUR 40 000 000,00
Käypä arvo 31.12.2024	EUR -2 727 067,32
Käypä arvo 31.12.2023	EUR -1 997 575,94
Maksettu korko	2,84 %
Vastaanotettu korko	6 kk Euribor
Lyhennysohjelma	Bullet
Sopimuksen alkamispäivä	26.8.2022
Sopimuksen eräpäivä	26.8.2042

Koronvaihtosopimus nro 3 on kohdistettu kahden lainan, A ja B, korkoriskin suojaamiseen: Sopimuksella on muutettu vaihtuva korko kiinteäksi lainan A koko lainapääoman, 39 miljoonan euron osalta ja lainan B 1,0 miljoonan euron osalta (koko lainapääoma 40 miljoonaa euroa; lainan suojattu osuus yhdessä koronvaihtosopimuksen nro 2 kanssa on 95,0 %). Laina A erääntyy 13.12.2035 ja laina B erääntyy 15.10.2029. Lainojen ja koronvaihtosopimuksen koron määräytymis- ja maksupäivät eroavat toisistaan: koronvaihtosopimuksen koronmääräytymispäivät ovat 26.2. ja 26.8. ja lainan A 31.5. ja 30.11. sekä lainan B 15.4. ja 15.10. Ajallisen eron vaikutusta on arvioitu lainan A osalta. Koronmääräytymisen ajallisesta erosta syntynyt korkokustannuksia lisäävä vaikutus tilinpäätösajankohtaan mennessä oli n. 121 000 euroa ja vuodelta 2024 noin 13 000 euroa. Markkinoiden korko-odotusten mukaan ajallisesta erosta ei tule lisäkustannuksia vuodelle 2025. Ajallisen eron vaikutus vallitsevassa markkinaympäristössä ei ole merkittävä eikä olennainen, joten sopimuksen katsotaan olevan suojaava ja käsittely taseen ulkopuolella liitetiedoissa antaa oikean ja riittävän kuvan sopimuksen vaikutuksista.

Lainojen ja koronvaihtosopimuksen ehdot eroavat vaihtuvan viitekoron käsittelyn osalta, mikäli viitekorko on negatiivinen. Lainojen kokonaiskorko on aina vähintään nolla, koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan täysimääräisesti. Euriborkoron ollessa positiivinen lainojen korkokustannus koronvaihtosopimuksen voimassaoloajalla on vuosittain enintään 2,84 prosenttia sekä vaihtuvakorkoisesta lainasta maksettu lainamarginaali, lainan A koko pääoman osalta ja lainan B 1,0 miljoonan euron pääoman osalta. Mikäli euriborkorko on negatiivinen, lainojen vuosittainen korkokustannus sisältää myös koronvaihtosopimuksen vaihtuvan koron osuuden. Jäljellä olevalle sopimuskaudelle ei odoteta tilinpäätöksen laadintahetken korkoennusteiden perusteella lisäkustannuksia negatiivisesta euriborkorosta. Vaikka koronvaihtosopimuksessa ei ole ns. korkolattiaa, katsotaan sopimuksen olevan riskienhallinnallisesti suojaava.

Lahden kaupungin vuosina 2027–2029 erääntyvien kertalyhenteisten lainojen määrä on yhteensä 110 miljoonaa euroa ja vuosina 2033–2035 yhteensä 149 miljoonaa euroa. Todennäköistä on, että vuoden 2027 ja 2033 jälkeen koronvaihtosopimukseen nro 3 kohdistetut lainat tai muu erääntyvä laina on uudelleenrahoitettava, jolloin nostettavan uuden lainan ehdot voidaan asettaa vastaamaan koronvaihtosopimusta ja koronvaihtosopimus säilyy suojaavana sopimusajan loppuun.

Lahti-konsernin johdannaissopimukset

Konserniin kuuluvien yhteisöjen johdannaissopimusten nimellisarvot ja käyvät arvot on ilmoitettu konsernin tilinpäätöksen laadintahetken omistusosuuden mukaisesti. Käypä arvo tarkoittaa pankin johdannaissopimuksesta ilmoittamaa tilinpäätöshetken markkina-arvoa, joka sisältää kertyneet korot.

Lahti-konsernin koronvaihtosopimukset

Koronvaihtosopimukset on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Sopimuksilla on muutettu lainan vaihtuva korko kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma ja eräpäivät vastaavat toisiaan tai koronvaihtosopimuksen pääoma voi olla pienempi ja/tai voimassaoloaika lyhempi kuin lainan. Mahdollinen koron määräytymis- ja maksupäivien ajallinen ero ei ole merkittävä tai olennainen. Negatiivisen viitekoron käsittelyn osalta lainoissa ja koronvaihtosopimuksissa on eroja lainaehtojen mukaisesti. Lainan kokonaiskoronlaskennassa negatiivinen viitekorko joko huomioidaan enintään lainan marginaalia vastaavan prosenttimäärän osalta tai ei ollenkaan, jolloin negatiivisen viitekoron tulkitaan olevan nolla. Koronvaihtosopimuksen koronlaskennassa negatiivinen viitekorko huomioidaan aina täysimääräisesti.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Lahden kaupungin ja Lahti-konsernin tilinpäätöshetkellä voimassa olleet koronvaihtosopimukset, sopimuksen nimellisarvo, pankin ilmoittama markkina-arvo sisältäen siirtyvät markkinakorot, sopimuksen eräpäivä ja korkojohdannaissopimusten korkoherkkyys, ts. miten korkomuutos vaikuttaa sopimusten markkina-arvoihin. Korkoherkkyys on laskettu, jos korkoprosentti muuttuu tilinpäätöshetken tasosta -1, -0,5, +0,5, +1 tai +2 prosenttiyksikköä. Johdannaissopimusten negatiivisten kassavirtojen ajoittuminen tulevaisuudessa on arvioitu tilinpäätöshetken termiinikorkojen perusteella. Herkkyysanalyysissä esitetyt johdannaissopimukset on numeroitu seuraavasti: Lahden kaupunki 2–3 ja konserniyhteisöt 5–34.

Lahden kaupungin ja Lahti-konsernin korkojohdannaissopimukset ja herkkyyshanalyysi

Nro	Johdannaisen sopimustyyppi	Nimellispääma EUR 31.12.2024	Sopimuksen eräpäivä	Negatiivinen kassavirta 31.12.2024 terminkorkojen perusteella	Käypä arvo EUR 31.12.2024	Korkomuutoksen vaikutus laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2024				
						Korkomuutos verrattuna 31.12.2024 korkotasoon				
						-1,0 %	-0,5 %	+0,5 %	+1 %	+2 %
2	Koronvaihtosopimus	37 000 000	7.4.2040	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 019 372	-3 954 100	-1 375 907	3 244 812	5 312 544	9 019 096
3	Koronvaihtosopimus	40 000 000	26.8.2042	Negatiivinen sopimusajan loppuun	-2 727 067	-6 546 906	-3 140 063	2 861 863	5 501 981	10 158 845
	Lahden kaupungin johdannaiset yhteensä (2-3)	77 000 000			-1 707 695	-10 501 006	-4 515 970	6 106 675	10 814 525	19 177 941
	Muutos laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2024					-8 793 311	-2 808 275	7 814 370	12 522 220	20 885 636
5	Koronvaihtosopimus	875 809	4.8.2031	Negatiivinen 4/2025/8-2031	-11 175	-39 798	-25 454	3 037	17 186	45 290
6	Koronvaihtosopimus	12 331 833	1.4.2029	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 340 857	-441 266	-217 547	213 281	420 661	819 996
7	Koronvaihtosopimus	1 224 530	30.4.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	75 432	-22 854	-11 226	11 479	22 561	44 198
8	Koronvaihtosopimus	1 651 552	6.2.2029	Positiivinen sopimusajan loppuun	165 968	104 725	135 219	196 229	226 743	287 788
9	Koronvaihtosopimus	5 410 717	1.12.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	246 969	-49 550	-24 378	24 687	48 593	95 180
10	Koronvaihtosopimus	21 000 000	5.12.2031	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 074 243	434 854	758 799	1 381 414	1 680 530	2 255 441
12	Koronvaihtosopimus	6 120 000	15.5.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	56 842	12 377	34 683	78 854	100 720	144 018
13	Koronvaihtosopimus	3 000 000	15.9.2025	Positiivinen sopimusajan loppuun	71 215	56 009	63 607	78 830	86 455	101 730
14	Koronvaihtosopimus	20 000 000	15.12.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	15 790	-477 744	-228 889	256 356	492 869	953 979
15	Koronvaihtosopimus	8 135 593	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	292 372	71 765	182 251	402 126	511 512	729 175
16	Koronvaihtosopimus	4 846 518	31.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	131 523	-46 355	-22 986	22 638	44 904	88 371
17	Koronvaihtosopimus	1 486 660	13.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	45 896	-17 208	-8 442	8 764	17 205	33 772
18	Koronvaihtosopimus	689 468	4.8.2031	Negatiivinen 4/2025-8/2031	-8 798	-31 331	-20 038	2 391	13 529	35 654
19	Koronvaihtosopimus	2 347 930	31.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	63 718	-22 458	-11 136	10 967	21 755	42 813
25	Koronvaihtosopimus	21 000 000	5.12.2031	Negatiivinen 12/2025-7/2029	-55 775	-724 342	-385 674	265 590	578 644	1 180 687
26	Koronvaihtosopimus	6 265 260	23.10.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	240 244	120 944	180 340	299 531	359 325	479 301
28	Koronvaihtosopimus	1 710 957	30.11.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	58 761	-33 562	-16 560	16 514	32 596	63 875
29	Koronvaihtosopimus	3 844 416	31.10.2026	Positiivinen sopimusajan loppuun	105 916	-36 753	-18 225	17 949	35 603	70 065
30	Koronvaihtosopimus	8 081 440	23.10.2027	Positiivinen sopimusajan loppuun	597 530	-188 874	-93 053	93 373	184 040	360 428
31	Koronvaihtosopimus	6 165 925	1.4.2029	Positiivinen sopimusajan loppuun	656 611	-220 943	-108 927	106 793	210 632	410 591
32	Koronvaihtosopimus	11 145 856	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 383 830	844 755	1 114 673	1 652 223	1 919 850	2 452 789
33	Koronvaihtosopimus	11 572 571	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 364 425	805 220	1 085 217	1 642 841	1 920 462	2 473 303
34	Koronvaihtosopimus	8 682 363	16.12.2030	Positiivinen sopimusajan loppuun	1 036 700	616 199	826 746	1 246 057	1 454 816	1 870 528
	Lahti-konsernin johdannaiset yhteensä (2-34)	244 589 397			7 241 399	-18 580 507	-4 135 245	21 952 970	33 737 935	55 102 549
	Muutos laskennalliseen markkina-arvoon 31.12.2024					-25 821 906	-11 376 644	14 711 570	26 496 536	47 861 150

Lahden kaupungin rahoituskovenantit

Euroopan investointipankki ja Pohjoismaiden Investointipankki ovat antaneet kirjallisen sitoumuksen Lahden kaupungin laina- ja takauksopimuksiin sisältyvien rahoituskovenanttien osalta tilikaudelle 1.1.-31.12.2024, etteivät nämä tule asettamaan vaatimuksia rahoituskovenanttien rikkoutumisesta. Lahden kaupunki on neuvotellut uudet rahoituskovenantit Euroopan investointipankin ja Pohjoismaiden Investointipankin kanssa ja uudet sopimukset laaditaan alkuvuoden 2025 aikana.

KONSERNI VAKUUDET JA VASTUUSITOUKSET

Muut konserniyhteisöjen vastuusitoumukset

Lahti Energia Oy

Lahden kaupungin ilmanlaadun yhteistarkkailusopimuksen velvoitemaksu vuodelle 2025 on 52 480,00 euroa. Lahti Energia Oy on ollut mukana Fennovoima Oy:n Hanhikivi 1- ydinvoimahankkeessa Voimaosakeyhtiö SF:n kautta. Lahti Energia Oy on sitoutunut rahoittamaan hanketta ennen kaupallisen käytön alkua enintään 23 736 700,00 eurolla. Fennovoima purki toukokuussa 2022 hankkeen laitostoimitussopimuksen eikä ydinvoimalalla ole enää rakentamislupaa. Fennovoima käy tällä hetkellä väli-miesmenettelyä laitostoimitussopimuksen merkittäviin viivästyksiin ja sopimusrikkomuksen vuoksi.

Lahti Energia Oy on sitoutunut antamaan konserniyhtiöiden puolesta yhteensä 284 369,70 euron vastatakauksen, joka päättyi 15.7.2032 ja 20 004 euron vastatakauksen, joka päättyi 27.5.2026.

Lahti Energia Oy on sitoutunut antamaan enintään 66 500 000,00 euron takaukset Oomi Palvelu Oy:n puolesta. Takauksen sitoutunut osuus sisältyy liitetietojen kohtaan 22.1.

Lahti Energia Sähköverkko Oy:n osakkeita on annettu yleispanniksi 102 osaketta yhteensä 200 osakkeesta. Osakkeiden ta-searvo on 11 636 663,31 euroa.

Päästöoikeustilanne: Lahti Energian tuotantolaitoksissa syntyi vuonna 2024 päästökaupan piiriin kuuluvia hiilidioksidipäästöjä 7 861 tonnia. Siirtyviä EUA-oikeuksia 31.12.2024 on 26 900 tonnia, joiden käypä arvo on 1 883 000,00 euroa.

Lahti Aqua Oy

Aqua Verkko Oy:llä on pääomalainaa (2/2018) Lahden kaupungin konsernipankista 31 000 000 euroa ja laina-aika päättyi 15.12.2038. Lainaa on osakeyhtiölain 12 mukainen, jolloin pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Lainan pää-omaa lyhennetään ja korkoa maksetaan osakeyhtiölain luvussa asetetuina rajoitteina. Mikäli korkoa voidaan maksaa vain osittain, siirtyy maksamaton korko seuraavaan maksun edellytyksen täyttävään eräpäivään. Avoimena oleva saldo 31.12.2024 on 22 842 105,22 euroa. Yhtiö ei ole antanut lainoista vakuutta.

Labio Oy:llä on pääomalainaa (2/2013) Salpakierto Oy:stä (ent. Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy) 1 200 000 euroa ja laina-aika päättyi 30.11.2033. Lainaa on osakeyhtiölain 12§ mukainen, jolloin pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Lai-nan pääomaa lyhennetään ja korkoa maksetaan osakeyhtiölain luvussa asetetuina rajoitteina. Mikäli korkoa voidaan maksaa vain osittain, siirtyy maksamaton korko seuraavaan maksun edellytyksen täyttävään eräpäivään. Avoimena oleva saldo 31.12.2024 on 523 076,88 euroa.

Labio Oy:llä on pääomalainaa (1/2015) Salpakierto Oy:stä (ent. Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy) 1 680 000 euroa ja laina-aika päättyi 31.8.2033. Lainaa on osakeyhtiölain 12§ mukainen, jolloin pääoman tai koron maksamisesta ei anneta vakuutta. Lainan pääomaa lyhennetään ja korkoa maksetaan osakeyhtiölain luvussa asetetuina rajoitteina. Mikäli korkoa voidaan maksaa vain

osittain, siirtyy maksamaton korko seuraavaan maksun edellytyksen täyttävään eräpäivään. Avoinna oleva saldo 31.12.2024 on 581 538,48 euroa.

LABIO Oy

Etelä-Suomen Aluevirasto on myöntänyt LABIO Oy:lle ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisen ympäristöluvan 220/2020. Tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi LABIO Oy on antanut Hämeen ELY-keskukselle vakuudeksi pankkitakauksen (Nordea nro 00101-02-2410596) arvoltaan 356 500 euroa. Pankkitakaus on voimassa 31.3.2026 saakka, jonka jälkeen sitä jatketaan toiminnan loppuun saakka.

Salpakierto Oy

Nordea Pankki Oyj on antanut Hämeen elinkeino, -liikenne ja ympäristökeskukselle Salpakierto Oy:n puolesta ympäristönsuojelulain (527/2014) 59 §:n tarkoittaman omavelkaisen takauksen koskien Kujalan ympäristölupaa 56/2021 Dnro ESAVI/8698/2020 asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Pankin kokonaisvastuu on 6 560 902,00 euroa. Takaus on voimassa 17.12.2031 saakka.

Nordea Pankki Oyj on antanut Hämeen elinkeino, -liikenne ja ympäristökeskukselle Salpakierto Oy:n puolesta ympäristönsuojelulain (527/2014) 59 §:n tarkoittaman omavelkaisen takauksen koskien kattohuopajätteen käsittelyn ympäristölupaa 344/2020, 22.09.2022 Dnro ESAVI/16350/2020 asianmukaisen jätehuollon, seurannan, tarkkailun ja toiminnan lopettamisessa tai sen jälkeen tarvittavien toimien varmistamiseksi. Pankin kokonaisvastuu on 3 224 000 euroa. Takaus on voimassa 18.11.2030 saakka.

Yhtiö on varautunut jätelain ja ympäristölupien mukaisiin kaatopaikkojen jälkihoitovelvoitteisiin tekemällä vuosittain kirjanpidossa pakollisen jälkihoitovaruksen. Vastuiden suuruus vuoteen 2069 on n. 12,7 miljoonaa euroa, josta jälkihoitovaruksena on kirjattu taseeseen n. 5,7 miljoonaa euroa. Taseeseen kirjaamaton jälkihoitovastuu on n. 7 miljoonaa euroa. Jälkihoitovaruksien käyttösuunnitelmat ja jälkihoitovastuu tarkistetaan vuosittain.

Yhtiö on velvollinen tarkistamaan kiinteistöinvestoinneista tekemiään arvonalisäverovähennyksiä, mikäli kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on 784 715,40 euroa ja viimeinen tarkistusvuosi on 2029.

4.6. Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

42. HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ 31.12.	Kaupunki	
	2024	2023
Konsemihallinto	146	149
Elinvoiman palvelualue	117	102
Sivistyksen palvelualue	2 916	2 994
Kaupunkiympäristön palvelualue	206	197
Yhteensä	3 385	3 442
Taseyksiköt		
Lahden Tilakeskus	35	34
Lahden kaupunginorkesteri	75	70
Lahden kaupunginteatteri	97	99
Yhteensä	207	208
Lisäksi työllistettyjä	26	77
Kaupunki yhteensä	3 618	3 722
44. LUOTTAMUSHENKILÖN PALKOISTA PERITYT JA TILITEYT LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT, €	Kaupunki	
	2024	2023
Askola/Myrskylä-Pukkila perussuomalaiset	0	36
Hämeen Kokoomus	615	608
Hämeen Perussuomalaisten piiri	288	12
Hämeen Sosiaalidemokraatit ry	1 251	831
Hämeen Vihreät	384	369
Kristillisdemokraatit Lahden Kunnallisjärjestö ry	6 707	5 546
Keskustapuolueen Päijät-Hämeen piiri	254	290
Keskustapuolueen Lahden kunnallisjärjestö	5 111	4 819
Kokoomuksen Lahden kunnallisjärjestö ry	24 998	20 750
Lahden Perussuomalaiset ry	7 719	7 717
Lahden Sosiaalidemokraattinen Puolue	38 015	31 047
Lahden Vihreät ry	11 798	9 378
Liike Nyt ry Lahti	1 027	1 362
Suomen kommunistinen puolue	100	0
Vasemmistoliiton Lahden Kunnallisjärjestö	9 035	6 108
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	107 302	88 550
45. TILINTARKASTAJAN PALKKIOT, €	Kaupunki	
	2024	2023
TALVEA Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	74 495	64 209
Hanketarkastus	790	23 437
Tilintarkastuspalkkiot yhteensä	75 285	87 646

46. INTRESSITAHOLIIKETAPAHTUMAT

PHHYKY:n pakollinen varaus palkkaharmonisaatiota varten

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä (PHHYKY) on tilinpäätöksessään 2022 tehnyt 20 miljoonaa euron pakollisen varauksen liittyen mahdolliseen takautuvaan palkkaharmonisaatoratkaisuun. PHHYKY on ilmoittanut Lahden kaupungin laskennalliseksi osuudeksi 12,1 miljoonaa euroa. Lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta mukaan PHHYKY:n henkilöstö on siirretty liikkeenluovutuksella hyvinvointialueelle 1.1.2023. Työsopimuslain ja lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta mukaan luovuttaja on luovutuksensaajalle vastuussa ennen luovutusta erääntyneestä työntekijän saatavasta, jollei muuta ole sovittu. Muuta ei ole sovittu kuntayhtymän ja kaupungin tai hyvinvointialueen välillä. Saatava ei ole erääntynyt ennen 1.1.2023. Henkilöstöä edustava keskusjärjestö on käynyt neuvotteluja mahdollisesta ratkaisusta työnantajan edustavan järjestön kanssa. Ratkaisuesityksen hyväksymisestä päätetään hyvinvointialue 1.1.2023 tapahtuneen liikkeenluovutuksen jälkeen. Kaupungin tulkinnan mukaan saatava tulee

erääntymään vasta päätöksen ja maksusuunnitelman jälkeen. Näin ollen kaupungin tulkinnan mukaan PHHYKY ei ole vastuussa takautuvasta palkkaharmonisaatiosta edellä mainitun lainsäädännön perusteella. Tällöin ei myöskään muodostu katettavaa alijäämää, josta omistajakunnat olisivat vastuussa. Lahden kaupunki ei tällä perusteella ole sisällyttänyt PHHYKY:n esittämää osuutta pakollisesta varauksesta vuoden 2022 tilinpäätöslaskelmiinsa. Asian käsittely on kesken vuoden 2024 tilinpäätöksen valmistuessa.

INTRESSITAPAHTUMIA KOSKEVA LIITETIETO

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n ja Lahden Seutu–Lahti Region Oy:n rahoitussopimukset

Lahden kaupunki toteutti elokuussa 2017 yhdessä muiden Päijät-Hämeen kuntien kanssa selvityksen elinkeinotoimen järjestämisestä ja rahoittamisesta vuodesta 2019 alkaen kahden yhtiön mallin mukaisesti (elinkeinoyhtiö ja markkinointiyhtiö). Kuntien välisissä neuvotteluissa sovittiin, että nämä yhtiöt ovat Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy ja Lahden Seutu–Lahti Region Oy. Uudella rahoittajasopimuksella korvattiin aiemmat Päijät-Hämeen maakunnallisen markkinointiyhtiön rahoittajasopimus vuodelta 2013 sekä Lahden kaupunkiseudun elinkeinoyhtiötä koskeva rahoitussopimus vuodelta 2016.

Rahoitussopimus on päivitetty vuoden 2024 aikana ja se tuli voimaan 1.1.2025. Sopimukseen liittyivät myös Heinolan kaupunki sekä Kärkölän ja Sysmän kunnat. Uusi sopimus korvaa Lahden ja Orimattilan kaupungin, Hollolan, Iitin, Asikkalan, Padasjoen ja Hartolan kunnan 15.8.2018 allekirjoittaman Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:tä koskevan rahoitussopimuksen.

Voimassa olevassa Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n rahoittajasopimuksessa mukana ovat Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Padasjoen, Kärkölän ja Sysmän kunnat sekä Lahden, Orimattilan ja Heinolan kaupungit. Vuosittainen maksuosuus vuosien 2023–2024 osalta oli 13,50 euroa per asukas ja alle 5 000 asukkaalla kunnissa 7,90 euroa per asukas.

Lahden Seutu–Lahti Region Oy:n rahoittajasopimuksessa mukana ovat Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Heinolan ja Lahden kaupungit. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus tuli voimaan 1.1.2019. Vuosittainen maksuosuus on 4,50 euroa per asukas.

Kaupungin päätökset järjestelyn osalta kaupunginhallitus 14.6.2018 § 161 ja 16.9.2024 § 315.

Lainat ja takaukset

Lahden kaupungin rahoitus- ja sijoitustoiminnan ensisijaisena tehtävänä on tukea kaupungin ja kaupunkikonsernin toimintaa kaupunginvaltuuston asettamien strategisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamisessa ja varmistaa varallisuusasema. Kaupunkikonsernin sisäisen rahoitustoiminnan tarkoituksena on varmistaa konsernin maksuvalmius. Kaupunginvaltuusto päättää lainan antamista kokevista periaatteista talousarvion hyväksymisen yhteydessä tai erikseen ja antaa hyväksymänsä vuosittaisen määrärahan puitteissa valtuuden kaupunginjohtajalle myöntää lyhyt- ja pitkäaikaista luottoa kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille.

Lahden kaupunki on tilinpäätöshetkellä myöntänyt tytäryhteisöilleen tai kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille luottoja 38 kappaletta, yhteensä 224,0 miljoonaa euroa ja muille yhteisöille 7 kappaletta, yhteensä 17,5 miljoonaa euroa. Suurin osa lainoista on vakuudettomia. Sopimukset ovat ehdoiltaan vastanneet tekoahetkellä olleita markkinaolosuhteita ja ne ovat tehty kulloinkin voimassa olleiden kaupungin rahoitusperiaatteiden mukaisesti.

Osassa lainasopimuksia on tilinpäätöshetken mukaan arvioituna tavanomaista alhaisempia lainamarginaaleja. Tällaisia tytäryhteisöille tai kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille annettuja lainoja on tilinpäätöshetkellä yhteensä 6,4 miljoonaa euroa. Lainat on nostettu vuosina 2001–2005. Lisäksi muille yhteisöille annetuista lainoista 11,7 miljoonaa euroa on myönnetty korottomana pääomallainana LAB-ammattikorkeakoulu Oy:lle vuonna 2017 järjestelyssä, jossa LAB-ammattikorkeakoulu Oy liitettiin osaksi Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston konsernia.

Lahden kaupunki on tilinpäätöshetkellä antanut tytäryhteisöilleen takauksia yhteensä 103,0 miljoonaa euroa. Takaussopimuksista peritään takauksen antohetkellä tavanomaisena pidettyä takauspalkkiota. Tilinpäätöshetken mukaan arvioituna tavanomaista alhaisempia takauspalkkiota peritään sopimuksista, joiden yhteismäärä on 50,2 miljoonaa euroa. Takaussopimukset on tehty 2006–2016 välisenä aikana.

4.7. Tunnuslukujen laskentakaavat

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Tuloslaskelma

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot} + \text{Arvonalentumiset}$

Vuosikate € / asukas

= $\text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä}$

Rahoituslaskelma

INVESTOINNIT

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

=toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

LAINANHOITO

Laskennallinen lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

MAKSUVALMIUS

Rahavarat 31.12.

= Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} * \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tase

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainat ja vuokravastuut, 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

Lainat ja vuokravastuut, €/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainat €/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

Taseyksikön tunnusluvut

Tuloslaskelma

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Voitto, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

Rahoituslaskelma

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

=toiminnan ja investointien rahavirta –välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno}$

Pääomamenojen tulorahoitus, %

= $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoito

Lainanhoitokate

= $(\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Maksuvalmius

Current ratio

= $(\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Quick ratio

= $(\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} * \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tase

Kertynyt yli- / alijäämä

= Edellisten tilikausien yli- / alijäämä + Tilikauden yli- / alijäämä

Omavaraisuusaste, %

= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Konsernin tunnusluvut

Tuloslaskelma

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosikate} / (\text{Poistot} + \text{Arvonalentumiset})$

Vuosikate € / asukas
= Vuosikate / Asukasmäärä

Asukasmäärä

Rahoituslaskelma

INVESTOINNIT
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, €

Investointien tulorahoitus, %
= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

LAINANHOITO
Laskennallinen lainanhoitokate
= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

MAKSUVALMIUS
Kassan riittävyys (pv)
= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Konsernituloslaskelmasta:

Toimintakulut

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Konsernin rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainasaamisten lisäykset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Tase

Omavaraisuusaste (%)
= $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %
= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Kertynyt yli- / alijäämä (1 000) €
= $\text{Edellisten tilikausien yli- / alijäämä} + \text{Tilikauden yli- / alijäämä} / 1\ 000$

Kertynyt yli- / alijäämä € / asukas
= $(\text{Edellisten tilikausien yli- / alijäämä} + \text{Tilikauden yli- / alijäämä}) / \text{Asukasmäärä}$

Konsernin lainakanta (1 000) € 31.12.
= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Konsernin lainat (1 000) € / asukas
Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätös-
vuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainat ja vuokravastuut 31.12.
= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

Konsernin lainat ja vuokravastuut, €/asukas
Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittua lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätös-
vuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Konsernin lainasaamiset (1 000) € 31.12.
= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

Konsernin henkilöstömäärä 31.12.
= Kunnan ja sen tytäryhteisöjen palveluksessa olleiden henkilöiden lukumäärä 31.12.

5

Eriytetyt tilinpäätökset ja muut eriytetyt laskelmat

5. Eriytetyt tilinpäätökset ja muut eriytetyt laskelmat

5.1. Taseyksiköiden tilinpäätökset

LAHDEN TILAKESKUS

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Tilakeskus on kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaoston alainen kunnallinen taseyksikkö, jonka tehtävänä on järjestää kaupunkiorganisaatiolle sen tarpeiden mukaiset toimitilat ja niihin sovitut kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä ja kehittämisestä. Tilakeskuksen päätöksentekovelimenä toimii konserni- ja tilajaosto. Kaupungin konsernitasoisen tilahallinnon ohjaukseen sisältyy valmistelutehtäviä, joista vastaa Tilakeskuksen johto.

Toimitilajohtajan katsaus

Tilakeskus jatkoi vuonna 2024 toimitilakantansa uudistamista ja kehittämistä palveluverkkosuunnitelmiin ja rakennusten tekniseen kuntoon perustuvan pitkäjänteisen investointi- ja kunnossapito-ohjelman avulla. Toimitilakannan kehittäminen on pitkäjänteinen jatkuva prosessi, johon vaikuttaa vuosittainen investointitaso. Vuonna 2024 päätetyn talouden tasapaino-ohjelman ja siihen kuuluvan kaupungin investointikaton myötä suunniteltua talonrakennuksen investiohjelmää karsittiin hankkeita priorisoimalla tai investointien siirtämisellä tuleville vuosille. Kiinteistöihin liittyvien turvallisuusratkaisujen kehittämistyötä digitaalisia ratkaisuja hyödyntäen on edelleen jatkettu. Vuonna 2022 aloitettua energiansäästöohjelmaa jatkettiin. Sillä pyrittiin muun muassa kompensoimaan jatkunutta energianhinnan nousua etenkin kaukolämmön osalla Kiinteistökanan salkutus päivitettiin ja salkutusta täsmennettiin vuokrakohteiden osalta. Tilakeskus kilpailutti myös kaupungin sähkönhankinnan tuleville vuosille. Vuonna 2024 konserni- ja tilajaosto päätti Eventum Lahti Oy:n uusista vuokrasopimusmalleista messuhallien ja Sibeliustalon osalta. Näiden sopimusmallien vuokratuloilla ei pystytä kattamaan näistä kiinteistöistä aiheutuvia menoja.

Vuotta 2024 leimasi rakennusalalla jatkunut laskusuhdanne sekä kuntien omistamien sote-kiinteistöjen vuokraamiseen ja jatkokäyttöön liittyvä epävarmuus. Tilastokeskuksen mukaan rakennuskustannukset nousivat 0,3 prosenttia vuodentakaisesta vuonna 2024. Tuoreimman Tilastokeskuksen kiinteistöjen ylläpitoindeksiin mukaan kiinteistön ylläpidon kustannukset nousivat Suomessa 0,1 prosenttia vuoden 2024 kolmannella neljänneksellä vuoden 2023 vastaavasta ajanjaksosta.

Tilakeskuksen hallinnoima oma tilakanta lisääntyi noin 25 100 m² verran. Vanhan rakennuskannan poistumaa kertyi purkamisten seurauksena noin 1600 m² ja Tikkulan rakennuksen kaupalla sekä muilla pienillä kiinteistökaupoilla vähentyi yhteensä 3 800 m². Omaan tilakantaan valmistui Ah-tialan koulun laajennus 700 m². Lisäksi kiinteistökaupalla hankittiin Suurhalli- ja Messuhallit rakennus 29 800 m². Uusia vuokratiloja ovat nuorisotila Saimaa 6 (1 000 m²) ja työllisyyspalveluiden tilat Aleksanterinkatu 24 B (500 m²). Vuokrattujen väistötilojen kokonaismäärä koulujen tai päiväkotien tilapäis-tilatarpeisiin lisääntyi vuoden 2024 aikana 700 m². Vuokratu-ja tilapäis- tai lisätiloja on vuoden päättyessä 24 100 m².

Henkilöstö

Henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 35. Henkilöstömenot olivat 2,2 miljoonaa euroa ja kolme prosenttia liikevaihdosta.

Tilakeskuksen henkilöstön yhteistoimintaelimenä toimii työpaikkakokous, joita pidettiin vuoden aikana kaksi kertaa. Henkilökohtaiset kehityskeskustelut sekä ryhmäkehityskeskustelut pidettiin pääosin tammi-huhtikuussa koko henkilöstön osalta. Terveysperusteisia poissaoloja oli 5,6 päivää per henkilötyövuosi.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinnan järjestäminen

Tilakeskuksen toimintaa on ohjannut ja valvonut kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaosto kaupunginvaltuuston määrittämien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti.

Sisäisen valvonnan osalta on noudatettu kaupungin konsernihallinnon ja sisäisen tarkastuksen ohjeita sekä toteutettu yksikkökohtaista valvontaa Tilakeskuksen johtoryhmässä yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Toiminnan tavanomaista riskienhallintaa ovat urakkasopimuksiin perustuvat rakennustöiden aikaiset ja takuuajan vakuudet ja vakuutukset sekä ns. ulosvuokrattujen kohteiden vuokravakuudet muissa kuin vähäistä taloudellista intressiä omaavissa sopimussuhteissa. Tilajavastuulain mukaisessa valvonnassa hyödynnetään kaupallista, tilajalle maksutonta tilajavastuu.fi-palvelua sekä tarvittaessa Suomen Asiakastieto Oy:n luottotietorekisteriä. Kaupunkikirjoissa, vuokrasopimuksissa, urakka-asiakirjoissa ja monissa muissa sopimuksissa käytetään vakiintuneita, tarkastettuja sopimusehtoja. Sopimusehtojen tarkastamisessa käytetään kaupungin lakipalveluiden asiantuntemusta.

Toiminnan tunnuslukuja

Toimintavuoden aikana talonrakennushankkeita valmistui yhteensä noin 9,0 miljoonan euron arvosta, perusparannettua ja uudistettua rakennuskantaa kirjattavaksi Tilakeskuksen taaseeseen. Merkittävimmät valmistuneet hankkeet olivat Ah-tialan koulun laajennus sekä korjaus- ja muutostyöt ja Kartanon (ent. Villähteen) koulun muutostyöt ja liikuntasalirakennuksen korjaukset. Imagokohteista toteutettiin Tapanilan hiihtomajan ja Urheilukeskuksen klubirakennuksen korjaukset sekä myös Lahden kylän kansakoulun perusparannus valmistui. Kiinteistökaupalla hankittiin lisäksi Suurhalli ja messuhallit rakennuskokonaisuus 19,9 miljoonan euron kauppahinnalla. Purettuja rakennuksia olivat mm. Myllypohjan koulun laajennusosa ja kolme Myllypohjan koulualueen entistä asuinrakennusta. Kaikkiaan purettuja rakennuksia oli yhteensä noin 1 600 m².

Tilakeskuksen liikevaihto oli 75,8 miljoonaa euroa (edellisvuonna 70,9 milj. euroa) ja liikeylijäämä oli 9,4 miljoonaa euroa (edellisvuonna 26,1 milj. euroa).

Tilikauden ylijäämä oli 6,8 miljoonaa euroa (edellisvuonna ylijäämä 23,1 milj. euroa). Käyttöomaisuudesta on tehty 0,9 miljoonan euron lisäpoistot. Lisäpoistoja tehtiin Herrasmannin päiväkodista ja luovutusta Kartanon koulun lisätilaviipaleesta. Myyntisaamisten luottotappioita kirjattiin 1,4 miljoonaa euroa.

Omien toimitilojen ylläpitoon käytettiin yhteensä noin 21,2 miljoonaa euroa (2023: noin 19,5 milj. euroa). Talonrakennusinvestointeihin ja hankintoihin käytettiin yhteensä 32,9

miljoonaa euroa (2023: 25,1 milj. euroa). Investointihankkeita aktivoitiin yhteensä 28,9 miljoonan euron edestä (sisältäen Suurhallin kiinteistökaupan) ja pitkäaikaisen velan määrä kasvoi 4,0 miljoonalla eurolla. Tilakeskuksen pitkäaikainen korollinen velka kaupungille oli tilikauden päättyessä 210 miljoonaa euroa (2023: 206 milj. euroa).

Kiinteistöjen sähköiseen huoltokirjajärjestelmään (BEM) tuli vuoden 2024 aikana asiakkaiden palvelupyyntöjä yhteensä 8 175 kappaletta (2023: 6 842 kpl).

Tilojen ja omaisuuden määrä

Tilakeskuksen omistajahallinnassa oli tiloja vuoden lopussa yhteensä 367 700 m² ja vuokrahallinnassa on markkinoilta vuokrattuja tiloja 90 500 m². Kaupungin oman palvelutuotannon käytössä tiloista on 334 700 m², josta 95,1 prosenttia oli sivistyksen palvelualueen, 2,9 prosenttia konsernihallinnon palvelualueen, 0,8 prosenttia elinvoiman palvelualueen ja 1,2 prosenttia kaupunkiympäristön palvelualueen käytössä. Tilakannasta ulos vuokrattuja tiloja (mukaan lukien konserniyhtiöt) oli 55 400 m², josta Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymälle vuokrattuja tiloja oli 10 900 m². Pysyvien markkinoilta vuokrattujen tilojen määrä väheni Suurhallin kaupan myötä.

Tilakeskuksen koko tase oli 326 miljoonaa euroa (edellisvuonna 314 milj. euroa), rakennuskannan jälleenhankinta-arvo on noin 970 miljoonaa euroa ja tekninen arvo noin 728 miljoonaa euroa.

Muutoksia toimitilakannassa

Vuoden 2024 aikana purettua tilakantaa poistui noin 1 600 m². Tämän lisäksi kiinteistökaupoilla on poistunut Tikulan rakennus ja 14 pienempää palvelutuotannon käytöstä poistunutta rakennusta yhteensä 3 800 m².

Talous

Tilakeskuksen taloutta on tasapainotettu tilapäisellä sisäisen korkomenon 1,7 prosenttiyksikön alennuksella, vuoden 2024 sisäinen korko oli 1,3 prosenttia. Vuoden 2024 osalta Tilakeskuksen tulos oli ylijäämäinen 6,8 miljoonaa euroa talouden tasapaino-ohjelman toimenpiteiden, energiatehokkuus-toimenpiteiden, toteutuneen sähköenergian hinnan sekä ylläpidon vähentämisen takia. Ylläpidon vuosikorjaustöitä priorisoitiin talouden tasapaino-ohjelmaan vaikuttavana toimenpiteenä.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä 6,8 miljoonaa euroa esitetään lisättäväksi edellisten tilikausien ylijäämään.

LAHDEN TILAKESKUS

TULOSLASKELMA, €	2024	2023
Liikevaihto	75 753 975,33	70 915 182,39
Valmistus omaan käyttöön	674 760,00	603 323,70
Liiketoiminnan muut tuotot	798 279,07	20 787 970,94
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 578 365,92	-9 388 839,92
Palvelujen ostot	-13 539 714,57	-11 696 908,87
	-22 118 080,49	-21 085 748,79
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 877 532,27	-1 853 784,92
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-317 070,87	-308 375,92
Muut henkilösivukulut	-48 513,80	-66 433,33
	-2 243 116,94	-2 228 594,17
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 961 800,29	-19 147 481,69
Arvonalentumiset	0,00	-19 108,85
	-18 961 800,29	-19 166 590,54
Liiketoiminnan muut kulut	-24 533 524,06	-23 701 228,63
Liikelyi-/alijäämä	9 370 492,62	26 124 314,90
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	242,78	20,72
Kunnalle maksetut korkokulut	-2 680 329,88	-3 109 329,88
Muut rahoituskulut	-139,66	-365,55
	-2 680 226,76	-3 109 674,71
Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä	6 690 265,86	23 014 640,19
Yli-/alijäämä ennen varauksia	6 690 265,86	23 014 640,19
Poistoeron lisäys/vähennys	70 086,92	69 631,38
Tilikauden yli-/alijäämä	6 760 352,78	23 084 271,57
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,0 %	8,3 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	3,0 %	8,3 %
Voitto, %	8,8 %	32,4 %

LAHDEN TILAKESKUS

RAHOITUSLASKELMA, €	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	9 370 492,62	26 124 314,90
Poistot ja arvonalentumiset	18 961 800,29	19 166 590,54
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 680 226,76	-3 109 674,71
Tulorahoituksen korjauserät	-562 382,10	-20 787 970,94
	25 089 684,05	21 393 259,79
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-32 894 513,87	-21 511 197,77
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	48 000,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	970 462,59	35 706 130,00
	-31 924 051,28	14 242 932,23
Toiminnan ja investointien rahavirta	-6 834 367,23	35 636 192,02
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten muutos	0,00	-7 750,00
	0,00	-7 750,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen muutos kunnalta	4 000 000,00	-33 000 000,00
	4 000 000,00	-33 000 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	253 458,18	670 206,05
Saamisten muutos muilta	1 115 725,37	-968 902,54
Korottomien velkojen muutos muilta	1 465 183,68	-2 329 745,53
	2 834 367,23	-2 628 442,02
Rahoituksen rahavirta	6 834 367,23	-35 636 192,02
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-127 477 432,55	-110 955 458,14
Investointien tulorahoitus, %	78,0 %	196,5 %
Lainanhoitokate	10,57	14,57
Quick ratio	0,4	0,9
Current ratio	0,4	0,9

LAHDEN TILAKESKUS

TASE, €	2024	2023
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 057 168,34	2 230 851,16
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	1 475 718,63	1 244 272,16
Rakennukset	297 332 370,17	288 665 898,87
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 720 229,85	12 350 320,56
Koneet ja kalusto	6 176,93	14 398,51
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	10 072 652,57	3 633 942,14
	319 607 148,15	305 908 832,24
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	2 059 446,49	2 059 446,49
Muut saamiset	7 750,00	7 750,00
	2 067 196,49	2 067 196,49
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	613 119,34	2 019 955,12
Saamiset kunnalta	612 173,80	865 631,98
Muut saamiset	1 106 434,37	844 652,06
Siirtosaamiset	29 328,10	0,00
	2 361 055,61	3 730 239,16
VASTAAVAA YHTEENSÄ	326 092 568,59	313 937 119,05
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	102 976 434,13	79 892 162,56
Tilikauden yli-/alijäämä	6 760 352,78	23 084 271,57
	109 736 786,91	102 976 434,13
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	551 098,99	621 185,91
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	210 179 222,13	206 179 222,13
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	1 186,34	0,00
Ostovelat	4 986 536,61	3 615 351,74
Muut velat	65 475,52	62 852,17
Siirtovelat	572 262,09	482 072,97
	5 625 460,56	4 160 276,88
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	326 092 568,59	313 937 119,05
TASEEN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Omavaraisuus, %	33,8 %	33,0 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %*	281,9 %	229,4 %
Kertynyt ylijäämä 31.12. 1000 €	109 737	102 976
Lainakanta 31.12. 1000 €	210 180	206 179

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI**TOIMINTAKERTOMUS****Toiminta-ajatus**

Kaupunginorkesteri tarjoaa monipuolisilla konserteillaan erityisesti lahtelaisille elämänlaatua parantavia ja henkistä virkistymistä lisääviä elämyksiä. Orkesteri jatkaa kansainvälistä näkyvää työtään ja toimii näin yhtenä kaupungin merkittävistä vahvuustekijöistä.

Intendentin katsaus

Vuoden 2024 aikana lippuja myytiin ennakoitua enemmän ja orkesteri ylitti lipunmyyntitavoitteen. Tämä on merkittävä onnistuminen ja kertoo niin onnistuneista ohjelmistovalinnoista sekä markkinoinnin onnistuneesta fokusoinnista. Markkinoinnin merkitys on merkittävästi noussut koronan jälkeen. Muis-tutuksia tapahtumista tarvitaan useita ennen ostopäätöstä. Lippuja ostetaan edelleen vasta lähellä konserttipäivää, mutta ryhmät ovat palanneet ennen koronaa olleelle tasolle.

Kevätkauden kohokohdista mainittakoon vierailu Amsterdamin kuuluisassa Concertgebouwssa, elokuvakonsertit Myrskyluodon Maija ja Star Wars sekä kevätkauden loppunmyydyt ylikapellimestari Dalia Stasevskan johtamat Beethovenin yhdeksännen sinfonian esitykset. Levytystoimintaa jatkettiin Helvi Leiviskän sinfonioiden kokonaislevytyksen parissa BIS –levymerkille. Kesän alussa toteutimme ensimmäistä kertaa yhteistyössä Lahden kaupungin, XXL mössön ja Soundfestin kanssa kauan odotetun puistokonsertin Mukkulan tapahtumapuistossa. Vaihtelevasta säästä huolimatta paikalle saapui noin 3000 kuulijaa. Tilaisuuteen oli vapaa pääsy.

Syyskauden avasi Quen-konsertit Rajaton-lauluyhtyeen kanssa. Rakastetut elokuun viihteet keräsivät yleisöä kolmen täyden salin verran. Sibelius-festivaali järjestettiin 25. kerran ja sen taiteellisena johtajana toimi viimeistä kertaa keväällä 2025 ylikapellimestari kautensa päättävä ylikapellimestari Dalia Stasevska. Festivaalille saapui kuulijoita 24 eri maasta.

Muihin syksyn kohokohtiin kuuluivat mm. Sibelius-talon avoimet ovet, joka järjestettiin yhteistyössä Sibelius-talon kanssa, Sinfonia Lahden ja Apulannan yhteiskonsertit Tampereella Nokia-Arenalla sekä kapellimestari Hannu Linnun, Masaaki Suzuki, Tabita Berglundin, Olli Mustosen ja Pekka Kuusiston vierailut osana kausikonserttisarjaamme.

Henkilöstö

Orkesterin henkilöstössä oli tilikauden päättyessä kaksi viranhaltijaa, 75 työntekijää, joista suurin osa on toistaiseksi palkattua kokoaikaista työntekijää ja osa määräaikaista työntekijöitä.

Terveysperusteisia poissaolopäiviä per henkilötyövuosi oli 13,0. Tavoitteeksi oli asetettu 10,3 poissaolopäivää.

Ympäristöasiat

Kaupunginorkesteri jatkaa Hiilineutraali Sinfonia Lahti -hankettaan.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Riskikartoitus tehdään Lahden kaupunginorkesterissa säännöllisesti. Viimeisin päivitys tehtiin kevätkaudella 2024 kaupungin riskienhallintaohjelmaan. Riskienhallintaan ja -seurantaan osallistuvat kaikki hallinnon työntekijät oman vastuualueensa osalta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Orkesterin toiminnalliset tavoitteet sisältyivät sivistyksen palvelualueen tavoitteisiin ja toteutuminen raportoidaan sivistyksen palvelualueen tavoitteiden toteutuman yhteydessä.

Tuottavuustoimenpiteet

Orkesterin suurin yksittäinen tuottavuutta edistävä asia on pääsylipputulot. Lisäksi orkesteri saa tuloja mm. tilausesiintymisistä, yritys yhteistyöstä ja radioinneista.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitusta kuvataan rahoituslaskelmassa.

Orkesterin sitova tulostavoite alkuperäisessä talousarviossa oli tilikauden yli-/alijäämä nolla euroa. Tulostavoite ylittyi.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä 69 548,16 euroa esitetään kirjattavaksi taseen oman pääoman liikeylijäämä/alijäämä tilille.

Toiminnan laajuutta kuvaavat tunnusluvut	TP 2024	TP 2023	TP 2022	TP 2021	TP 2020
Julkisia konsertteja	66	55	43	20	43
* Kuulijoita em. konserteissa	68 768	33 430	20 133	7 561	15 540
Muita esiintymisiä (tilausesiintymiset, ulkomaan konsertit, pienryhmät)	39	82	73	1	45
* Kuulijoita em. konserteissa	4 270	13 587	3 765	228	2 538
Kuulijoita yhteensä	73 038	47 017	23 898	7 789	18 078
Valtionosuuden perusteet:					
* Henkilötyövuodet	91	91	91	84	84
*Valtionosuus 1 000 €	1 963	1 913	1 829	1 547	1 612

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TULOSLASKELMA, €	2024	2023
Liikevaihto	934 829,84	614 412,79
Liiketoiminnan muut tuotot	106 788,41	32 957,98
Muut tuet ja avustukset	13 069,00	31 390,00
Tuet ja avustukset kunnalta	5 841 299,94	5 620 100,01
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-20 492,33	-21 355,80
Palvelujen ostot	-1 333 963,84	-1 218 212,24
	-1 354 456,17	-1 239 568,04
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 611 505,15	-3 536 774,68
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-626 012,75	-597 923,46
Muut henkilösivukulut	-103 207,37	-143 330,54
	-4 340 725,27	-4 278 028,68
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-55 018,56	-54 473,57
Liiketoiminnan muut kulut	-1 076 215,74	-938 868,22
Liikelyi-/alijäämä	69 571,45	-212 077,73
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	1,79	69,48
Muut rahoituskulut	-25,08	-170,14
	-23,29	-100,66
Tilikauden yli-/alijäämä	69 548,16	-212 178,39
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Sijoitetun pääoman tuotto, %	13,8 %	-36,8 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	13,8 %	-36,8 %
Voitto, %	7,4 %	-34,5 %

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

RAHOITUSLASKELMA, €	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	69 571,45	-212 077,73
Poistot ja arvonalentumiset	55 018,56	54 473,57
Rahoitustuotot ja -kulut	-23,29	-100,66
	124 566,72	-157 704,82
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-68 940,00	-26 285,48
	-68 940,00	-26 285,48
Toiminnan ja investointien rahavirta	55 626,72	-183 990,30
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-1 878,23	0,00
Saamisten muutos kunnalta	-245 919,64	211 726,16
Saamisten muutos muilta	61 770,30	-83 918,41
Korottomien velkojen muutos muilta	130 400,85	56 182,55
	-55 626,72	183 990,30
Rahoituksen rahavirta	-55 626,72	183 990,30
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00
	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-172 550,95	93 314,46
Quick ratio	1,8	2,0
Current ratio	1,8	2,0

LAHDEN KAUPUNGINORKESTERI

TASE, €	2024	2023
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	9 750,00	0,00
Ennakkomaksut	0,00	15 000,00
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	78 373,28	58 601,84
	<u>88 123,28</u>	<u>74 201,84</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	7 154,50	15 263,20
Saamiset kunnalta	1 282 169,45	1 036 249,81
Muut saamiset	57 726,76	51 104,30
Siirtosaamiset	16 087,65	76 371,71
	<u>1 363 138,36</u>	<u>1 178 989,02</u>
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>1 451 261,64</u>	<u>1 253 190,86</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	470 062,52	682 240,91
Tilikauden yli-/alijäämä	69 548,16	-212 178,39
	<u>539 610,68</u>	<u>470 062,52</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	18 546,94	20 425,17
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	151 145,80	166 649,64
Ostovelat	121 368,84	22 172,13
Muut velat	73 439,15	76 129,61
Siirtovelat	547 150,23	497 751,79
	<u>893 104,02</u>	<u>762 703,17</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>1 451 261,64</u>	<u>1 253 190,86</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Omavaraisuus, %	41,5 %	43,3 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	10,8 %	9,5 %
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	540	470
Lainakanta 31.12. 1 000 €	0	0

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TOIMINTAKERTOMUS

Toiminta-ajatus

Kaupunginteatteri on korkeatasoinen, omaleimainen ja ohjelmistoltaan monipuolinen metropolialueen pohjoinen keskus-teatteri ja Lahden keskeinen vetovoimatekijä. Teatteri järjestää teatteriesityksiä omana tuotantonaan ja yhteistuotantoina. Ohjelmistonsa täydentämiseksi teatteri järjestää koti- ja ulkomaisia teatterivierailuja ja muita kulttuuriesityksiä.

Teatterinjohtajan katsaus

Vuonna 2024 otettiin käyttöön teatterin uusi brändi. Rakastu betoniin- teema ja uusi ilme näkyvät vahvasti mm. teatterin uudistetuilla kotisivuilla, markkinointimateriaalissa ja käsiohjelmissa. Kestävän kehityksen toimenpiteinä on lisätty digitaalista markkinointia ja otettu käyttöön lainattavat käsiohjelmat. Asiakkaiden toiveesta on aikaistettu esitysten alkamisaikoja ja rajoitettu esitysten kestoja. Teatterin lämpiössä otettiin käyttöön näyttelytilat, joissa on esillä Virpi Kanton taidenäyttely.

Vuoden alusta teatterinjohtajana aloittaneen Lauri Majjalan ohjelmisto käynnistyi syyskaudella. Ohjelmistossa aloitti teatterinjohtajan ohjaama musikaali The Black Rider sekä aluksi lämpiönäyttämöllä ja myöhemmin Studionäyttämölle siirretty Tiitiäisen Satupuu. Taiteellisena linjauksena ohjelmistoon otetaan kotimaisia kantaesityksiä, joista Thelma ja Loviisa oli ensi-illassa lokakuussa. Teatterin saavutettavuutta on lisätty mm. esteettömillä esityksillä. Kaupungin kulttuuriohjelmassa ja Taidetestaajissa mukana ololla on mahdollistettu kolmas- ja kahdeksaluokkalaisten pääsy teatteriin.

Koko vuoden katsojamäärät jäivät tavoitteesta, vaikka syksyn ohjelmisto kiinnosti yleisöä laajasti. Pääkaupunkiseudulta tulneiden katsojien määrässä oli selkeää kasvua. Esitysajoilla oli myös positiivista vaikutusta. Näyttämöiden ohjausjärjestelmien ja mekaniikan ongelmat aiheuttivat erityistä huolta ja lisäkustannuksia sekä yhden musikaaliesityksen keskeyttämisen. Myös henkilöstöön liittyvät riskit konkretisoituivat. Useampia esityksiä pystyttiin pelastamaan erinäisillä paikkausjärjestelyillä. Kaikissa tapauksissa se ei onnistunut, jolloin muutamia esityksiä jouduttiin peruuttamaan sairaustapausten vuoksi.

Teatteri oli jälleen mukana Taidetestaajissa ja Lahden kaupungin kulttuurikasvatusohjelmassa, mikä mahdollisti kokonaisen ikäluokan kulttuurikokemuksen. Kulttuurin näkeminen osana kaupunkilaisten hyvinvointia ja kaupungin elinvoimaa on ollut muutoinkin myönteisellä tavalla esillä. Teatteri sisältyi myös Lahden kaupungin hyvinvointisuunnitelmaan.

Henkilöstö

Kaupunginteatterissa palvelussuhteessa oli vuoden lopussa 97 henkilöä. Tässä luvussa on mukana myös erilaisilla työvailla olevien työntekijöiden sijaiset. Lisäksi vuoden lopussa oli 11 tilapäistä ja osa-aikaista työntekijää määräaikaissa työsuhteissa. Tilapäiset työntekijät ovat pääosin vierailevia suunnittelijoita ja taiteilijoita, joiden palkkausperusteena on teoksen harjoitus- tai esityskerrat. Vapautuvien tehtävien täyttämistä harkitaan tapauskohtaisesti ja noudatetaan kaupungin täyttölupamenettelyä. Teatteri käyttää mm. aula- ja eteispalvelussa vuokratyövoimaa tarpeen mukaan.

Vuonna 2024 terveysperusteisia poissaoloja oli 6,5. Määrä oli laskenut edellisestä vuodesta, jolloin terveysperusteisia

poissaoloja oli 8,3 kalenteripäivää/henkilötyövuosi. Tavoitteeksi oli asetettu 10 kalenteripäivää/henkilötyövuosi.

Ympäristöasiat

Teatteritalon ja esitysten valaisemiseen käytettävän energian minimointiin on kiinnitetty huomiota mm. hankkimalla energiatehokkaampia lamppeja. Näytelmien pukuja ja lavasteita varastoidaan ja hyödynnetään yhä uudelleen. Käytöstä poistettava lavastus- ja pukumateriaali kierrätetään mahdollisuuksien mukaan. Lipunmyyntiin osalta verkkokaupan osuus kokonaismyynnistä tulee jatkossa lisääntymään. Teatterin tiedot ovat mukana kaupungin ympäristötilinpäätöksessä.

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Kaupunginteatterilla on tilikauden aikana tarkistettu riskienhallintasuunnitelma. Näytelmäkohtaiset riskien arvioinnit on laadittu aina ennen ensi-iltaa. Toiminnassa on kiinnitetty huomiota sisäisen valvonnan toteutumiseen. Tämä näkyy erityisesti sopimusten laadinnassa, ostolaskujen käsittelyssä sekä talousarvion toteutumisen seurannassa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Teatterin toiminnalliset tavoitteet on määritelty sivistyksen palvelualueen käyttösuunnitelmassa, jossa on kuvattu toimintasuunnitelma ja toimenpiteet tavoitteiden toteutumiseksi.

Talouden seurannassa ja analysoinnissa on hyödynnetty kirjanpidon raportteja ja Johdon raportointia. Esihenkilöt seuraavat oman toimintansa toteutumista ja johtoryhmä säännöllisesti kokouksissaan. Lipunmyyntiä seurataan reaaliaikaisesti lipunmyyntilastoista. Saatavaa tietoa hyödynnetään markkinoinnin suunnittelussa. Teatterin henkilöstö osallistettiin teatterin strategian laadintaan ja keskusteltiin yhdessä arvoista.

Tuottavuustoimenpiteet

Teatterin ensi-iltoja oli seitsemän, jotka olivat kaikki teatterin omia ensi-iltoja. Ensi-iltojen määrä oli talousarviotavoitteen mukainen. Tilavarauksen kautta toteutui yhteensä kuusi tilaisuutta.

Kaupungin talouden tasapaino-ohjelman mukainen 2 700 euron säästö toteutettiin leikkaamalla kaupungin avustusta, ja se vähennettiin tuotantokustannuksista. Lisäksi kertaluonteisena säästönä teatterilta vähennettiin lisätalousarviossa kaupunginavustuksesta 13 100 euroa, joka myös vähennettiin tuotantokustannuksista.

Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tulos esitetään tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitus esitetään rahoituslaskelmassa.

Teatterin sitova tulostavoite alkuperäisessä talousarviossa oli, tilikauden yli-/alijäämä nolla euroa. Teatterin tulos vuodelta 2024 oli 785 137,22 euroa alijäämäinen. Vuoden 2024 tilinpäätöksen jälkeen teatterilla on taseessa 1 520 671,97 euroa katettavaa alijäämää.

Tilikauden alijäämä muodostui liikevaihdon jäämisestä alle tavoitteen. Liikevaihdosta toteutui 67,1 prosenttia. Lisäksi muut liiketoiminnan tulot jäivät alle arvioidun toteutuman ollessa 48,3 prosenttia. Kuluista ylittyivät vain henkilöstökulut pääosin yllättävien ja välttämättömien paikkaus- ja sijaisuuskustannusten vuoksi. Lisäksi edellisten vuosien toteutumien perusteella varatut erilliskorvaukset ylittyivät.

Henkilöstövaihdokset aiheuttivat lisäksi kertaluonteisia kustannuksia. Henkilöstökulujen toteutuma oli 103,7 prosenttia.

Hintojen nousu näkyi materiaalihankinnoissa ja palvelujen ostossa. Näyttämöiden ohjausjärjestelmien ja mekaniikan ylimääräiset korjaukset ja huoltotoimenpiteet aiheuttivat myös yllättäviä kustannuksia. Materiaalien ja palvelujen kokonaiskustannukset pystyttiin kuitenkin pitämään annetussa raa-
missa toteutuman ollessa 97,4 %. Myös liiketoiminnan muut kulut jäivät alle talousarviovarauksen (97,2 %).

Katsojamäärä jäi merkittävästi alle talousarviossa arvioidun. Kokonaiskatsojamäärä oli 49 136 ja jäi tavoitteesta 21 864 katsojaa. Esityksiä oli 248 kpl, joista omia esityksiä oli 230 ja vierailuja 18. Peruutettuja esityksiä oli yhteensä 37 kpl.

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden alijäämä 785 137,22 euroa esitetään kirjattavaksi taseen oman pääoman liikeylijäämä/alijäämä tilille.

Toiminnan laajuutta kuvaavat tunnusluvut	TP 2024	TP 2023	TP 2022	TP 2021	TP 2020	TP 2019
Katsojia	49 136	59 595	41 514	25 404	34 792	74 477
Ensi-illoja	7	7	7	5	10	9
Esityskertoja*	248	285	209	144	182	282
Tulot/€/katsoja**	25,76	27,17	26,03	26,68	23,63	27,63
Valtionosuuden perusteet:						
Henkilötyövuodet	119	119	119	116	120	120
Valtionosuus 1 000 €	2 939	2 865	2 741	2 576	2 586	2 266

* Teatterinäyttämöiden lisäksi teatterin järjestämiin 131 yleisötyön tilaisuuteen osallistui 12 690 henkilöä.

**Tunnusluku ei sisällä kaupungin toiminta-avustusta ja Teatteri- ja orkesterilain mukaista valtionosuutta.

Lahden kaupungin teatteritoimintaan saama valtionosuus perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamien henkilötyövuosien lukumäärään. Henkilötyövuodet määräytyvät pääosin teatterin toteutuneiden kustannusten (pois lukien tilakustannukset ja kustannuslaskennalliset erät) mukaan. Vuonna 2024 yhden vahvistetun henkilötyövuoden valtionosuuden arvo oli 66 743 euroa, josta valtionosuutta maksettiin 37 % eli 24 695 euroa.

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TULOSLASKELMA, €	2024	2023
Liikevaihto	1 267 610,73	1 619 542,95
Liiketoiminnan muut tuotot	63 367,08	89 955,44
Tuet ja avustukset kunnalta	7 901 399,99	7 558 400,01
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-326 485,19	-363 416,54
Palvelujen ostot	-1 349 085,86	-1 398 518,83
	-1 675 571,05	-1 761 935,37
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-4 681 844,75	-4 541 394,17
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-792 865,20	-766 726,77
Muut henkilösivukulut	-123 873,24	-165 035,92
	-5 598 583,19	-5 473 156,86
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-176 959,92	-203 635,08
Liiketoiminnan muut kulut	-2 556 509,56	-2 420 008,97
Liikelyi-/alijäämä	-775 245,92	-590 837,88
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	0,00	31,12
Kunnalle maksetut korkokulut	-7 815,88	-7 815,88
Muut rahoituskulut	-2 075,42	-2 021,83
	-9 891,30	-9 806,59
Tilikauden yli-/alijäämä	-785 137,22	-600 644,47
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Sijoitetun pääoman tuotto, %	123,5 %	339,4 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	123,5 %	339,4 %
Voitto, %	-61,94 %	-37,09 %

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

RAHOITUSLASKELMA, €	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Liikelyi-/alijäämä	-775 245,92	-590 837,88
Poistot ja arvonalentumiset	176 959,92	203 635,08
Rahoitustuotot ja -kulut	-9 891,30	-9 806,59
	-608 177,30	-397 009,39
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-146 635,80	-130 423,92
Investointien rahavirta	-146 635,80	-130 423,92
Toiminnan ja investointien rahavirta	-754 813,10	-527 433,31
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset	476 128,38	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	476 128,38	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos	7 880,07	5 734,55
Saamisten muutos kunnalta	219 494,38	547 967,66
Saamisten muutos muilta	16 121,52	15 381,38
Korottomien velkojen muutos muilta	33 838,75	-42 700,28
Rahoituksen rahavirta	277 334,72	526 383,31
Rahoituksen rahavirta	753 463,10	526 383,31
Rahavarojen muutos	-1 350,00	-1 050,00
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 200,00	2 550,00
Rahavarat 1.1.	2 550,00	3 600,00
	-1 350,00	-1 050,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, €	976 007,47	1 679,49
Quick ratio	0,04	0,3
Current ratio	0,04	0,3

LAHDEN KAUPUNGINTEATTERI

TASE, €	2024	2023
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	25 000,00	52 498,85
Koneet ja kalusto	246 295,92	269 113,28
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	19 992,09	0,00
	291 288,01	321 612,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	267,00	3 816,40
Saamiset kunnalta	0,00	219 494,38
Muut saamiset	45 627,08	49 202,86
Siirtosaamiset	2 872,78	11 869,12
	48 766,86	284 382,76
Rahat ja pankkisaamiset	1 200,00	2 550,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	341 254,87	608 544,89
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	-735 534,75	-134 890,28
Tilikauden yli-/alijäämä	-785 137,22	-600 644,47
	-1 520 671,97	-735 534,75
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	49 136,93	41 256,86
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat kunnalta	260 528,90	260 528,90
Lyhytaikainen		
Lainat kunnalta	476 128,38	0,00
Saadut ennakot	151 767,80	110 859,50
Ostovelat	43 448,14	94 570,75
Muut velat	132 632,78	144 395,45
Siirtovelat	748 283,91	692 468,18
	1 552 261,01	1 042 293,88
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	341 254,87	608 544,89
TASEEN TUNNUSLUVUT	2024	2023
Omavaraisuus, %	-802,5 %	-147,8 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	18,0 %	12,9 %
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	-1 521	-736
Lainakanta 31.12. 1 000 €	737	261

5.2. Muut eriytetyt laskelmat

Muut eriytetyt laskelmat ovat kilpailulain 30 d §:n edellyttämät tuloslaskelmat kunnan taloudellisesta toiminnasta, joka tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla.

Lahden kaupunginmuseon museokauppa

Lahden kaupunginmuseon museokauppatoiminta täyttää kilpailulain 30 d §:n edellytykset, koska liikevaihto on yli 40 000 euroa. Museokaupan eriytetyn laskennan perusteena on käytetty toimintolaskentaa ja laskennassa on sovellettu Kuntaliiton käsikirjan Kustannuslaskentaopas kunnille ja kuntayhtymille (2012) periaatteita palvelujen tuotteistamisesta.

Museokaupalle on kirjanpidossa oma sisäinen tilausnumero (101052607). Museokaupan tuotteiden hinnoittelussa on huomioitu tuotteen ostohinta, oman tuotannon kustannukset, tuotto-odotus ja arvonlisävero.

LAHDEN KAUPUNGINMUSEON MUSEOKAUPPA

TULOSLASKELMA, €	2024	2023
Liikevaihto	200 115,41	243 062,57
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-124 611,15	-169 878,66
Palvelujen ostot	-32 647,40	-18 116,41
	-157 258,55	-187 995,07
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-135 186,09	-120 173,71
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-22 309,46	-21 732,16
Muut henkilösivukulut	-3 520,62	-2 814,90
	-161 016,17	-144 720,76
Liiketoiminnan muut kulut	-113 579,39	-66 588,08
Liikeyl-/alijäämä	-231 738,70	-156 241,34
Tilikauden yli-/alijäämä	-231 738,70	-156 241,34

Satamatoiminta

Lahden kaupungin satamatoiminta täyttää kilpailulain 30 d §:n edellytykset, koska liikevaihto on yli 40 000 euroa. Satamatoiminnan eriytetyn laskennan perusteena on käytetty toimintolaskentaa ja laskennassa on sovellettu Kuntaliiton käsikirjan Kustannuslaskentaopas kunnille ja kuntayhtymille (2012) periaatteita palvelujen tuotteistamisesta. Satamatoiminnalle on kirjanpidossa oma tulosityksikkö sekä

kustannuspaikka. Lisäksi toimintolaskennan avulla on satamatoimintaan kohdistettu mm. hallinnon kustannuksia. Satamien palvelukokonaisuus ajanvietemahdollisuuksineen muodostuu useammasta palveluntarjoajasta. Kaupunkiympäristölautakunta päättää perittävistä satamamaksuista. Niiden perusteena on satamatoiminnasta ja satama-alueista syntyvät suunnitellun palvelutason mukaiset ylläpito- ja huoltopalvelukustannukset

SATAMATOIMINTA

TULOSLASKELMA, €	2024	2023
Liikevaihto	360 308,00	376 912,56
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-77 312,00	-90 938,03
Palvelujen ostot	-226 335,00	-474 690,41
	-303 646,00	-565 628,44
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-46 627,00	-45 897,00
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-8 062,0	-8 795,37
Muut henkilösivukulut	-1 800,00	-1 772,08
	-56 489,00	-56 464,45
Poistot	-539 978,00	-341 559,76
Liiketoiminnan muut kulut		
Tilavuokrat	-45 267,00	-48 060,00
Muut kulut	37,00	-149,00
	-585 036,00	-48 209,00
Liikelyi-/alijäämä	-585 036,00	-634 949,09
Tilikauden yli-/alijäämä	-585 036,00	-634 949,09

6

Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit

6. Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit

Luettelo v. 2024 käytetyistä kirjanpitokirjoista:

Päiväkirja	sähköisessä arkistossa
Pääkirja	sähköisessä arkistossa
Käyttöomaisuuskirjanpito	sähköisessä arkistossa
Ostoreskontra	sähköisessä arkistossa
Myyntireskontra	sähköisessä arkistossa
Palkkakirjanpito	sähköisessä arkistossa
Varastokirjanpito	sähköisessä arkistossa
Konsernikirjanpito	atk-tulosteena
Lainat (anto- ja ottolainat)	sähköisessä arkistossa
Haltijavelkakirjat ja panttikirjat	atk-tulosteena
Takaussitoumukset	atk-tulosteena
Lahjoitusrahastot	atk-tulosteena
Rahoitusosuuskortisto	atk-tulosteena
Tasekirja	sähköisessä arkistossa
Tase-erittelyt	sähköisessä arkistossa

Käytetyt tositelajit:

Muistiotositteet	SA
Muistiotositteet, sähköinen hyväksyntä	SP
Muistiotositteet, excel-sisäänluke	SE
Muistiotositteet (jaksotukset)	SB
Jaksotuksen purku	JP
Muistiotosite (yrityksen sisäinen laskutus)	KU
Muistiotosite (toistuvaistosite)	KT
Muistiotosite (toistuvaissuoritus - ulkoinen)	ST
Muistiotosite (yritysten välinen kirjaus)	Y1
Tilastotosite	TI
ALV-vero kauden vaihteessa	SV
Laskujen maksatus	R2
Sähköiset ostolaskut (IP), veloitus	KR
Sähköiset ostolaskut (IP), hyvitys	KG
Ostoreskontra (toimittajat suoritus)	KZ
Laskutus- ja myyntireskontratositteet	RV
Myyntireskontra (asiakas suoritus)	DZ
Myyntireskontra (korkolasku)	DA
Tasaustosite (reskontra käsinkuittaus)	AB
Maksunpalautus asiakkaalle	ZP
Luottotappiokirjaus	LT
KOM purku taseeseen	PU
KOM kirjaus	AA
KOM poistokirjaus	AF
COFI-täsmäytys	SC
Maksuselvitys	ZV
Rahoitus	R1
Tositetiliotteet	SK
F.K. palkkaliittymä	L1
TEM matkalaskuliittymä	L2
CPU-kassapankkiliittymä	L4
Lippupiste In-House	L7
Lomapalkkavaraukset	L8
CPU-reskontra	L9

7

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

7. Tilinpäätöksen allekirjoitukset

Lahdessa 24. päivänä maaliskuuta 2025

Kaupunginjohtaja

_____
Niko Kynnäräinen

Lahden kaupunginhallitus

_____
Sirkku Hildén

_____
Kalle Aaltonen

_____
Mira Nieminen

_____
Teresa Rautapää

_____
Jani Uhrman

_____
Minna Lampinen

_____
Kimi Uosukainen

_____
Toni Putula

_____
Jorma Ratia

_____
Martti Talja

TILINTARKASTAJAN MERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Lahdessa   päivänä toukokuuta 2025

BDO Audiator Oy

_____
Minna Ainasvuori
HT, JHT

Lahti